

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 1998/99:134 Vissa alkoholfrågor, m.m. och ett nittiotal motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas också ett sextiotal motionsyrkanden som väckts genom motioner under den allmänna motionstiden 1998 och 27 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1999.

Utskottet konstaterar att förutsättningarna för att fortsättningsvis bedriva en traditionell svensk restriktiv alkoholpolitik har i grunden förändrats under det senaste decenniet. Bl.a. den ökade internationaliseringen och Sveriges medlemskap i EU påverkar den svenska alkoholpolitikens utformning framöver. Enligt utskottet finns det emellertid inte något skäl att minska ambitionerna med den svenska alkoholpolitiken. Sverige måste driva en aktiv egen alkoholpolitik.

Mot bakgrund bl.a. av kritik mot delar av svensk alkohollagstiftning från EG-domstolen och EU-kommissionen föreslås i propositionen vissa förändringar i alkohollagstiftningen av i huvudsak teknisk karaktär.

Utskottet ställer sig bakom förslaget i propositionen att ersätta tillståndsplikten i alkohollagen med en automatisk rätt att bedriva partihandel (inklusive import) för den som godkänts av skattemyndigheten som upplagshavare eller registrerad varumottagare. Det svenska regelsystemet kommer härigenom i bättre samklang med de EG-rättsliga reglerna. De nya reglerna för partihandeln innebär att skattemyndigheten tar över den direkta tillsynen över partihandeln och därigenom kontrollen av att alkoholdryckerna inte säljs till andra än Systembolaget, innehavare av serverings- och inköpstillsånd eller till andra partihandlare. Ett uttryckligt krav på vandelsprövning av den som ansöker om registrering skall införas liksom att skattemyndigheten skall ges befogenhet att företa kontrollbesök hos tillståndshavarna. Tull och skattemyndigheter utövar redan i dag en kontroll över införseln och skattskyldigheten. När det gäller skyddet för konsumenter finns regler om etablering av restauranger och systembolagsbutiker, återhållsam alkoholservering, begränsade öppettider för både servering och detaljhandel, nykterhet och ordning, åldersgränser för inköp m.m. Eftersom dessa regler kommer att kvarstå oförändrade försämrar inte möjligheterna för en fortsatt restriktiv alkoholpolitik.

Vidare ställer sig utskottet bakom förslaget att Systembolaget får tillstånd till privatimport dvs. att direktimportera alkoholdrycker i samband med beställningar från privatkunder.

Utskottet ställer sig också bakom förslaget att tillåta gåvoförsändelser av spritdrycker, vin och starköl. Bedömning av försändelsens status och ålderskontroll av mottagaren görs av tullen inom ramen för den kontroll som sker redan i dag. Här gäller det enstaka försändelser från en enskild person under yrkesmässig befordran till en enskild person som har fyllt 20 år. När det gäller distansförsäljning dvs. direktförsäljning av spritdrycker, vin och starköl från annat land till privatperson för konsumtion i Sverige delar utskottet regeringens bedömning att det inte bör tillåtas.

Utskottet ställer sig också bakom förslaget att förvärv och innehav av illegalt tillverkad sprit eller spritdryck kriminaliseras. Kriminalisering torde göra det lättare för polisen att bekämpa den illegala alkoholhanteringen. Tillverkning och försäljning är redan kriminaliserade.

En skärpning av alkoholreklamreglerna tillstyrks. Skärpningen innebär att alkoholreklam inte får rikta sig särskilt till barn och ungdomar och inte heller får skildra sådana personer.

Vidare godkänner utskottet riktlinjerna för en försöksverksamhet med lördagsöppet på Systembolaget i vissa delar av landet. Försöket skall bedrivas som ett vetenskapligt forskningsprojekt som skall följas löpande och utvärderas efter ett år. Regeringen beslutar dock i vilka regioner försöksverksamheten skall bedrivas. Resultatet av utvärderingen kommer att redovisas för riksdagen och bilda underlag för ett slutligt ställningstagande till lördagsöppet.

Ett enigt utskott ser positivt på att regeringen söker hitta former för ett samarbete med branschorganisationer, försäkringsbolag och berörda myndigheter på alkoholområdet. Utskottet anser dock att den i propositionen föreslagna strukturen på samarbetet är oklar och att den tänkta formen för samarbetet är olämplig. Hur ett samarbete på alkoholområdet skall bedrivas bör därför övervägas ytterligare. Utskottet anser att riksdagen inte bör godkänna de föreslagna riktlinjerna för Oberoende alkoholsamarbetet (OAS). Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur ett samarbete på området skall utformas. Detta bör ges regeringen till känna.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000.

I betänkandet finns ett femtiotal reservationer och fyra särskilda yttranden. En gemensam reservation från (v, kd, fp, mp) finns rörande utlämningsställe för enstaka gåvoförsändelser av spritdrycker, vin och starköl. Reservanterna anser att Systembolaget, inte tullen, bör vara utlämningsställe. Vidare finns en gemensam reservation från (v, kd, c, mp) med begäran om avslag på förslaget om en begränsad försöksverksamhet med lördagsöppet på Systembolaget. En gemensam reservation beträffande indirekt alkoholreklam finns från (v, kd, mp). Moderaterna har ett särskilt yttrande om Systembolagets öppethållande.

I proposition 1998/99:134 Vissa alkoholfrågor m.m. föreslår regeringen (Socialdepartementet) att riksdagen *dels* antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),
 2. lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit m.m.,
 3. lag om ändring i lagen (1994:1563) om tobaksskatt,
 4. lag om ändring i lagen (1994:1564) om alkoholskatt,
 5. lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi,
 6. lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450),
 7. lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen,
 8. lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844),
 9. lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter,
2. *dels* godkänner
10. vad regeringen föreslår om finansieringen av Alkoholinspektionen, (avsnitt 9.3),
 3. *dels* att riksdagen godkänner de föreslagna riktlinjerna för
 11. detaljhandelsbolagets öppethållande (avsnitt 12.1),
 12. Oberoende alkoholsamarbetet – OAS (avsnitt 13.2).
- Lagförslagen fogas till betänkandet som *bilaga 1*.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

1999/2000:So1 av Gunnar Axén (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar sänka skatten på alkohol i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om vilka kriterier som skall gälla för utvärderingen av lördagsöppet i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om detaljhandelsmonopolet,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en ny alkoholpolitik i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svensk alkoholpolitik i EU.

1999/2000:So2 av Reynoldh Furustrand och Nils-Göran Holmqvist (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av åtgärder för att begränsa gränshandel och smuggel av alkohol.

1999/2000:So3 av Elver Jonsson m.fl. (fp, v, kd, c, mp) vari yrkas

1. att riksdagen vid behandlingen av den alkoholpolitiska propositionen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målet för alkoholpolitiken,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lagstiftningen fortsatt tydligt hävdar den s.k. totalkonsumtionsmodellen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förtäckt och otillåten reklam uppmärksammas och beivras,
4. att riksdagen fastslår att nuvarande ordning med lördagsstängda systembutiker bibehålls,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att även framgent utrymmet för privat vinstintresse inom alkoholanteringen skall begränsas.

1999/2000:So4 av Chris Heister m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en framåtsyftande anpassning av svensk alkoholpolitik till nya förutsättningar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regeringens dröjsmål med förslag om avveckling av partihandels-tillstånd,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regeringens agerande vad beträffar återbetalning av erlagda avgifter till Alkoholinspektionen,
4. att riksdagen beslutar avslå propositionens förslag om ändring i skattelagstiftningen för att möjliggöra s.k. vandelsprövning för varumottagare i enlighet med vad som anförts i motionen,
5. att riksdagen beslutar avveckla kravet på tillverkningstillstånd enligt alkohollagen samt anknyttande avgiftssystem i enlighet med vad som anförts i motionen,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avveckling av det särskilda svenska undantaget för resandeförsel av alkohol,

7. att riksdagen beslutar om en långtgående förenkling av reglerna för import direkt till godkända serveringsställen i enlighet med vad som anförts i motionen,

8. att riksdagen beslutar införa en möjlighet till distansköp från annat EU-land av alkohol för eget bruk i enlighet med vad som anförts i motionen,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett generellt och omedelbart införande av lördagsöppet i Systembolagets butiker,

10. att riksdagen beslutar om en successiv avveckling av detaljhandelsmonopolet i enlighet med vad som anförts i motionen,

11. att riksdagen beslutar avslå förslaget om ytterligare kriminalisering av innehav och köp av illegal alkohol i enlighet med vad som anförts i motionen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en mera systematisk och lättförståelig myndighetsstruktur på alkoholområdet,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de utvecklingsplaner som skisseras för Folkhälsoinstitutet,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en avveckling av Alkoholinspektionen.

1999/2000:So5 av Lars Elinderson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att parti- och detaljhandeln skall få möjlighet att erbjuda provsmakning av alkohol till enskilda konsumenter.

1999/2000:So6 av Elver Jonsson och Göran Magnusson (fp, s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att upprätthållandet av lagstiftningen på alkoholområdet fortsatt skall i tillämpliga delar handläggas av Alkoholinspektionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ansvaret för lagen om alkoholreklam där ett delat ansvar mellan Konsumentverket och Alkoholinspektionen kompletteras med att Alkoholinspektionen har rätt att överpröva,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en reformerad alkoholpolitik väger in effekterna såväl av medicinska och sociala som ekonomiska följder.

1999/2000:So7 av Yvonne Oscarsson m.fl. (v, s, kd, c, fp, mp) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att alkoholskador och alkoholrelaterade dödsfall skall reduceras med 50 % fram till år 2015,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkoholrelaterade skador.

1999/2000:So8 av Göran Magnusson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen avslår förslaget om försöksverksamhet med lördagsöppna systembolagsbutiker inom vissa angivna områden.

1999/2000:So9 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår förslaget om att OAS skall ombildas till en allmännyttig ideell förening,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om OAS ställning.

1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om WHO:s mål,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sänka den totala alkoholkonsumtionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de vita zonerna,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sambandet mellan alkohol och narkotika samt alkohol och våld,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om varningstext på alkoholförpackningar,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om illegal alkohol,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mer resurser till tull och polis,

8. att riksdagen avslår vad som i propositionen föreslås om lördagsöppet med hänvisning till vad som anförts i motionen,

9. att riksdagen avslår vad som i propositionen föreslås om förlängda öppettider,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förlängd öppettid till kl. 19.00,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökat antal butiker,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkoholreklam,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om OAS framtida roll,

14. att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändring av myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet enligt vad som anförts i motionen,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om partihandelstillståndet,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gåvoförsändelser.

1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lördagsöppet på Systembolaget,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges förhandlingar med EU våren 2000 om turistimporten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Alkoholinspektionen och systemet med partihandelstillstånd skall finnas kvar,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten att säga nej till produkter som bedöms innebära särskilda risker,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnaden av Systembolagets butiker,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om regler för utlämnande av gåvoförsändelser,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkoholreklamen,

8. att riksdagen avslår den föreslagna omvandlingen av Folkhälsoinstitutet,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkoholinformationen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkohol/drogforskning och andra beroendeframkallande medel och beteenden.

1999/2000:So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om partihandelstillstånden och Alkoholinspektionens funktion och uppgifter,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om polisens och tullens insatser för att hindra framställning och smuggling av alkohol,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande insatser,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förebyggande insatser bland unga,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om primärvårdens roll,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att behålla undantaget från EU:s införselregler,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om jämförande statistik i EU,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkohol och trafik,
9. att riksdagen avslår regeringens begäran om försök med lördagsöppna butiker,
10. att riksdagen avvisar regeringens förslag om att ombilda Oberoende alkoholsamarbetet till en allmännyttig ideell förening,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skyldighet att till kommunen anmäla folkölsförsäljning och möjlighet för kommunerna att ta ut en mindre avgift för att täcka kostnaden för tillsynen.

1999/2000:So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att även fortsättningsvis använda priset som alkoholpolitiskt instrument för att hålla alkoholkonsumtionen nere,
2. att riksdagen avslår regeringens förslag om en försöksverksamhet med lördagsöppet,
3. att riksdagen avslår regeringens förslag om att kreditkort skall kunna användas vid inköp av alkohol på Systembolaget,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Internethandel med alkohol,
5. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring att ålderskontroll och utlämning av gåvoförsändelser skall utföras av Systembolaget,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Systembolagets avkastningskrav relaterat till kravet på att bygga ut servicenivån,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om direktiven för den kommitté som skall se över Alkoholinspektionens organisation,
8. att riksdagen avslår regeringens förslag om att ombilda Oberoende alkoholsamarbetet (OAS) till en allmännyttig ideell förening enligt vad i motionen anförts om att OAS skall ingå i en statlig myndighet,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda omfattningen av kvinnors alkoholkonsumtion och särskilt unga kvinnors konsumtion av s.k. svartsprit.

1999/2000:So14 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag till förändring när det gäller parti-handelstillståndet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avgiftssystem för Alkoholinspektionen,
3. att riksdagen avslår regeringens förslag om gåvoförsändelser,
4. att riksdagen – under förutsättning av att yrkande 3 faller – som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Systembolaget skall vara utlämningsplats för gåvoförsändelser,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om straffsatser,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ansvaret för alkoholreklam läggs på Alkoholinspektionen,
7. att riksdagen avslår regeringens förslag om prov med lördagsöppet och lördagsöppet inför storhelger,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inte fatta beslut om OAS,
9. att riksdagen avslår regeringens förslag till en ny myndighetsstruktur på alkoholområdet.

Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998

1998/99:So205 av Sten Andersson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljning av alkoholprodukter.

1998/99:So210 av Knut Billing (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Systembolagets öppet-hållande.

1998/99:So228 av Ulf Kristersson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information och upplysning om drogmisbruk och dess skadeverkningar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationella erfarenheter och forskning på det alkoholpolitiska området,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av alkoholpolitiken,

9. att riksdagen beslutar att åldersgränsen för inköp av alkoholdrycker skall sänkas till 18 år i enlighet med vad som anförts i motionen,

10. att riksdagen beslutar att alkohollagens bestämmelse om tillhandahållande av mat som villkor för att få tillstånd att servera alkohol skall utgå i enlighet med vad som anförts i motionen,

11. att riksdagen beslutar att alkohollagens bestämmelser om pausservering och minibarer skall utgå i enlighet med vad som anförts i motionen,

12. att riksdagen beslutar att alkohollagens bestämmelser om serveringstider, prissättning, animeringsförbud och alkoholfria alternativ skall utgå i enlighet med vad som anförts i motionen,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Systembolagets detaljhandelsmonopol.

1998/99:So258 av Ingrid Burman m.fl. (v) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en restriktiv alkoholpolitik.

1998/99:So264 av Tuve Skånberg och Åke Carnerö (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett kraftfullt åtgärdsprogram för att förebygga, upptäcka och beivra hembränning.

1998/99:So299 av Tuve Skånberg och Holger Gustafsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utvärdera hur Sverige uppfyllt åtagandet att verka för att alkoholkonsumtionen skall minska med 25 % mellan 1980 och 2000,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att verka för att skapa alkoholfria perioder och situationer, ”vita zoner”,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en lag som föreskriver varningstext på alkoholförpackningar.

1998/99:So300 av Fanny Rizell och Tuve Skånberg (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i EU kraftfullt skall verka för att alkoholäskan förbjuds,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att direktiven för Alkoholsortimentsnämnden ändras så att också folkhälsoskäl skall vägas in i nämndens beslut.

1998/99:So306 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att budskapet måste vara entydigt: alkohol är en drog,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökat stöd till frivilligorganisationer för att motverka glorifieringen av missbruket,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att varningstexter bör placeras på alla alkoholförpackningar,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla kommuner bör upprätta ett alkoholpolitiskt handlingsprogram med riktlinjer för hur alkoholkonsumtionen skall kunna minska,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utökad information till föräldrar,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att köpa ut alkohol till minderåriga barn måste ses som en allvarigare förseelse än vad som är fallet i dag, och att straffsatserna måste sätta därefter,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda insatser för punktnykerhet,
14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad tyngd för kommunernas riktlinjer för serveringstillstånd,
15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en utvärdering av hur kommunerna uppfyllt sitt alkoholpolitiska ansvar i samband med övertagandet av beslutanderätten om serveringstillstånd,
16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för att förhindra försäljning av folköl till minderåriga,
17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillstånd för försäljning av öl klass II,
18. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alkoholhalten i öl klass II skall sänkas,
19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av insatser mot illegal alkoholhantering,
20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förbud mot alla former av reklam för alkoholdrycker,
22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att regeringen driver en aktiv socialpolitik gentemot EU med krav på att slippa alkoholprodukter som specifikt vänder sig till ungdomar,
23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att studentnationernas specialregler för alkoholtillstånd skall upphöra,

24. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om direkt statligt ekonomiskt stöd till studentnationerna.

1998/99:So320 av Tuve Skånberg och Fanny Rizell (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att fullfölja den restriktiva alkoholpolitiken för att minska alkoholkonsumtionen med 25 % från 1980 till 2000.

1998/99:So331 av Ann-Kristine Johansson och Helena Frisk (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändringar i alkohollagen.

1998/99:So334 av Ulla Wester (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av lag med förbud mot inköp och innehav av illegal alkohol.

1998/99:So351 av Roland Larsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hotellens minibarer.

1998/99:So358 av Anita Jönsson och Jarl Lander (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om serveringstillstånd för vin och öl.

1998/99:So365 av Jan-Evert Rådström och Anders Sjölund (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att åldersgränsen för inköp av alkoholhaltiga drycker på Systembolaget jämställs med myndighetsåldern dvs. 18 år i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vad ett inträde i myndighetsåldern innebär i synnerhet vad avser alkoholens skadliga inverkan.

1998/99:So379 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkoholprevention.

1998/99:So402 av Fanny Rizell och Ingemar Vänerlov (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barns och ungdomars rätt till en uppväxt fri från alkoholens skadeverkningar.

1998/99:So422 av Per Bill och Birgitta Wistrand (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att medge vinauktioner.

1998/99:So426 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att lagen om serveringstillstånd ges en starkare social prägel varvid särskild hänsyn tas till ungdomarnas situation,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillstånd/registrering skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl.

1998/99:So427 av Göran Magnusson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svensk alkoholpolitik.

1998/99:So429 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om angelägna åtgärder i svensk alkoholpolitik.

1998/99:So459 av Ingrid Näslund (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bättre resurser för kommunerna att kontrollera folkölsförsäljningen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatt stängning av systembolagets butiker på lördagarna.

1998/99:So461 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kampanj mot illegal sprithantering,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om genomförande av WHO:s riktlinjer för alkoholpolitiken,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkoholreklamen,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om insatser för och forskning om kvinnor med alkoholmissbruk,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning om alkohol, andra beroendeframkallande medel och spelberoende.

1998/99:So462 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda rehabiliteringsprogram för kvinnliga alkoholister.

1998/99:Ju918 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ta fram ett förslag på förebyggande insatser mot ungdomars alkoholkonsumtion.

1998/99:N326 av Per Westerberg och Göran Hägglund (m, kd) vari yrkas

37. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förenklad redovisning av mat och alkohol för restauranger i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:So209 av Carl G Nilsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljning av vin.

1999/2000:So210 av Sten Andersson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljning av alkoholprodukter.

1999/2000:So231 av Jan-Evert Rådström och Anders Sjölund (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att åldersgränsen för inköp av alkoholhaltiga drycker vid Systembolaget jämställs med myndighetsåldern, dvs. 18 år i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om information och allt vad ett inträde i myndighetsåldern innebär och i synnerhet vad avser alkoholens skadliga inverkan.

1999/2000:So237 av Maud Ekendahl och Ewa Thalén Finné (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att vidta lagändring så att provsmakning av alkoholhaltiga drycker kan ske hos vin- och spritproducenter.

1999/2000:So250 av Kjell Eldensjö och Fanny Rizell (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatt restriktiv alkoholpolitik enligt traditionell svensk modell.

1999/2000:So269 av Karin Falkmer (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de mindre bryggeriernas överlevnadsvillkor.

1999/2000:So277 av Thomas Julin m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillstånd skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om indragande av tillstånd vid försäljning till ungdom under 18 år.

1999/2000:So286 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till förbud mot lättölsreklam enligt vad i motionen anförts om förbud mot kommersiell annonsering för lätta alkoholdrycker.

1999/2000:So358 av Yvonne Oscarsson och Owe Hellberg (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Gävleborgs län utses till pilotlän för ett forsknings- och utvecklingsprojekt med syfte att minska alkoholkonsumtionen i länet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att låta Folkhälsoinstitutet inleda förhandlingar med Landstingsförbundet och Kommunförbundet i syfte att med befintliga resurser intensifiera det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Gävleborgs län.

1999/2000:So360 av Per Bill och Birgitta Wistrand (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att medge vinauktioner.

1999/2000:So362 av Peter Pedersen och Yvonne Oscarsson (v) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen i första hand överlägger med Riksidrottsförbundet om möjliga åtgärder för att förhindra att idrottsföreningar och därmed idrotten förknippas med alkoholdrycker t.ex. öl,

2. att riksdagen begär att regeringen i andra hand upptar förhandlingar med Kommunförbundet om den kommunala bidragsgivningen till föreningar som direkt eller indirekt befattar sig med tillverkning och lansering av öl.

1999/2000:So382 av Yvonne Ruwaida (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkoholreklam.

1999/2000:So385 av Gunnar Axén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avskaffa lagen 1994:1738.

1999/2000:So398 av Fanny Rizell m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om partihandelstillstånden,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Alkoholinspektionen skall vara kontrollmyndighet för alkoholreklamen.

1999/2000:So407 av Helena Frisk och Ann-Kristine Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försäljning av folköl och cider till minderåriga.

1999/2000:So408 av Helena Frisk och Ann-Kristine Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en informationskampanj om alkoholens skadeverkningar.

1999/2000:So428 av Peter Pedersen (v) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen utreder fördelar och nackdelar med en övergång till en enhetlig åldersgräns avseende inköp av alkohol jämfört med de nuvarande differentierade åldersgränserna.

1999/2000:So469 av Caroline Hagström och Inger Strömbom (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en oberoende expertutredning angående prisinstrumentet för tillgänglighet och konsumtion av alkohol,

1999/2000:So470 av Nikos Papadopoulos och Paavo Vallius (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillfälliga serveringstillstånd för alkohol.

1999/2000:So493 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alkoholprevention.

1999/2000:Ju720 av Amanda Agestav (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om redovisning av konsekvenser av försöket med lördagsöppet på systembolag i vissa län.

1999/2000:N273 av Per Westerberg m.fl. (m, kd, fp) vari yrkas

22. att riksdagen hos regeringen begär förslag om förenklad redovisning för restauranger i enlighet med vad som anförts i motionen.

Ärendets beredning i utskottet m.m.

Utskottet har funnit att den nya ordningen vad gäller partihandel med sprit m.m. kan leda till ett bortfall av alkoholstatistik. För att förhindra detta föreslår utskottet att 8 kap. 5 § alkohollagen skall ändras. Utskottets lagförslag framgår av *bilaga 2*.

Utskottet har den 16 september 1999 anordnat en offentlig utfrågning med anledning av propositionen. Utfrågningen har haft inriktningen ”Svensk alkoholpolitik i ett internationellt perspektiv”. En utskrift av inläggen vid utfrågningen fogas till betänkandet som *bilaga 3*.

Skatteutskottet har beretts möjlighet att yttra sig över propositionen jämte motioner i de delar som har samband med skatteutskottets beredningsområde. Skatteutskottets yttrande 1999/2000 *SkU3y Alkoholfrågor* fogas till betänkandet som *bilaga 4*.

Utskottet har vid sammanträde den 14 oktober 1999 erhållit information av Alkoholinspektionen. Vid sammanträde den 26 oktober 1999 har Sveriges Hotell- och Restaurangföretagare, SHR, lämnat information till utskottet.

Till utskottet har inkommit ett antal namnlistor med anledning av propositionen.

Utskottet

Propositionen i huvuddrag

Regeringen föreslår i propositionen 1998/99:134 Vissa alkoholfrågor m.m. att kravet i alkohollagen (1994:1738) på tillstånd för partihandel med spritdrycker, vin och starköl tas bort och ersätts med en koppling till vissa begrepp i lagen (1994:1564) om alkoholskatt. Vissa följdändringar föreslås bl.a. på grund härav i lagen om alkoholskatt, liksom i lagen (1994:1563) om tobaksskatt och lagen (1994:1776) om skatt på energi. I propositionen föreslås också att detaljhandelsbolaget skall ges en viss begränsad importrätt och att införsel av spritdrycker, vin och starköl i form av gåvoförsändelser skall tillåtas under vissa förutsättningar. Vidare föreslås att det skall vara straffbart att bl.a. förvärva sprit eller spritdryck som är olovligt tillverkad.

I propositionen lämnas också förslag till vissa förändringar vad avser de särskilda bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker. Bestämmelserna i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker arbetas in i alkohollagen. En särskild bestämmelse förs in i alkohollagen om att alkoholreklam inte får rikta sig särskilt till barn och

ungdomar och inte heller får skildra sådana personer. Det nu gällande gåvoförbudet i alkohollagen förs till de särskilda bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker. I propositionen lämnas vidare förslag till en viss förändring av tillsynsansvaret över efterlevnaden av de särskilda bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker.

Regeringen lämnar i propositionen också förslag avseende finansieringen av Alkoholinspektionen. Vidare lägger regeringen fram förslag till riktlinjer för detaljhandelsbolagets öppethållande och för Oberoende alkoholsamarbetet – OAS.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000.

Den svenska alkoholpolitikens principer

I propositionen tecknas en bakgrund med följande inslag.

Den moderna svenska alkoholpolitiken utformades i samband med *Alkoholpolitiska utredningens (APU)* arbete under åren 1965–1974. APU:s förslag låg till grund för riksdagens beslut år 1977 om ett alkoholpolitiskt program. Genom riksdagsbeslutet fastställdes de grunder för den svenska alkoholpolitiken som i huvudsak fortfarande gäller. Det övergripande målet skall vara att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen för att därigenom tränga tillbaka missbruket och motverka alkoholskador. Målet skall nås genom informationsinsatser, opinionsbildande arbete och genom begränsning av alkoholens tillgänglighet. Faktorer med betydelse för tillgängligheten angavs framför allt vara prispolitiken, åldersgränser och öppettider för detaljhandel och servering.

En av *totalkonsumtionsmodellens* huvudteser är att ju högre den totala alkoholkonsumtionen är i ett samhälle desto fler högkonsumenter finns det. Detta samband har belagts i ett flertal omfattande forskningsarbeten världen över. Framför allt har man studerat dödligheten i alkoholrelaterade sjukdomar i förhållande till den officiella statistiken över försäljning och konsumtion av alkoholdrycker i olika länder. Sammantaget gäller enligt totalkonsumtionsteorin att det finns ett samband mellan medelkonsumtionen i en befolkning, andelen högkonsumenter och andelen alkoholskadade i samma befolkning.

När riksdagen godkände den alkoholpolitiska propositionen år 1977 betonades totalkonsumtionens betydelse, vilket också fick sitt uttryck i formuleringen av det övergripande alkoholpolitiska målet; nämligen att sänka den totala alkoholkonsumtionen. Modellen har dock på senare tid fått kritik dels avseende slutsatsen om sambandet mellan den totala konsumtionen och andelen högkonsumenter, dels om var samhället skall sätta in sina krafter för att åstadkomma en minskning av antalet personer med alkoholskador. I detta sammanhang brukar den s.k. preventionsparadoxen nämnas. Denna säger att storförbrukarna rekryterar färre akuta problem – alkoholrelaterade sjukdomar, olyckor och våld – än måttlighetsförbrukarna. Kritiker av totalkonsumtionsteorin menar att eftersom storförbrukarna och andra riskgrupper är betydligt färre än måttlighetsförbrukarna lönar det sig ändå bättre för samhället att koncentrera sina preventiva insatser mot mer riktade insatser till olika

riskgrupper än generella åtgärder för hela befolkningen. Även tillgänglighetens betydelse för ett lands totalkonsumtion har ifrågasatts.

Världshälsoorganisationens (WHO:s) generalförsamling antog 1977 en resolution som slog fast att det viktigaste målet för medlemsländerna var "att till år 2000 uppnå en hälsoliv för alla medborgare som möjliggör för dem att leva ett socialt och ekonomiskt produktivt liv". Resolutionen följdes upp två år senare med en uppmaning till medlemsländerna att formulera nationella mål, strategier och handlingsplaner för att nå detta mål. Detta ledde så småningom till att WHO:s Europaregion år 1984 antog ett antal delmål, varav det inom alkoholpolitiken mest kända var det s.k. 25-procentsmålet.

Vid WHO:s europeiska ministerkonferens om hälsa, samhälle och alkohol i Paris år 1995 antogs The European Charter on Alcohol, även kallad Europadeklarationen om alkohol. Europaregionen angav i deklarationen tio strategier för ett handlingsprogram för ett alkoholförebyggande arbete. I september 1999 antogs The Second European Alcohol Action Plan för perioden 2000–2004. Fortfarande (oktober) pågår dock arbetet med själva deklarationen.

Sverige har sedan 1600-talet bedrivit *en aktiv pris- och skattepolitik inom alkoholområdet*. Skatteinstrumentet var emellertid länge främst en finansiell fråga och det var först år 1956 som prisinstrumentet fick en mer alkoholpolitisk innebörd. Flera forskningsarbeten under de senaste decennierna har visat att alkoholdrycker tillhör de mest priskänsliga varorna.

Precis som totalkonsumtionsmodellen har även priselasticitetsteorin sina kritiker. Kritiken går framför allt ut på att vid "för" höga skattenivåer leder ytterligare prishöjningar till en ökning av den oregistrerade konsumtionen (det s.k. mörkertalet) i form av legal gränshandel, illegalt införd spritdryck, vin och starköl samt hembränt m.m. Målet att minska den totala konsumtionen skulle därför gå förlorat om skattetrycket är för högt.

Tyngdpunkten i den svenska *missbrukarvården* har under nästan hela 1900-talet legat på vård på behandlingshem. Inte sällan har personerna vistats där under tvång. Den nuvarande lagstiftningen om tvångsvård av missbrukare är lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). LVM, liksom även lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) kompletterar socialtjänstlagen (1980:620) när det gäller att anordna framför allt institutionsbaserad vård.

Metoder för utvärdering av behandlingsresultaten har dock på senare tid visat att institutionsvård inte alls har den effekt som man länge har trott. Framför allt har forskningen visat vilken betydelse den individuella anpassningen av vården har för att en behandling skall bli framgångsrik. Denna kunskap har fört med sig att utbudet av olika behandlingsformer har ökat betydligt. Sedan slutet av 1980-talet har institutionsvården för alkoholmissbrukare nästan halverats. Minskningen är särskilt tydlig bland de missbrukare som har någon social förankring, i form av t.ex. familj, bostad och arbete.

Den minskade institutionsvården har till viss del kompenseras med öppenvårdsinsatser, huvudsakligen i socialtjänstens regi.

Kunskaps- och metodutveckling har på senare tid fått en alltmer framträdande roll inom det *alkoholförebyggande arbetet*. För att stärka forsknings- och informationsinsatser på bl.a. alkoholområdet inrättades Folkhälsoinstitutet (FHI) år 1992 med huvuduppgift att driva folkhälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete av sektorsövergripande karaktär. En stor del av FHI:s arbete är inriktat på att förebygga alkoholmissbruk.

På uppdrag av regeringen inrättade FHI 1994 en nationell ledningsgrupp för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser. Den nationella ledningsgruppen består av chefer för statliga myndigheter och bolag med anknytning till området samt företrädare för Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Ledningsgruppens uppgift var att utforma en nationell handlingsplan för alkohol- och drogförebyggande insatser. Planen antogs av regeringen 1995 och särskilda medel ställdes till ledningsgruppens förfogande för dess genomförande. År 1997 beslöt regeringen att inrätta en ny nationell ledningsgrupp under socialministerns ledning för att därigenom markera arbetets vikt. Ledningsgruppens uppgift angavs vara bl.a. att bygga upp ett långsiktigt förebyggande arbete som kan kompensera de förändringar som EU-medlemskapet medfört för den svenska alkoholpolitiken. Det handlar om insatser som direkt kan påverka människors förhållningssätt och vanor och som också ökar det individuella ansvarstagandet. Vidare skall ledningsgruppen verka för utvecklandet av hållbara lokala strategier och som också innebär ett ökat lokalt ansvarstagande. Denna omställningsprocess kräver insatser under lång tid framöver. Ledningsgruppen har tagit initiativ till ett antal nationella projekt i syfte att stimulera en sådan utveckling.

Det tydligaste exemplet under senare år på en medveten satsning för att uppnå alkoholpolitiska mål genom information och opinionsbildning är *Oberoende alkoholsamarbetet (OAS)*. Regeringen samlade under år 1996 myndigheter, försäkringsbolag och branschorganisationer på alkoholområdet till diskussioner om gemensamma informationsinsatser kring bruket av alkohol, dess risker och skadeverkningar. Detta utmynnade i bildandet av en särskild kommitté som startade sitt arbete i januari 1997.

APU föreslog i sitt betänkande år 1974 att alkoholreklamen skulle förbjudas med vissa undantag för utländska publikationer m.m. Reklamfrågan blev därefter föremål för ytterligare behandling i Tobaks- och alkoholreklamutredningen som i slutet av år 1976 avlämnade sitt slutbetänkande. Utredningen föreslog att all marknadsföring av alkoholdrycker skulle vara särskilt måttfull. Riksdagen ställde sig bakom detta förslag i det alkoholpolitiska beslutet år 1977. Sedan dess råder enligt lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker (alkoholreklamlagen) ett principiellt förbud mot reklam för spritdrycker, vin och starköl i dagspress, radio, TV och andra medier som riktar sig till allmänheten.

Inriktningen av alkoholpolitiken

Propositionen

Regeringen anför i *propositionen (s. 83 f.)* bl.a. att Sverige sedan lång tid tillbaka bedriver en restriktiv alkoholpolitik för att begränsa alkoholens

skadeverkningar. Bakom denna politik finns insikten att överkonsumtion och missbruk av alkohol utgör ett av våra stora folkhälsoproblem. Genom forskningens insatser finns en hel del kunskap om vilka åtgärder som är av betydelse när det gäller att påverka såväl alkoholkonsumtionens nivå som alkoholproblemens omfattning. Forskningen har förordat en politik som arbetar med alkoholbeskattning och kontroll av alkoholens tillgänglighet tillsammans med mångsidiga lokala handlings- och informationsprogram som ett led i en uttalad alkoholstrategi, som effektivt arbetar mot trafikonykterhet och som investerar i behandling och framför allt i tidiga vård- och stödinsatser.

Enligt regeringen bedrivs i Sverige sedan länge en alkoholpolitik som ligger i linje med detta. Dess huvudsyfte är att begränsa tillgängligheten och framför allt att skydda ungdomen. Till detta kan läggas de folkhälsopolitiska målen om en bättre folkhälsa för alla, som länge haft stor betydelse för utformningen av den svenska alkoholpolitiken. I propositionen anges att samhällsutvecklingen dock delvis har förändrat förutsättningarna för att genomföra den svenska alkoholpolitiken. Detta gäller framför allt på grund av två genomgripande tendenser i samhällsutvecklingen, dels internationaliseringen, dels decentraliseringen dvs. överflyttningen av verksamheter och beslut från stat till kommun. Dessa tendenser gör, enligt regeringen, att vi måste se över formerna för vår alkoholpolitik.

Under senare delen av 1990-talet har således en mängd olika förändringar skett i Sverige inom alkoholpolitikens område. En ny alkohollag har trätt i kraft. Import-, export-, tillverknings- och partihandelsmonopolen har avvecklats. Sverige har fått en växande konkurrensutsatt alkoholnärings. Nya statliga myndigheter har inrättats och en överflyttning av verksamheter och beslut har skett från stat till kommun. Parallellt med denna utveckling har inom många områden en ökad internationalisering skett. Den ökade internationaliseringen har medfört ett ökat handelsutbyte, ett ökat privat resande och ett närmande till andra länder när det gäller attityder och värderingar. Internationella influenser och demografiska förändringar har gjort det svenska samhället mer heterogent. Bruket av alkohol är i Sverige, liksom i många andra europeiska länder, en del av kulturmönstret. Alla dessa förändringar och inte minst det svenska EU-medlemskapet har i grunden påverkat förutsättningarna för den svenska alkoholpolitiken och för alla aktörer inom alkoholområdet.

Regeringen understryker att sociala hänsyn sedan länge har präglat den svenska alkohollagstiftningen och skyddet för ungdomen går som en röd tråd genom alkoholpolitiken. Förbud att överlåta alkohol till ungdomar, åldersgränser för inköp av alkohol liksom för servering av alkohol på restauranger är exempel på detta. Detta synsätt liksom målet att begränsa alkoholens skadeverkningar genom att minska den totala alkoholkonsumtionen ligger fast inom alkoholpolitiken.

Regeringen fastslår att Sveriges viktigaste alkoholpolitiska medel för att begränsa totalkonsumtionen och därmed skadorna fortfarande är detaljhandelsmonopolet och prispolitiken. Den nya situationen gör det nödvändigt att dels bibehålla detaljhandelsmonopolets och prisinstrumentets effektivitet, dels söka nya metoder för det förebyggande arbetet. Samhällets insatser

behöver samordnas och effektiviseras bättre än hittills. Resurser måste också satsas där det största behovet finns. Totalkonsumtionen måste även begränsas genom sådana insatser som riktar sig mot storkonsumenter och olika riskgrupper samt sådana situationer där alkohol definitivt inte hör hemma dvs. insatser till förmån för en alkoholfri uppväxt, trafik, graviditet och ett alkoholfritt arbetsliv. Insatserna här måste bli mer effektiva och träffsäkra.

Höga alkoholskatter är, enligt regeringen, inget självändamål. Men dessa kan inte drastiskt sänkas om det skulle innebära att konsumtionen, problemen och superiet därmed kraftigt ökar. Samhället måste först hitta lika effektiva alternativ till pris- och skatteinstrumentet innan detta kan överges som alkoholpolitiskt medel heter det i propositionen.

Aktuellt

I *budgetpropositionen 1999/2000:1 (utg.omr. 9) (s. 96 f.)* anför regeringen att målet för den svenska alkoholpolitiken är att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Detta skall åstadkommas dels genom åtgärder för att begränsa skadligt dryckesbeteende, dels genom att minska den totala alkoholkonsumtionen. I en nationell handlingsplan för alkohol- och narkotikaförebyggande arbete finns olika delmål preciserade. Insatser skall genomföras som vidmakthåller eller förstärker en opinion till förmån för återhållsamma alkoholvanor i befolkningen och för punktnykerhet när det gäller vissa grupper och i vissa situationer. Detta innebär att en alkoholfri uppväxt skall främjas i syfte att skjuta upp alkoholdebuten, att trafiken, kvinnans graviditetsperioder och arbetsplatserna skall vara alkoholfria och att återhållsamma alkoholvanor i befolkningen uppmuntras genom bland annat omfattande opinionsbildning. Under rubriken Tillstånd och utveckling anger regeringen att perioden från början av 1980-talet fram till i dag som helhet varit tämligen stabil när man ser till såväl vuxna som ungdomars genomsnittliga alkoholkonsumtion. Det finns dock idag oroande tecken på att det sker en ökning av alkoholkonsumtionen bland allt yngre ungdomar. Flera undersökningar under det senaste året visar att andelen ungdomar som ofta berusar sig ökar och andelen som aldrig berusar sig minskar. Flickornas andel av den totala alkoholkonsumtionen har också ökat sett i ett längre tidsperspektiv.

Det är framför allt starköl och illegala alkoholdrycker (hembränt och smuggelsprit) som har ökat. Ungefär 35 % av spritkonsumtionen är illegal. Systembolaget har aldrig sålt så mycket starköl som under år 1998. För vissa grupper, framför allt ungdomar, närmar sig ölkonsumtionen 1970-talets nivå. Förutsättningarna att i fortsättningen bedriva en traditionell svensk alkoholpolitik har ändrats i och med det svenska EU-inträdet och den ökade internationaliseringen. Det har medfört att statens insatser för att upprätthålla de alkoholpolitiska målen måste förändras, enligt budgetpropositionen.

I *budgetpropositionen (s. 98)* anges vidare att Sverige tillsammans med Finland har erhållit medel från EU-kommissionen för att genomföra två länderjämförande studier om alkoholproblemets omfattning och hälsoeffekter samt om hur alkoholpolitiken ser ut i samtliga EU-länder. Studierna, som slutförs under det svenska ordförandeskapet i EU våren 2001, utgör ett viktigt vetenskapligt underlag för EU-kommissionens fortsatta arbete med alko-

holfrågan på folkhälsoområdet. Som ett led i förberedelserna inför det svenska ordförandeskapet har Sverige också tagit initiativ till gemensamma diskussioner med de närmast kommande ordförandeländerna i EU för att tillsammans utarbeta en EU-strategi på alkoholområdet. Vid EU:s senaste hälsoministerråd (juni 1999) fick Sverige starkt stöd för behovet av en framtida EU-strategi på alkoholområdet.

Den svenska regeringen kommer att vara värd för Världshälsoorganisationens (WHO) ministerkonferens om alkohol och unga människor i Europa som kommer att hållas i Stockholm år 2000. En plan för WHO:s framtida hälsofrämjande arbete håller på att tas fram och kommer att presenteras på konferensen.

Sverige fick vid anslutningen till EU möjlighet att t.o.m. utgången av år 1996 tillämpa vissa begränsningar i fråga om *privatpersoners införsel av alkoholdrycker* och tobaksvaror. Undantaget utformades i överensstämmelse med en del andra undantag för Danmark och hänvisade till det s.k. cirkulationsdirektivet.

Enligt de regler som allmänt gäller inom EU har en resande rätt att ta med sig alkohol avsedd för eget bruk från ett annat medlemsland utan att betala punktskatt i hemlandet. Någon begränsning av vad man får föra in för privat bruk finns inte. I direktivet anges endast indikativa nivåer för vad som normalt skulle anses vara avsett för privat bruk. Allmänna regler om varornas fria rörlighet gäller även på det här området. De indikationer som finns är att 10 liter sprit, 20 liter starkvin, 90 liter vin och 110 liter öl kan tas med för privat bruk. Det svenska undantaget innebär att en privatperson kan föra in 1 liter sprit eller 3 liter starkvin, 5 liter vin och 15 liter öl utan att betala svensk punktskatt.

I december 1996 beslutade rådet (direktiv 96/99 EG) att de nordiska länderna skulle få ytterligare tid för anpassning på detta område. De danska och finska undantagen skall vara helt avvecklade vid utgången av år 2003, och restriktionerna skall fram till denna tidpunkt successivt avskaffas. Kommissionen skall före den 30 juni 2000 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om hur dessa bestämmelser tillämpas. Sverige har rätt att t.o.m. den 30 juni 2000 och underkastat en översyn fortsätta att tillämpa samma kvantitativa restriktioner som tillämpades den 31 december 1996.

Finansministern har sommaren 1999 tillskrivit kommissionen och bett om sammanträffanden mellan tjänstemännen på Finansdepartementet och skattdirektoratet, DG XXI, för att diskutera det svenska undantaget och fått ett positivt svar från den förre kommissionären på området. Troligen kan sådana förhandlingar komma till stånd under hösten 1999. Målsättningen med dessa förhandlingar är att Sverige skall behålla de nuvarande införselrestriktionerna så lång tid som möjligt.

Regeringen har i *propositionen 1998/99:127 Införsel av beskattade varor* lämnat förslag till ändringar i alkohol- och tobaksskattelagarna i syfte att göra reglerna tydligare samt mer i överensstämmelse med ordalydelsen i EG-rätten och den praxis som nu finns från EG-domstolen. Genom ändringarna kommer det att uttryckligen framgå att införsel för privat bruk endast kan komma i fråga för varor som enskilda själva transporterar in i landet. Rege-

ringen lämnar också förslag bl.a. till hur gåvoförsändelser i form av alkohol- och tobaksvaror från en enskild person i ett annat EG-land till en enskild person i Sverige skall hanteras skattemässigt. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000. Propositionen bereds nu av skatteutskottet.

Alkoholutredningen (dir. 1998:19 och 1998:52) tillsattes i mars 1998 med uppdrag att se över vissa bestämmelser i alkohollagen samt lagen om försäljning av teknisk sprit m.m. I uppdraget ingår att kartlägga hur lagstiftningen tillämpas och huruvida erfarenheterna från tillämpningen visar att ändringar, förtydliganden eller tillägg behövs på särskilda punkter. Utredningen kommer enligt uppgift att slutredovisa sitt uppdrag till regeringen i februari eller mars år 2000.

Motionerna

I *motion 1999/2000:So4 av Chris Heister m.fl. (m)* yrkas tillkännagivande om behovet av en framåtsyftande anpassning av svensk alkoholpolitik till nya förutsättningar (*yrkande 1*). Detta snarare än att försöka ta till vara andra länders erfarenheter samt bygga en ny strategi som kan hantera de nya förutsättningarna. Enligt motionärerna är förslagen inte tillräckligt ambitiösa och långtgående. En större öppenhet för andra länders traditioner vore påkallad om avsikten är att Sverige som ordförandeland skall kunna åstadkomma något på alkoholområdet. Vidare begärs ett tillkännagivande om avveckling av det särskilda svenska undantaget för resandeförsel av alkohol (*yrkande 6*). Motionärernas utgångspunkt är att Sverige inte längre är i behov av de undantag vi hittills har haft. Principen om fri rörlighet mellan medlemsstaterna är grundläggande i EU-samarbetet och Sverige har redan haft avsevärd tid på sig att anpassa sin alkoholpolitik till de mera rimliga europeiska förhållandena. Även i *motion 1999/2000 So1 av Gunnar Axén (m)* yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en ny alkoholpolitik (*yrkande 4*). Samma motionär hemställer att riksdagen beslutar sänka skatten på alkohol (*yrkande 1*) och begärt ett tillkännagivande om svensk alkoholpolitik i EU (*yrkande 5*).

I *motion 1998/99:So228 av Ulf Kristersson m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om vad som anförts om internationella erfarenheter och forskning på det alkoholpolitiska området (*yrkande 2*). Motionärerna pekar på att i andra sammanhang används ofta internationella erfarenheter som modell. Internationell forskning visar t.ex. att en viss mängd alkohol per dag t.o.m. har positiva effekter på hälsan och kraftigt minskar dödsfall i hjärt- och kärlsjukdomar. Detta faktum diskuteras för närvarande runt om i världen, med Sverige som undantag. Vidare yrkas tillkännagivande om vad som anförts om inriktningen av alkoholpolitiken (*yrkande 8*). Enligt motionärerna är den stora majoriteten av Sveriges befolkning fullt kapabel att ta ansvar för sin egen alkoholkonsumtion, utan restriktioner och regler. Detta bör vara vägledande för den svenska alkoholpolitiken. Motionärernas uppfattning är att alkoholpolitiken skall inriktas på opinionsbildning, inte minst i skolan, och på att minska missbruket av alkohol.

I *motion 1999/2000:So385 av Gunnar Axén (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avskaffa lagen 1994:1738 (alkohollagen).

I *motion 1999/2000:So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att även fortsättningsvis använda priset som alkoholpolitiskt instrument för att hålla alkoholkonsumtionen nere (*yrkande 1*). Sverige har under mycket lång tid valt att ha höga skatter på alkohol som ett alkoholpolitiskt medel. Genom medlemskapet i EU har pressen ökat på Sverige att släppa på alkoholrestriktionerna och röster höjs nu i debatten att alkoholskatten skall sänkas väsentligt. Motionärerna är övertygade om att prisinstrumentet är ett av de viktigaste inslagen i den framgångsrika svenska alkoholpolitiken.

I *motion 1998/99:So258 av Ingrid Burman m.fl. (v)* yrkas tillkännagivande om vad i motionen anförts om en restriktiv alkoholpolitik (*yrkande 2*). Motionärerna vill ha en restriktiv alkoholpolitik där försäljning så långt som möjligt är frikopplad från privata vinstintressen. Kommunerna ska ha beslutanderätt när det gäller utskänkning av alkohol på restaurang. Systembolaget ska behålla sitt monopol på försäljning av alkoholdrycker.

I *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om WHO:s mål (*yrkande 1*). Utifrån regeringens proposition 1984/85:181 beslutade riksdagen 1985 att anta det hälsopolitiska dokumentet "Hälsa åt alla år 2000" som WHO utarbetat och som också 32 andra stater i Europa undertecknat 1984. De undertecknande staterna förband sig, enligt motionärerna, att minska alkoholkonsumtionen med minst 25 % fram till år 2000, med konsumtionen 1980 som bas. Sverige gjorde en god start i början av 1980-talet med en minskning av konsumtionen med 10,7 %, men har stått och stampat sedan 1984. Sedan ett flertal restriktiva instrument har tagits bort – monolet för export, import och grossisthandel, förbudet av alkohol på hotellrum – har inga restriktiva åtgärder vidtagits. I stort likalydande yrkanden framförs även i *motion 1998/99:So299 av Tuve Skånberg och Holger Gustafsson (båda kd)* (*yrkande 1*) och i *motion 1998/99:So320 av Tuve Skånberg och Fanny Rizell (båda kd)*. Vidare yrkas i *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* ett tillkännagivande om att sänka den totala alkoholkonsumtionen (*yrkande 2*). Enligt motionärerna är alkoholmissbruket ett av vårt lands största sociala och medicinska problem. Motionärerna tycker att det är hög tid att ta krafttag för att sänka den totala alkoholkonsumtionen och anser att den alkoholpolitiska inriktningen bör vara att dels hindra nyrekrytering, dels att få storkonsumenter att minska sitt drickande. Det är också angeläget att begränsa ungdomars umgänge med alkohol eftersom all erfarenhet visar att ju längre alkoholdebuten kan skjutas på framtiden, desto större är möjligheten att undvika missbruk. Motionärerna begär också tillkännagivande om de vita zonerna (*yrkande 3 delvis*). Motionärerna vill verka för att vissa perioder och situationer i livet skall vara helt alkoholfria. Med hänsyn till egen och andras hälsa skall därför följande fyra områden ses som vita zoner. Under graviditeten, under barns uppväxt, trafiken och arbetsplatsen. Även i *motion 1998/99:So299 av Tuve Skånberg och*

Holger Gustafsson (båda kd) framförs ett likalydande yrkande (*yrkande 2*). Det yrkas vidare i *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* tillkännagivande om sambandet mellan alkohol och narkotika samt alkohol och våld (*yrkande 4*). Enligt motionärerna kan ett alkoholbruk som går allt längre ner i åldrarna också bana vägen för narkotikamissbruk. Forskning visar att man sällan börjar med narkotika som första drog. Ingen prövar narkotika nykter, därför bör man ha en helhetssyn på alkohol. Alkoholintag ökar även våldsbenägenheten.

I *motion 1999/2000:So250 av Kjell Eldensjö och Fanny Rizell (båda kd)* begärs ett tillkännagivande beträffande fortsatt restriktiv alkoholpolitik enligt traditionell svensk modell. Enligt motionärerna finns det inget som tyder på att konsumtionen av alkohol skulle minska om vi sänker skatten, ökar tillgänglighet osv. Tvärtom finns det goda skäl att anta att billigare och mer lättillgängliga alkoholdrycker skulle öka konsumtionen.

I *motion 1999/2000:So469 av Caroline Hagström och Inger Strömbom (båda kd)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en oberoende expertutredning angående prisinstrumentet för tillgänglighet och konsumtion av alkohol (*yrkande 1*). Enligt motionärerna är det hög tid att alkohol- och tobakspolitiken får en genomgripande översyn. Här ingår som en grundläggande del en oberoende expertutredning.

I *motion 1998/99:So461 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om genomförande av WHO:s riktlinjer för alkoholpolitiken (*yrkande 9*). Enligt motionärerna skall vi fortsätta arbeta efter de riktlinjer som 1995 antogs vid WHO:s europeiska konferens om hälsa, samhälle och alkohol. Att man i Europa har kunnat enas om dessa mål har sin grund i att det visat sig finnas betydande hälsomässiga och ekonomiska vinster att hämta inom den europeiska regionen om man skapar en respekt för alkoholen och dess risker för beroende, missbruk och andra skadeverkningar samt genomför handlingsprogram för att förebygga alkoholproblem.

I *motion 1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om Sveriges förhandlingar med EU våren 2000 om turistimporten (*yrkande 2*). Enligt motionärerna skulle en ökning av den tillåtna turistimporten kunna framtvunga en sänkning av de svenska alkoholskatterna, som också skulle leda till ökade alkoholskador. Därför är det angeläget att Sverige i förhandlingarna med EU på våren år 2000, inför den nuvarande avtalsperiodens slut, hävdar kravet på fortsatt undantag, helst med oförändrade kvantiteter.

I *motion 1999/2000:So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs tillkännagivande om att behålla undantaget från EU:s införselregler (*yrkande 6*). Om de införselregler som gäller i övriga EU införs i Sverige leder det, enligt motionärerna, sannolikt till en kraftigt ökad konsumtion av alkohol. Det försvårar samtidigt för Sverige att behålla prispolitiken på alkohol. Sverige bör därför i förhandlingarna begära att få behålla undantaget. Vidare begärs tillkännagivande om jämförande statistik i EU (*yrkande 7*). Sverige bör in-

tensifiera det internationella arbetet för att minska alkoholkonsumtionen inom hela EU-området. En nödvändig åtgärd är att ställa krav på statistik som är jämförbar mellan EU-länderna.

I *motion 1998/99:So306 av Thomas Julin m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att budskapet måste vara entydigt: alkohol är en drog (*yrkande 2*). Motionärerna menar att om det ska vara möjligt att förändra den allmänna attityden till alkohol måste budskapet vara entydigt: alkohol är en drog.

I *motion 1998/99:So429 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp)* begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om angelägna åtgärder i svensk alkoholpolitik. Motionärerna framför att det i flera sammanhang talas om punktnyckterhet, där avsikten är att undvika alkohol bland ungdomar, gravida kvinnor, under arbetstid samt i all slags trafik. Metoderna för att nå dessa mål är flera, varav de viktigaste kan sägas vara dessa: En fortsatt hög prisnivå på alkoholdrycker med anpassning till den allmänna prisnivån. Fortsatta åtgärder mot hembränning, langning och smuggling. Förbudet mot hembränning utgör grunden för upprätthållandet av monopolsystemet i svensk alkoholpolitik. Aktiva informationsinsatser bland de fyra prioriterade grupperna, barn och ungdom, gravida kvinnor, arbetsplatserna och all slags trafik. Sverige bör värna om fortsatt undantag för införsel av alkoholdrycker och tobak. Höjning av åldersgränsen för servering på restaurang till lägst 20 år.

I *motion 1999/2000:So7 av Yvonne Oscarsson m.fl. (v, s, kd, c, fp, mp)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder för att alkoholskador och alkoholreducerade dödsfall skall reduceras med 50 % fram till år 2015. Vidare hemställs om ett tillkännagivande om alkoholrelaterade skador (*yrkandena 1 och 2*). Enligt motionärerna finns det en väl belagd forskning om de metoder som leder till minskade alkoholskador. Här borde regeringens proposition innehållit förslag på skarpa åtgärder. I stället föreslås att alkoholen ges större utrymme i samhället. Enligt motionärerna borde propositionen tagit sin utgångspunkt i att reducera alkoholskadorna och minska alkoholrelaterad dödlighet med 50 % fram till år 2015. I stället är risken att med regeringens förslag kommer skador och dödlighet på grund av alkohol att öka.

I *motion 1999/2000:So3 av Elver Jonsson m.fl. (fp, v, kd, c, mp)* yrkas tillkännagivande om målet för alkoholpolitiken (*yrkande 1*). Enligt motionärerna finns det alla skäl för riksdagen att vid riksdagsbehandlingen stryka under att det övergripande målet för alkoholpolitiken skall ligga fast. Att Sverige skall agera kraftfullt för att kunna behålla de viktiga redskap som en restriktiv alkoholpolitik inklusive detaljhandelsmonopol och relativt höga dryckesskatter utgör. Vidare begärs tillkännagivande om att lagstiftningen fortsatt tydligt hävdar den s.k. totalkonsumtionsmodellen (*yrkande 2*). Motionärerna yrkar även ett tillkännagivande om att även framgent utrymmet för privat vinstintresse inom alkoholhanteringen skall begränsas (*yrkande 5*).

I *motion 1999/2000:So6 av Elver Jonsson och Göran Magnusson (fp, s)* begärs tillkännagivande om att en reformerad alkoholpolitik väger in effek-

terna såväl av medicinska och sociala som ekonomiska följder (*yrkande 3*). Motionärerna menar att en förändrad alkoholpolitik som forskare och andra seriösa bedömare befarar skulle kräva tusentals liv kan riksdagen av human-skal knappast tillåta.

I *motion 1998/99:So427 av Göran Magnusson m.fl. (s)* yrkas tillkännagivande om vad som i motionen anförts om svensk alkoholpolitik. Enligt motionärerna är det synnerligen angeläget att Sverige slår vakt om sin framgångsrika politik och inom ramen för bl.a. EU-arbetet stödjer de strömningar som nu tydligare gör sig gällande. Utvecklingen bekräftar också att varor som hotar folkhälsan måste omgärdas med särskilda regler.

I *motion 1999/2000:So2 av Reynoldh Furustrand och Nils-Göran Holmqvist (båda s)* begärs tillkännagivande om vad som anförts om behovet av åtgärder för att begränsa gränshandel och smuggel av alkohol. Enligt motionärerna föreslås inga åtgärder som riktar sig mot den omfattande gränshandeln och alkoholsmugglingen. I propositionen hänvisar regeringen till att befattning med smuggelgoods redan är kriminaliserad. Enligt motionärernas uppfattning är inte detta tillräckligt. Med hänvisning till det som anförts om den omfattande gränshandeln och smugglingen så anser motionärerna att ytterligare åtgärder måste övervägas. Dels handlar det om att Sverige får bibehålla nuvarande införselkvoter, dels handlar det om ett effektivt gränsskydd. Men det handlar också om att utjämna skillnader i alkoholpriser i EU-länderna för att minska lönsamheten med gränshandel och smuggling.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet har anförts följande i sin bedömning under rubriken Införsel för privat bruk.

Enligt utskottets mening skulle det vara svårt för Sverige att upprätthålla en hög prisnivå på alkoholdrycker utan det svenska undantaget från EG:s regler om införsel. Det är därför som anförts i motionerna So2 (s), So11 (fp) och So12 (c) viktigt att Sverige fortsätter att hävda detta undantag. Eftersom denna uppfattning också delas av regeringen behövs inte något tillkännagivande i saken. Med det anförda avstyrks också yrkande 6 i motion So4 (m).

Under rubriken Alkoholbeskattningen har skatteutskottet anförts följande i sin bedömning.

Sverige för sedan en lång tid tillbaka en restriktiv alkoholpolitik som syftar till att begränsa alkoholens skadeverkningar genom en minskad totalkonsumtion. Detta sker främst genom en kombination av höga skatter och restriktioner som på olika sätt begränsar tillgängligheten (t.ex. detaljhandelsmonopolet, regler för servering, åldersgränser för inköp, begränsning av privatinförsel etc.) samt olika alkoholförebyggande insatser. Enligt utskottets mening finns det inte något skäl att minska ambitionerna med den svenska alkoholpolitiken därför att man i några medlemsländer inom EU har en annan syn på dessa frågor.

En annan sak är att förutsättningarna för att driva den svenska alkoholpolitiken har ändrats genom medlemskapet i EU och den ökade internationella rörligheten. Prioriteringar måste därför göras till de områden där insatserna

ger störst effekt. En strävan att hålla fast vid de mest verkningsfulla alkoholpolitiska medlen så länge de har effekt och ta bort sådana restriktioner som bedöms ha mindre alkoholpolitisk betydelse och som ifrågasatts ur EG-rättslig synpunkt har också varit utgångspunkten för de förslag som regeringen lagt fram i propositionen och som utskottet i det föregående har ställt sig bakom.

Utskottet delar i grunden regeringens inställning att ett av Sveriges viktigaste alkoholpolitiska medel fortfarande är prispolitiken och att vi måste hitta effektiva alternativ till prisinstrumentet innan detta kan överges som alkoholpolitiskt medel. Enligt utskottets mening är det inte lämpligt att genomföra sådana skattesänkningar som motionärerna bakom motionerna So1 och So2 förespråkar.

Utskottet anser givetvis i likhet med motionärerna bakom motion So2 att det är angeläget att motarbeta illegal införsel av alkoholdrycker. Detta är också en prioriterad uppgift för tullen som genom införandet av punktskattekontrollagen också fick bättre möjligheter till kontroll av transporter av punktskattepliktiga varor samt bättre sanktionsmöjligheter. Vidare har varusmuggningslagen varit föremål för översyn och en proposition förebreds inom Regeringskansliet. Punktskatteutredningen överväger för närvarande bl.a. om krav på säkerhet för betalning av skatt i samband med transport av obeskattade varor bör utvidgas. Slutligen bör i detta sammanhang nämnas att det inte bara är länder som Sverige med höga skatter som drabbas av problem med skatteundandraganden genom bedrägerier inom suspensionsordningen eller inom transiteringssystemen. I stor utsträckning rör det sig om ett problem för hela unionen. Åtgärder i syfte att motverka eller förhindra undandraganden av punktskatter har också haft hög prioritet inom EU de senaste åren.

Med det anförda anser utskottet att motion So13 (v) yrkande 1 är tillgodosedd och utskottet avstyrker därför att riksdagen gör några uttalanden i enlighet med denna motion. Av anförda skäl ställer sig utskottet vidare helt avvisande till det skattesänkingsprogram som föreslås i motion So1 (m) yrkande 1. Utskottet avstyrker således även detta motionsyrkande, liksom motion So2 (s).

Till skatteutskottets yttrande har fogats avvikande meningar (m).

Socialutskottets bedömning

Sverige bedriver sedan lång tid tillbaka en restriktiv alkoholpolitik som syftar till att begränsa alkoholens skadeverkningar. Skälen till denna politik är att överkonsumtion och missbruk av alkohol utgör ett stort folkhälsoproblem. Det är väl känt att skadligt dryckesbeteende leder till omfattande sociala och medicinska problem liksom att kostnaderna för samhället är höga. Missbruket av alkohol har också en stark koppling till våld och andra former av brott och ligger bakom ett stort antal olyckor samt orsakar i många fall en alltför tidig död. Sociala hänsyn har därför sedan länge präglat den svenska alkohollagstiftningen.

Den i Sverige bedrivna alkoholpolitiken ligger, enligt utskottet, i linje med den av forskningen förordade och har som huvudsyfte att minska den totala alkoholkonsumtionen genom att begränsa tillgängligheten och skydda ungdomen. Vid utformningen av denna politik har det folkhälsopolitiska målet

En bättre folkhälsa för alla, haft stor betydelse. Utskottet ställer sig bakom dessa målsättningar för alkoholpolitiken som också överensstämmer med WHO:s hälsostrategi för Europa. Inriktningen av den svenska alkoholpolitiken stämmer också väl överens med de etiska principer och mål som fastställdes i Europadeklarationen om alkohol som Sverige anslöt sig till 1995. Utskottet delar bedömningen att de viktigaste alkoholpolitiska medlen för att begränsa totalkonsumtionen och därmed alkoholskadorna fortfarande är ett detaljhandelsmonopol och prispolitiken.

Utskottet konstaterar dock att förutsättningarna för att fortsättningsvis bedriva en traditionell svensk restriktiv alkoholpolitik i grunden har förändrats under det senaste decenniet. De förändringar som skett under 1990-talet inom alkoholområdet, inte minst den ökade internationaliseringen och Sveriges medlemskap i EU påverkar den svenska alkoholpolitikens utformning framöver.

Socialutskottet delar emellertid skatteutskottets bedömning att det inte finns något skäl att minska ambitionerna med den svenska alkoholpolitiken. Enligt socialutskottets mening befinner sig den svenska alkoholpolitiken i en förändringsprocess som kräver insatser under lång tid framöver. Några drastiska ändringar av de restriktiva alkoholpolitiska medel som finns bör dock inte göras. En sådan snabb omställning skulle, enligt utskottet, kunna leda till att alkoholproblemen i stället ökar. Nya metoder och arbetssätt måste ständigt utvecklas för att nå målet att begränsa alkoholens skadeverkningar. Den framtida politiken måste också vara väl förankrad hos befolkningen om den skall ha någon effekt.

Den nya situationen gör det, enligt utskottet, nödvändigt att dels bibehålla detaljhandelsmonopolets och prisinstrumentets effektivitet, dels söka nya vägar för det förebyggande arbetet. Samhällets insatser behöver samordnas och effektiviseras bättre än hittills för att upprätthålla de alkoholpolitiska målen. Utskottet konstaterar att ett arbete med den inriktningen har påbörjats. Resurser måste också satsas där det största behovet finns. Totalkonsumtionen måste även begränsas genom sådana insatser som riktar sig mot storkonsumenter och olika riskgrupper samt sådana situationer där alkohol definitivt inte hör hemma dvs. insatser till förmån för en alkoholfri uppväxt, trafik, graviditet och ett alkoholfritt arbetsliv. Insatserna här måste bli mer effektiva och träffsäkra. Enligt utskottet är det också rimligt att tyngdpunkten i den rent alkoholpolitiska kontrollen mera tydligt läggs närmare konsumenten. Utskottet delar regeringens uppfattning att pris- och skatteinstrumentet kan överges först när samhället hittat lika effektiva alkoholpolitiska alternativ till dessa. Av vikt är också att alkoholbranschen tar ett ökat ansvar.

Sveriges alkoholpolitik inom EU och internationellt är enligt utskottets uppfattning av stor betydelse, även för vår nationella politik på området. Sverige måste driva en aktiv egen alkoholpolitik. Målsättningen med nu förestående översynsförhandlingar är att Sverige skall behålla nuvarande införselregler. Samtidigt blir det allt viktigare att få med andra länder och andra aktörer än de traditionella i arbetet mot alkoholproblemen. Tillsammans inom t.ex. EU kan Sverige med andra medlemsländer utforma en effektiv social och ansvarsfull alkoholpolitik som gagnar folkhälsan inom unionen. Utskottet ser också mycket positivt på de länderjämförande alkoholstu-

dier inom EU som bl.a. Sverige initierat och Sveriges initiativ för att utarbeta en gemensam EU-strategi på alkoholområdet. Sverige kommer att vara värd för WHO:s ministerkonferens nästa år i Stockholm med temat Alkohol och unga människor i Europa. En plan för WHO:s framtida hälsofrämjande arbete kommer, enligt uppgift, att presenteras vid konferensen.

Sammanfattningsvis anser utskottet att motionerna 1998/99:So258 (v) yrkande 2, 1998/99:So299 (kd) yrkandena 1 och 2, 1998/99:So306 (mp) yrkande 2, 1998/99:So320 (kd), 1998/99:So427 (s), 1998/99:So429 (s, v, kd, c, fp, mp), 1998/99:So461 (fp) yrkande 9, 1999/2000:So2 (s), 1999/2000:So3 (fp, v, kd, c, mp) yrkandena 1, 2 och 5, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 3, 1999/2000:So7 (v, s, kd, c, fp, mp), 1999/2000:So10 (kd) yrkandena 1, 2 och 3 delvis och 4, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 2, 1999/2000: So12 (c) yrkandena 6 och 7, 1999/2000:So13 (v) yrkande 1, 1999/2000: So250 (kd) och 1999/2000:So469 (kd) yrkande 1 i allt väsentligt är tillgodosedda genom den politik som förs. Något tillkännagivande till regeringen behövs därför inte.

Utskottet delar inte inställningen till alkoholpolitikens inriktning sådan den framförs i motionerna 1998/99:So228 (m) yrkandena 2 och 8, 1999/2000: So1 (m) yrkandena 1, 4 och 5, 1999/2000:So4 (m) yrkandena 1 och 6 samt 1999/2000:So385 (m). Motionerna avstyrks.

Alkoholförebyggande åtgärder och forskning

Propositionen

I *propositionen* (s. 84 f.) anför regeringen bl.a. att sedan de övriga alkoholmonopolen avskaffades och förutsättningarna att använda prisinstrumentet som ett alkoholpolitiskt medel till följd av EU-medlemskapet delvis har ändrats får information, ålderskontroll och andra liknande alkoholskadeförebyggande insatser en ökad tyngd i den svenska alkoholpolitiken. Folkhälsoinstitutet har fått ansvaret för det förebyggande arbetet. Som ett led i den förändringsprocess som pågår har regeringen i april 1997 beslutat att det skall finnas en nationell ledningsgrupp för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser under socialministerns ledning. Ledningsgruppens uppgift är att bygga upp ett långsiktigt förebyggande arbete som kan kompensera den försvagning som bl.a. Sveriges EU-medlemskap medfört för den svenska traditionella alkoholpolitiken. Det handlar om insatser som direkt kan påverka människors förhållningssätt och vanor och som också ökar det individuella ansvarstagandet. Dvs. det handlar om att effektivare än hittills försöka påverka konsumentledet i alkoholförsäljningen och i ökad utsträckning utveckla hållbara lokala strategier som också innebär ett ökat lokalt ansvarstagande för kommunen, bostadsområdet, arbetsplatsen m.m.

Regeringen har också tagit ett samarbetsinitiativ genom att tillsätta en kommitté (OAS) som skall utveckla samarbetet mellan berörda myndigheter, försäkringsbolag och olika branschorganisationer på alkoholområdet. Utgångspunkten för samarbetet är de prioriteringar som gjorts i den nationella handlingsplanen för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser. Uppgiften är att uppmuntra olika aktörer, såsom företag, branschorganisationer, försäk-

ringsbolag, berörda myndigheter och andra att engagera sig i arbetet mot missbruk och alkoholskador. Ett prioriterat område där samtliga inblandade har gemensamma intressen är insatser som motverkar den illegala alkoholhanteringen, dvs. illegalt tillverkad eller illegalt införd alkohol samt langning till ungdomar. Detta arbete försvåras i dag av att köp av hemtillverkad sprit, till skillnad från insmugglad sprit, är lagligt. Övriga områden som prioriteras i OAS arbete är insatser för att åstadkomma en alkoholfri trafik, alkoholfria arbetsplatser, alkoholfri uppväxt och alkoholfria graviditetsperioder samt en måttfullhet bland dem som använder alkohol och särskilt bland dem som riskerar att bli storkonsumenter.

Regeringen anför vidare i *propositionen (s. 168 f.)* att Centrum för alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet som inrättats hösten 1997 fortfarande är under uppbyggnad. Enligt regeringen behöver på alkoholforskningens område konsumtionsforskningen utvecklas och stimuleras. Ett angeläget område är givetvis att belysa de påfrestningar som svensk alkohol- och narkotikapolitik står inför genom den fortgående internationaliseringen. Nya metoder och arbetssätt som kan kompensera den försvagning som de traditionella alkohol- och drogpolitiska instrumenten utsätts för i och med den ökade internationaliseringen bör utvecklas. Ytterligare forskning och utvärdering av nya effektiva metoder är därför angelägen. Regeringen anser att Folkhälsoinstitutets verksamhet och kompetens inom alkohol- och drogforskningsområdet är betydelsefull för centrets utveckling varför Folkhälsoinstitutet såväl kompetensmässigt som finansiellt bör stödja verksamheten vid forskningsinstitutet. Regeringen kommer senare att i ett särskilt regeringsbeslut anslå särskilda medel bl.a. för alkohol- och drogforskning från de särskilda medel som är avsatta för alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder.

Aktuellt

I *budgetpropositionen 1999/2000:1, (utg.omr. 9) (s. 97 f.)* anför regeringen bl.a. att den nationella ledningsgruppen har till uppgift att stödja ett förstärkt långsiktigt alkohol- och drogförebyggande arbete. Det är angeläget att med nya metoder försöka kompensera de förändringar som EU-medlemskapet medfört för den svenska alkoholpolitiken. Det handlar om insatser som direkt kan påverka människors förhållningssätt och vanor och som ökar det individuella ansvarstagandet. Det handlar vidare om att i ökad utsträckning utveckla hållbara lokala strategier som också innebär ett ökat lokalt ansvarstagande. Detta är en omställningsprocess som kräver insatser under lång tid framöver. Den nationella ledningsgruppen har tagit initiativ till ett antal nationella projekt i syfte att stimulera en sådan utveckling. För bl.a. detta ändamål har 30 miljoner kronor årligen avsatts.

Situationen på alkoholpolitikens område kräver en hög grad av samordning, effektivitet och en ledningsorganisation med hög beredskap för olika varierande insatser. På ledningsgruppens initiativ har ett arbete med att revidera den nationella handlingsplanen för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser påbörjats under Svenska Kommunförbundets ledning. Ett framtids-scenarioprojekt om hur alkohol- och narkotikasituationen i Sverige kan

komma att se ut år 2005 har genomförts som ett av flera underlagsmaterial för revideringen av handlingsplanen.

Regeringen har genom Allmänna arvsfonden under år 1997 beslutat om 15 miljoner kronor till Folkhälsoinstitutet för stöd till olika ideella organisationers barn- och ungdomsprojekt som ligger i linje med den nationella handlingsplanen för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser. För åren 1998 och 1999 har regeringen genom Allmänna arvsfonden tillskjutit ytterligare 10 miljoner kronor.

Regeringen har vidare i oktober 1999 beslutat stödja ett *projekt för alkoholfri uppväxt* som skall drivas av IOGT-NTO tillsammans med Riksidrottsförbundet. Från Allmänna arvsfonden beviljas fyra miljoner kronor för det första året av tre. Samtidigt beslutade regeringen att ge 800 000 kr till den del av projektet som avser ett nationellt forum och 200 000 kr till Folkhälsoinstitutet, som bekostar utvärderingen av projektet.

Motionerna

I *motion 1998/99:So228 av Ulf Kristersson m.fl. (m)* yrkas ett tillkännagivande om vad som anförts om information och upplysning om drogmissbruk och dess skadeverkningar (*yrkande 1*). Enligt motionärerna måste information om alkohol och alkoholrelaterade skador vara baserad på fakta och kunskap. Därför är det väsentligt att sådan sammanställs och utvärderas för att på ett effektivt sätt kunna användas i opinionsarbetet. Kampanjer och uthållig information om alkoholens skadeverkningar kan vara ett sätt att få ungdomar att minska sin alkoholkonsumtion och att t.ex. övergå från starköl till svagare alternativ. Samtidigt är det centralt att den information som ges inte uppfattas som förbudsivrande och förmynderi. På flera håll i världen pågår arbete med att informera och upplysa om alkoholen utifrån ett positivt perspektiv. Det främsta exemplet är det arbete som skett och fortfarande pågår i den kanadensiska delstaten Québec. Där har en omfattande liberalisering av alkoholagarna kombinerats med ett omfattande upplysningsarbete. Den förändrade politiken är mycket lovande med en minskning av konsumtionen som resultat, heter det i motionen.

I *motion 1998/1999:So365 av Jan-Evert Rådström och Anders Sjölund (båda m)* begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om vad ett inträde i myndighetsåldern innebär i synnerhet vad avser alkoholens skadliga inverkan (*yrkande 2*). Ungdomars relation till alkohol och droger står i stark relation till familjens roll som normbildare. Motionärerna menar att en del av problemen uppstår genom att familjen getts otydligt ansvar och att skolan i många stycken har misslyckats med att ge relevant information. Motionärerna har framfört ett likalydande yrkande i *motion 1999/2000:So231 (yrkande 2)*.

I *motion 1999/2000:So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda omfattningen av kvinnors alkoholkonsumtion och särskilt unga kvinnors konsumtion av s.k. svartspirit (*yrkande 9*). Enligt motionärerna har kvin-

normas alkoholkonsumtion genomgått stora förändringar under senare årtionden och utvecklingen uppvisar större förändringar för kvinnorna än för männen. Detta område och andra problem förknippade med den ökade alkoholkonsumtionen bland kvinnor bör bli föremål för en särskild utredning och kartläggning, något som motionärerna anser att regeringen bör ge Folkhälsoinstitutet eller annan myndighet i uppdrag att utföra.

I motion 1999/2000:So358 av Yvonne Oscarsson och Owe Hellberg (båda v) hemställs om tillkännagivande dels om att Gävleborgs län utses till pilotlän för ett forsknings- och utvecklingsprojekt med syfte att minska alkoholkonsumtionen i länet, dels om att låta Folkhälsoinstitutet inleda förhandlingar med Landstingsförbundet och Kommunförbundet i syfte att med befintliga resurser intensifiera det alkohol- och drogförebyggande arbetet i Gävleborgs län (*yrkandena 1 och 2*).

I motion 1999/2000:So362 av Peter Pedersen och Yvonne Oscarsson (båda v) yrkas att riksdagen begär att regeringen i första hand överlägger med Riksidrottsförbundet om möjliga åtgärder för att förhindra att idrottsföreningar och därmed idrotten förknippas med alkoholdrycker t.ex. öl (*yrkande 1*). I andra hand begärs att regeringen uppstår förhandlingar med Kommunförbundet om den kommunala bidragsgivningen till föreningar som direkt eller indirekt befattar sig med lansering av öl (*yrkande 2*).

I motion 1998/99:So379 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) begärs tillkännagivande om alkoholprevention (*yrkande 7*). Enligt motionärerna visar undersökningar och rapporter att allt fler ungdomar konsumerar mycket alkohol och prövar narkotikapreparat. Motionärerna ser med stort allvar på denna utveckling och anser att det fordras kraftfulla åtgärder för att vända trenden. Alkoholen är ett stort medicinskt och socialt problem. Den är orsak till många sjukdomar och skador genom direkt påverkan eller som utlösande faktor till våld. Uppskattningsvis finns det ca 300 000 alkoholmissbrukare i Sverige. Alkohol fria zoner på alla nivåer är ett minimikrav. Detta gäller på jobbet, under uppväxttiden, i trafiken och under graviditeten. Ett likalydande yrkande förs fram i *motion 1999/2000 So493 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* (*yrkande 10*).

I motion 1998/99:So402 av Fanny Rizell och Ingemar Vänerlov (båda kd) begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om barns och ungdomars rätt till en uppväxt fri från alkoholens skadeverkningar.

I motion 1999/2000:So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c) begärs tillkännagivande om förebyggande insatser (*yrkande 3*). Motionärerna anser att Sverige bör följa de etiska principer och den handlingsplan som under 1995 antagits av de europeiska länderna inom WHO. Motionärerna välkomnar översynen av Folkhälsoinstitutet. Myndighetens roll i det förebyggande arbetet skall bygga på nära samverkan och samarbete med folkrörelser och nykterhetsorganisationer. Samarbetet mellan socialtjänst, polis och tillsynsmyndigheter på lokal nivå bör intensifieras. Det begärs vidare ett tillkännagivande om förebyggande insatser bland unga (*yrkande 4*). Enligt motionärerna gör unga som sina föräldrar och föräldrarnas attityd speglas i ungdomars konsumtion.

Föräldrar måste göras medvetna om att det är de som kan påverka barnens alkoholkonsumtion och att det är straffbart att ge alkohol till barn under 18 år. I motionen yrkas även ett tillkännagivande om primärvårdens roll (*yrkande 5*). Motionärerna menar att primärvården har en betydelsefull roll i det alkoholpreventiva arbetet. Det är viktigt att sjukvårdspersonalen tar den tid som behövs för att kunna bedöma behovet av samtal om livsstil och alkoholkonsumtionsmönster. Slutligen begärs ett tillkännagivande om alkohol och trafik (*yrkande 8*). Motionärerna anser också att kontrollen av misstänkt rattfylleri bör intensifieras.

I *motion 1998/99:So461 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* yrkas tillkännagivande om vad som i motionen anförts om insatser för och forskning om kvinnor med alkoholmissbruk (*yrkande 11*). Motionärerna framhåller att de kvinnliga alkoholister är en heterogen grupp. Det finns könsspecifika skillnader mellan manliga och kvinnliga alkoholister psykologiskt, psykiatriskt, medicinskt och socialt sett. Det är därför viktigt att man i vården och rehabiliteringen har kunskap om dessa skillnader och att vård och behandling anpassas till kvinnors specifika behov. I *motion 1998/99:So462 av Helena Bargholtz m.fl. (fp)* framställs ett yrkande om särskilda rehabiliteringsprogram för kvinnliga alkoholister (*yrkande 2*). I *motion 1998/99:So461* yrkas också ett tillkännagivande om insatser för forskning om alkohol, andra beroendeframkallande medel och spelberoende (*yrkande 17*). Enligt motionärerna börjar forskningen nu kunna ge svaret på frågan varför en del människor utvecklar beroende till och missbruk av ämnen som tobak, alkohol, narkotika och vissa läkemedel. I princip är det samma förstärkningsmekanismer som leder till drogmissbruk vilka också ligger bakom utvecklingen av andra tvångstillstånd, t.ex. spelberoende. Alla påverkar den grupp hjärnceller i hjärnans innersta som brukar kallas hjärnans belöningssystem.

I *motion 1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om alkohol/drogforskning och andra beroendeframkallande medel och beteenden (*yrkande 10*). Motionärerna ser med tillfredsställelse på att alkohol- och drogforskningen nu stärkts genom inrättandet av ett centrum för alkohol- och drogforskning vid samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet. Eftersom mekanismerna bakom beroende av olika ämnen som nikotin, läkemedel, alkohol och droger samt bakom sjukligt spelande (spelberoende) anser motionärerna att detta centrums forskningsansvar bör vidgas till att omfatta hela detta fält.

I *motion 1998/99:So306 av Thomas Julin m.fl. (mp)* yrkas ett tillkännagivande om vad som i motionen anförts om behovet av ökat stöd till frivilligorganisationer för att motverka glorifieringen av missbruket (*yrkande 3*). Miljöpartiet vill se en ökad satsning på information i skolor och stöd till frivilligorganisationer. All upplysning och information måste ha till syfte att påverka människors attityder och beteende. Vidare yrkas tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att alla kommuner bör upprätta ett alkoholpolitiskt handlingsprogram med riktlinjer för hur alkoholkonsumtionen skall kunna minska (*yrkande 5*). Motionärerna hemställer också om ett tillkännagivande om behovet av utökad information till föräldrar (*yrkande 7*).

Enligt motionärerna påverkar föräldrar sina barn när det gäller alkohol. Deras attityder och bjudvanor, deras inställning till langning och deras roll som föredömen betyder mycket för en ung människas förhållande till alkohol. Vidare yrkas ett tillkännagivande om att utköp av alkohol till minderåriga barn måste ses som en allvarigare förseelse än vad som är fallet i dag, och straffsätserna sättas därefter (*yrkande 8*). I motionen begärs även ett tillkännagivande om vad som i motionen anförts om särskilda insatser för punktnykerhet (*yrkande 9*). Motionärerna anser att särskilda insatser bör göras för att bevara vissa samhällssektorer och livssituationer helt fria från alkohol. Det gäller såväl trafik och arbetsliv, som ungdomsåren och graviditetstiden.

I *motion 1998/99:Ju918 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)* yrkas ett tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att ta fram ett förslag på förebyggande insatser mot ungdomars alkoholkonsumtion (*yrkande 13*). Enligt motionärerna har ungdomars alkoholkonsumtion betydelse för våldsbrott. Alkoholen kan vara en utlösande faktor när det gäller våldsbrott samt döva rädslan så att inte våldsoffret går undan och även påverka våldsutövaren att inte bry sig om konsekvenserna.

I *motion 1999/2000:So408 av Helena Frisk och Ann-Kristine Johansson (båda s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en informationskampanj om alkoholens skadeverkningar. Enligt motionärerna borde en bred informationskampanj genomföras med syfte att informera barn och ungdomar och deras föräldrar.

Utskottets bedömning

Sveriges EU-medlemskap har delvis ändrat möjligheterna att föra en traditionell svensk alkoholpolitik. Information, ålderskontroll och andra liknande alkoholskadeförebyggande insatser kommer, enligt utskottets uppfattning, att få en ökad tyngd i den svenska alkoholpolitiken. Utskottet har vid upprepade tillfällen, senast i betänkandet 1997/98:SoU14, understrukit just vikten av information och upplysning om alkoholens skadeverkningar och andra alkoholförebyggande åtgärder. Denna inställning vidhålls av utskottet. Det är, enligt utskottets mening, angeläget att bibehålla en fortsatt hög ambitionsnivå när det gäller det förebyggande arbetet på området, inte minst de insatser som riktar sig till barn och ungdomar. Den nationella ledningsgruppen har en viktig uppgift att bygga upp ett långsiktigt förebyggande arbete som tar hänsyn till de förändringar som den svenska alkoholpolitiken nu genomgår. Revideringen av den nationella handlingsplanen för alkohol- och drogförebyggande insatser är därvid betydelsefull.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det förebyggande arbetet effektivare än hittills måste försöka påverka konsumentledet i alkoholförsäljningen och i ökad utsträckning utveckla hållbara lokala strategier som också innebär ett ökat lokalt ansvarstagande för kommunen, bostadsområdet, arbetsplatsen m.m. Utskottet menar också att det är av stor vikt att vid sidan om myndigheterna olika aktörer, inte minst alkoholbranschen, uppmuntras att samarbeta och engagera sig i det förebyggande arbetet. Ett värdefullt samarbete på området sker också inom ramen för OAS. Ett av många priori-

terade områden är att motverka langning till ungdomar. Andra prioriterade områden är insatser för att åstadkomma en alkoholfri trafik, alkoholfria arbetsplatser, en alkoholfri uppväxttid och alkoholfria graviditetsperioder.

Utskottet delar den oro många känner över att ungdomars och inte minst unga flickors alkoholmissbruk ökar. Detta måste enligt utskottet mötas med konkreta och trovärdiga åtgärder. Ungdomarna måste nås i deras närmiljö och föräldrarna stödjas. Utskottet delar regeringens inställning att med en bred nationell och internationell mobilisering kan ungdomars alkoholkonsumtion hållas nere. Utskottet ser positivt på Sveriges arbete inom EU för att få stöd för en gemensam EU-strategi rörande alkohol. Utskottet har liksom regeringen förhoppningen att en Stockholmsdeklaration i frågan kan utgöra en viktig framtida plattform för det alkoholpreventiva arbetet.

Motionerna 1998/99:So228 (m) yrkande 1, 1998/99:So306 (mp) yrkandena 3, 5, 7–9, 1998/99:So365 (m) yrkande 2, 1998/99:So379 (kd) yrkande 7, 1998/99:So402 (kd), 1998/99:So462 (fp) yrkande 2, 1999/2000:So12 (c) yrkandena 3–5 och 8, 1999/2000:So13 (v) yrkande 9, 1999/2000:So231 (m) yrkande 2, 1999/2000:So408 (s), 1999/2000:So493 (kd) yrkande 10 och 1998/99:Ju918 (mp) yrkande 13 får i allt väsentligt anses tillgodosedda med det anförda. Motionerna 1999/2000:So358 (v) och 1999/2000:So362 (v) avstyrks.

Forskning på alkoholområdet är, enligt utskottet, av stor vikt och behöver utvecklas och stimuleras, bl.a. när det gäller konsumtionsforskningen. Ett centrum för alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet är under uppbyggnad med siktet inställt på att bli nationellt tvärvetenskapligt centrum på forskningsområdet. Det ankommer dock inte på riksdagen att bestämma den närmare inriktningen av forskningen vid centret. Motionerna 1998/99:So461 (fp) yrkande 11 och 17 och 1999/2000:So11 (fp) yrkande 10 avstyrks.

Partihandel m.m. med spritdrycker, vin och starköl

Yrkesmässig partihandel och införsel

Propositionen

I *propositionen* (s. 97 ff.) föreslås en ny ordning för rätten till *partihandel* med alkoholdrycker. Regeringen föreslår bl.a. att partihandelstillstånden tas bort i sin nuvarande form och ersätts i 4 kap. 1 § alkohollagen (1994:1738) med en koppling till vissa begrepp i lagen (1994:1564) om alkoholskatt. En automatisk rätt att bedriva partihandel med spritdrycker, vin och starköl föreslås för den som av skattemyndigheten har godkänts som upplagshavare enligt 9 § lagen om alkoholskatt eller den som har registrerats som varumottagare enligt 12 § samma lag. I 12 § lagen (1994:1564) om alkoholskatt, liksom konsekvensmässigt i 13 § lagen (1994:1563) om tobaksskatt och 4 kap. 6 § lagen (1994:1776) om skatt på energi, föreslås ett uttryckligt krav på vandelsprövning av den som ansöker om registrering som varumottagare.

Regeringen föreslår vidare att rätten till yrkesmässig införsel av spritdrycker, vin och starköl inte längre skall vara kopplad till innehav av tillverknings- eller partihandelstillstånd. I stället föreslås att i 4 kap. 2 § första

stycket alkohollagen anges att den som enligt 4 kap. 1 § samma lag är berättigad att bedriva partihandel får föra in varorna. Dessutom föreslås att även detaljhandelsbolaget får föra in alkoholdrycker för att ombesörja den s.k. privatimporten som åligger bolaget enligt 5 kap. 5 § alkohollagen.

Utgångspunkten för regeringens överväganden har varit att hitta en lösning som kan tillgodose EG-rättsliga krav samtidigt som denna lösning inte får resultera i att möjligheterna att föra en fortsatt restriktiv alkoholpolitik försämras. Den kommersiella handeln med alkoholdrycker utanför detaljhandels- och serveringsledet har inga alkoholpolitiska förtecken. De begränsningar som i dag gäller för den yrkesmässiga importen och partihandeln medför att spritdrycker, vin och starköl lagligen inte kan nå konsumenterna på annat sätt än genom Systembolaget och restaurangernas servering. Detta skall självfallet gälla även fortsättningsvis och ingår som en given förutsättning i regeringens analys av införselreglerna. Denna grundprincip har heller inte ifrågasatts av Europeiska kommissionen.

Tull- och skattemyndigheter utövar i dag en omfattande kontroll av alkoholimporten. Om en partihandlare säljer spritdrycker, vin och starköl till andra än Systembolaget eller restauranger med serveringstillstånd är detta dessutom ett brott som skall beivras av åklagare och polismyndigheter. Att ”ovanpå” dessa regler ha ett alkoholpolitiskt tillståndssystem för import och partihandel med spritdrycker, vin och starköl kan, enligt propositionen, ifrågasättas från EG-rättslig synpunkt. När det gäller frågan om det alkoholpolitiska syftet med regleringen i partihandelsledet kan, enligt regeringen, konstateras följande. Vad avser skyddet för konsumenter finns regler om etablering av restauranger och systembolagsbutiker, återhållsam alkoholservering, öppettider för både servering och detaljhandel, nykterhet och ordning, åldersgränser m.m. Motsvarande regler finns inte för partihandelstillstånden. En ansökan om partihandelstillstånd kan inte heller avslås av alkoholpolitiska skäl. Regeringen finner att det kan ifrågasättas om systemet med särskilda tillstånd för import och partihandel har någon verklig betydelse från strikt alkoholpolitisk synpunkt. Förutom tillstånd från Alkoholinspektionen behövs i princip ett godkännande av skattemyndigheten för yrkesmässig import av spritdrycker, vin och starköl. Detta regleras i lagen om alkoholskatt.

När Alkoholinspektionens uppgifter att behandla ansökningar om partihandelstillstånd och inspektionens omedelbara tillsyn över partihandeln upphör med regeringens förslag faller grunden för inspektionens ansökningsavgifter och årliga tillsynsavgifter avseende partihandeln. För partihandlarna innebär detta att de inte längre behöver betala några ansöknings- eller tillsynsavgifter. Dessa avgifter har också, enligt regeringen, varit föremål för en återkommande kritik från Europeiska kommissionen.

Utan partihandelstillstånd faller också grunden för Alkoholinspektionens direkta tillsyn över partihandeln. Detta betyder inte att partihandel med alkoholdrycker kan bedrivas helt utan kontroll. Tull- och skattemyndigheter utövar i dag en kontroll över införseln och skattskyldigheten. Beskattningsmyndigheten skall enligt regeringens förslag i stället för Alkoholinspektionen kontrollera att varorna endast har sålts till den som är berättigad att köpa dessa. Det är vidare självklart att om det uppmärksammas att någon t.ex. sålt

direkt till konsument, vilket är straffbelagt, detta skall leda till att godkännandet som upplagshavare respektive registreringen som varumottagare ifrågasätts. I sak kommer således skattemyndigheten att ha samma befogenheter gentemot partihandlaren som Alkoholinspektionen har i dag.

Regeringen anmärker att lagen (1994:1564) om alkoholskatt, lagen (1994:1563) om tobaksskatt och lagen (1994:1776) om skatt på energi avseende de harmoniserade punktskatterna innehåller regler om vandelsprövning av den som ansöker om godkännande som upplagshavare men saknar sådana regler avseende den som ansöker om registrering som varumottagare. I praktiken sker dock en vandelsprövning. Regeringen anser att det vore en lämpligare ordning att ett uttryckligt krav på vandelsprövning även föreskrivs för den som ansöker om registrering som varumottagare. Regeringen föreslår därför att i de tre lagarna skall föreskrivas att registrering som varumottagare får meddelas den som med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är lämplig för sådan verksamhet.

Enligt regeringen skall Alkoholinspektionen, vid sidan av ett visst kvardröjande ansvar för tillsyn över de partihandlare som inte är godkända av skattemyndigheten, ha kvar ett ansvar som central tillsynsmyndighet inom alkoholområdet att självständigt följa och utvärdera det alkoholpolitiska regelsystemet, dess tillämpning och funktion. Inom andra delar av alkoholagstiftningen utövar Alkoholinspektionen redan i dag sin centrala tillsynsfunktion utan att själv besluta om tillstånd eller utföra direkta kontrollbesök m.m. Utöver den kontroll tull- och skattemyndigheter bedriver kommer som en följd av gällande regler restaurangernas eventuella import också att kontrolleras av kommunerna som ett led i kommunernas restaurangtillsyn.

Aktuellt

Utskottet har erfarit att Finansdepartementet förbereder en ändring i alkoholskatteförordningen (1994:1614) med innebörd att godkända upplagshavare och registrerade varumottagare enligt alkoholskattelagen skall åläggas en skyldighet att till Beskattningsmyndigheten (Skattemyndigheten i Gävle), i förhållande till tidpunkten för godkännande eller registrering, anmäla ändringar vad gäller bl.a. ägarförhållanden (t.ex. ändring av firmateckningsrätten). Förordningsändringarna beräknas träda i kraft den 1 januari 2000. Konsekvensändringar skall enligt uppgift ske i tobaks- och energiskatteförordningarna.

Vidare har erfarits att Justitiedepartementet förbereder förordningar om misstankes- respektive belastningsregister med innebörd att Beskattningsmyndigheten (Skattemyndigheten i Gävle), vid brott för vilket åtal väckts skall få tillgång till polisens misstankesregister och vid bl.a. vissa grövre brottsbalksbrott skall få tillgång även till det belastningsregister polisen för. Enligt uppgift planeras också dessa förordningar att träda i kraft den 1 januari år 2000.

I motion 1999/2000:So4 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om regeringens dröjsmål med förslag om avveckling av partihandelstillstånd (yrkande 2). Enligt motionärerna är kravet på partihandelstillstånd onödigt och borde ha avvecklats utan dröjsmål efter att EG-domstolen i oktober 1997 lämnade sitt förhandsavgörande i Franzén-målet. Om den av regeringen nu föreslagna lagändringen träder i kraft den 1 januari år 2000 har tidsutdräkten varit hela två år och tre månader. Under denna tid har utvecklingen av parti-handeln hämmats till konsumenternas nackdel samtidigt som berörda företagens lönsamhet har eroderats genom rättsligt tveksamma avgifter. Vidare begärs tillkännagivande om regeringens agerande vad beträffar återbetalning av erlagda avgifter till Alkoholinspektionen (yrkande 3). Fortfarande försöker alkoholinspektionen undandra sig ansvar genom att i rättsprocesser som f.n. pågår i kammarrätten bestrida krav på återbetalning av till alkoholinspektionen erlagda avgifter. Enligt motionärernas uppfattning borde regeringen skyndsamt ha ändrat reglerna så att inbetalda avgifter återbetalats utan att berörda aktörer måste driva saken i domstol. Motionärerna yrkar vidare att riksdagen beslutar avslå propositionens förslag om ändring i skattelagstiftningen för att möjliggöra s.k. vandelsprövning för varumottagare (yrkande 4). Som framgår av propositionen sker i praktiken redan en viss vandelsprövning och behovet av en lagändring kan inte anses dokumenterat. Det avskaffade kravet på partihandelstillstånd bör, enligt motionärerna, inte ersättas med andra typer av regler som i praktiken riskerar att få liknande effekter. I motionen hemställs vidare att riksdagen beslutar om en långtgående förenkling av reglerna för import direkt till godkända serveringsställen (yrkande 7). Motionärerna menar det vara orimligt att samma regler skall gälla för deras import som för professionella partihandlare. Motionärerna hade hellre sett en mera långtgående förenkling på detta område. Serveringsställen är redan föremål för en ekonomisk kontroll från kommunens sida.

I motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) hemställs om ett tillkännagivande om partihandelstillståndet (yrkande 15). Motionärerna påpekar att om ansvaret för partihandelstillståndet skall överföras till skattemyndigheten måste förutsättningen vara att alkoholinspektionens kompetens överförs till densamma. Skattemyndigheten måste tillförsäkras stora personella resurser.

I motion 1999/2000:So398 av Fanny Rizell m.fl. (kd) hemställs att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om partihandelstillstånden (yrkande 1). Enligt motionärerna innebär regeringens förslag att antalet kontrollerande myndigheter blir fler, och förslaget är småföretagarfientligt, eftersom alla företagare nu skall visa upp ett bevis från skattemyndigheten i Ludvika. Vidare begärs ett tillkännagivande om att Alkoholinspektionen skall vara kontrollmyndighet för alkoholreklam (yrkande 2). Genom att även tillföra alkoholreklamen till Alkoholinspektionen får, enligt motionärerna, alla som hanterar alkoholdrycker i stort sett en myndighet att vända sig till för tillstånd, rådgivning och kontroll.

I motion 1999/2000:So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om partihandelstillstånden och Alkoholinspektionens funktion och uppgifter (yrkande 1). Enligt motionärerna är förslagen som regeringen lämnar av marginell karaktär. Samtidigt vill regeringen driva fram beslut som bör tas vid en total översyn av alkoholpolitiken. Det gäller t.ex. avskaffandet av partihandelstillstånden. Motionärerna anser att tillsynsfunktioner m.m. och förändringar av alkoholinspektionens funktion och uppgift bör behandlas i ett beslut om den samlade alkoholpolitiken.

I motion 1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om att Alkoholinspektionen och systemet med partihandelstillstånd skall finnas kvar (yrkande 3). Alkoholinspektionen med dess kontroll- och tillsynsverksamhet fyller en viktig funktion. Att ersätta Alkoholinspektionens verksamhet med den prövning som särskilda skattekontoret gör är inte tillräckligt. Regeringens främsta skäl för att försäkra den svenska alkoholkontrollen är EG-domstolens utslag i det s.k. Franzénmålet. Där riktades kritik mot villkoren för partihandelstillstånd. Motionärerna anser dock att regeringen gått betydligt längre än EG-domstolen krävt.

I motion 1999/2000:So14 av Thomas Julin m.fl. (mp) hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag till förändring när det gäller partihandelstillstånd (yrkande 1). Motionärerna anför att de med tanke på de uppgifter som ålagts Alkoholinspektionen i kombination med hanteringen av partihandelstillstånd är oroade att viktiga delar som ingår i Alkoholinspektionens verksamhet faller bort då skattemyndigheten enligt förslaget tar över hanteringen, särskilt då denna myndighet inte tillskrivs extra resurser utan skall inlemma en tredjedel av Alkoholinspektionens uppgifter i sin egen organisation med redan befintliga resurser. Det hade i nuvarande läge varit naturligt att Alkoholinspektionen fått fortsätta sin roll som tillståndsmyndighet samt ges ett övergripande ansvar för all tillsyn på alkoholområdet. Vidare yrkas ett tillkännagivande om avgiftssystem för Alkoholinspektionen (yrkande 2). Motionärerna menar att Alkoholinspektionens tillståndsverksamhet även fortsättningsvis kan finansieras av avgifter men enligt ett förändrat system. Motionärerna anser att ett avgiftssystem för partihandel och tillverkning av alkoholdrycker bör utformas så att det i så stor utsträckning som möjligt motsvarar EU:s krav på avgift i förhållande till den kontroll myndigheten gör.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet gör följande ställningstagande.

Utskottet konstaterar att en person eller ett företag som i dag vill bedriva yrkesmässig införsel av obeskattade alkoholvaror (spritdrycker, vin och starköl) måste godkännas av både Alkoholinspektionen och skattemyndigheten. I båda fallen sker en viss prövning av sökanden och, i förekommande fall, lagerlokal, skatteupplag m.m.

Detsamma gäller för den som driver restaurangrörelse och själv vill importera nämnda slag av drycker för servering. Restaurangen skall också ha till-

stånd för alkoholserving till allmänheten. Sådant tillstånd beslutas av den kommun där serveringsstället är beläget.

Ett partihandelstillstånd kan återkallas av Alkoholinspektionen och ett godkännande som upplagshavare eller registrerad varumottagare av skattemyndigheten. Serveringstillståndet kan återkallas av kommunen. Förutom att besluta om tillstånd till partihandel utövar Alkoholinspektionen också tillsyn över denna handel. Tull- och skattemyndigheter utövar kontroll av alkoholimporten. Om en partihandlare säljer spritdrycker, vin och starköl direkt till konsument är detta dessutom ett brott som skall beivras av åklagare och polismyndigheter.

Enligt EG-domstolens dom i det s.k. Franzénmålet utgör det svenska partihandelssystemet ett hinder för import av alkoholdrycker från övriga medlemsländer. Domstolens slutsats var att nationella bestämmelser varigenom rätten att importera alkoholdrycker förbehålls aktörer med tillverknings- eller partihandelstillstånd på sådana villkor som föreskrivs i den svenska lagstiftningen strider mot EG-fördraget. De åtgärder som regeringen vidtog med anledning av domen (bl.a. kraftigt sänkta avgifter för tillståndsprövningen) ansågs inte tillräckliga av EU-kommissionen som i sin formella underrättelse till regeringen riktade kritik mot vissa villkor och krav i den svenska lagstiftningen som gäller ansökan och innehav av partihandelstillstånd. Kritiken gällde kraven på lagringsmöjligheter och föreståndare, krav på visad lämplighet samt de årliga tillsynsavgifterna. Även kraven på dubbla tillstånd för restauranger som vill importera alkoholdrycker ansågs av kommissionen stå i strid med EG-fördraget.

Mot denna bakgrund anser utskottet i likhet med regeringen att det svenska systemet med partihandelstillstånd som villkor för rätt till import måste ersättas med en reglering som på sikt blir hållbar sett ur ett EG-rättsligt perspektiv.

Det finns enligt utskottets mening också skäl att ifrågasätta nuvarande ordning med dubblat kontrollsystem för partihandelsledet från strikt alkoholpolitisk synpunkt. När det gäller skyddet för konsumenter finns regler om etablering av restauranger och systembolagsbutiker, återhållsam alkoholserving, begränsade öppettider för både servering och detaljhandel, nykterhet och ordning, åldersgränser för inköp m.m. Eftersom dessa regler kommer att kvarstå oförändrade försämrar inte möjligheterna för en fortsatt restriktiv alkoholpolitik. Det finns därför ingen anledning att motsätta sig förslaget i propositionen om att ersätta tillståndsplikten i alkohollagen med en automatisk rätt att bedriva partihandel (inklusive import) för den som godkänts av skattemyndigheten som upplagshavare eller registrerad varumottagare. Härigenom kommer enligt utskottets mening det svenska regelsystemet i bättre samklang med de EG-rättsliga reglerna.

Utskottet instämmer också i regeringens bedömning att restauranger som själva vill importera alkoholdrycker i likhet med andra kommersiella importörer skall vara godkända av skattemyndigheten endera som upplagshavare eller som registrerad varumottagare. Normalt bör restaurangerna komma i fråga för registrering som varumottagare. Att ge restaurangerna rätt att importera alkoholdrycker som oregistrerade varumottagare skulle enligt utskottets mening onödigt försvåra skattekontrollen eftersom de oregistrerade varumottagarna till skillnad från de registrerade inte är kända av skattemyndigheten på annat sätt än om de upptäcks vid en kontroll.

När det gäller kontrollen över partihandeln vill utskottet framhålla att tull- och skattemyndigheter redan i dag utövar en omfattande kontroll över införelsen och skattskyldigheten. Godkännanden som upplagshavare och registrerad varumottagare kan återkallas om förutsättningar för godkännandena inte längre finns. Utskottet kan inte se några nackdelar i att skattemyndigheten tar över den direkta tillsynen över partihandeln och därigenom kontrollen av att alkoholdryckerna inte säljs till andra än Systembolaget, innehavare av serverings- och inköpstillstånd eller till andra partihandlare. I likhet med regeringen anser utskottet att skattemyndigheten kan åläggas att utföra kontrollen över partihandlarna utan att detta medför väsentligt nya arbetsuppgifter. Uppmärksammas otillåten försäljning, t.ex. direkt till konsument, kan detta förutom straffrättsligt ansvar leda till att godkännandet som upplagshavare respektive registreringen som varumottagare återkallas.

För att kontrollen skall fungera är det viktigt att skattemyndigheten även i andra avseenden ges utökade befogenheter. Utskottet ställer sig därför bakom förslagen i propositionen om att beslut om återkallelse som huvudregel skall gälla omedelbart, att ett uttryckligt krav på vandelsprövning av den som ansöker om registrering som varumottagare skall införas liksom att skattemyndigheten skall ges befogenhet att företa kontrollbesök hos tillståndshavarna.

Den nya ordningen innebär således att skattemyndigheten i sak kommer att ha samma befogenheter gentemot partihandlarna som Alkoholinspektionen har i dag.

Sammanfattningsvis innebär det ovan anförda att skatteutskottet tillstyrker propositionen i nu behandlad del och avstyrker motionerna.

Till skatteutskottets yttrande har fogats avvikande meningar (m, v, kd, c, fp, mp).

Socialutskottets bedömning

Utskottet delar skatteutskottets bedömning och ställer sig bakom en ny ordning för partihandel med sprit, vin och starköl. Utskottet tillstyrker förslaget till 3 kap. 7 §, 4 kap. 1, 7 §§, 6 kap. 5 §, 7 kap. 1–3, 18 §§, 8 kap. 4 § och 12 kap. 8 a § alkohollagen och avstyrker motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 15, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 3, 1999/2000:So12 (c) yrkande 1, 1999/2000:So14 (mp) yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:So398 (kd).

Av skäl som skatteutskottet anført avstyrks även motionerna 1999/2000:So4 (m) yrkandena 4 och 7. Utskottet föreslår att riksdagen antar förslaget till 4 kap. 2 § första stycket och 5 kap. 1 § alkohollagen samt förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1564) om alkoholskatt.

Utskottet är inte berett att ta något initiativ med anledning av motion 1999/2000:So4 (m) yrkandena 2 och 3, varför också dessa motionsyrkanden avstyrks.

I Sverige förs sedan lång tid tillbaka statistik över den totala alkoholförsäljningen. I dag ansvarar Alkoholinspektionen för denna statistik. Myndigheten har också bemyndigats att meddela närmare föreskrifter om statistiska uppgifter som tillståndshavare enligt alkohollagen är skyldiga att lämna (8 kap. 5 § alkohollagen och 5 § första stycket 5 alkoholförordningen (1994:2046). Inspektionen inhämtar försäljningsstatistik från såväl restauranger som från partihandeln. Med detta underlag säkerställs såväl forskningens som statsmakternas behov av att kunna följa alkoholutvecklingen i samhället. Regeringens proposition innehåller inte något förslag om de partihandelsberättigades skyldighet att i det nya partihandelssystemet lämna statistikuppgifter.

Utskottets bedömning

För att inte åstadkomma ett onödigt statistikbortfall anser utskottet att det bör föreskrivas i 8 kap. 5 § alkohollagen att inte endast tillståndshavare utan även den som enligt den nya ordningen för partihandel är berättigad att bedriva sådan verksamhet skall vara skyldig att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen meddelar. Utskottets lagförslag framgår av *bil. 2*.

Övergångsbestämmelser rörande yrkesmässig införsel

Innebörden av förslaget till lag om ändring i alkohollagen är bl.a. att nu gällande tillstånd för yrkesmässig införsel av och partihandel med spritdrycker, vin och starköl tas bort och ersätts av det kontrollsystem för punkt-skattepliktiga varor som gäller inom Europeiska unionen. Den som hos skattemyndigheten är godkänd som upplagshavare eller registrerad som varumottagare för nämnda alkoholdrycker blir berättigad att bedriva partihandel och import. För de som vid lagens ikraftträdande redan är godkända eller registrerade hos skattemyndigheten medför reformen ingen annan förändring än att skyldigheten att betala tillsynsavgift faller bort och att det i fortsättningen är skattemyndigheten som har tillsyn över försäljningen.

För de tillståndshavare hos Alkoholinspektionen som vid ikraftträdandet inte är godkända eller registrerade hos skattemyndigheten anges i punkten 2 i övergångsbestämmelserna till regeringens förslag om ändring i alkohollagen att de behåller sina partihandelsrättigheter, dock längst till utgången av år 2001, men de förlorar sin importrätt fr.o.m. ikraftträdandet.

Utskottets bedömning

Utskottet anser att den föreslagna ordningen kan komma att medföra problem för vissa tillståndshavare men även för skattemyndigheten. Övergångsbestämmelserna punkt 2 bör därför i stället utformas så att även importrätten kvarstår till längst utgången av år 2001. Utskottet erinrar om att de partitillståndshavare som omfattas av övergångsbestämmelsens punkt 2 redan innan år 2001 kan bli berättigade enligt det nya systemet att bedriva partihandel,

förutsatt att de uppfyller lagkraven för att bli godkänd som upplagshavare eller registrerad som varumottagare. Enligt utskottets mening bör i samma punkt i övergångsbestämmelsen föreskrivas att Tullverket får ha fortsatt terminalåtkomst till uppgifter i Alkoholinspektionens register om ifrågavarande tillstånd.

Tillsynsavgifter för tillverkare

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen (103 f.)* att riksdagen godkänner vad regeringen föreslår om finansiering av Alkoholinspektionen.

I propositionen anför regeringen att i och med att partihandelstillstånden och Alkoholinspektionens tillsyn av partihandlarna och därmed också avgifterna för denna verksamhet föreslås försvinna uppstår en situation där de svenska tillverkarna av sprit, spritdrycker, vin, starköl och öl får kostnader för tillsynsavgifter som partihandlarna som importerar utländska alkoholprodukter inte får. Detta är enligt regeringens uppfattning en mindre lyckad ordning som med fog kan upplevas som orättvis av de svenska producenterna. Alkoholutredningen som kommer med sitt slutbetänkande den 31 december 1999 kommer där att behandla frågan om hur tillstånd och tillsyn av svenska alkoholtillverkare skall hanteras framöver. Regeringen vill inte föregripa utredningens analys och förslag i denna del men anser att de svenska tillverkarna inte skall ha en väsentligt sämre kostnadssituation än vad som gäller för dem som hanterar importerade alkoholprodukter. Tillsynsavgifterna som regleras i alkoholförordningen skall, enligt regeringen, därför reduceras i avvaktan på Alkoholutredningens behandling av frågan. Detta innebär att Alkoholinspektionens verksamhet fram tills dess skall fortsätta som hittills när det gäller tillstånd och tillsyn av svenska alkoholproducenter, men kostnaderna kan inte fullt ut täckas genom avgifter utan får till viss del övergångsvis bli skattefinansierade.

Motion

I *motion 1999/2000:So4 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs att riksdagen beslutar att avveckla kravet på tillverkningstillstånd enligt alkohollagen samt anknytande avgiftssystem (*yrkande 5*). Motionärerna anför att tyngdpunkten i den alkoholpolitiska kontrollen bör läggas på konsument- och serveringsledet. Motionärerna anser att detta resonemang har bäring även på systemet för tillverkningstillstånd. I konsekvens med tidigare förespråkade ändringar bör även kravet på tillverkningstillstånd avvecklas enligt liknande principer, liksom anknytande avgiftssystem. En samordning bör även här i första hand sökas med skattekontrollen. Särskilt orimligt är regeringens förslag att tillverkare om än övergångsvis skall betala avgifter som inte drabbar partihandlare. Även i sin nu föreslagna form är detta en form av diskriminering av det egna landets företag som är klart olämplig.

Alkoholutredningen utreder för närvarande systemet med tillverkningstillstånd. Ett förslag väntas i början av nästa år. Riksdagen bör inte föregripa utredningens kommande förslag. Utskottet anser att riksdagen bör godkänna vad regeringen föreslår om finansieringen av Alkoholinspektionen (propositionen avsnitt 9.3). Motion 1999/2000:So4 (m) yrkande 5 avstyrks därför.

Distansförsäljning av spritdrycker, vin och starköl

Propositionen

Regeringen anför i *propositionen* (s. 106) att distansförsäljning dvs. direktförsäljning av spritdrycker, vin och starköl från annat land till privatperson för konsumtion i Sverige (t.ex. via postorder eller Internet) dag inte är tillåten i Sverige. Författningstekniskt uppnås detta genom att det i 4 kap. 2 § alkohollagen saknas en föreskrift om rätt till införsel avseende kommersiella försändelser till enskilda. Anledningen till detta är att försäljning av sådana drycker till privatperson för konsumtion endast får bedrivas av Systembolaget och av den som har meddelats serveringstillstånd.

Enligt regeringen kan det på goda grunder antas att om distansförsäljning av spritdrycker, vin och starköl skulle tillåtas kommer den att bli mycket omfattande, bl.a. genom att företag som specialiserar sig på distansförsäljning kommer att bearbeta den svenska marknaden.

Denna försäljningsform skulle mycket väl kunna utvecklas till att bli ett realistiskt alternativ till inköp på Systembolaget. Detta skulle skapa betydande svårigheter med ålderskontroll, skatteuttag, postorderförsäljning inom landet m.m. Vidare skulle en ny kanal för legal försäljning av spritdrycker, vin och starköl öppnas, vid sidan av detaljhandelsmonopolet och restaurangernas servering. Detta skulle, enligt regeringen, undergräva den alkoholpolitiska regleringen och på sikt göra det svårt att upprätthålla detaljhandelsmonopolet, vilket Sverige starkt slagit vakt om. Regeringen anser därför att distansförsäljning av spritdrycker, vin och starköl till Sverige från andra länder inte bör tillåtas.

Motionerna

I *motion 1999/2000:So4 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs att riksdagen beslutar införa en möjlighet till distansköp från annat EU-land av alkohol för eget bruk (*yrkande 8*). Motionärerna anför att det nuvarande systemet med privatimport genom Systembolagets försorg ter sig allmänt sett föråldrat och överdrivet krångligt. Det är mot denna bakgrund inte längre rimligt att upprätthålla ett totalförbud mot distansförsäljning av alkoholdrycker från annat EU-land. Möjligheten till distansköp för eget bruk måste finnas och bör kunna ersätta rätten att kräva privatimport genom Systembolagets försorg.

I *motion 1999/2000:So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* yrkas ett tillkännagivande om Internethandel med alkohol (*yrkande 4*). Motionärerna anser att det inte skall öppnas för möjligheten att köpa alkoholdrycker över Internet

och ser en mängd problem om denna möjlighet öppnas. I stort gäller det kontrollen av köparna, dvs. ålderskontroll, betalningsförmåga och till vilka varorna distribueras. Det kan också gälla sättet på vilket distributionen sker. En uppenbar risk med Internetförsäljningen är också att det kan tillskapas en ny grupp av underleverantörer som inriktar sig på langning till ungdomar.

Aktuellt

Utskottet har erfårit att Systembolaget utreder möjligheterna att under andra kvartalet år 2000 öppna en s.k. nätbutik i Stockholm. Under en försöksperiod skall kunder i Stockholmsområdet via Internet kunna beställa och betala varor ifrån sortimentet. Kunden kan också samtidigt bestämma att varorna levereras till någon av ett antal systembutiker i Stockholmsområdet. Varorna hämtas sedan av kunden som har att legitimera sig vid utlämnandet.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet har gjort följande ställningstagande.

När det gäller frågan om distansförsäljning delar utskottet regeringens bedömning att direkt försäljning av spritdrycker, vin och starköl från annat land till privatperson för konsumtion i Sverige inte skall tillåtas (i annat fall än då försäljningen sker genom Systembolagets försorg enligt de särskilda rutiner som gäller för den s.k. privatimporten). Skälet till utskottets ställningstagande är att en sådan typ av försäljning med all sannolikhet skulle bli mycket omfattande och därmed leda till kontrollproblem inom landet samt undergräva detaljhandelsmonopolets legitimitet.

Det skall i detta sammanhang nämnas att distansköp av folköl från näringsidkare i andra EU-länder, t.ex. via Internet inte är förbjudet i Sverige. Transporten av varorna till Sverige kan kontrolleras med stöd av kontrollbefogenheterna i den s.k. punktskattekontrollagen. Enligt alkohollagens bestämmelser om distansförsäljning till Sverige (som står i överensstämmelse med cirkulationsdirektivet) skall skatt på varorna tas ut i Sverige. Det är den utländske säljaren som skall betala skatten och skattskyldigheten inträder när leverans sker. Innan transporten av varorna påbörjas skall säljaren ställa säkerhet för skattens betalning.

I motion So4 har gjorts gällande att tullens kontroll skulle underlättas om vissa distansköp av spritdrycker, vin och starköl tillåts. Mot detta vill utskottet invända följande. Tullens befogenheter att undersöka om postförsändelser innehåller alkoholvaror gäller både på kommersiella och privata försändelser. Skälet till att tullen fick denna befogenhet var dels fiskala (dvs. att förhindra på sikt stora skattebortfall), dels att förhindra att alkoholvaror förs in i landet i strid med alkohollagens bestämmelser om införsel. Även folkhälsoskäl talade för en utökad kontrollbefogenhet. Enligt utskottets mening kommer tullens arbetsbörda knappast att minska om distansförsäljning av andra varor än folköl skulle tillåtas. Om det finns anledning att anta att skattskyldighet föreligger, och att skatten inte har betalats eller att säkerhet inte ställts för skattens betalning, kan en alkoholvara som påträffas i en postförsändelse, och där förutsättningarna för införsel är uppfyllda, tas om hand för kontroll av om punktskatt skall betalas i Sverige och vem som i sådant fall är skattskyldig. Gåvoförsändelser från annat EU-land är till skillnad från distansför-

sålda varor inte skattepliktiga. Tullens bedömning av en försändelses status skulle således inte försvinna om viss möjlighet till distansköp skulle tillåtas. Inte heller tullens skyldighet att kontrollera mottagarens ålder.

Med det anförda avstyrker utskottet motion So4 (m) yrkande 8.

Till skatteutskottets yttrande har fogats en avvikande mening (m).

Socialutskottets bedömning

Utskottet delar bedömningen att distansförsäljning av spritdrycker, vin och starköl till Sverige från andra länder fortfarande skall vara förbjuden. Mot bakgrund av det anförda avstyrks motion 1999/2000:So4 (m) yrkande 8.

I motion 1999/2000:So13 (v) yrkande 4 berörs Internethandel inom Sverige. Enligt utskottet saknas skäl för riksdagen att nu göra några uttalanden i saken. Motionen avstyrks.

Gåvoförsändelser av spritdrycker, vin och starköl

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen* (s. 107 ff.) att införsel av spritdrycker, vin och starköl i form av gåvoförsändelse från EU-land och tredje land tillåts. En ändring rörande detta införs i 4 kap. 2 § andra stycket 6 alkohollagen.

Regeringen anför att Europeiska kommissionen genom den formella underrättelsen har uppmärksammat Sverige på att det genom avsaknaden av möjlighet att från ett annat EU-land sända spritdrycker, vin och starköl som gåva till Sverige föreligger ”ett hinder för privat import av alkoholdrycker, vilket är en åtgärd vars verkan motsvarar en kvantitativ importrestriktion i den mening som avses i artikel 30 och följande i EG-fördraget”. Enligt underrättelsen måste svenska regler ge möjlighet att mottaga ifrågavarande drycker i Sverige utan att någon fysiskt skall behöva åtfölja drycken eller hämta den på något av detaljhandelsmonopolets försäljningsställen.

Enligt regeringens förslag skall rätten till införsel av gåvoförsändelser endast gälla enstaka gåvoförsändelser från en enskild person i ett annat land under yrkesmässig befordran, dvs. postbefordran eller annan liknande befordran, t.ex. genom transportföretag till en enskild person här i landet som har fyllt 20 år. Dessutom skall försändelsen vara avsedd för den enskilde mottagarens eller dennes familjs personliga bruk. Vad gäller den mängd spritdrycker, vin eller starköl som bör kunna godtas som en gåvoförsändelse utan ytterligare utredning menar regeringen att såvitt avser spritdrycker och vin, kvantiteterna en liter spritdryck och två liter vin och såvitt avser starköl, kvantiteten två till tre liter bör kunna tjäna som vägledning i sammanhanget. En helhetsbedömning skall dock alltid göras. Bedömningen av en försändelses status och ålderskontrollen av mottagaren görs av Tullverket inom ramen för den kontroll av gränsöverskridande försändelser m.m. som sker redan i dag. En försändelse som bedömts utgöra något annat än en gåvoförsändelse får inte föras in.

I motion 1999/2000:So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring som att ålderskontroll och utlämning av gåvoförsändelser skall utföras av Systembolaget (yrkande 5). Motionärerna anser att Systembolaget har bättre kompetens att sköta utlämning och ålderskontroll.

I motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) begärs tillkännagivande om gåvoförsändelser (yrkande 16). För att en gåvoförsändelse mellan privatpersoner skall tillåtas måste Tullverket, enligt motionärerna, få tillräckliga resurser för att kunna utföra såväl innehålls- som ålderskontrollen på ett tillfredsställande sätt. Tullverket måste även ha tillgång till de register som är nödvändiga för att kunna fastställa mottagarens ålder. Ett alternativ till Tullverket skulle kunna vara att Systembolaget handhar denna uppgift eftersom de redan i dag har rutiner för utlämning av alkohol.

I motion 1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om regler för utlämnande av gåvoförsändelser (yrkande 6). Enligt motionärernas mening innebär regeringens uppläggning uppenbara risker för missbruk. Tullen saknar resurser att klara en rimlig kontroll av denna verksamhet. Allvarliga farhågor finns också för att tullen inte kan administrera en effektiv ålderskontroll. En bättre lösning vore om försändelserna lämnades ut i Systembolagets butiker.

I motion 1999/2000:So14 av Thomas Julin m.fl. (mp) hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag om gåvoförsändelser (yrkande 3). Motionärerna anser att regeringen i första hand genom förhandlingar med EU skall försöka få möjlighet att avstå från införande av gåvoförsändelser då detta precis som flertalet remissinstanser påpekar är svårt att kontrollera. Risken finns annars att regeringen skapar utrymme för ny illegal verksamhet. Att dessutom tillåta gåvoförsändelser även från tredje land är helt oacceptabelt. Vidare hemställs att riksdagen – under förutsättning av att yrkande 3 faller – som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Systembolaget skall vara utlämningsplats för gåvoförsändelser (yrkande 4).

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet har gjort följande ställningstagande.

Utskottet har inte funnit anledning till någon erinran mot förslaget i propositionen om att tillåta införsel av enstaka gåvoförsändelser från såväl annat EU-land som tredje land till en enskild person i Sverige som fyllt 20 år. Vidare bör som föreslås i propositionen försändelsen ske genom yrkesmässig befordran för att hindra försök till kringgående av begränsningarna av den skattefria resandeförseln. Utskottet tillstyrker således förslaget och avstyrker motion So14 (mp) yrkande 3.

I flera motioner yrkas att Systembolaget skall vara utlämningsplats för gåvoförsändelser eftersom Systembolaget är bättre lämpat än tullen att utföra nödvändig kontroll etc. Utskottet delar inte denna uppfattning utan ställer sig bakom regeringens förslag även i denna del. Som tidigare redovisats har

Tullverket redan i dag genom t.ex. punktskattekontrollagen skyldighet och befogenhet att utföra en kontroll, förutom av den aktuella försändelsens status, av åldern hos mottagaren av t.ex. en alkoholvara som tagits om hand vid Tullverkets kontroll. Tullverket har vid dessa kontroller också tillgång till diverse registeruppgifter. En kontroll av mottagarens ålder kan ske genom att Tullverket tar reda på personens i fråga personnummer genom att kontrollera de folkbokföringsuppgifter som finns i register som är tillgängliga för Tullverket eller via skattemyndigheten. Det skall också erinras om att den som under vissa förutsättningar till Sverige för in alkoholdrycker utan att vara behörig därtill eller utan att betala erforderlig skatt för dryckerna kan dömas för varusmuggling eller skattebrott.

Det är svårt att i nuläget ha någon uppfattning om omfattningen av trafiken med gåvoförsändelser. Det finns därför inte anledning att anta att tullen nu skulle behöva tillskjutas extra medel med anledning av förslaget. Självklart är det angeläget att utvecklingen följs och utskottet förutsätter att regeringen gör så och vidtar de åtgärder som efter vunna erfarenheter kan visa sig motiverade.

Utskottet anser samtidigt att det finns all anledning att noga begrunda och analysera den kritik som framförts från kommissionen mot delar av vårt regelsystem, bl.a. att gåvoförsändelser måste hämtas på något av Systembolagets försäljningsställen. Inte minst på grund av att Sverige nu skall inleda förhandlingar om fortsatta kvantitativa begränsningar i den privata resandeförseln kan det visa sig mindre välbetänkt att utmana kommissionen på just detta område, som måste anses lägre prioriterat. Att kämpa för fortsatt undantag på nuvarande nivå är något som också motionärerna förordar. Utan det svenska undantaget från EG:s regler om privatinförsel blir det svårt att fullfölja dagens alkoholpolitik.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna So10 (kd) yrkande 16, So11 (fp) yrkande 6, So13 (v) yrkande 5 och So14 (mp) yrkande 4.

Till skatteutskottets yttrande har fogats en avvikande mening (v, kd, fp, mp).

Socialutskottets bedömning

Socialutskottet delar skatteutskottets bedömning beträffande enstaka gåvoförsändelser av spritdrycker, vin och starköl från annat land till en enskild person som fyllt 20 år och tillstyrker därför förslaget i 4 kap. 2 § andra stycket 6 alkohollagen. Motion 1999/2000:So14 (mp) yrkande 3 avstyrks.

Förslaget innebär bl.a. att Tullverket skall vara kontrollmyndighet för gåvoförsändelser. Motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 16, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 6, 1999/2000:So13 (v) yrkande 5 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 4 avstyrks därför också.

Illegal alkoholhantering

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen (114 f.)* att den som förvärvar eller innehar sprit eller spritdryck som är olovligt tillverkad eller mäsik som är avsedd för olovlig tillverkning av sprit eller spritdrycker döms till böter eller fängelse i högst två år. Detsamma gäller den som förvärvar eller innehar olovligt

renad teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat. Enligt regeringens förslag skall detta föreskrivas i 10 kap. 1 och 9 §§ alkohollagen respektive 10 och 14 §§ lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit.

Regeringen anför i propositionen att det är en allmän uppfattning i Sverige att den storskaliga tillverkningen och smugglingen av framför allt spritdrycker är ett allvarligt samhällsproblem. Denna försäljning ger näring åt en organiserad brottslighet, som i nästa led förser ungdomar med billig sprit. Samtidigt synes inte kopplingen mellan denna välorganiserade grova brottslighet och det egna "lilla" köpet framstå som tillräckligt tydligt för att motivera ett direkt avståndstagande. En av grundpelarna i den svenska alkohopolitiken är skyddet för ungdomen. Det är därför vi har åldersgränser för detaljhandel med och servering av alkoholdrycker och det är därför vi strävar efter en så långt möjligt alkoholfri uppväxttid. Befattningen med smuggelsprit och hembränt är ingen isolerad företeelse utan en verksamhet som i hög grad har kopplingar till organiserad brottslighet. Någon nedgång i handeln med smuggelsprit och hembränt har inte kunnat noteras. Tvärtom tenderar denna handel att öka.

Enligt regeringen finns det starka skäl som talar för en kriminalisering av förvärv och innehav av olovligt tillverkad sprit eller spritdryck. Tillverknings- och försäljningsledet är redan straffbelagt. Vad det nu gäller är alltså frågan om det dessutom bör införas ett ansvar för den köpare som i full medvetenhet om att drycken är olovligt tillverkad ändå köper eller innehar den. Enligt regeringens mening finns knappast skäl att vidhålla att ett sådant förfarande bör vara straffritt. Köpet och innehavet är del i en transaktion, handling eller företeelse som redan är kriminaliserad. För gemene man torde det också framstå som mer logiskt att såväl försäljningen som köpet är olagligt. Regeringen föreslår därför nya straffbestämmelser i alkohollagen och i lagen om försäljning av teknisk sprit m.m. som öppnar möjligheten att ingripa också mot den som förvärvar eller innehar olovligt tillverkad sprit eller spritdryck respektive den som förvärvar eller innehar teknisk sprit eller alkoholhaltigt preparat som renats från denatureringsmedel. En sådan straffrättslig skärpning skulle, enligt regeringen, troligen få en morallhöjande verkan, och även underlätta polisens bekämpning av hembränd eller på annat sätt olovligt tillverkad eller renad sprit. För detta ändamål avser regeringen att ge polisen förstärkta resurser.

I *propositionen (s. 173 f.)* anför regeringen att det krävs ett visst resurstillskott till polisen för att polisen skall kunna svara mot de krav som den föreslagna kriminaliseringen av köp och innehav av olovligt tillverkad sprit innebär. Fem miljoner kronor ytterligare per år kommer därför att tillföras Rikspolisstyrelsens anslag. Det är viktigt, enligt propositionen, att polisens insatser på det här området når en sådan nivå att samhällets inställning till denna handel inte upplevs som ord utan handling. Polisens insatser mot dem som köper olovligt tillverkad sprit måste genomföras så att det blir allmänt känt att polisen arbetar aktivt för att upprätthålla kriminaliseringen. En ytterligare kriminalisering på det här området kommer förhoppningsvis få en allmänpreventiv effekt så att bl.a. undandraganden av alkoholskatt i inte obetydlig omfattning kan antas komma att minska, dvs. en effektivare bekämpning av konsumtionen av olovligt tillverkad sprit kommer att leda till

att fler köper beskattad laglig alkohol i stället, vilket leder till ökade skatteinkomster.

1999/2000:SoU4

Aktuellt

Alkoholinspektionen har av regeringen i regleringsbrev för budgetåret 1998 erhållit uppdrag att "följa utvecklingen och bedöma omfattningen och karaktär på den illegala alkoholhanteringen vad avser tillverkning och distribution". Uppdraget var utformat i enlighet med ett av de förslag som den så kallade Svartspritsgruppen lämnade i sin rapport 1997 (Ds 1997:8). Inspektionen har den 1 september 1999 till Socialdepartementet redovisat sitt uppdrag genom att överlämna *rapporten Svartsprit – Tillverkning, smuggling och distribution (1999:3)*. Av rapporten framgår bl.a. att 40 % av samtliga illegala tillverkare dömdes vid samma tillfälle även för t.ex. narkotikabrott, stöld och rattfylleri. Samtidigt finns det en stor grupp av de illegala tillverkarna som inte dömts för andra brott. Medelåldern bland de dömda var 34 år och nästan en fjärdedel av dessa var 25 år eller yngre. Den hembrända spritens utbredning verkar vara jämnt fördelad över hela landet. Studier avseende smuggelsprit visar däremot att andelen personer som köpt eller bjudits på smuggelsprit är större i Götaland i jämförelse med övriga Sverige. Det finns dock inte mycket som tyder på att svartsprit i någon större utsträckning förekommer på restauranger med serveringstillstånd. En stor del av tillslagen mot den storskaliga smuglingen sker vid gränsen till Sverige. Oftast kan då endast lastbilschauffören bindas till brottet. När tillslagen sker inne i landet brukar däremot fler personer kunna bindas till smuglingsbrottet.

Motionerna

I *motion 1999/2000:So4 av Chris Heister m.fl. (m)* hemställs att riksdagen beslutar avslå förslaget om ytterligare kriminalisering av innehav och köp av illegal alkohol (*yrkande 11*). Enligt motionärernas uppfattning är förslaget om en generell kriminalisering av innehav och köp av illegal sprit inte bara orimligt långtgående utan dessutom ett slag i luften. Även regeringen konstaterar i propositionen att för den bredare allmänheten synes kopplingen mellan välorganiserad grov brottslighet och det egna köpet av illegal sprit inte framstå som tillräckligt tydligt för att motivera ett avståndstagande. Att mot denna bakgrund pressa fram en kriminalisering som inte kan sägas ha något fäste i folks allmänna moraluppfattning vore bara kontraproduktivt.

I *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om illegal alkohol och om mer resurser till tull och polis (*yrkandena 6 och 7*). Motionärerna välkomnar förslaget om att tillverkning och försäljning av svartsprit kriminaliseras, men skulle vilja se en utvärdering av vilka konsekvenser denna lag kan ha medfört efter ett år. För att komma åt problemet med svartsprit bör, enligt motionärerna, även ansträngningar för att effektivt motverka spritsmuggling intensifieras och tull och polis få de resurser som krävs för att komma tillrätta med problemen.

I motion 1998/99:So264 av Tuve Skånberg och Åke Carnerö (kd) begärs tillkännagivande om vad i motionen anförts om ett kraftfullt åtgärdsprogram för att förebygga, upptäcka och beivra hembränning. Motionärerna anför att hembränningen innebär ett stort hot mot vår lands folkhälsa. Särskilt illavarslande är att konsumtionen av hembränt blivit omfattande i lägre åldrar.

I motion 1999/2000:So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c) begärs tillkännagivande om polisens och tullens insatser för att hindra framställning och smuggel av alkohol (yrkande 2). Enligt motionärerna minskar starkspritsförsäljningen via Systembolagets försäljningsnät. Samtidigt sker stora beslag av starkspritstransporter vid våra gränser. Konsumtionen av svartsprit (smuggel och hembränt) har ökat kraftigt under senare år. Polisens och tullens insatser för att hindra framställning och smuggel bör intensifieras.

I motion 1998/99:So461 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om kampanj mot illegal sprithantering (yrkande 7). Motionärerna anför att orsakerna till att den svenska alkoholpolitiken hotas av den illegala marknaden sannolikt är flera. Enligt motionärerna ligger förklaringen sannolikt i att hembränningen varit en lågprioriterad fråga, både politiskt och inom polisen. Det är därför uppenbart att det behövs ett kraftfullt opinionsbildande arbete för att bryta den negativa utvecklingen främst hos yngre och att dessa insatser inte får dröja.

I motion 1998/99:So306 av Thomas Julin m.fl. (mp) yrkas tillkännagivande om vad som i motionen anförts om behovet av insatser mot illegal alkoholantering (yrkande 19). Motionärerna pekar på att olika former av illegal hantering av alkohol, t.ex. hembränning, langning och smuggling, utgör hot mot den svenska alkoholpolitiken och mot folkhälsan. Ökade insatser från polisens sida, för att nå en bättre efterlevnad av gällande lagstiftning, är i högsta grad motiverade.

I motion 1999/2000:So14 av Thomas Julin m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om straffsatser (yrkande 5). Motionärerna instämmer med regeringens förslag men vill dock påpeka att det är viktigt att straffsatserna har en sådan nivå att brott mot lagen uppfattas som allvarligt.

I motion 1998/99:So334 av Ulla Wester (s) begärs tillkännagivande av vad som i motionen anförts om införande av lag med förbud om inköp och innehav av illegal alkohol. Motionärerna anför att färre och färre anser det vara ett brott att köpa hembränd eller smugglad sprit. Vill vi förhindra att internationell kriminalitet ytterligare befäster sin ställning och att barn enkelt har tillgång till starksprit, måste vi agera.

Skatteutskottets yttrande

Skatteutskottet gör följande ställningstagande i förhållande till motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 7 och 1999/2000:So12 (c) yrkande 2.

Utskottet delar regeringens och motionärernas inställning att det är angeläget att Tullverket fortsätter sina ansträngningar att bekämpa smugglingen av sprit och att kontroller mot illegal införsel ges fortsatt hög prioritet. Detta är

viktigt såväl från fiskal synpunkt som från folkhälsosynpunkt. Frågor om resurser till Tullverket kommer att tas upp i samband med utskottets behandling av regeringens förslag om anslag till skatteförvaltningen och Tullverket. Det finns därför ingen anledning att här närmare pröva storleken av Tullverkets resurser. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Till skatteutskottets yttrande har fogats en avvikande mening (kd).

Socialutskottets bedömning

Socialutskottet delar bedömningen att starka skäl talar för en kriminalisering av förvärv och innehav av olovligt tillverkad sprit eller spritdryck. Det saknas skäl att låta detta förfarande vara straffritt, då tillverknings- och försäljningsleden redan är kriminaliserade. Den föreslagna kriminaliseringen kan antas ha både ett psykologiskt värde och en preventiv funktion. Dessutom torde kriminaliseringen göra det lättare för polisen att bekämpa den illegala alkoholhanteringen. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag om ändring i 10 kap. 1 och 9 §§ alkohollagen (1994:1738) respektive förslaget till lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och avstyrker motion 1999/2000:So4 (m) yrkande 11. Genom förslaget får motionerna 1998/99:So264 (kd) och 1998/99:So334 (s) anses tillgodosedda.

Av propositionen framgår att polisens resurser med anledning av lagändringen skall förstärkas. Med det resurstillskott som aviseras får även motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkande 19 och 1998/99:So461 (fp) yrkande 7 numera anses i huvudsak tillgodosedda.

Socialutskottet ställer sig bakom vad skatteutskottet anfört i anledning av motionsyrkanden om resurser till Tullverket. Utskottet avstyrker därför motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkandena 6 och 7 samt 1999/2000:So12 (c) yrkande 2.

Utskottet utgår ifrån att regeringen noga följer utvecklingen på området och vid behov återkommer med förslag på förändringar om det skulle behövas. Riksdagen bör inte nu ta något initiativ och höja straffsatsen. Mot bakgrund av det anförda avstyrks även motion 1999/2000:So14 (mp) yrkande 5.

Alkoholreklam

Vissa ändringar vad avser de särskilda bestämmelserna om alkoholreklam m.m.

Gällande rätt

Särskilda regler för marknadsföringen av alkoholdrycker finns i lagen (1978:763) med vissa bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker, den s.k. alkoholreklamlagen. Lagen är tillämplig på näringsidkares marknadsföring som avser alkoholdrycker och som vänder sig till konsumenter. Med alkoholdryck förstås spritdrycker, vin, starköl och öl i den betydelse de beteckningarna har i 1 kap. 4–6 §§ alkohollagen. Med alkoholdryck förstås en dryck som innehåller mer än 2,25 volymprocent alkohol (1 kap. 3 § alkohollagen). Alkoholreklamlagen gäller därför inte för marknadsföring av

lättdrycker, t.ex. lättöl. Begreppen marknadsföring, näringsidkare och konsument har samma innebörd som i marknadsföringslagen (1975:1418) i dess dåvarande lydelse (jämför prop. 1977/78:178 s. 47 f. med där angivna hänvisningar). Till skillnad mot vad som gäller enligt marknadsföringslagen (1995:450) är det endast avsättningsfrämjande åtgärder som omfattas av alkoholreklamlagen. Näringsidkare är var och en som yrkesmässigt bedriver verksamhet av ekonomisk art, både fysiska och juridiska personer. Om näringsidkaren är producent eller återförsäljare saknar i princip betydelse för tillämpningen. Som konsumenter anses i första hand privatpersoner, men också andra som förvärvar varor eller tjänster för slutlig konsumtion.

Utanför lagens tillämpningsområde faller således marknadsföring riktad till andra än konsumenter, t.ex. återförsäljare eller intressenter i branschen. Vidare faller svenska näringsidkares marknadsföring på utländska marknader utanför lagens tillämpningsområde. Var marknadsföringsåtgärderna har sitt ursprung saknar däremot betydelse. Alkoholreklamlagen kan bli tillämplig på reklammaterial som producerats i annat land men som distribueras till svenska konsumenter.

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen* (s. 136 f.) att särskilda bestämmelser om marknadsföring av alkoholdrycker samlas i 4 kap. 8–13 §§ alkohollagen. Förslaget innebär att de nu gällande bestämmelserna i alkoholreklamlagen arbetas in i alkohollagen. Vidare att en särskild bestämmelse förs in i alkohollagen om att alkoholreklam inte får rikta sig särskilt till eller skildra barn och ungdomar. Det redan nu gällande gåvoförbudet i alkohollagen förs till de särskilda bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker.

Regeringen anför i propositionen att alkoholreklamlagen inte är heltäckande när det gäller marknadsföring av alkoholdrycker. Förutom reglerna i den lagen gäller t.ex. de allmänna bestämmelserna i marknadsföringslagen. Alkoholreklamlagen är ett komplement till marknadsföringslagen och är också knuten till den lagen genom kopplingen till dess sanktionssystem. Alkoholreklamlagen har således ett naturligt samband med marknadsföringslagen, och det kan hävdas att dess regelsystem passar mindre väl in i alkohollagen. I alkohollagen har å andra sidan samlats samtliga bestämmelser om hanteringen av alkoholdrycker, och lagen ger uttryck för det alkoholpolitiska synsätt som också ligger till grund för alkoholreklamlagen. De lagtekniska överväganden som föranlett den nuvarande ordningen har främst med hänsyn härtill inte längre samma tyngd (jämför prop. 1977/78:178 s. 46). I sammanhanget bör också beaktas att reglerna i den tidigare gällande tobaksreklamlagen har arbetats in i tobakslagen (1993:581), och att det genom en motsvarande överflyttning på alkoholområdet skulle nås en lagteknisk likhet med tobakslagen. Att samtliga bestämmelser om alkoholhanteringen samlas i en lag kan också underlätta ett utökat samråd mellan t.ex. kommunerna och Konsumentverket i samband med verkets tillsyn. Regeringen anser mot bakgrund av det anförda att övervägande skäl talar för att de särskilda bestämmelserna i alkoholreklamlagen arbetas in i alkohollagen.

Av tradition har den svenska alkoholpolitiken syftat till att skydda framför allt ungdomen från alkoholkonsumtionens negativa följder. Det har härvid ansetts särskilt angeläget att bl.a. alkoholdebuten sker så sent som möjligt. Enligt regeringens mening är mot denna bakgrund barn och ungdomar en särskilt skyddsvärd grupp att ta hänsyn till vid utformningen av alkoholreklamregleringen. I Europadeklarationen om alkohol, som Sverige anslöt sig till i december 1995, har också slagits fast bl.a. att alla barn och ungdomar har rätt att växa upp i en miljö som är skyddad från alkoholkonsumtionens negativa följder, och som i möjligaste mån är fredad mot marknadsföring av alkoholhaltiga drycker. Det finns enligt regeringen anledning att genom ändringar i lagstiftningen tydligare än vad som nu gäller klargöra att det är oförenligt med kravet på god marknadsföringssed att rikta marknadsföringen av alkoholdrycker mot barn och ungdomar.

All marknadsföring skall enligt 4 § marknadsföringslagen stämma överens med god marknadsföringssed och även i övrigt vara tillbörlig mot konsumenterna och näringsidkare.

Alkoholdrycker får inte serveras eller säljas till ungdomar under 18 respektive 20 år. Det bör då inte heller vara tillåtet att rikta marknadsföringen av alkoholdrycker mot dessa grupper. Enligt regeringens uppfattning har emellertid förekommit att alkoholprodukter främst genom sin image, produktens förpackning och utformning i övrigt särskilt inriktats mot ungdomar. Enligt regeringens mening bör det till förhindrandet av sådan marknadsföring införas en bestämmelse, varav direkt framgår att marknadsföringen av alkoholdrycker inte får rikta sig särskilt till barn eller ungdomar. En sådan bestämmelse blir tillämplig om marknadsföringen har en sådan utformning att det kan antas att barn och ungdomar lätt lägger märke till och kan påverkas av marknadsföringen. Härvid skall beaktas att barn har svårare än vuxna att kritiskt granska och värja sig mot marknadsföring och att ungdomar kan vara särskilt lättpåverkade av alkoholreklam.

Enligt 3 kap. 5 § alkohollagen får den som tillverkar, säljer eller förmedlar försäljning av alkoholdrycker i sin rörelse lämna sådan dryck som gåva endast i form av varuprov. Enligt andra stycket samma paragraf får vid marknadsföring av tjänster eller vid försäljning av andra varor än alkoholdrycker sådana drycker inte lämnas som gåva. Att skänka bort eller bjuda på alkoholdrycker är alltså inte tillåtet för att främja försäljningen eller som säljargument för andra varor. Varuprover får lämnas endast till tillståndshavare enligt alkohollagen. I begreppet varuprov ligger i detta sammanhang att det skall vara avsett för någon som har rätt att köpa varan direkt av tillverkaren eller partihandlaren. Livsmedelsbutiker eller restauranger får alltså inte lämna varuprover till sina kunder. Enligt förarbetena skall dock en allmänt godtagen representation accepteras, liksom att det bjuds på alkoholdryck t.ex. vid invigning av en mässa.

Bestämmelserna har hittills i viss utsträckning varit sanktionerade genom alkohollagens sanktioner, dvs. återkallelse eller varning. Denna ordning upphör i stor utsträckning att gälla till följd av det förslag om rätten till partihandel som regeringen har presenterat. Med hänsyn härtill och till att gåvoförbudet har till helt övervägande syfte att skydda konsumenterna bör, enligt

regeringen, reglerna föras till och sanktioneras i enlighet med de särskilda bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker.

I *propositionen* anförts vidare vad gäller Svenska Bryggareföreningens egenåtgärdsprogram (s. 131 ff.) bl.a. att de egenåtgärder som numera förekommer inom alkoholbranschen sker i Svenska Bryggareföreningens regi. Egenåtgärdsprogrammet har tagits fram i samråd med Konsumentverket. Syftet med programmet är att hindra att marknadsföringen av öl strider mot gällande lagstiftning. I december 1997 beslutade styrelsen i Svenska Bryggareföreningen att ett nytt regelverk skall gälla för medlemsföretagen avseende lättölsreklamen. Överenskommelsen gäller från och med den 1 januari 1998. Bakgrunden till de nya reglerna är enligt överenskommelsen att "Kraven på tydlighet och kritiken mot innehållet i lättölsreklamen har gett upphov till såväl tolkningsproblem som tveksamhet om reklamen kan anses vara reklam för lättöl". Av överenskommelsen framgår i huvudsak följande.

Kraven på tydlighet är desamma som enligt tidigare gällande överenskommelse för lättöl. För att undvika tveksamhet om reklamen avser marknadsföring av lättöl får reklamens innehåll inte associera till alkoholkonsumtion eller dess effekter och den får endast presentera lättöl i förpackningar som finns tillgängliga i hela det område där företaget som producerar reklamen tillhandahåller lättöl. När det gäller kraven på innehållet har särskilt angetts att lättölsreklamen inte får visa människor som uppenbart, genom uttryck eller åthävor, är påverkade av alkohol, använda ord som "öl", "bärs" eller andra som används på sådant sätt att de associerar till starkare drycker än lättöl, visa bilder från andra situationer, t.ex. bastubad, där det är uppenbart att konsumtion av alkohol sker, använda modeller som är eller förefaller vara under 25 år, använda traditionella alkoholskämt eller sjunga sånger med anknytning till alkoholkonsumtion, visa toalettinteriörer eller andra miljöer och situationer som kan väcka anstöt, uttrycka förklenande omdömen om alkoholfria drycker, eller antyda att den sexuella förmågan stimuleras av konsumtion av alkohol.

Medlemsföretagen i Svenska Bryggareföreningen har åtagit sig att i efterhand tillställa föreningen all lättölsreklam för kontroll. Om reklamen inte uppfyller de ställda kraven får föreningen ålägga företaget dels att vidta rättelse, dels att utge vite till föreningen: Genom en överenskommelse som beslutades i december 1997 har föreningen och en särskilt tillsatt granskningsnämnd tilldelats vissa granskningsuppgifter. Om någon av dessa finner att ett medlemsföretag brutit mot de interna reglerna för lättölsreklamen skall företaget åläggas dels att vidta rättelse, dels att till föreningen utge en bot. Svenska Bryggareföreningen har även beslutat att komplettera överenskommelsen med att lättölsreklam inte heller får visa situationer då, enligt allmänt vedertagen uppfattning, ingen alkoholkonsumtion skall förekomma. Kompletteringen gäller från den 1 juni 1999.

Motionerna

I motion 1999/2000:So286 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till förbud mot lättölsreklam enligt vad i motionen anförts om förbud mot kommersiell annonsering för lätta alkohol-

drycker. Motionärerna anser att reklamen för lättöl och andra alkoholhaltiga lättdrycker skall utformas på ett sådant sätt att de inte kan förväxlas med den marknadsföring som sker av alkoholdrycker över 2,25 volymprocent.

I *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om alkoholreklam (*yrkande 12*). Motionärerna välkomnar regeringens intentioner att skydda unga människor mot alkoholreklam, men förstår dock inte hur man skall bedöma vad för reklam som riktar sig särskilt till barn och ungdomar.

I *motion 1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om alkoholreklamen (*yrkande 7 delvis*). Enligt motionärerna lämnas reklamen åt bryggeriernas självsanering. Här borde det ske en uppstramning. Både den alkoholpolitiska kommissionen och Alkoholreklamutredningen har lämnat förslag till hur detta kan ske.

I *motion 1998/99:So306 av Thomas Julin m.fl. (mp)* yrkas tillkännagivande om vad som i motionen anförts om förbud mot alla former av reklam för alkoholdrycker (*yrkande 20*). Alkoholreklamen verkar, enligt motionärerna, ha störst effekt på barn som ännu inte börjat dricka. Reklam för alkoholdrycker står i strid med de mål samhället sagt sig vilja verka för. Därför måste sådan reklam i alla former upphöra. Vidare begärs ett tillkännagivande om behovet av att regeringen driver en aktiv socialpolitik gentemot EU med krav på att slippa alkoholprodukter som specifikt vänder sig till ungdomar (*yrkande 22*). Enligt motionärerna bör Sverige inom EU agera för att varje land skall ha rätt att reglera kommersiella budskap i TV-sändningar riktade till den egna befolkningen. Detta berör inte bara alkoholreklam, utan också det svenska förbudet mot reklam riktad till barn.

I *motion 1999/2000:So382 av Yvonne Ruwaida (mp)* begärs ett tillkännagivande om alkoholreklam. Enligt motionären kvarstår sambandet mellan marknadsföring av lättöl och de starkare typerna av öl och frågan är för viktig för att låta bryggeriindustrin själv kontrollera. Riksdagen bör besluta att regeringen ändrar lagstiftningen så att det blir omöjligt att utnyttja alkoholrelaterade varumärken i sin marknadsföring.

I *motion 1999/2000:So3 av Elver Jonsson m.fl. (fp, v, kd, c, mp)* begärs tillkännagivande om att förtäckt och otillåten reklam uppmärksammas och beivras (*yrkande 3*). Enligt motionärerna visas i propositionen generellt sett en för slapp hållning mot alkoholintressena.

I *motion 1999/2000:So5 av Lars Elinderson (m)* hemställs att regeringen skall ges till känna vad i motionen anförts om att parti- och detaljhandeln skall få möjlighet att erbjuda provsmakning av alkohol till enskilda konsumenter. Reglerna för varuprover och provsmakning av alkoholdrycker bör, enligt motionären, ändras på så sätt att rätten för såväl partihandeln som detaljhandeln (i dag Systembolaget AB) att lämna varuprover också omfattar möjlighet att erbjuda provsmakning av alkohol till enskilda konsumenter. Ett liknande yrkande har framställts i *motion 1999/2000:So237 av Maud Eken-dahl och Ewa Thalén Finné (båda m)*.

Utskottet delar regeringens bedömning att övervägande skäl talar för att de särskilda bestämmelserna i alkoholreklamlagen arbetas in i alkohollagen, 4 kap. 8–13 §§. Att samtliga bestämmelser om alkoholhanteringen samlas i en lag torde underlätta samråd mellan kommuner och Konsumentverket och således även verkets tillsyn.

Den svenska alkoholpolitiken har som ett av dess huvudsyften att skydda ungdomen från alkoholens negativa sidor. Utskottet ställer sig bakom uppfattningen att barn och ungdom är en skyddsvärd grupp när det gäller alkoholreklamens utformning. Detta synsätt ligger också i linje med vad som uttalas i Europadeklarationen om alkohol som Sverige anslöt sig till 1995. Utskottet delar bedömningen att det finns anledning att särskilt markera skyddet för barn och ungdom vid marknadsföring av alkoholdrycker och tillstyrker därför förslaget till ändring i 4 kap. 8 § andra stycket alkohollagen. Motion 1998/99:So306 (mp) yrkande 20 avstyrks.

I författningskommentaren till det aktuella lagrummet lämnas omfattande riktlinjer till ledning för rättstillämpningen såvitt gäller bedömningen om alkoholreklam skall anses rikta sig till barn. Motionerna 1998/99 So306 (mp) yrkande 22 samt 1999/2000:So10 (kd) yrkande 12 är i allt väsentligt tillgodosedda med det anförda och avstyrks.

Utskottet ställer sig också bakom förslaget att föra gåvoförbudet i 3 kap. 5 § alkohollagen till de särskilda bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker (4 kap. 9 § alkohollagen). Bestämmelsen innebär bl.a. att det alltså inte är tillåtet att skänka eller bjuda på alkoholdrycker för att främja försäljningen eller som säljargument för andra varor. Utskottet delar inte bedömningen i motionerna 1999/2000:So5 (m) och 1999/2000:So237 (m) att vin- eller spritprovning för konsumenter skall tillåtas, varför dessa motioner avstyrks.

Flera motionärer har begärt att riksdagen på olika sätt skall agera när det gäller indirekt alkoholreklam, i flera fall lättölsreklam som i själva verket anses vara reklam för starkare öl. Enligt utskottets uppfattning måste självklart alla kringgåenden av gällande alkoholreklamregler motverkas. Alkoholbranschens eget ansvar är härvidlag mycket stort. Regeringen anför i propositionen (s. 137) att branschen också tar ett större ansvar, bl.a. i denna fråga. Branschens regler har stramats upp senast den 1 juni 1999. Utskottet menar att det för närvarande saknas skäl att, i vidare mån än regeringen föreslagit, genomföra några ändringar av de särskilda bestämmelserna om alkoholreklam. Skulle det emellertid visa sig att branschens åtgärder, särskilt vad gäller indirekt reklam för starkare öl, är otillräckliga får förutsättas att regeringen återkommer till riksdagen i frågan. Motionerna 1999/2000:So3 (fp, v, kd, c, mp) yrkande 3, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 7 delvis, 1999/2000:So286 (v) och 1999/2000:So382 (mp) avstyrks i den mån de inte anses tillgodosedda med det anförda.

Gällande rätt

Konsumentverket är central förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor med uppgift att bl.a. skydda konsumenternas hälsa och säkerhet. Konsumentverket/KO är tillsynsmyndighet för ett flertal lagar inom konsumentområdet, eller vissa bestämmelser i sådana lagar, däribland marknadsföringslagen (1995:450), tobakslagen (1993:581), prisinformationslagen (1991:601) och avtalsvillkorslagen (1994:1512).

Kommunerna övervakar å sin sida, bl.a. genom återkommande inspektioner, kontinuerligt restaurangmarknaden och har fortlöpande kontakter med tillståndshavarna. Tillsynen ger kunskap och överblick som Konsumentverket/KO i viss mån saknar. Härtill kommer att kommunerna redan utövar tillsyn när det gäller bl.a. det s.k. animeringsförbudet (6 kap. 7 § alkohollagen) samt de särskilda bestämmelserna i alkohollagen med allmänt hållna riktlinjer för hur försäljning och servering av alkoholdrycker skall gå till, se t.ex. 3 kap. 4 § och 6 kap. 2 §.

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen* (s. 140 ff.) att Konsumentverket/Konsumentombudsmannen skall ha kvar huvudansvaret för att övervaka efterlevnaden av de särskilda bestämmelserna om alkoholreklam. Tillsynen över marknadsföringen på serveringsställen skall dock i första hand utövas av kommunerna. Överträdelser av alkoholreklamreglerna på sådana ställen skall kunna medföra återkallelse av serveringstillståndet. Regeringen föreslår bl.a. att fördelningen av tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i 4 kap. 8–11 §§ alkohollagen mellan Konsumentverket och kommunerna skall föreskrivas i 8 kap. 1 a § första stycket alkohollagen.

Regeringen anför i propositionen att vid tillsynen av alkoholreklamreglerna bör såväl den omedelbara insikt i och den särskilda kunskap om förhållandena på alkoholmarknaden som kommunerna har som Konsumentverkets samlade erfarenhet av och kunnande om marknadsföring så långt som möjligt tas till vara. Tillsynen bör därför delas upp med hänsyn till de olika myndigheternas särskilda kompetens och praktiska möjligheter till insyn. Redan i dag utövar kommunerna den omedelbara tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna om servering av spritdrycker, vin och starköl (8 kap. 1 § tredje stycket alkohollagen). Marknadsföringen av alkoholdrycker på serveringsställen har intimt samband med den verksamheten. Kommunerna bör därför ges viss behörighet att övervaka efterlevnaden av marknadsföringen av alkoholdrycker på restauranger, pubar och andra liknande ställen där rätten att sälja alkoholdrycker grundas på ett serveringstillstånd. Härigenom bör myndigheternas resurser kunna utnyttjas mer rationellt och kunskapen om reglerna för marknadsföringen av alkoholdrycker kunna spridas bättre åtminstone bland serveringstillståndshavare. Kommunernas tillsyn skall utövas vid sidan av Konsumentverkets.

Det är, enligt regeringen, självfallet angeläget att alkoholreklamregleringen tillämpas lika över landet och att det skapas en enhetlig praxis. Förutsätt-

ningar för detta finns inte minst genom den löpande tillsyn som länsstyrelserna bedriver över kommunernas verksamhet (8 kap. 1 § alkohollagen). Härtill kommer att Alkoholinspektionen kontinuerligt skall följa upp tillämpningen av det alkoholpolitiska regelsystemet. När det gäller frågor om marknadsföring skall i myndighetens instruktion, enligt regeringen, föreskrivas att samråd skall ske med Konsumentverket. När viktigare ärenden avgörs efter en åtgärd skall Konsumentverket underrätta Alkoholinspektionen om beslutet, varefter inspektionen har att informera kommunerna om beslutet. På motsvarande sätt bör kommunerna underrätta såväl Alkoholinspektionen som Konsumentverket om sina beslut som rör alkoholreklam på serveringsställen. Enligt regeringen, bör kommunerna vid sidan av de åtgärder som följer av deras tillsynsuppgifter också rapportera om missförhållanden som rör marknadsföringen och som de bedömer faller utanför deras behörighet.

Motionerna

I motion 1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om alkoholreklamen (yrkande 7 delvis). Motionärerna konstaterar att Konsumentverket för närvarande har ansvaret för övervakningen av alkoholreklamen. De anser att den övervakningen måste effektiviseras och att ansvaret för övervakningen av reklamen flyttas från Konsumentverket till den myndighet som får tillsynsansvaret över alkoholen och dess hantering. I motion 1998/99:So461 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) framförs att en uppdelning av tillsynsansvaret på två myndigheter, Alkoholinspektionen och Konsumentverket, kommer att medföra sämre kontroll av marknadsföringen (yrkande 10).

I motion 1999/2000:So14 av Thomas Julin m.fl. (mp) begärs ett tillkännagivande om att ansvaret för alkoholreklam läggs på Alkoholinspektionen (yrkande 6). I stället för att Konsumentverket/Konsumentombudsmannen skall ha kvar huvudansvaret för att övervaka efterlevnaden av de särskilda bestämmelserna om alkoholreklam, föreslår motionärerna att man utvecklar Alkoholinspektionen och implementerar detta ansvar i dess verksamhet. Det finns många fördelar med att samla all information och verksamhet på en myndighet och Alkoholinspektionen har just den specialistkompetens och det intresse på alkoholens område som kan vara eftertraktansvärt.

I motion 1999/2000:So6 av Elver Jonsson och Göran Magnusson (fp, s) begärs tillkännagivande om ansvaret för lagen om alkoholreklam där ett delat ansvar mellan Konsumentverket och Alkoholinspektionen kompletteras med att Alkoholinspektionen har rätt att överpröva (yrkande 2).

Utskottets bedömning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att låta Konsumentverket och Konsumentombudsmannen ha kvar huvudansvaret för tillsynen vad gäller efterlevnaden av de särskilda bestämmelserna om alkoholreklam. Tillsynen över marknadsföringen på serveringsställena skall i första hand utövas av kommunerna. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till 8 kap. 1 a §

första stycket alkohollagen och avstyrker motionerna 1998/99:So461 (fp) yrkande 10, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 2, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 7 delvis och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 6.

1999/2000:SoU4

Systembolagets verksamhet

Systembolagets detaljhandelsmonopol m.m.

Motionerna

I *motion 1999/2000:So4 av Chris Heister m.fl. (m)* hemställs att riksdagen beslutar om en successiv avveckling av detaljhandelsmonopolet (*yrkande 10*). Motionärernas uppfattning är att ett uppfyllande av kraven på icke-diskriminering förutsätter att Systembolagets monopol avvecklas successivt. Inledningsvis bör starköl och vin kunna säljas utanför Systembolaget. En sådan lösning förstärker den befintliga handeln genom att skapa ökat underlag för butiker på mindre orter, samtidigt som det inte snedvrider konkurrensen på samma sätt som det nuvarande systemet med utlämningsställen. Bekvämligheten för konsumenterna inte minst i glesbygd blir överlägset bättre än vad som kan uppnås i ett monopolsystem, oavsett hur många nya butiker som öppnas. I ett senare skede bör även starksprit kunna omfattas av licensieringsmöjligheten och Systembolaget kan avvecklas eller försäljas. Även i *motionerna 1998/99:So205 och 1999/2000:So210 av Sten Andersson (m)*, *motion 1998/99:So228 av Ulf Kristersson m.fl. (m) (yrkande 13)*, *motion 1999/2000:So1 av Gunnar Axén (m) (yrkande 3)* och i *motion 1999/2000:So269 av Karin Falkmer (m)* framställs yrkanden om detaljhandelsmonopolets avskaffande.

I *motion 1998/99:So422 av Per Bill och Birgitta Wistrand (båda m)* begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att medge vinauktioner. Motionärerna anför att ett problem för många vinintresserade som vill förkovra sig i vinkunskap är att det är mycket svårt att få tag på andra viner än de som finns på Systembolaget. Ett viktigt bidrag till att öka variationen av kvalitetsviner i Sverige är att tillåta vinauktioner. Utöver att öka möjligheterna att prova flera årgångar av samma vin eller flera vingårdar från samma område ger vinauktioner en ökad möjlighet för dödsbon och konkursförvaltare att omsätta vinsamlingar till kontanta medel. I *motion 1999/2000:So360* framför motionärerna samma yrkande.

I *motion 1999/2000:So209 av Carl G Nilsson (m)* begärs ett tillkännagivande om försäljning av vin. Enligt motionären utgör den svenska alkohollagstiftningen med det absoluta monopolet för Systembolaget ett hinder för producenterna att få ut sina drycker på marknaden. Motionären föreslår att ett undantag införs i alkohollagstiftningen som möjliggör för svenska vinproducenter att sälja sina egna produkter i anslutning till sin tillverkning.

Bakgrund och tidigare behandling

Enligt 5 kap. 1 § alkohollagen skall det för detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl finnas ett särskilt för ändamålet bildat aktiebolag (detaljhan-

delsbolaget) som staten äger. Av lagens 2 § framgår att endast detaljhandelsbolaget får bedriva detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl.

EG-domstolen har, som framgått av ovan, i mål C-189/95, allmänna åklagaren mot Harry Franzén, prövat förenligheten av Systembolaget AB:s detaljhandelsmonopol med gemenskapsrätten. EG-domstolens prövning var föranledd av en begäran om förhandsbesked från Landskrona tingsrätt där Franzén stod åtalad för olovlig försäljning och olovligt innehav av alkoholdrycker. I domen som meddelades den 23 oktober 1998 uttalade domstolen att EG-fördragets bestämmelser i artikel 37 om statliga handelsmonopol inte utgör hinder för sådana nationella bestämmelser som rör Systembolaget AB och dess funktionssätt.

Motioner om att avskaffa detaljhandelsmonopolet har behandlats av utskottet vid ett stort antal tillfällen och senast i *betänkande 1997/98:SoU14 Vissa alkoholfrågor*. Utskottet vidhöll då sin tidigare inställning att Systembolagets ensamrätt till detaljhandel med sprit, vin och starköl är ett av de viktigaste inslagen i den restriktiva alkoholpolitiken och att denna inställning delades av regeringen. De aktuella motionerna avstyrktes (prot.nr 1997/98:78).

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller att Systembolagets detaljhandelsmonopol vad gäller försäljning av sprit, vin och starköl är ett av de viktigaste inslagen i den svenska alkoholpolitiken. Motionerna 1998/99:So205 (m), 1998/99:So228 (m) yrkande 13, 1998/1999:So422 (m), 1999/2000:So1 (m) yrkande 3, 1999/2000:So4 (m) yrkande 10, 1999/2000:So209 (m), 1999/2000:So210 (m), 1999/2000:So269 (m) och 1999/2000:So360 (m) avstyrks därför.

Förbättrad service för Systembolagets kunder

Propositionen

I *propositionen* (s. 142 ff.) föreslår regeringen att riksdagen godkänner de föreslagna riktlinjerna för detaljhandelsbolagets öppethållande. I propositionen föreslås att öppettiderna för Systembolagets butiker måndag till fredag får utsträckas som längst till kl. 20.00 och att Systembolaget inför storhelger får ha öppet på lördagar. Vidare föreslås att Systembolaget på försök får ha öppet på lördagar längst till kl. 15.00 i vissa områden i landet.

Enligt regeringens bedömning talar sammantaget aktuella konsumentundersökningar, tillsammans med utvecklingen av alkoholförsäljningen på restaurangerna, gränshandeln och den illegala alkoholhanteringen, för att det nu är dags att på försök pröva lördagsöppna systembutiker. Utvärderingen av lördagsstängningen 1984 visade dessutom på negativa effekter när det gäller misshandel och skadegörelse totalt sett och framför allt på misshandel utomhus på fredagar. En ny försöksverksamhet och utvärdering utifrån nuvarande förhållanden torde därför vara angeläget. Det är enligt regeringens uppfattning troligtvis så att de delvis positiva effekter, som kunde observeras när systembutikerna stängdes på lördagar för nästan 20 år sedan, inte längre

föreligger. Öppethållandet på lördagen bör därför utformas och genomföras som en regional försöksverksamhet.

Det är, enligt regeringen, väsentligt att försöket med lördagsöppna butiker i vissa försöksområden i landet blir föremål för en vetenskapligt upplagd utvärdering där såväl alkoholpolitiska som andra effekter såsom ekonomiska konsekvenser för rättsväsendet och brottsligheten kartläggs. I samråd med vetenskaplig expertis kommer Socialdepartementet tillsammans med Systembolaget att lägga upp försöksverksamheten och utarbeta en utvärderingsplan och ansvara för att försöket och utvärderingen genomförs. Försöket skall följas löpande och utvärderas efter ett år. Vilka områden som skall bli försöksområden respektive kontrollområden och hur försöket i övrigt skall läggas upp måste bestämmas utifrån vetenskapliga kriterier. Resultatet av utvärderingen skall därefter redovisas för riksdagen som underlag för ett slutligt ställningstagande i frågan om lördagsöppet.

För att förbättra servicen för Systembolagets kunder föreslår regeringen också att öppettiderna för Systembolagets butiker måndag till fredag lokalt får utsträckas till kl. 20.00 om bolaget så beslutar utifrån en såväl service- mässig som affärsmässig bedömning. En sådan förlängning av öppethållandetiderna måndag till fredag kan enligt regeringens bedömning ske utan negativa effekter från alkoholpolitisk synpunkt.

Systembolaget har för att undvika olägenheter med köer och långa väntetider inför storhelger och för att kompensera bortfall av andra försäljningsdagar på grund av helgerna haft öppet enstaka lördagar inför t.ex. jul och nyår. Denna praxis har av bolaget bedömts kunna rymmas inom de riktlinjer för öppethållande som riksdagen givit. För att undanröja eventuella oklarheter härvidlag föreslår regeringen att riksdagen fastlägger denna praxis och medger att bolaget inför storhelger får ha öppet på lördagar.

För att erbjuda ökad service inom ramen för Systembolagets detaljhandelsmonopol bör bolaget, enligt regeringen, pröva att inrätta ett nytt slags mer kostnadseffektiva och rationella butiker som är mindre än nuvarande och som erbjuder ett mindre sortiment och som bör förläggas till de centrum- läggningar som i dag saknar butiker. En viktig utgångspunkt för Systembolagets prövning bör vara att en förändring av butiks nätet inte får negativa effekter på bolagets ekonomiska resultat. Reglerna för att kunna inrätta ett utlämningsställe borde enligt regeringens uppfattning kunna göras något generösare för att ytterligare förbättra servicen för dem som bor i glesbygd. Regeringen anser att en förbättring av Systembolagets service kan uppnås genom en viss ökning av antalet butiker och utlämningsställen. En sådan åtgärd torde, enligt regeringen, upplevas som positiv såväl av kunderna som av den handel som i dag anser sig missgynnad av att ligga långt från Systembolagets butiker och bör kunna genomföras utan att vare sig den totala alkoholkonsumtionen eller alkoholskadorna påverkas nämnvärt.

Enligt 5 kap. 4 § alkohollagen får Systembolaget vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl inte lämna ut varorna till köpare förrän de har betalats. Denna bestämmelse innebär att det i dag inte är möjligt att betala varor med kreditkort. Bestämmelsen om att inte tillåta försäljning på kredit fyller enligt regeringens uppfattning i dag ingen praktisk funktion och föreslås därför upphöra att gälla. Det blir sedan Systembolagets sak att affärs-

Motionerna

I *motion 1999/2000:So4 av Chris Heister m.fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett generellt och omedelbart införande av lördagsöppet i Systembolagets butiker (*yrkande 9*). Vad beträffar lördagsöppet menar motionärerna att någon försöksverksamhet inte behövs, utan att en sådan förändring utan dröjsmål borde kunna genomföras över hela landet. Som framgår redan i propositionen kan effektiviteten att lördagsstänga systembutikerna ifrågasättas. Systembolagets nuvarande öppettider framstår lätt som en begränsning riktad i huvudsak mot yrkesarbetande, vilka knappast kan anses utgöra den primära riskgruppen för att falla in i ett långvarigt missbruk. Ett liknande yrkande har framförts i *motion 1998/99:So210 av Knut Billing (m)*.

I *motion 1999/2000:So1 av Gunnar Axén (m)* yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om vilka kriterier som skall gälla för utvärderingen av lördagsöppet i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 2*). Motionären anför att de kriterier som skall gälla för utvärderingen av den förbättrade tillgänglighetens konsekvenser borde definieras av regeringen för riksdagens ställningstagande. I annat fall riskerar undersökningen att sakna betydelse som beslutsunderlag för riksdagen vid ett senare tillfälle.

I *motion 1999/2000:So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs att riksdagen avslår regeringens förslag om en försöksverksamhet med lördagsöppet (*yrkande 2*). Motionärerna menar att detta ökar den totala tillgängligheten på alkohol i dessa områden och att det finns väl grundade farhågor att ett generellt lördagsöppet i dessa områden kan komma att leda till ökad alkoholkonsumtion och ökade sociala problem. Det är framför allt barn och kvinnor som har och har haft nytta av att systembutikerna hållits stängda på lördagar. Motionärerna ställer sig bakom förslagen i propositionen om möjligheten till kvällsöppet måndagar–fredagar till kl. 20 samt öppethållande lördagar inför vissa storhelger. Dessa möjligheter borde räcka för att kunna ge allmänheten en möjlighet att planera och genomföra sina inköp på ett godtagbart sätt. Vidare begärs att riksdagen avslår regeringens förslag om att kreditkort skall kunna användas vid inköp av alkohol på Systembolaget (*yrkande 3*). Motionärerna accepterar att kontantkort får användas där en kontroll görs om det finns täckning för de inköp som görs. Detta är också en kostnadsfråga. För att införa kreditkort skulle Systembolaget få betala åtskilliga miljoner. Kreditkortsanvändning kan också ge möjligheter att köpa systemvaror på Internet. Motionärerna yrkar också ett tillkännagivande om Systembolagets avkastningskrav relaterat till kravet på att bygga ut servicenivån (*yrkande 6*). Staten har formulerat ett avkastningskrav på Systembolaget. Samtidigt skall bolaget bygga ut sin service till kunderna med nya utlämningsställen och nya systembolag. En utbyggnad som kan medföra ökade kostnader för Systembolaget. Om avkastningskravet och kostnaderna för den utbyggda servicenivån

I *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* begärs att riksdagen avslår vad som i propositionen föreslås om lördagsöppet och om förlängda öppettider (*yrkandena 8 och 9*). Enligt motionärerna bör frågan om lördagsöppet eller inte avgöras av dåligt underbyggda opinionsundersökningar utan på de fakta som finns tillgängliga om vad lördagsstängningen innebar. Motionärernas viktigaste argument emot lördagsöppet är att vi vill skydda de kvinnor och barn som enligt statistiken misshandlas under helgerna. Motionärerna avvisar således experimenterande med lördagsstängning som kan leda till en ökning av misshandel och bråk. Vidare yrkas ett tillkännagivande om förlängd öppettid till kl. 19.00 (*yrkande 10*). Systembolaget har i dag normala affärsöppettider och en del har även öppet till kl 19.00. Motionärerna anser att det är viktigt att uppmuntra en planering av inköpen för att på detta sättet undvika impulsköp. Motionärerna begär även ett tillkännagivande om utökat antal butiker (*yrkande 11*). I propositionen föreslås vidare att öka antalet butiker vid större centrum och förorter. En sådan utökning kan, enligt motionärernas mening, endast ses utifrån dåliga distributionsmönster och inte som man i propositionen anför som ett led i att hjälpa den detaljhandel som idag missgynnas eftersom den inte ligger i närheten av ett systembolag. Detta är inte ett alkoholpolitiskt motiv utan snarare ett näringspolitiskt. Att öka antalet butiker med ett begränsat sortiment, vänder sig snarare till högkonsumenter än normalkonsumenter. Vidare saknas dessutom en kostnadstäckning för Systembolagets ökade öppettider och utökade antal butiker heter det i motionen.

I *motion 1998/99:So459 av Ingrid Näslund (kd)* yrkas tillkännagivande om vad som i motionen anförts om fortsatt stängning av Systembolagets butiker på lördagarna (*yrkande 2*). Motionären anför att lördagsstängning av Systembolaget på sistone har varit ställt under debatt. Argumentet har varit att servicen måste förbättras på Systembolaget. Kvällsöppet en eller två kvällar skulle säkert vara en acceptabel lösning.

I *motion 1999/2000:Ju720 av Amanda Agestav (kd)* begärs tillkännagivande om redovisning av konsekvenser av försöket med lördagsöppet på Systembolaget i vissa län (*yrkande 3*). Motionären anför att forskning har visat hur alkoholintag påverkar bedömningsförmågan hos människor. Problem kan uppkomma från en enstaka öl till upprepad högriskkonsumtion. Risken är högre ju mer alkohol som konsumeras. Alkoholpåverkan leder ofta till omdömeslösa handlingar som leder till ökat våld mot kvinnor. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka konsekvenser försöken med lördagsöppet på Systembolaget fått avseende anmälda våldsbrott i hemmen.

I *motion 1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs ett tillkännagivande om lördagsöppet på Systembolaget (*yrkande 1*). Motionärerna ser problem med regeringens förslag till försöksverksamhet. Den kan leda till att vi får en ”intern gränshandel” i Sverige. Motionärerna anser det bättre att butikerna öppnas i hela landet under en prövotid. Detta bör kopplas till en

kontinuerlig uppföljning av vad som händer när det gäller förekomsten av misshandel och skadegörelse men också andra alkoholrelaterade skador. Denna uppföljning bör planeras innan lördagsöppet införs och starta omedelbart när prövotiden inleds. Visar utvärderingen att de sociala effekterna har blivit oacceptabla får frågan tas upp på nytt. Vidare begärs tillkännagivande om utbyggnaden av Systembolagets butiker (*yrkande 5*). Motionärerna ställer sig bakom utbyggnaden av butiks nätet men att tro att det inte har inverkan på bolagets ekonomiska resultat är något av ett önsketänkande. Motionärerna vill också framhålla att utbyggnaden bör ske i lugn takt och kopplas till en uppföljning av eventuella effekter på alkoholkonsumtion och skador.

I *motion 1999/2000:So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* yrkas att riksdagen avslår regeringens begäran om försök med lördagsöppna butiker (*yrkande 9*). När försök gjordes med lördagsstängda butiker vittnade, enligt motionärerna, inte minst många kvinnor om lugn och trygghet åtminstone en dag i veckan fri från alkohol. Den olägenhet som det innebär för vanliga alkoholkonsumenter bör vägas mot den frid som uppstår i ett hem som är plågat av hög alkoholkonsumtion. Det leder oss fram till att vara restriktiva med öppethållandet.

I *motion 1999/2000:So14 av Thomas Julin m.fl. (mp)* hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag om prov med lördagsöppet och lördagsöppet inför storhelger (*yrkande 7*). Enligt motionärerna är detta förslag inte tillräckligt utrett då förslaget bland annat saknar en konsekvensbeskrivning utifrån ett kvinno- och barnperspektiv. Innan en sådan förändring görs anser motionärerna att en utredning bör göras som fokuserar på kopplingen mellan alkohol och misshandel med fokus på familjen.

I *motion 1999/2000:So3 av Elver Jonsson m.fl. (fp v, kd, c, mp)* begärs att riksdagen fastslår att nuvarande ordning med lördagsstängda systembutiker bibehålls (*yrkande 4*). Många "missbrukarhustrur" har vittnat om en förbättring då Systembolaget har lördagsstängt. Det finns anledning att vidhålla en sådan ordning. Skulle riksdagen frångå nuvarande bestämmelser om lördagsstängt måste det aviserade öppethållandet tydligt avgränsas så att vetenskaplig utvärdering kan ske.

I *motion 1999/2000:So8 av Göran Magnusson m.fl. (s)* hemställs att riksdagen avslår förslaget om försöksverksamhet med lördagsöppna systembutiker inom vissa angivna områden. Enligt motionärerna har sambandet mellan alkoholens tillgänglighet och konsumtionsutvecklingen under decennier varit föremål för forskning. God tillgänglighet leder till ökad konsumtion, vilket i sin tur leder till ökade skadeeffekter. Utöver att lördagsöppet har en social och medicinsk effekt riskerar regeringens mål om hög produktivitet att försämrans. Stor tveksamhet föreligger om möjligheterna att med tillräckligt vetenskaplig noggrannhet mäta effekterna av lördagsöppet inom försöksområdena. Riskerna för negativa sociala konsekvenser av lördagsöppet är stora. Därför bör riksdagen avslå förslaget.

Det har anförts att Systembolaget själv bestämma över butikernas öppettider. Lördagsstängningar av systembutikerna har dock ansetts innebära en så påtaglig förändring att riksdagen hörts i frågan, både beträffande den permanenta lördagsstängningen och försöken med sådan (prop. 1980/81:179 och 1981/82:143). Att hålla systembutikerna kvällsöppna och öppna tidiga morgnar anses dock Systembolaget själv kunna besluta om.

I *betänkandet 1990/91:SoU23 Folkhälsofrågor (s. 47 f.)* uttalade utskottet med anledning av en motion (m) att ett återinförande av lördagsöppet måste anses innebära en så påtaglig förändring av öppettiderna att riksdagen bör besluta i frågan. Utskottet ansåg inte att det var lämpligt att återinföra lördagsöppna systembutiker. Utskottet konstaterade vidare att Systembolaget i övrigt har stor frihet att själv bestämma vilka öppettider som bäst tillgodoser konsumenternas servicebehov. Med hänvisning till det anförda avstyrkte utskottet den aktuella motionen.

I avtalet mellan Systembolaget AB och staten, som trädde i kraft den 1 januari 1995, sägs att bolaget beslutar om tider för öppethållande i systembutikerna enligt riktlinjer som beslutats av riksdagen.

Utskottets bedömning

Eftersom detaljhandelsmonopolet är ett av de viktigaste alkoholpolitiska instrumenten är det enligt utskottet oroande att så stor mängd av den sprit det svenska folket konsumerar inhandlas utanför Systembolaget och restaurangerna. En stor del av denna sprit är illegalt framställd eller tillhandahållen. Skall den illegala alkoholhandeln motverkas räcker det enligt utskottets uppfattning inte med ökade polisiära insatser. Systembolagets legitimitet måste också förstärkas så att det för fler människor framstår som självklart att använda de legala kanalerna för att skaffa alkohol. En väg kan vara att öka tillgängligheten till legal alkohol och att förbättra Systembolagets service t.ex. vad gäller öppethållande.

I propositionen föreslås riksdagen godkänna riktlinjer för detaljhandelsmonopolets öppethållande vari ingår att Systembolaget på försök får ha öppet på lördagar längst till kl.15.00 i vissa områden i landet. Försöket med lördagsöppet kommer att vetenskapligt följas löpande och utvärderas efter ett år. Resultatet av försöket kommer att framläggas för riksdagen för ett slutligt ställningstagande i frågan om lördagsöppet.

Utskottet delar regeringens bedömning att Systembolagets kunder bör få bättre service genom utökat öppethållande. I motionerna 1998/1999:So210 (m) och 1999/2000:So4 (m) yrkande 9 föreslås att omedelbart och generellt tillåta lördagsöppet. Utskottet delar inte denna bedömning och avstyrker motionerna.

Utskottet anser däremot att regeringens förslag med en försöksverksamhet med lördagsöppet i vissa regioner och en vetenskaplig utvärdering efter ett år är väl avvägt. Motion 1999/2000:So11 (fp) yrkande 1 med krav på en landsomfattande försöksverksamhet avstyrks därför.

Motionerna 1998/99:So459 (kd) yrkande 2, 1999/2000:So3 (fp, v, kd, c, mp) yrkande 4, 1999/2000:So8 (s), 1999/2000:So10 (kd) yrkande 8, 1999/2000:So12 (c) yrkande 9, 1999/2000:So13 (v) yrkande 2, 1999/2000:So14 (mp) yrkande 7 och 1999/2000:Ju720 (kd) yrkande 3 med krav på avslag på försöksverksamheten m.m. avstyrks. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner de föreslagna riktlinjerna för detaljhandelsbolagets öppethållande i denna del.

Motion 1999/2000:So1 (m) yrkande 2 avstyrks också.

I förslaget till riktlinjer för Systembolagets öppethållande ingår även att Systembolagets öppettider under vardagar får utsträckas till kl. 20.00 och att öppethållande också tillåts enstaka lördagar inför storhelger. Även detta förslag är enligt utskottets mening välavvägt och torde kunna ske utan att alkoholkonsumtionen och alkoholskadorna ökar. Motion 1999/2000:So10 (kd) yrkandena 9 och 10 avstyrks. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner de föreslagna riktlinjerna i denna del.

Utskottet föreslår att riksdagen även i övrigt godkänner de föreslagna riktlinjerna för detaljhandelsbolagets öppethållande.

För att ytterligare öka servicenivån hos Systembolaget har regeringen i propositionen anført att bolaget även bör pröva att utöka antalet butiker och utlämningsställen bl.a. genom att mindre butiker med ett begränsat sortiment inrättas vid större centrumanläggningar samt i förorter och större orter som i dag saknar butiker. Utgångspunkten skall vara att utökningen av verksamheten inte drabbar Systembolagets ekonomiska resultat. Utskottet utgår ifrån att den nyetablering som aviserats kan genomföras utan alkoholpolitiskt negativa effekter. Motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 11, 1999/2000: So11 (fp) yrkande 5, 1999/2000:So13 (v) yrkande 6 avstyrks.

Utskottet delar vidare regeringens uppfattning att bestämmelsen i 5 kap. 4 § alkohollagen inte längre fyller någon funktion och tillstyrker därför regeringens förslag att upphäva bestämmelsen. Förslaget innebär att det blir tillåtet att använda kreditkort som betalning vid detaljhandel med sprit, vin och starköl. Motion 1999/2000:So13 (v) yrkande 3 avstyrks.

Alkoholsortimentsnämnden och statens avtal med Systembolaget

Propositionen

I *propositionen* (s. 148 ff.) anför regeringen att enligt avtalet mellan staten och Systembolaget skall bolagets produkturval vara sådant att ingen favorisering sker av inhemska produkter. Urvalet av produkter får endast grundas på en bedömning av produktens kvalitet, särskilda risker för skadeverkningar av produkten, kundernas efterfrågan och andra affärsmässiga samt etiska hänsyn. Systembolagets beslut att avvisa en viss alkoholdryck från sortimentet eller att avföra en viss alkoholdryck ur sortimentet kan överklagas. För ändamålet har inrättats ett organ för överklagande, Alkoholsortimentsnämnden. Ärende i nämnden kan enligt 2 § förordningen (1994:2048) med instruktion

för Alkoholsortimentsnämnden väckas av den leverantör vars produkt avvissats från eller avförts ur bolagets sortiment. Nämnden skall enligt samma paragraf pröva om bolaget följt vad som sägs i avtalet om att bolagets produkturval får grundas endast på en bedömning av produktens kvalitet, särskilda risker för skadeverkningar av produkten, kundernas efterfrågan och andra affärsmässiga samt etiska hänsyn samt att någon favorisering inte får ske av inhemska produkter. Enligt avtalet med staten skall Systembolaget upplysa en leverantör om dennes rätt att få ett beslut överprövat av Alkoholsortimentsnämnden. Nämnden har således, enligt regeringen, inrättats i syfte att säkerställa att Systembolaget i sin verksamhet lever upp till kraven på konkurrensneutralitet och icke-diskriminering.

Enligt regeringen tillkom inrättandet av Alkoholsortimentsnämnden som ett resultat av de diskussioner som fördes med EU-kommissionen inför Sveriges EU-inträde. EG-domstolen har i Franzén-målet inte anfört någon kritik mot urvalskriterierna, nämnden eller dess sätt att arbeta. Nämnden är ett permanent inrättat organ och är oavhängigt. Nämnden är exklusivt behörig att avgöra tvister mellan Systembolaget AB och leverantörer om produkturvalet. Nämnden är alltså en obligatorisk rättsinstans. De avgöranden som nämnden fattar är inga skälighetsbedömningar utan skall grundas på givna regler. De regler som nämnden skall tillämpa finns i dels avtalet mellan staten och Systembolaget AB, dels förordningen (1994:2048) med instruktion för Alkoholsortimentsnämnden. Vid sin prövning har nämnden också att beakta gemenskapsrättsliga aspekter.

Regeringen anser att Alkoholsortimentsnämnden bör vara kvar i sin nuvarande form. Avsikten är dock att se över statens avtal med Systembolaget för att bl.a. försöka tydliggöra kriterierna för bolagets produkturval.

Motionerna

I *motion 1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om möjligheten att säga nej till produkter som bedöms innebära särskilda risker (*yrkande 4*). Enligt motionärerna har den statliga Alkoholsortimentsnämnden tolkat sitt uppdrag så att produkter, som får säljas i ett annat EU-land, också måste få säljas i Sverige. Det är långtifrån säkert att den tolkningen är riktig. Som det nu är framstår andra EU-länder som mer aktiva när det gäller att ifrågasätta produkter som alkoholisk än Sverige. Därför behövs en tydligare instruktion till Alkoholsortimentsnämnden alternativt att den ersätts av prövning i allmän domstol, som gör det möjligt för Systembolaget att säga nej till produkter som bedöms innebära särskilda risker.

I *motion 1998/99:So300 av Fanny Rizell och Tuve Skånberg (båda kd)* begärs tillkännagivande om att direktiven för Alkoholsortimentsnämnden ändras så att också folkhälsoskäl skall vägas in i nämndens beslut (*yrkande 2*).

Tidigare behandling

Utskottet har i *betänkande 1997/98:SoU7 Alkoholfrågor* behandlat motionsyrkanden om bl.a. Alkoholsortimentsnämnden. Utskottet uttalade att det inte

då var berett att förorda någon ändring i förordningen med instruktion för Alkoholsortimentsnämnden, vars huvudsakliga syfte är att säkerställa att detaljhandelsmonopolet fungerar icke-diskriminerande gentemot leverantörer. Den aktuella motionen avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (prot.nr 1997/98:13).

Utskottets bedömning

Utskottet delar regeringens bedömning vad gäller Alkoholsortimentsnämnden och har heller ingen invändning mot en översyn av statens avtal med Systembolaget vad gäller kriterierna för produkturvalet. Utskottet anser, mot bakgrund av nämndens huvudsakliga syfte, att det inte finns skäl att ändra i förordningen med instruktion för nämnden. Motionerna 1998/99:So300 (kd) yrkande 2 och 1999/2000:So11 (fp) yrkande 4 avstyrks.

Oberoende alkoholsamarbetet

Propositionen

Regeringen föreslår i *propositionen (s. 154 ff.)* att riksdagen godkänner de föreslagna riktlinjerna för Oberoende alkoholsamarbetet – OAS.

I propositionen anför regeringen att ett samarbete mellan stat och näringsliv på alkoholinformationsområdet kan organiseras på flera sätt. OAS-kommittén har diskuterat tre tänkbara alternativ: ideell förening, statlig delegation eller samarbetsavtal. Regeringen föreslår att OAS-kommitténs samarbete mellan Regeringskansliet, branschorganisationer, försäkringsbolag och berörda myndigheter ombildas till en allmännyttig ideell förening. Samarbetet i föreningen skall initiera, samordna, bedriva och effektivisera informations- och opinionsinsatser för att främja måttfullhet och återhållsamhet i alkoholbruket samt motverka alkoholskador. OAS skall fungera som ett forum för dialog mellan staten och dess myndigheter, branschorganisationer, företag m.fl. i informationsfrågor relaterade till alkohol och dess risker. Samarbetet i föreningen bygger på de erfarenheter som erhållits under kommittéperioden och på den plattform och de kriterier som formulerats inom det nuvarande kommittésamarbetet. OAS-kommittén får i uppdrag att förbereda behövliga stadgar och avtal för inrättandet av en ny samarbetsorganisation i form av en allmännyttig ideell förening. När detta förberedelsearbete är färdigt och förslag till stadgar, konsortialavtal och finansieringsavtal föreligger återkommer regeringen till riksdagen för godkännande av statens medlemskap i denna förening samt förslag till finansiering.

Motionerna

I *motion 1999/2000:So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs att riksdagen avslår regeringens förslag om att ombilda Oberoende alkoholsamarbete (OAS) till en allmännyttig ideell förening enligt vad i motionen anförts om att OAS skall ingå i en statlig myndighet (*yrkande 8*). Motionärerna anser inte att förslaget till organisering av OAS, som en allmännyttig ideell organi-

sation, är det bästa tänkbara. Det finns olika, delvis motstridiga intressen, representerade i OAS och det är viktigt att tydliggöra detta. Motionärerna anser i likhet med flera remissinstanser att OAS i stället skall ingå i en statlig myndighet för att på bästa sätt främja trovärdigheten och uppnå samordningsvinster i informationsarbetet.

I *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om OAS framtida roll (*yrkande 13*). Opinions- och informationsarbete på området är, enligt motionärerna, mycket viktigt. I propositionen föreslås OAS få ett utvidgat ansvar för denna information. Motionärerna anser dock att man inte bör genomföra denna förändring förrän den nya myndighetsstrukturen på alkoholområdet är fullt utredd och presenterad för riksdagen. Dessutom finns det flera outredda saker i förslaget till ombildning av OAS till en allmännyttig ideell förening.

I *motion 1999/2000:So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* hemställs att riksdagen avvisar regeringens förslag om att ombilda Oberoende alkoholsamarbetet till en allmännyttig ideell förening (*yrkande 10*). Motionärerna anser att samarbetet mellan skilda aktörer inom alkoholområdet är nödvändigt men att den föreslagna strukturen på samarbetet är oklar. Det är en sammanblandning mellan en myndighetsfunktion och ett forum för dialog. Regeringen har, enligt motionärerna, möjlighet att kalla samman myndigheter, företag, branschorganisationer för information och erfarenhetsutbyte. Det är också möjligt att starta tillfälliga informationsprojekt där flera intressenter ingår utan att det behöver formaliseras på detta sätt.

I *motion 1999/2000:So14 av Thomas Julin m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om att inte fatta beslut om OAS (*yrkande 8*). Motionärerna anser att samarbete alltid är bra och det kan vara bra med en ideell förening som spänner över ett stort område men vi anser inte att riksdagen skall fatta ett beslut om detta. Det ger föreningen en helt annan status än som en vanlig allmännyttig ideell förening. Därför yrkar vi avslag på förslaget att riksdagen skall fatta beslut angående detta men ser gärna att OAS lever vidare.

I *motion 1999/2000:So9 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp)* begärs att riksdagen avslår förslaget om att OAS skall ombildas till en allmännyttig ideell förening och som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om OAS ställning (*yrkandena 1 och 2*). Motionärerna menar att det ur folkrörelsesynpunkt förefaller märkligt att ge en ideell karaktär åt en verksamhet, som skall styras av kommersiella företag. De vedertagna kriterierna för ideell verksamhet är enligt olika forskare att verksamheten skall ha en ideologisk bas. OAS kan enbart uppfylla ett av dessa kriterier, nämligen att man kan säga att de agerar över hela landet. Med det föreslagna upplägget riskerar riksdagen och regeringen att avhända sig den politiska styrningen av samhällsinformationen rörande alkoholdrycker.

Utskottets bedömning

Information och upplysning om alkoholen, dess risker och skadeverkningar ingår som en mycket viktig del av den svenska alkoholpolitiken. I en situat-

ion där de traditionella alkoholpolitiska instrumenten försvagas finns risk för en ökad total alkoholkonsumtion och ett mer omfattande missbruk. En fortsatt restriktiv alkoholpolitik kan därför behöva kompletteras med en mer omfattande information och upplysning. Behovet av informationsinsatser på alkoholområdet kan bli än mer angeläget i framtiden.

Ett samarbete mellan skilda aktörer på alkoholområdet, för att bedriva informationsinsatser i syfte att motverka alkoholens skadeverkningar, är en god tanke. Det är viktigt att även alkoholbranschen tar ett ökat ansvar i dessa frågor. Utskottet ser positivt på att regeringen söker hitta former för ett samarbete med branschorganisationer, försäkringsbolag och berörda myndigheter på alkoholområdet. Utskottet anser dock att den i propositionen föreslagna strukturen på samarbetet är oklar och att den tänkta formen för samarbetet är olämplig. Hur ett samarbete på alkoholområdet skall bedrivas bör därför övervägas ytterligare. Mot bakgrund av vad som nu sagts och med anledning av motionerna 1999/2000:So9 (s, v, kd, c, fp, mp), 1999/2000:So10 (kd) yrkande 13, 1999/2000:So12 (c) yrkande 10, 1999/2000:So13 (v) yrkande 8 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 8 anser utskottet att riksdagen inte bör godkänna de föreslagna riktlinjerna för Oberoende alkoholsamarbetet (OAS). Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur ett samarbete på området skall utformas. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Inriktningen för en ny myndighetsstruktur på alkohol- och narkotikaområdet

Propositionen

Regeringen gör (s. 163 ff.) mot bakgrund av Statskontorets rapport, Samordning mot droger – kartläggning och skiss till ny myndighetsstruktur på alkohol- och narkotikaområdet (1998:22), bedömningen att det finns anledning att begränsa antalet centrala myndigheter på området. Regeringen avser att tillsätta en organisationskommitté med uppgift att ombilda nuvarande Folkhälsoinstitutet till en ny myndighet med tydligare uppgifter av stabskaraktär. Organisationskommittén får i uppdrag att mer i detalj tydliggöra mål och uppgifter samt lämna förslag till organisation av den nya myndighetens verksamhet. Den nya myndigheten skall fungera mer som central stabsmyndighet på folkhälsoområdet än som egen opinionsbildningsmyndighet gentemot allmänheten. Det betyder att myndigheten framför allt skall följa utvecklingen på området, ta fram fakta, utarbeta nationella handlingsplaner, stå för kunskapsförsörjning och utveckling av metoder samt arbeta med underlag som hör samman med regeringens ledning, styrning och utvärdering av folkhälsoområdet. Alkoholinspektionens uppgifter av övergripande tillsynskaraktär förs också dit. Denna bör således vara central tillsyns- och uppföljningsmyndighet när det gäller alkohollagens bestämmelser och svara för föreskriftsarbete, allmänna råd och övergripande tillsyn på detta område i syfte att tillämpningen av alkohollagen skall bli så riktig och enhetlig som möjligt. När det gäller Läkeemedelsverkets nuvarande uppgifter angående teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat kommer Alkoholutredningen senast till årsskiftet

med förslag till en ny lagstiftning om teknisk sprit m.m. Utgångspunkten bör dock vara att nuvarande tillståndsgivning och tillståndsverksamhet antingen decentraliseras eller förs över till annan myndighet. Det som kommer att bli kvar är det övergripande tillsyns- och uppföljningsansvaret för lagstiftningen som på samma sätt som när det gäller alkohollagen bör föras till den nya myndigheten. Kommittén skall också låta göra en övergripande utvärdering av Folkhälsoinstitutets nuvarande verksamhet i syfte att öka effekterna av folkhälsoarbetet. Organisationskommittén skall i sitt arbete samråda med Nationella folkhälsokommittén, Alkoholutredningen och Narkotikakommissionen. Kommittén skall redovisa sitt arbete senast den 1 juni år 2000 och avsikten är att den nya myndigheten skall fungera fullt ut från och med den 1 juli år 2001.

Motionerna

I *motion 1999/2000:So4 av Chris Heister m.fl. (m)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en mera systematisk och lättförståelig myndighetsstruktur på alkoholområdet (*yrkande 12*). Motionärerna menar att myndighetsstrukturen på området är svårförståelig och osystematisk. Antalet centrala myndigheter på alkohol- och narkotikaområdet har mer än fördubblats under 1990-talet utan att detta för den skull har kunnat påverka det alltmer accelererande drogmissbruket bland våra unga. En avsevärd bantning av den totala myndighetskostnaden för central och regional verksamhet på området borde kunna åstadkommas med en bättre och mer slagkraftig organisation. Vidare begärs ett tillkännagivande om de utvecklingsplaner som skisserats för Folkhälsoinstitutet (*yrkande 13*). En betydande försiktighet bör, enligt motionärerna, iakttas så att man inte skapar osjälvständiga myndigheter som i praktiken mest får en stabsfunktion åt departementet. Med den utgångspunkten framstår den aviserade utvecklingen av Folkhälsoinstitutet som mycket tveksam. Motionärerna yrkar även ett tillkännagivande om en avveckling av Alkoholinspektionen (*yrkande 14*). Alkoholinspektionen är, enligt motionärerna, en onödig myndighet. Alkoholinspektionens verksamhet har framför allt drabbat småföretagare och i praktiken varit i direkt strid med de mål som riksdagen har angett, nämligen att öppna upp för konkurrens inom distributionsledet. Motionärerna noterar med tillfredsställelse att regeringen nu delar uppfattningen att myndigheten skall avvecklas.

I *motion 1999/2000:So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs ett tillkännagivande om direktiven för den kommitté som skall se över Alkoholinspektionens organisation (*yrkande 7*). Motionärerna anser att det även fortsättningsvis behövs en nationell kontrollfunktion och står fortfarande bakom vad som beslutades vara Alkoholinspektionens huvuduppgift dvs. ”att marknadskrafterna skall kontrolleras via ett system av tillstånd, tillsyn och sanktioner och skall hanteras av den nya myndigheten” (prop. 1994/95:89). Den kompetens som nu finns hos myndigheten måste tas till vara. De kontakter som upprättas i samband med tillsyn och tillståndsgivning ger stora möjligheter att påverka utvecklingen med information och rådgivning. Enligt motion-

ärerna handlar det i slutändan om att förmedla ett socialt ansvarstagande till företagare och förhindra att företag med kortsiktiga och enbart ekonomiska intressen kommer in på arenan. Motionärerna anser att den inriktningen skall bibehållas och att det bör framgå i direktiven till den kommande organisationskommittén, vilken skall se över Folkhälsoinstitutet.

I *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till förändring av myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet (*yrkande 14*). Motionärerna anser att den slutliga myndighetsstrukturen bör utredas innan ett beslut tas om en sådan förändring som föreslås i propositionen. Hur förändringen skall se ut är ännu inte på ett tillfredsställande sätt utrett. Den kommitté som regeringen givit i uppdrag att ombilda Folkhälsoinstitutet borde i stället få i uppdrag att återkomma med en redogörelse och förslag som regeringen därefter återkommer till riksdagen med. Först då kan ett underbyggt beslut tas. Detta förslag bör även invänta Alkoholutredningens slutliga betänkande.

I *motion 1999/2000:So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* hemställs att riksdagen avslår den föreslagna omvandlingen av Folkhälsoinstitutet och begärs tillkännagivande om alkoholinformationen (*yrkandena 8 och 9*). Enligt motionärerna skall Alkoholinspektionens och Läkeemedelsverkets tillsynsuppgifter föras dit. Motionärerna anser att tillsynsuppgifterna bättre hör hemma hos Socialstyrelsen än i ett folkhälsoinstitut och yrkar avslag på regeringens förslag om Folkhälsoinstitutets framtida roll och ansvar. Motionärerna ser det som självklart att Folkhälsoinstitutet även i fortsättningen skall ha huvudansvaret för statens externa alkoholinformation.

I *motion 1999/2000:So14 av Thomas Julin m.fl. (mp)* hemställs att riksdagen avslår regeringens förslag till en ny myndighetsstruktur på alkoholområdet (*yrkande 9*). Motionärerna anser inte att det finns några effektivitets- och samordningsvinster att göra utan att man i stället kommer att förlora kunskap, kompetens och verktyg att föra en restriktiv alkoholpolitik. Motionärerna anser att det är viktigt att skilja på folkhälsoarbete och en inspektionskontrollarbete. Båda behövs men var för sig.

I *motion 1999/2000:So6 av Elver Jonsson och Göran Magnusson (fp och s)* hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att upprätthållandet av lagstiftningen på alkoholområdet fortsatt skall i tillämpliga delar handläggas av Alkoholinspektionen (*yrkande 1*). Enligt motionärerna kräver dagens samhälle med en ökad internationalisering och nya levnadsmönster i kombination med ett ökat kommersiellt tryck på alkoholområdet en aktiv och seriös tillsyn. Att ha en myndighet med hög integritet och som med oväld kan agera är ur socialpolitisk synpunkt ovärderligt.

Utskottets bedömning

Utskottet välkomnar regeringens förslag att tillsätta en organisationskommitté med uppgift att komma med förslag i syfte att förenkla och förtydliga myndighetsstrukturen på bl.a. alkoholområdet (dir. 1999:56). Kommitténs

arbete skall redovisas senast den 1 juni år 2000. Riksdagen bör inte föregripa kommande förslag på området.

1999/2000:SoU4

Med det anförda avstyrks motionerna 1999/2000:So4 (m) yrkandena 12–14, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 1, 1999/2000:So10 (kd) yrkande 14, 1999/2000:So11 (fp) yrkandena 8 och 9, 1999/2000:So13 (v) yrkande 7 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 9.

Övriga lagförslag

Regeringen har i propositionen föreslagit riksdagen att förutom de ovan behandlade lagförslagen anta ytterligare ett antal förslag till lag. Förslagen, vilkas lydelse framgår av bilaga 1, innefattar i nu berört avseende förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738) i övrigt, lag om ändring i lagen (1994:1563) om tobaksskatt, lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi, lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450), lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen, lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844) och lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter.

Utskottet tillstyrker lagförslagen.

Alkoholfrågor i övrigt

Åldersgränser

Motionerna

I *motion 1998/99:So228 av Ulf KristerSSon m.fl. (m)* begärs att riksdagen beslutar att åldersgränsen för inköp av alkoholdrycker skall sänkas till 18 år (*yrkande 9*). Enligt motionärerna bör åldersgränsen för inköp av alkohol justeras och motsvara myndighetsåldern. *Jan-Evert Rådström och Anders Sjölund (båda m)* har framfört i stort likalydande yrkanden i *motionerna 1998/99: So365 (yrkande 1) och 1999/2000:So231 (yrkande 1)*.

I *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om vita zonerna (*yrkande 3 delvis*). Motionärerna vill verka för att vissa perioder och situationer i livet skall vara helt alkoholfria. Det är mycket farligt för ungdomars hälsa att alkoholdebuten sker i allt tidigare åldrar. Motionärerna anser att åldersgränsen bör höjas från 18 till 20 år för servering av alkoholhaltiga drycker på restaurang.

I *motion 1999/2000:So428 av Peter Pedersen (v)* hemställs att riksdagen begär att regeringen utreder fördelar och nackdelar med en övergång till en enhetlig åldersgräns avseende inköp av alkohol jämfört med de nuvarande differentierade åldersgränserna.

Enligt 3 kap. 8 § alkohollagen får vid detaljhandel med spritdrycker, vin och starköl varor inte säljas eller annars lämnas ut till den som inte har fyllt 20 år. Motsvarande gäller vid detaljhandel med öl och servering av alkoholdrycker i fråga om den som inte fyllt 18 år.

Alkoholpolitiska kommissionen har föreslagit (SOU 1994:24) att åldersgränsen för servering av alkoholdrycker skall höjas från 18 år till 20 år.

Åldersgränsutredningen (C 1995:02) som har haft regeringens uppdrag att göra en samlad översyn av de åldersgränser i samhället som berör unga människor har i sin rapport (SOU 1996:11) föreslagit att nuvarande åldersgränser för inköp och servering av alkoholdrycker bör behållas.

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen avstyrkt motioner om att höja respektive sänka aktuella åldersgränser. Utskottet har senast i *betänkande 1997/98:SoU14 Vissa alkoholfrågor* vidhållit sin tidigare inställning att det inte var berett att förorda någon ändring av nuvarande åldersgränser för inköp på Systembolaget och för servering av alkoholdrycker på restaurang. Motionerna avstyrktes (prot.nr 1997/98:78).

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller tidigare ställningstagande och är således inte berett att ta initiativ till någon ändring av de aktuella åldersgränserna. Motionerna 1998/99:So228 (m) yrkande 9, 1998/99:So365 (m) yrkande 1, 1999/2000:So10 (kd) yrkande 3 delvis, 1999/2000:So231 (m) yrkande 1 och 1999/2000:So428 (v) avstyrks därför.

Varningstexter

I *motion 1999/2000:So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om varningstext på alkoholförpackningar (*yrkande 5*). En angelägen åtgärd för att ytterligare pressa ned totalkonsumtionen är, enligt motionärerna, att förse alkoholförpackningarna med varningstext, av samma typ som redan finns för tobaksförpackningar och läkemedel. Texten bör vara kortfattad och informera om alkoholbrukets risker t.ex. vid graviditet. Ett likalydande yrkande har framställts i *motion 1998/99:So299 av Tuve Skånberg och Holger Gustafsson (båda kd) (yrkande 3)*.

I *motion 1998/99:So306 av Thomas Julin m.fl. (mp)* yrkas tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att varningstexter bör placeras på alla alkoholförpackningar (*yrkande 4*). Enligt motionärerna är ett led i upplysningsarbetet att varningstexter, liknande dem för cigaretter, placeras på alla alkoholförpackningar.

I *betänkandet 1995/96:SoU3 Alkoholfrågor* avslog utskottet ett motionsyrkande om att alkoholförpackningar skulle förses med varningstexter med följande motivering.

Om ett enskilt medlemsland inom EU uppställer krav på att förpackningar av alkoholhaltiga varor skall vara försedda med varningstexter för att få säljas på den inhemska marknaden är detta sannolikt att anse som ett s.k. tekniskt handelshinder. Tekniska handelshinder, som kan avse krav såväl när det gäller varornas beskaffenhet i sig som provning, kontroll eller märkning av varor, är förbjudna mellan medlemsstaterna.

Vidare tillade utskottet att det inte finns något som hindrar företagen att frivilligt förse alkoholvarorna med varningstexter.

Utskottet uttalade sig senast i *betänkande 1997/98:SoU7 Alkoholfrågor* i frågan. Utskottet ansåg det betydelsefullt att information om alkoholens skadeverkningar ges på flera plan. Utskottet vidhöll dock sin tidigare inställning beträffande varningstexter på alkoholförpackningar och avstyrkte aktuell motion. Riksdagen följde utskottet (prot.nr 1997/98:13).

Utskottets bedömning

Utskottets inställning vad gäller varningstexter på alkoholförpackningar är densamma som tidigare. Motionerna 1998/99:So299 (kd) yrkande 3, 1998/99:So306 (mp) yrkande 4 och 1999/2000:So10 (kd) yrkande 5 avstyrks därför.

Servering av alkoholdrycker

Serveringstillstånd m.m.

I *motion 1998/99:So306 av Thomas Julin m.fl. (mp)* yrkas tillkännagivande om vad som i motionen anförts om ökad tyngd för kommunernas riktlinjer för serveringstillstånd (*yrkande 14*). Motionärerna framhåller att samhället måste skärpa sin kontroll av den alkoholservering som förekommer på restauranger, pubar, diskotek och pizzerior och visa stor restriktivitet med beviljandet av tillstånd till servering av alkoholdrycker. Kommunernas riktlinjer för serveringstillstånd måste ges ökad tyngd. Det finns i dag mycket som tyder på att kommunerna, tvärtemot intentionerna i den nya alkohollagen, har små möjligheter att driva en aktiv alkoholpolitik med hjälp av serveringstillstånden. Kommunerna bör ges rätten att begränsa antalet permanenta serveringstillstånd inom kommunen i sina riktlinjer. Serveringstillstånden skall ges på en tid av tre år, varefter de på nytt prövas som ett nytt tillstånd. Om kommunen inte tar tillräckliga alkoholpolitiska hänsyn i sina beslut, eller om kommunen ger tillstånd i strid med sina egna riktlinjer bör det finnas möjlighet för någon att överklaga. Möjlighet att överklaga serveringstillstånd bör därför beredas länsstyrelsen och alla innevånare i aktuell kommun. I samband med överlämnandet av beslutanderätten om serveringstillstånd till kommunerna förutsattes att alkoholpolitiska överväganden skulle ges före-

träde framför näringspolitiska hänsyn. Vidare begärs ett tillkännagivande om behovet av en utvärdering av hur kommunerna uppfyllt sitt alkoholpolitiska ansvar i samband med övertagandet av beslutanderätten om serveringstillstånd (*yrkande 15*). Motionärerna yrkar också ett tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att studentnationernas specialregler för alkoholtillstånd skall upphöra och om direkt statligt ekonomiskt stöd till studentnationerna (*yrkandena 23 och 24*). Enligt motionärerna finansierar studentnationerna en stor del av sin verksamhet genom alkoholförsäljning. Detta ger många negativa konsekvenser, då ungdomar som just flyttat hemifrån och har en ny sorts frihet att hantera snabbt inskolas till en hög alkoholkonsumtion. Det vore därför både en samhällsekonomisk vinst och en vinst i minskat personligt lidande om staten drog in studentnationernas specialregler för alkoholtillstånd.

I motion 1998/99:So426 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp) begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att lagen om serveringstillstånd ges en starkare social prägel varvid särskild hänsyn tas till ungdomarnas situation (*yrkande 1*). Motionärerna framför att tillstånd för alkoholserving samt försäljning av öl klass II regleras genom den alkohollag, som riksdagen antog 1994. Prövning av serveringstillstånden och flera andra åtaganden fördes då över till kommunerna. I den praktiska tillämpningen har emellertid stora svårigheter visat sig föreligga. Det finns nu starka skäl att överväga om lagen om serveringstillstånd kan ges en starkare social prägel, som ger bättre förutsättningar för att allsidigt pröva ansökningarna.

I motion 1999/2000:So470 av Nikos Papadopoulos och Paavo Vallius (båda s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillfälliga serveringstillstånd för alkohol. Enligt motionärerna finns mycket goda skäl att slopa systemet med tillfälliga serveringstillstånd. Endast ett slags serveringstillstånd bör finnas och det är serveringstillstånd till allmänheten året runt.

Mattvång, pausservering och minibarer

I motion 1998/99:So228 av Ulf Kristersson m.fl. (m) begärs att riksdagen beslutar att alkohollagens bestämmelse om tillhandahållande av mat som villkor för att få tillstånd att servera alkohol skall utgå i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 10*). Motionärerna anför att bestämmelsen möjligen fungerade tidigare, då Sverige hade en annan restaurangkultur och det inte var lika vanligt att människor träffades efter arbetet för att ta sig ett glas öl eller vin. Det anses i dag som ett trevligt och naturligt sätt för allt fler att man innan man avslutar sin dag träffar arbetskamrater och vänner på ett avspänt och trevligt sätt – för att sedan åka hem och äta. Motionärerna anser att denna form av socialt umgänge är positiv och visar att även svenskar kan umgås med alkohol. Därför skall det naturligtvis vara möjligt att öppna renodlade barer. Motionärerna begär därutöver att riksdagen beslutar att alkohollagens bestämmelser om pausservering och minibarer samt om serveringstider, prissättning, animeringsförbud och alkoholfria alternativ skall utgå (*yrkandena 11 och 12*). Enligt motionärerna bör samtliga dessa be-

stämmelser avskaffas. Motionärerna anser att vissa regleringar behövs – men för att vinna förståelse för detta, måste politikerna också avskaffa de bestämmelser som bara uppfattas som byråkrati och förbudsmentalitet, och som heller inte fyller några som helst alkoholpolitiska syften.

I *motion 1998/99:So351 av Roland Larsson (s)* begärs tillkännagivande av vad som i motionen anförts om hotellens minibarer. Med en ökande satsning på besöksnäringen, affärsturism, kongresser m.m. följer, enligt motionären, också krav på att våra hotell skall hålla samma standard som gäller i resten av världen nämligen att det på varje bättre hotell finns en minibar. Lagstiftaren bör ge varje kommun möjlighet att pröva om tillstånd kan ges för sökande hotell att ha alkoholhaltiga drycker i sina minibarer.

I *motion 1998/99:So358 av Anita Jönsson och Jarl Lander (båda s)* begärs tillkännagivande av vad som i motionen anförts om serveringstillstånd för vin och öl. Motionärerna framhåller att i alkohollagstiftningen regleras att det är kommunerna som har ansvaret för att utreda och besluta om serveringstillstånd. Många som går på teater och andra kulturevenemang upplever det som dubbelmoral att servering av vin och öl endast kan ske under pausen men inte före föreställningen eller strax efter densamma. Motionärerna anser att lagen bör utvidgas. Kommunerna bör få möjlighet att ge tillstånd till teatrar och konsertlokaler för servering av vin och öl i samband med en föreställning, vilket innebär även före och efter föreställningen. Detta bör gälla oberoende om serveringsstället har ett kök eller inte.

Bakgrund och tidigare behandling

Servering av spritdrycker, vin och starköl får, enligt 6 kap. 1 § alkohollagen (1994:1738) ske endast om serveringstillstånd har meddelats. För servering av öl gäller, som vid detaljhandel med öl, att verksamheten bedrivs i en lokal som är godkänd som livsmedelslokal samt att servering av mat samtidigt bedrivs i lokalen. I 6 kap. 2 § anges ett övergripande mål för hur serveringen skall bedrivas. Paragrafen lyder:

”Servering av alkoholdrycker skall ske med återhållsamhet och får inte för-
anleda olägenheter i fråga om ordning och nykterhet.”

Lagregleringen om serveringens bedrivande syftar till att motverka ett bruk av alkohol som leder till skador. I propositionen 1994/95:89 till alkohollagen (s. 58) framhålls att det bland restaurangernas gäster finns storkonsumenter av alkohol och att våld och alkohol ofta hör samman. Forskning har vidare visat att gatuvåld och våld mot okända ofta förekommer i direkt anslutning till eller i närheten av restauranger och nöjesställen. God ordning förutsätter också att gäster eller grannar och närboende inte störs på ett sätt som är oacceptabelt.

I 6 kap. 3 § stadgas att på serveringsställe där serveringstillstånd gäller skall tillståndshavaren eller av honom utsedd serveringsansvarig person utöva tillsyn över serveringen och vara närvarande under hela serveringstiden. Samma paragraf reglerar också att all personal som används för bedrivandet av serveringen måste vara anställd av tillståndshavaren.

Enligt 6 kap. 4 § får servering av spritdrycker, vin eller starköl påbörjas tidigast klockan 11.00. Serveringen skall avslutas senast klockan 01.00, om inte tillståndsmyndigheten beslutar annat. Tillståndsmyndigheten kan således besluta om utsträckt serveringstid utanför den s.k. normaltiden men även besluta om inskränkning av serveringstiden. Skäl för inskränkning av serveringstiden kan vara att alkoholpolitiska olägenheter, ordningsstörningar eller störningar för närboende befaras uppkomma.

Vad gäller dryckeshantering anges t.ex. att spritdrycker, vin eller starköl som behövs för rörelsen får köpas endast av någon som har parti-handelstillstånd för varan och att dryckerna inte får medföras från en restaurang med serveringstillstånd.

All försäljning av spritdrycker, vin och starköl är tillståndspliktig verksamhet. Serveringstillstånd beslutas av den kommun där serveringsstället är beläget. Serveringstillstånd kan meddelas för servering till allmänheten, förening, företag eller annat slutet sällskap. Tillståndet kan avse stadigvarande servering eller för viss tidsperiod eller enstaka tillfälle. För stadigvarande servering till allmänheten krävs att lokalen har ett kök för allsidig matlagning och tillhandahåller lagad mat.

En ansökan om serveringstillstånd kan avslås om serveringen kan befaras medföra olägenheter från alkoholpolitisk synpunkt. Kommunerna kan i alkoholpolitiska program utforma riktlinjer för tillståndsgivningen och ange vilka kriterier kommunen avser att tillämpa vid bedömningen av om en servering kan medföra alkoholpolitiska olägenheter. Kommunerna har givits rätt att ta ut ansöknings- och tillsynsavgifter och kan återkalla beviljade tillstånd om serveringen föranleder olägenheter i fråga om ordning och nykterhet eller om alkohollagens bestämmelser inte följs.

Länsstyrelsernas uppgifter på alkoholområdet är sedan alkohollagens ikraftträdande bl.a. att utöva tillsyn över kommunernas verksamhet samt att på regional nivå följa upp alkoholhanteringen och den verksamhet som bedrivs med stöd av alkohollagen.

Motioner om matsservering som villkor för serveringstillstånd, tillstånd för servering i foajé till teater eller konsertlokal och villkoren för bestämmelser om minibarer har behandlats av utskottet vid ett flertal tillfällen. *I betänkande 1997/98:SoU7 Alkoholfrågor* anförde utskottet att dess inställning var att matsservering även i fortsättningen skall vara ett krav för att serveringstillstånd skall kunna beviljas. Utskottet var inte berett att utvidga tillståndet för teatrar och konsertlokaler till att avse andra tider för serveringens bedrivande än i paus under pågående föreställning eller till andra alkoholdrycker än vin och starköl. Även motionsyrkanden om att bestämmelser om minibar skall utgå ur alkohollagen avstyrktes av utskottet. Detta blev också riksdagens beslut (prot.nr 1997/98:13).

I betänkande 1997/98:SoU14 Vissa alkoholfrågor underströk utskottet vikten av att varje kommun utarbetar alkoholpolitiska program med tydliga riktlinjer för vad som skall gälla för att få tillstånd att servera alkoholdrycker samt på vilket sätt det alkoholförebyggande arbetet skall bedrivas. Det är också angeläget att kommunerna i samband med tillståndsprövningen noga uppmärksammar riskerna för eventuella alkoholpolitiska olägenheter. Alkohol-

lagen ger kommunerna möjligheter att förhindra alkoholservice i särskilt känsliga områden, såsom i närheten av skolor, ungdomsgårdar, trafikleder, idrottsplatser eller i områden med känd missbrukarproblematik. Det är även möjligt för kommunerna att vägra serveringstillstånd om antalet restauranger i ett område ökat eller riskerar att öka till en sådan omfattning att alkoholpolitiska olägenheter bedöms föreligga.

Utskottet vidhöll sin tidigare uppfattning att ett tillstånd att servera spritdrycker, vin och starköl till allmänheten förutsätter att lagad mat kan tillhandahållas. Utskottet finner heller inte anledning att frånga sitt tidigare ställningstagande beträffande s.k. pausservice och service från minibar på hotell. Motioner om ändring i alkohollagen i dessa avseenden avstyrktes. Utskottet vidhöll också sin tidigare inställning i fråga om alkohollagens bestämmelser om serveringstider, prissättning, animeringsförbud och alkoholfria alternativ och avstyrkte därmed aktuell motion (prot.nr 1997/98:78).

Utskottets bedömning

Alkoholutredningen (dir. 1998:19 och 1998:52) skall enligt sina direktiv bl.a. granska frågor om alkoholpolitiska program och olägenheter samt tillfälliga serveringstillstånd. En slutredovisning av uppdraget sker enligt uppgift i februari eller mars år 2000. Riksdagen bör inte föregripa kommande förslag på området. Motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkandena 14–15, 23–24, 1998/99:So426 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 1 och 1999/2000:So470 (s) avstyrks.

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande att serveringstillstånd rörande sprit, vin och starköl förutsätter att lagad mat kan tillhandahållas. Utskottet gör även samma bedömning som tidigare vad gäller s.k. pausservice, service från minibar på hotell, liksom i fråga om alkohollagens bestämmelser om serveringstider, prissättning, animeringsförbud och alkoholfria alternativ. Som en följd av detta avstyrks motionerna 1998/99:So228 (m) yrkandena 10–12, 1998/99:So351 (s) och 1998/99:So358 (s).

Alkoläsk m.m.

Motion

I motion 1998/99:So300 av Fanny Rizell och Tuve Skånberg (kd) begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att Sverige i EU kraftfullt skall verka för att alkoläsk förbjuds (yrkande 1). Enligt motionärerna är alkoläsk framtagna av alkoholindustrin för att vara en lättdrucken ungdomsdryck utan alkoholsmak, avsedd att överbrygga det motstånd mot alkoholsmaken som ofta nya konsumenterna, som unga flickor, i början kan känna.

Tidigare behandling

Utskottet har i *betänkande 1997/98:SoU7 Alkoholfrågor* behandlat motionsyrkanden om åtgärder för att komma till rätta med försäljningen av den s.k. alkoläsk. Utskottet anförde bl.a. att det i likhet med regeringen och mot-

ionärerna såg med oro på den omfattande försäljningen av den s.k. alkoholäskan särskilt bland ungdomar och ansåg att olika åtgärder måste vidtas för att komma till rätta med försäljningen. Utskottet var positivt till att socialministern fört upp frågan om begränsningar i marknadsföring och försäljning av alkoholäsk på EU-nivå. Aktuella motioner avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (prot.nr 1997/98:13). Alkoholäskfrågan behandlades av utskottet även i betänkande 1997/98:SoU14 *Vissa alkoholfrågor*. Utskottet såg positivt på att detaljhandelsförsäljningen av alkoholäsk kraftigt har minskat under senare tid. Eftersom drycken särskilt tilltalar ungdomar och kan befaras motverka alkoholpolitikens syfte att skydda barn och ungdomar från alkoholkonsumtionens negativa följder vidhöll utskottet sin tidigare inställning att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att komma till rätta med barns och ungdomars konsumtion av alkoholäsk. Motionerna avstyrktes (prot.nr 1997/98:78).

Utskottets bedömning

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att komma till rätta med barns och ungdomars alkoholäskkonsumtion. Utskottet konstaterar vidare att frågor om ungdomar och alkohol är aktuella i flera olika sammanhang inom EU-samarbetet den närmaste tiden. Utskottet utgår från att frågor om alkoholäsk kan komma att beröras i alla dessa sammanhang. Med det anförda får yrkande 1 i motion 1998/99:So300 (kd) i huvudsak anses tillgodosett.

Försäljning av folköl m.m.

Motioner

I motion 1999/2000:So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c) begärs tillkännagivande om skyldighet att till kommunerna anmäla folkölsförsäljning och möjlighet för kommunerna att ta ut en mindre avgift för att täcka kostnaden för tillsynen (*yrkande 11*). Folkölskonsumtionen är ett problem främst i ungdomsgruppen. Motionärerna anser att handlare som avser att sälja folköl bör anmäla detta till kommunens tillsynsenhet, och kommun skall ha möjlighet att ta ut en mindre avgift för detta för att täcka kostnaden för tillsynen.

I motion 1998/99:So306 av Thomas Julin m.fl. (mp) yrkas tillkännagivande vad som i motionen anförts om insatser för att förhindra försäljning av folköl till minderåriga (*yrkande 16*). Enligt motionärerna är folkölet en av de viktigaste källorna för ungdomars drickande. Folkölet är dessutom lättillgängligt. I samband med den nya alkohollagen slopades kravet på tillstånd för försäljning av öl klass II. Resultatet har blivit att folkölet har blivit än mer lättillgängligt för framför allt ungdomar, och redan i årskurs 6 har 35 % av pojkarna druckit folköl. Vidare begärs tillkännagivande om tillstånd för försäljning av öl klass II (*yrkande 17*). Enligt motionärerna måste det ställas hårda krav för att erhålla tillstånd för försäljning av öl klass II, och i den mån försäljning sker till minderåriga måste tillståndet obönhörligen dras in. Motionärerna begär vidare, i den mån det inte finns majoritet för detta, att alkoholhalten i öl klass II sänks (*yrkande 18*).

I *motion 1999/2000:So277 av Thomas Julin m.fl. (mp)* yrkas tillkännagivande om att tillstånd skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl, och om indragande av tillstånd vid försäljning till ungdom under 18 år (*yrkandena 1 och 2*).

I *motion 1998/99:So426 av Göran Magnusson m.fl. (s, v, kd, c, fp, mp)* begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om att tillstånd/registrering skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl (*yrkande 2*). Enligt motionärerna har försäljningen av folköl i dagligvaruhandeln inte skötts på ett tillfredsställande sätt. Ett flertal exempel på detta kan nu redovisas över hela landet där försäljning skett till minderåriga. Resurserna för kontroll är otillräckliga och lagliga möjligheter att beivra överträdelse är för svaga. Det föreligger ett klart behov av att bättre kontrollera denna handel genom skärpta regler och för detta krävs inspektion. Därför bör någon form av tillstånd/registrering åter införas och avgiftsbeläggas.

I *motion 1998/99:So459 av Ingrid Näslund (kd)* begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om bättre resurser för kommunerna att kontrollera folkölsförsäljningen (*yrkande 1*). Enligt motionären står ungdomar under 18 år för en betydande del av konsumtionen i form av folköl, vilket rör sig om olaglig försäljning, och något äldre ungdom svarar för en hel del av den ökade starkölsförsäljningen. All erfarenhet talar för att en hel del ungdomar riskerar att bli alkoholberoende.

I *motion 1998/99:So331 av Ann-Kristine Johansson och Helena Frisk (båda s)* begärs tillkännagivande om vad som i motionen anförts om förändringar i alkohollagen. Motionärerna anför att grundvillkoren för ölförsäljning, dvs. ur alkohollagens synvinkel godkänd livsmedelslokal och ett acceptabelt matvarusortiment, framgår av bestämmelserna i 5 kap. 6 § alkohollagen: För att klargöra alkohollagens krav vad beträffar godkänd livsmedelslokal och acceptabelt matvarusortiment krävs ändringar i lagen. Det skall, enligt motionärerna, göras skillnad mellan riktig mat och det så kallade kiosksortimentet bestående av konfektyr, snacks, glass, läsk etc. som inte anses vara matvaror i alkohollagens mening. Begreppet livsmedel är mycket omfattande i livsmedelslagen och innehåller produkter som tuggummi och snus. Dessa produkter är inte att betrakta som matvaror. Öl skall vara ett komplement till matvaror, inte tvärtom. Det är också viktigt att alkohollagen är stringent när det gäller användandet av begreppen spritdrycker, vin eller starköl. Där måste även folkölsbegreppet in, eller att man använder begreppet alkoholdrycker i stället. Samma motionärer har i *motion 1999/2000:So407* begärt tillkännagivande om försäljning av folköl och cider till minderåriga. Motionärerna anser att man skall vara myndig innan man får sköta försäljning av varor som man måste vara myndig att få handla.

Bakgrund och tidigare behandling

Med s.k. folköl avses bl.a. en dryck vars alkoholhalt överstiger 2,25 men inte 3,5 volymprocent (2,25 volymprocent motsvarar 1,8 viktprocent).

Bestämmelser om att detaljhandel med försäljning eller servering av folköl endast får bedrivas om försäljning eller servering av matvaror också sker i lokalen finns i 5 kap. 6 § alkohollagen. Försäljning av folköl skall ske i en livsmedelslokal som har godkänts av miljöförvaltningen. I lagen (3 kap. 8 §) finns en åldersgräns, 18 år för inköp, och vissa övriga restriktioner för ölhanteringen. I lagen finns också en bestämmelse som ger möjlighet att förbjuda fortsatt detaljhandel med eller servering av öl (7 kap. 21 §).

Utskottet har i *betänkandena 1997/98:SoU7 Alkoholfrågor och 1997/98:SoU14 Vissa alkoholfrågor* behandlat motionsyrkanden med liknande innehåll som de nu aktuella. I det senare betänkandet anförde utskottet att det vidhöll sin tidigare inställning beträffande regler för försäljning och servering av folköl. Mot bakgrund bl.a. av den undersökning som Alkoholinspektionen genomfört om utvecklingen av folkölsförsäljningen ville utskottet understryka vikten av att den som serverar eller säljer alkoholdrycker noga följer alkohollagens bestämmelser och förvissas sig om att gästen/köparen har uppnått den ålder som anges i lagen. Det är enligt utskottets mening angeläget att kontrollen av tillämpningen av åldersgränserna ökar och effektiviseras. Utskottet utgick från att regeringen noga följer utvecklingen och återkommer till riksdagen vid behov. Motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (prot.nr 1997/98:78).

Alkoholutredningen har i sina direktiv (1998:19) bl.a. uppdraget att komma med förslag till hur tillsynen av folkölsförsäljningen kan förbättras. Utredningen skall särskilt se över alkohollagen med avseende på bl.a. frågor som gäller kommunernas möjligheter att ta ut eventuella tillsynsavgifter. Utredningen kommer enligt uppgift att lämna förslag i dessa delar i februari eller mars år 2000.

Utskottets bedömning

Utskottet är oroat över försäljningen av folköl till ungdomar. Utskottet vill med skärpa understryka den mycket stora vikten av att den som serverar eller säljer folköl noga följer alkohollagens bestämmelser och förvissas sig om att gästen/köparen har uppnått den ålder som anges i lagen. Det är enligt utskottets mening också mycket betydelsefullt att kontrollen av tillämpningen av åldersgränserna ökar och effektiviseras. I Alkoholutredningens uppdrag ingår att se över bl.a. hur kommunernas tillsyn över försäljningen av folköl kan förbättras. Ett förslag kommer att presenteras i början av år 2000. Enligt utskottets mening bör utredningens överväganden avvaktas innan riksdagen tar några initiativ i dessa frågor. Utskottet avstyrker motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkandena 16–18, 1998/99:So331 (s), 1998/99:So426 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 2, 1998/99:So459 (kd) yrkande 1, 1999/2000:So12 (c) yrkande 11, 1999/2000:So277 (mp) och 1999/2000:So407 (s) i den mån de inte anses tillgodosedda med det anförda.

Motioner

I *motion 1998/99:N326 av Per Westerberg (m) och Göran Hägglund (kd)* yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om förenklad redovisning av mat och alkohol för restauranger i enlighet med vad som anförts i motionen (*yrkande 37*). Enligt motionärerna har restaurangbranschen en mycket hög andel småföretag och tyngs av ett omfattande uppgiftslämnande vad gäller försäljning av alkohol. Bland annat skall en rad vitt skilda uppgifter redovisas: Intäkter från försäljning av öl, vin, sprit och mat särredovisas; inköpta volymer av olika dryckesslag; antal dagar i veckan som "offentlig dans" eller "varieté, musikunderhållning o.d." arrangeras; antal "förströelsespel" och "roulettspel". Uppgiftslämnandet på alkoholområdet har spelat ut sin roll. Alkoholrapporteringen från restauranger bör därför slopas. Ett i stort likalydande yrkande framförs i *motion 1999/2000:N273 av Per Westerberg m.fl. (m, kd, fp) (yrkande 22)*.

Tidigare behandling

Skatteutskottet uttalade våren 1999 i sitt *betänkande 1998/99:NU6 Vissa näringspolitiska frågor* bl.a. att arbetet med regelförenkling för småföretagen borde intensifieras. Riksdagen gav därför regeringen i uppdrag att lämna en årlig redogörelse till riksdagen om regelförenklingsarbetet. En första redovisning borde göras i budgetpropositionen för 2000. Då bör ett mål för regelförenklingsarbetet formuleras och en avstämning mot Småföretagsdelegationens samtliga förslag göras.

I *budgetpropositionen 1999/2000:1 (utg.omr. 24) (s. 38)* uttalar regeringen bl.a. att komplicerade regler innebär en belastning för särskilt entreprenörer och småföretagare, eftersom de mindre företagen ofta saknar resurser att överblicka och få kunskap om reglernas utformning och innebörd. Enligt regeringens bedömning är behovet av ytterligare regelförenkling fortsatt stort. Därför har regeringen bl.a. vidtagit följande viktiga åtgärder: Beslut har fattats om utökade krav på utredningar, myndigheter och Regeringskansliet att genomföra problem- och konsekvensanalyser av förslag som påverkar småföretag. En särskild regelförenklingsgrupp, Simplex, har bildats inom Näringsdepartementet. Gruppen skall bl.a. verka för att myndigheter och offentliga utredningar granskar alla förslag till nya och förändrade regler ur ett mindre företags perspektiv, samt genom olika insatser verka för enklare regler som främjar företagandet.

I *budgetpropositionen 1999/2000:1 (utg.omr. 24 bil. 1 s. 7)* anger regeringen att på flera områden pågår utredningar som bör avvaktas innan regeringen slutligt kan ta ställning till Småföretagsdelegationens förslag. Det gäller t.ex. förslag om att förenkla reglerna för redovisning av alkohol för restauranger.

Utskottet noterar att riksdagen nyligen uppmärksammat regeringen på frågan om regelförenkling för småföretagare. Regeringen har också i den senaste budgetpropositionen angett vilka åtgärder som vidtagits och övriga ställningstaganden på området. Genom regeringens besked vad gäller alkoholre-
dovisningen för restauranger får motionerna 1998/99:N326 (m, kd) yrkande 37 och 1999/2000:N273 (m, kd, fp) yrkande 22 anses i huvudsak tillgodosedda.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *inriktningen av alkoholpolitiken*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So228 yrkandena 2 och 8, 1998/99:So258 yrkande 2, 1998/99:So299 yrkandena 1 och 2, 1998/99:So306 yrkande 2, 1998/99:So320, 1998/99:So427, 1998/99:So429, 1998/99:So461 yrkande 9, 1999/2000:So1 yrkandena 1, 4 och 5, 1999/2000:So2, 1999/2000:So3 yrkandena 1, 2 och 5, 1999/2000:So4 yrkandena 1 och 6, 1999/2000:So6 yrkande 3, 1999/2000:So7, 1999/2000:So10 yrkandena 1, 2, 3 delvis och 4, 1999/2000:So11 yrkande 2, 1999/2000:So12 yrkandena 6 och 7, 1999/2000:So13 yrkande 1, 1999/2000:So250, 1999/2000:So385 och 1999/2000:So469 yrkande 1,

res. 1 (m)

res. 2 (kd)

res. 3 (c)

2. beträffande *alkoholförebyggande åtgärder*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So228 yrkande 1, 1998/99:So306 yrkandena 3, 5 och 7–9, 1998/99:So365 yrkande 2, 1998/99:So379 yrkande 7, 1998/99:So402, 1998/99:So462 yrkande 2, 1999/2000:So12 yrkandena 3–5 och 8, 1999/2000:So13 yrkande 9, 1999/2000:So231 yrkande 2, 1999/2000:So358, 1999/2000:So362, 1999/2000:So408, 1999/2000:So493 yrkande 10 och 1998/99:Ju918 yrkande 13,

res. 4 (kd)

res. 5 (c)

res. 6 (mp)

3. beträffande *forskning*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So461 yrkandena 11 och 17 samt 1999/2000:So11 yrkande 10,

res. 7 (kd, c, mp)

res. 8 (fp)

4. beträffande *yrkesmässig partihandel m.m.*

att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:So10 yrkande 15, 1999/2000:So11 yrkande 3, 1999/2000:So12 yrkande 1, 1999/2000:So14 yrkandena 1 och 2 och 1999/2000:So398 antar 3 kap. 7 §, 4 kap.

1 och 7 §§, 6 kap. 5 §, 7 kap. 1–3 och 18 §§, 8 kap. 4 § och 12 kap. 8 a § i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

res. 9 (kd)

res. 10 (c)

res. 11 (fp)

res. 12 (mp)

5. beträffande *vandelsprövning, direktimport m.m.*

att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:So4 yrkandena 2–4 och 7 antar *dels* 4 kap. 2 § första stycket och 5 kap. 1 § i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:1564) om alkoholskatt,

res. 13 (m)

6. beträffande *alkoholstatistik*

att riksdagen antar det av utskottet utarbetade förslaget till 8 kap. 5 § alkohollagen (1994:1738), bilaga 2,

7. beträffande *övergångsbestämmelse för införsel*

att riksdagen antar punkt 2 i övergångsbestämmelserna i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), dock med den ändringen att lydelsen i sista meningen ändras till ”Tullverket får ha terminalåtkomst till uppgifter om sådana tillstånd i Alkoholinspektionens register”,

8. beträffande *finansiering av Alkoholinspektionen*

att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:So4 yrkande 5 godkänner vad regeringen föreslår om finansieringen av Alkoholinspektionen (avsnitt 9.3),

res. 14 (m)

9. beträffande *distansförsäljning av spritdrycker, vin och starköl*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:So4 yrkande 8,

res. 15 (m)

10. beträffande *Internethandel inom Sverige*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:So13 yrkande 4,

res. 16 (v, mp)

11. beträffande *gåvoförsändelser av spritdrycker, vin och starköl*

att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:So14 yrkande 3 antar 4 kap. 2 § andra stycket 6 i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

12. beträffande *utlämningsställe*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So10 yrkande 16, 1999/2000:So11 yrkande 6, 1999/2000:So13 yrkande 5 och 1999/2000:So14 yrkande 4,

res. 17 (v, kd, fp, mp)

13. beträffande *kriminalisering av illegal alkoholhantering*

att riksdagen med avslag på motionerna 1998/99:So264, 1998/99:So334 och 1999/2000:So4 yrkande 11 antar *dels* 10 kap. 1 och 9 §§ i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit,

res. 18 (m)

14. beträffande *insatser mot illegal alkoholhantering*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So306 yrkande 19 och 1998/99:So461 yrkande 7,

15. beträffande *tullens resurser*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So10 yrkandena 6 och 7 och 1999/2000:So12 yrkande 2,

res. 19 (kd)

16. beträffande *straffsätser*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:So14 yrkande 5,

res. 20 (mp)

17. beträffande *alkoholreklam riktad till barn*
att riksdagen med avslag på motionerna 1998/99:So306 yrkandena 20 och 22 samt 1999/2000:So10 yrkande 12 antar 4 kap. 8 § i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

res. 21 (kd)

res. 22 (mp)

18. beträffande *gåvoförbudet*
att riksdagen med avslag på motionerna 1999/2000:So5 och 1999/2000:So237 antar 4 kap. 9 § i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

res. 23 (m)

19. beträffande *indirekt alkoholreklam*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So3 yrkande 3, 1999/2000:So11 yrkande 7 delvis, 1999/2000:So286 och 1999/2000:So382,

res. 24 (v, kd, mp)

res. 25 (fp)

20. beträffande *tillsyn och sanktioner*
att riksdagen med avslag på motionerna 1998/99:So461 yrkande 10, 1999/2000:So6 yrkande 2, 1999/2000:So11 yrkande 7 delvis och 1999/2000:So14 yrkande 6 antar 8 kap. 1 a § första stycket i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738),

res. 26 (fp)

res. 27 (mp)

21. beträffande *Systembolagets detaljhandelsmonopol*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So205, 1998/99:So228 yrkande 13, 1998/1999:So422, 1999/2000:So1 yrkande 3, 1998/99:So4 yrkande 10, 1999/2000:So209, 1999/2000:So210, 1999/2000:So269 och 1999/2000:So360,

res. 28 (m)

22. beträffande *generellt lördagsöppet*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So210 och 1999/2000:So4 yrkande 9,

23. beträffande *en landsomfattande försöksverksamhet med lördagsöppet*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:So11 yrkande 1,

res. 29 (fp)

24. beträffande *en begränsad försöksverksamhet med lördagsöppet*

att riksdagen med avslag på motionerna 1998/99:So459 yrkande 2, 1999/2000:So3 yrkande 4, 1999/2000:So8, 1999/2000:So10 yrkande 8, 1999/2000:So12 yrkande 9, 1999/2000:So13 yrkande 2, 1999/2000:So14 yrkande 7 samt 1999/2000:Ju720 yrkande 3 godkänner de föreslagna riktlinjerna för detaljhandelsbolagets öppethållande i denna del,
res. 30 (v, kd, c, mp)

25. beträffande *kritierier för utvärderingen av lördagsöppet*
 att riksdagen avslår motion 1999/2000:So1 yrkande 2,

26. beträffande *öppethållande på vardagar m.m.*
 att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:So10 yrkandena 9 och 10 godkänner de föreslagna riktlinjerna för detaljhandelsbolagets öppethållande i denna del,

res. 31 (kd)

27. beträffande *riktlinjer i övrigt*
 att riksdagen godkänner de i övrigt föreslagna riktlinjerna för detaljhandelsbolagets öppethållande,

28. beträffande *utökning av antalet butiker och utlämningsställen*
 att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So10 yrkande 11, 1999/2000:So11 yrkande 5 och 1999/2000:So13 yrkande 6,

res. 32 (v)

res. 33 (kd)

res. 34 (fp)

29. beträffande *kreditkortsanvändning*
 att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:So13 yrkande 3 bifaller regeringens förslag att upphäva 5 kap. 4 § alkohollagen (1994:1738),

30. beträffande *Alkoholsortimentsnämnden och statens avtal med Systembolaget*
 att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So300 yrkande 2 och 1999/2000:So11 yrkande 4,

res. 35 (fp, mp)

31. beträffande *det oberoende alkoholsamarbetet*
 att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:So9, 1999/2000:So10 yrkande 13, 1999/2000:So12 yrkande 10, 1999/2000:So13 yrkande 8 och 1999/2000:So14 yrkande 8 *dels* inte godkänner de föreslagna riktlinjerna för det oberoende alkoholsamarbetet, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

32. beträffande *myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet*
 att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So4 yrkandena 12–14, 1999/2000:So6 yrkande 1, 1999/2000:So10 yrkande 14, 1999/2000:So11 yrkandena 8 och 9, 1999/2000:So13 yrkande 7 och 1999/2000:So14 yrkande 9,

res. 36 (m)

res. 37 (v)

res. 38 (kd)

res. 39 (fp)

33. beträffande *förslaget till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738) i övrigt*

att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i alkohollagen i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställt under tidigare moment,

34. beträffande *övriga lagförslag*

att riksdagen antar regeringens förslag till

- a) lag om ändring i lagen (1994:1563) om tobaksskatt,
- b) lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi,
- c) lag om ändring i marknadsföringslagen (1995:450),
- d) lag om ändring i lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom Europeiska unionen,
- e) lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844),
- f) lag om ändring i lagen (1998:506) om punktskattekontroll av transporter m.m. av alkoholvaror, tobaksvaror och mineraloljeprodukter,

35. beträffande *åldersgränser*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So228 yrkande 9, 1998/99:So365 yrkande 1, 1999/2000:So10 yrkande 3 delvis, 1999/2000:So231 yrkande 1 och 1999/2000:So428,

res. 40 (m)

res. 41 (kd)

36. beträffande *varningstexter*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So299 yrkande 3, 1998/99:So306 yrkande 4 och 1999/2000:So10 yrkande 5,

res. 42 (kd, mp)

37. beträffande *serveringstillstånd*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So306 yrkandena 14, 15, 23 och 24, 1998/99:So426 yrkande 1 och 1999/2000:So470,

res. 43 (mp)

38. beträffande *mattvång, pausservering och minibarer*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So228 yrkandena 10–12, 1998/99:So351 och 1998/99:So358,

res. 44 (m)

39. beträffande *alkoläsk*

att riksdagen avslår motion 1998/99:So300 yrkande 1,

res. 45 (kd, mp)

40. beträffande *försäljning av folköl*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So306 yrkandena 16–18, 1998/99:So331, 1998/99:So426 yrkande 2, 1998/99:So459 yrkande 1, 1999/2000:So12 yrkande 11, 1999/2000:So277 samt 1999/2000:So407,

res. 46 (kd)

res. 47 (c)

res. 48 (mp)

41. beträffande *förenklad redovisning*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:N326 yrkande 37 och 1999/2000:N273 yrkande 22.

res. 49 (m)

Stockholm den 4 november 1999

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Påls-son (kd), Leif Carlson (m), Hans Karlsson (s), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Conny Öhman (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gus-tafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c) och Kerstin Heinemann (fp).

Reservationer

1. Inriktningen av alkoholpolitiken (mom. 1)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Hus-mark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 28 börjar med ”Sverige bedriver” och på s. 30 slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet är regeringens förslag inte tillräckligt ambitiösa och långt-gående. Enligt utskottets mening saknar Sverige i dag en genomtänkt alko-holpolitik för framtiden som stärker det sociala användandet av alkohol och motverkar berusningsdrickandet. Det är därför nödvändigt att försöka ta till vara andra länders erfarenheter samt bygga en ny strategi som kan hantera de nya förutsättningarna. En större öppenhet för andra länders traditioner vore enligt utskottet påkallad om avsikten är att Sverige som ordförandeland skall kunna åstadkomma något på alkoholområdet. Utskottets mening är att den stora majoriteten av Sveriges befolkning är fullt kapabel att ta ansvar för sin egen alkoholkonsumtion, utan restriktioner och regler. Då kan stödet koncen-treras till dem som verkligen behöver hjälp. Det är, anser utskottet, ingen framkomlig väg att försöka lösa individuella problem med kollektiva åtgär-der. Detta bör vara vägledande för den svenska alkoholpolitiken. Utskottets uppfattning är att alkoholpolitiken skall inriktas på opinionsbildning, inte minst i skolan, och på att minska missbruket av alkohol. Sverige skall som medlem i EU delta i det europeiska samarbetets alla delar och kan då ge väsentliga bidrag inom EU för att förbättra livet och minska de risker som alkohol innebär för många människor. Principen om fri rörlighet mellan medlemsstaterna är grundläggande i EU-samarbetet och Sverige har haft avsevärd tid på sig att anpassa sin alkoholpolitik till de mera rimliga europe-

iska förhållandena. Utskottets utgångspunkt är därför att Sverige nu inte längre är i behov av de undantag vi hittills har haft. Utskottet anser vidare att alkoholskatten behöver sänkas för att rycka undan grunden för den svarta marknaden och minska det incitament till lagbrott som alltför höga priser innebär även för den normalt laglydiga majoriteten. Utskottet vill dessutom peka på att internationella erfarenheter ofta används som modell i andra sammanhang. Internationell forskning visar t.ex. att en viss mängd alkohol per dag t.o.m. har positiva effekter på hälsan och kraftigt minskar dödsfall i hjärt- och kärlsjukdomar. Detta faktum som diskuteras runt om i världen, måste vägas in i en modern alkoholpolitik.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So228 (m) yrkandena 2 och 8, 1999/2000:So1 (m) yrkandena 1, 4 och 5 och 1999/2000:So4 (m) yrkandena 1 och 6 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So258 (v) yrkande 2, 1998/99:So299 (kd) yrkandena 1 och 2, 1998/99:So306 (mp) yrkande 2, 1998/99:So320 (kd), 1998/99:So427 (s), 1998/99:So429 (s, v, kd, c, fp, mp), 1998/99:So461 (fp) yrkande 9, 1999/2000:So2 (s), 1999/2000:So3 (fp, v, kd, c, mp) yrkandena 1, 2 och 5, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 3, 1999/2000:So7 (v, s, kd, c, fp, mp), 1999/2000:So10 (kd) yrkandena 1, 2, 3 delvis och 4, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 2, 1999/2000:So12 (c) yrkandena 6 och 7, 1999/2000:So13 (v) yrkande 1, 1999/2000:So250 (kd), 1999/2000:So385 (m) och 1999/2000:So469 (kd) yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *inriktningen av alkoholpolitiken*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So228 yrkandena 2 och 8, 1999/2000:So1 yrkandena 1, 4 och 5, 1999/2000:So4 yrkandena 1 och 6 och med avslag på motionerna 1998/99:So258 yrkande 2, 1998/99:So299 yrkandena 1 och 2, 1998/99:So306 yrkande 2, 1998/99:So320, 1998/99:So427, 1998/99:So429, 1998/99:So461 yrkande 9, 1999/2000:So2, 1999/2000:So3 yrkandena 1, 2 och 5, 1999/2000:So6 yrkande 3, 1999/2000:So7, 1999/2000:So10 yrkandena 1, 2, 3 delvis och 4, 1999/2000:So11 yrkande 2, 1999/2000:So12 yrkandena 6 och 7, 1999/2000:So13 yrkande 1, 1999/2000:So250, 1999/2000:So385 och 1999/2000:So469 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Inriktningen av alkoholpolitiken (mom. 1)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 28 börjar med ”Sverige bedriver” och på s. 30 slutar med ”Motionerna avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill inledningsvis peka på att Sverige anslutit sig till ”Hälsa åt alla år 2000” som WHO utarbetat och som också 32 andra stater i Europa undertecknat 1984. De undertecknande staterna förband sig att minska alkoholkonsumtionen med minst 25 % fram till år 2000, med konsumtionen 1980

som bastal. Sverige gjorde en god start i början av 1980-talet med en minskning av konsumtionen med 10,7 %, men har stått och stampat sedan 1984. Sedan ett flertal restriktiva instrument har tagits bort – monolet för export, import och grossisthandel, förbudet av alkohol på hotellrum – har inga restriktiva åtgärder vidtagits. Utskottet vill vidare understryka att alkoholmissbruket är ett av vårt lands största sociala och medicinska problem. Det är hög tid att ta krafttag för att sänka den totala alkoholkonsumtionen. Utskottet anser att den alkoholpolitiska inriktningen bör vara att dels hindra nyrekrytering, dels att få storkonsumenter att minska sitt drickande. Det är också angeläget att begränsa ungdomars umgänge med alkohol eftersom all erfarenhet visar att ju längre alkoholdebuten kan skjutas på framtiden, desto större är möjligheten att undvika missbruk. Utskottet vill verka för att vissa perioder och situationer i livet skall vara helt alkoholfria. Med hänsyn till egen och andras hälsa skall därför följande fyra områden ses som vita zoner: under graviditeten, under barns uppväxt, trafiken och arbetsplatsen. Utskottet vill särskilt lyfta fram det samband som finns mellan alkohol och narkotika samt alkohol och våld. Enligt utskottet kan ett alkoholbruk som går allt längre ner i åldrarna också bana vägen för narkotikamissbruk. Forskning visar att man sällan börjar med narkotika som första drog. Ingen prövar narkotika nykter, därför bör man ha en helhetssyn på alkohol. Alkoholintag ökar även våldsbänagenheten.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkandena 1, 2, 3 delvis och 4 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So228 (m) yrkandena 2 och 8, 1998/99:So258 (v) yrkande 2, 1998/99:So299 (kd) yrkandena 1 och 2, 1998/99:So306 (mp) yrkande 2, 1998/99:So320 (kd), 1998/99:So427 (s), 1998/99:So429 (s, v, kd, c, fp, mp), 1998/99:So461 (fp) yrkande 9, 1999/2000:So1 (m) yrkandena 1, 4 och 5, 1999/2000:So2 (s), 1999/2000:So3 (fp, v, kd, c, mp) yrkandena 1, 2 och 5, 1999/2000:So4 (m) yrkandena 1 och 6, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 3, 1999/2000:So7 (v, s, kd, c, fp, mp), 1999/2000:So11 (fp) yrkande 2, 1999/2000:So12 (c) yrkandena 6 och 7, 1999/2000:So13 (v) yrkande 1, 1999/2000:So250 (kd), 1999/2000:So385 (m) och 1999/2000:So469 (kd) yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *inriktningen av alkoholpolitiken*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 yrkandena 1, 2, 3 delvis och 4 och med avslag på motionerna 1998/99:So228 yrkandena 2 och 8, 1998/99:So258 yrkande 2, 1998/99:So299 yrkandena 1 och 2, 1998/99:So306 yrkande 2, 1998/99:So320, 1998/99:So427, 1998/99:So429, 1998/99:So461 yrkande 9, 1999/2000:So1 yrkandena 1, 4 och 5, 1999/2000:So2, 1999/2000:So3 yrkandena 1, 2 och 5, 1999/2000:So4 yrkandena 1 och 6, 1999/2000:So6 yrkande 3, 1999/2000:So7, 1999/2000:So11 yrkande 2, 1999/2000:So12 yrkandena 6 och 7, 1999/2000:So13 yrkande 1, 1999/2000:So250, 1999/2000:So385 och 1999/2000:So469 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets bedömning som på s. 29 börjar med "Sveriges alkoholpolitik" och på s. 30 slutar med "behövs därför inte" bort ha följande lydelse:

Sveriges alkoholpolitik inom EU och internationellt är enligt utskottets uppfattning av stor betydelse, även för vår nationella politik på området. Sverige måste driva en aktiv egen alkoholpolitik. Målsättningen med nu förestående översynsförhandlingar är att Sverige skall behålla nuvarande införselregler. Samtidigt blir det allt viktigare att få med andra länder och andra aktörer än de traditionella i arbetet mot alkoholproblemen. Inom t.ex. EU kan Sverige tillsammans med andra medlemsländer utforma en effektiv social och ansvarsfull alkoholpolitik som gagnar folkhälsan inom unionen. Utskottet ser också mycket positivt på de länderjämförande alkoholstudier inom EU som bl.a. Sverige initierat och Sveriges initiativ för att utarbeta en gemensam EU-strategi på alkoholområdet. Sverige kommer att vara värd för WHO:s ministerkonferens nästa år i Stockholm med tema alkohol och unga människor i Europa. En plan för WHO:s framtida hälsofrämjande arbete kommer, enligt uppgift, att presenteras vid konferensen. Enligt utskottet bör Sverige intensifiera det internationella arbetet för att minska alkoholkonsumtionen inom hela EU-området. En nödvändig åtgärd är att ställa krav på statistik som är jämförbar mellan EU-länderna. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So12 (c) yrkande 7 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So258 (v) yrkande 2, 1998/99:So299 (kd) yrkandena 1 och 2, 1998/99:So306 (mp) yrkande 2, 1998/99:So320 (kd), 1998/99:So427 (s), 1998/99:So429 (s, v, kd, c, fp, mp), 1998/99:So461 (fp) yrkande 9, 1999/2000:So2 (s), 1999/2000:So3 (fp, v, kd, c, mp) yrkandena 1, 2 och 5, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 3, 1999/2000:So7 (v, s, kd, c, fp, mp), 1999/2000:So10 (kd) yrkandena 1, 2, 3 delvis och 4, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 2, 1999/2000:So12 (c) yrkande 6, 1999/2000:So13 (v) yrkande 1, 1999/2000:So250 (kd) och 1999/2000:So469 (kd) yrkande 1 är i allt väsentligt tillgodosedda genom den politik som förs. Något tillkännagivande till regeringen behövs därför inte.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *inriktningen av alkoholpolitiken*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So12 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1998/99:So228 yrkandena 2 och 8, 1998/99:So258 yrkande 2, 1998/99:So299 yrkandena 1 och 2, 1998/99:So306 yrkande 2, 1998/99:So320, 1998/99:So427, 1998/99:So429, 1998/99:So461 yrkande 9, 1999/2000:So1 yrkandena 1, 4 och 5, 1999/2000:So2, 1999/2000:So3 yrkandena 1, 2 och 5, 1999/2000:So4 yrkandena 1 och 6, 1999/2000:So6 yrkande 3, 1999/2000:So7, 1999/2000:So10 yrkandena 1, 2, 3 delvis och 4, 1999/2000:So11 yrkande 2, 1999/2000:So12 yrkande 6, 1999/2000:So13 yrkande 1, 1999/2000:So250, 1999/2000:So385 och 1999/2000:So469 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

4. Alkohol­förebyggande åtgärder (mom. 2)

1999/2000:SoU4

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 35 börjar med "Sveriges EU-medlemskap" och på s. 36 slutar med "1999/2000:So362 (v) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill vad gäller alkoholpreventionen anföra att undersökningar och rapporter visar att alltfler ungdomar konsumerar mycket alkohol och prövar narkotikapreparat. Utskottet ser med stort allvar på denna utveckling och anser att det fordras kraftfulla åtgärder för att vända trenden. Alkoholen är ett stort medicinskt och socialt problem. Den är orsak till många sjukdomar och skador genom direkt påverkan eller som utlösande faktor till våld. Uppskattningsvis finns det ca 300 000 alkoholmissbrukare i Sverige. Alkohol­fria zoner på alla nivåer är ett minimikrav. Detta gäller på jobbet, under uppväxttiden, i trafiken och under graviditeten. Utskottet vill särskilt understryka att barn och ungdomar har rätt till en uppväxt fri från alkoholens skadeverkningar. Utskottet vill också se en ökad satsning på information i skolor och stöd till frivilligorganisationer. All upplysning och information måste ha till syfte att påverka människors attityder och beteende. Vidare anser utskottet att langning måste ses som en allvarigare förseelse än vad som är fallet i dag och att straffsätserna måste sättas därefter. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkandena 3 och 8, 1998/99:So379 (kd) yrkande 7 och 1999/2000:So493 (kd) yrkande 10 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So228 (m) yrkande 1, 1998/99:So306 (mp) yrkandena 5, 7 och 9, 1998/99:So365 (m) yrkande 2, 1998/99:So402 (kd), 1998/99:So462 (fp) yrkande 2, 1999/2000:So12 (c) yrkandena 3–5 och 8, 1999/2000:So13 (v) yrkande 9, 1999/2000:So231 (m) yrkande 2, 1999/2000:So358 (v), 1999/2000:So362 (v), 1999/2000:So408 (s) och 1998/99:Ju918 (mp) yrkande 13 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *alkoholförebyggande åtgärder*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So306 yrkandena 3 och 8, 1998/99:So379 yrkande 7 och 1999/2000:So493 (kd) yrkande 10 och med avslag på motionerna 1998/99:So228 yrkande 1, 1998/99:So306 yrkandena 5, 7 och 9, 1998/99:So365 yrkande 2, 1998/99:So402, 1998/99:So462 yrkande 2, 1999/2000:So12 yrkandena 3–5 och 8, 1999/2000:So13 yrkande 9, 1999/2000:So231 yrkande 2, 1999/2000:So358, 1999/2000:So362, 1999/2000:So408 och 1998/99:Ju918 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

5. Alkohol­förebyggande åtgärder (mom. 2)

Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 35 börjar med "Sveriges EU-medlemskap" och slutar med "1999/2000:So362 (v) avstyrks" bort ha följande lydelse:

Sveriges EU-medlemskap har delvis ändrat möjligheterna att föra en traditionell svensk alkoholpolitik. Information, ålderskontroll och andra liknande alkoholskadeförebyggande insatser kommer, enligt utskottets uppfattning, att få en ökad tyngd i den svenska alkoholpolitiken. Utskottet har vid upprepade tillfällen, senast i betänkande 1997/98:SoU14, understrukit just vikten av information och upplysning om alkoholens skadeverkningar och andra alkoholförebyggande åtgärder. Denna inställning vidhålls av utskottet. Det är, enligt utskottets mening, angeläget att bibehålla en fortsatt hög ambitionsnivå när det gäller det förebyggande arbetet på området, inte minst de insatser som riktar sig till barn och ungdomar. Den nationella ledningsgruppen har en viktig uppgift att bygga upp ett långsiktigt förebyggande arbete som tar hänsyn till de förändringar som den svenska alkoholpolitiken nu genomgår. Revideringen av den nationella handlingsplanen för alkohol- och drogförebyggande insatser är därvid betydelsefull. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det förebyggande arbetet effektivare än hittills måste försöka påverka konsumentledet i alkoholförsäljningen och i ökad utsträckning utveckla hållbara lokala strategier som också innebär ett ökat lokalt ansvarstagande för kommunen, bostadsområdet, arbetsplatsen m.m. Utskottet menar också att det är av stor vikt att vid sidan om myndigheterna olika aktörer, inte minst alkoholbranschen, uppmuntras att samarbeta och engagera sig i det förebyggande arbetet. Ett värdefullt samarbete på området sker också inom ramen för OAS. Ett av många prioriterade områden är att motverka langning till ungdomar. Andra prioriterade områden är insatser för att åstadkomma en alkoholfri trafik, alkoholfria arbetsplatser, en alkoholfri uppväxttid och graviditetsperioder. Utskottet delar den oro många känner över att ungdomars och inte minst unga flickors alkoholmissbruk ökar. Detta måste enligt utskottet mötas med konkreta och trovärdiga åtgärder. Ungdomarna måste nås i deras närmiljö och föräldrarna stödjas. Utskottet delar regeringens inställning att ungdomars alkoholkonsumtion kan hållas nere med en bred nationell och internationell mobilisering. Utskottet ser positivt på Sveriges arbete inom EU för att få stöd för en gemensam EU-strategi rörande alkohol. Utskottet har liksom regeringen förhoppningen att en Stockholmsdeklaration i frågan kan utgöra en viktig framtida plattform för det alkoholpreventiva arbetet. Enligt utskottet bör sambandet mellan alkohol och trafik understrykas. Kontrollen av misstänkt rattfylleri bör intensifieras. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So12 (c) yrkande 8 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So228 (m) yrkande 1, 1998/99:So306 (mp) yrkandena 3, 5, 7–9, 1998/99:So365 (m) yrkande 2, 1998/99:So379 (kd) yrkande 7, 1998/99:So402 (kd), 1998/99:So462 (fp) yrkande 2, 1999/2000: So12 (c) yrkandena 3–5, 1999/2000:So13 (v) yrkande 9, 1999/2000:So231 (m) yrkande 2, 1999/2000:So408 (s), 1999/2000:So493 (kd) yrkande 10 och 1998/99:Ju918 (mp) yrkande 13 får i allt väsentligt anses tillgodosedda med det anförda. Motionerna 1999/2000:So358 (v) och 1999/2000:So362 (v) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *alkoholförebyggande åtgärder*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So12 yrkande 8 och med avslag på motionerna, 1998/99 So:228 yrkande 1, 1998/99: So306 yrkandena 3, 5 och 7–9, 1998/99:So365 yrkande 2, 1998/99: So379 yrkande 7, 1998/99:So402, 1998/99:So462 yrkande 2, 1999/2000:So12 yrkandena 3–5, 1999/2000:So13 yrkande 9, 1999/2000:So231 yrkande 2, 1999/2000:So358 och 1999/2000:So362, 1999/2000:So408, 1999/2000:So493 yrkande 10 och 1998/99:Ju918 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

6. Alkoholförebyggande åtgärder (mom. 2)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 36 börjar med ”Utskottet delar” och slutar med ”1999/2000:So362 (v) avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den oro många känner över att ungdomars och inte minst unga flickors alkoholmissbruk ökar. Detta måste enligt utskottet mötas med konkreta och trovärdiga åtgärder. Ungdomarna måste nås i sin närmiljö och föräldrarna stödjas. Utskottet delar regeringens inställning att ungdomars alkoholkonsumtion kan hållas nere med en bred nationell och internationell mobilisering. Utskottet ser positivt på Sveriges arbete inom EU för att få stöd för en gemensam EU-strategi rörande alkohol. Utskottet har liksom regeringen förhoppningen att en Stockholmsdeklaration i frågan kan utgöra en viktig framtida plattform för det alkoholpreventiva arbetet. Utskottet vill se en ökad satsning på information i skolor och stöd till frivilligorganisationer. All upplysning och information måste ha till syfte att påverka människors attityder och beteende. Vidare menar utskottet att langning måste ses som en allvarligare förseelse än vad som är fallet i dag och att straffsatserna måste sättas därefter. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkandena 3 och 8 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So228 (m) yrkande 1, 1998/99:So306 (mp) yrkandena 5, 7 och 9, 1998/99:So365 (m) yrkande 2, 1998/99:So379 (kd) yrkande 7, 1998/99:So402 (kd), 1998/99:So462 (fp) yrkande 2, 1999/2000:So12 (c) yrkandena 3–5 och 8, 1999/2000:So13 (v) yrkande 9, 1999/2000:So231 (m) yrkande 2, 1999/2000:So408 (s), 1999/2000:So493 (kd) yrkande 10 och 1998/99:Ju918 (mp) yrkande 13 får i allt väsentligt anses tillgodosedda med det anförda. Motionerna 1999/2000:So358 (v) och 1999/2000:So362 (v) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *alkoholförebyggande åtgärder*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So306 yrkandena 3 och 8 och med avslag på motionerna 1998/99:So228 yrkande 1, 1998/99:So306 yrkandena 5, 7 och 9, 1998/99:So365 yrkande 2, 1998/99:So379 yrkande 7, 1998/99:So402, 1998/99:So462 yrkande 2, 1999/2000:So12 yrkandena 3–5 och 8, 1999/2000:So13 yrkande 9, 1999/2000:So231 yrkande 2, 1999/2000:So358, 1999/2000:So362, 1999/2000:So408, 1999/2000:So493 yrkande 10 och 1998/99:Ju918

7. Forskning (mom. 3)

Chatrine Pålsson (kd), Lars Gustafsson (kd), Thomas Julin (mp) och Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 36 börjar med ”Forskning på” och slutar med ”10 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att de kvinnliga alkoholister är en heterogen grupp. Det finns könsspecifika skillnader mellan manliga och kvinnliga alkoholister psykologiskt, psykiatriskt, medicinskt och socialt sett. Det är därför viktigt att man i vården och rehabiliteringen har kunskap om dessa skillnader och att vård och behandling anpassas till kvinnors specifika behov. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1998/99: So461 (fp) yrkande 11 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99: So461 (fp) yrkande 17 och 1999/2000: So11 (fp) yrkande 10 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *forskning*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99: So461 yrkande 11 och med avslag på motionerna 1998/99: So461 yrkande 17 och 1999/2000: So11 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Forskning (mom. 3)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 36 börjar med ”Forskning på” och slutar med ”10 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att de kvinnliga alkoholister är en heterogen grupp. Det finns könsspecifika skillnader mellan manliga och kvinnliga alkoholister psykologiskt, psykiatriskt, medicinskt och socialt sett. Det är därför viktigt att man i vården och rehabiliteringen har kunskap om dessa skillnader och att vård och behandling anpassas till kvinnors specifika behov. Enligt utskottet börjar nu forskningen kunna ge svaret på frågan varför en del människor utvecklar beroende till och missbruk av ämnen som tobak, alkohol, narkotika och vissa läkemedel. I princip är det samma förstärkningsmekanismer som leder till drogmissbruk vilka också ligger bakom utvecklingen av andra tvångstillstånd, t.ex. spelberoende. Alla påverkar den grupp hjärnceller i hjärnans innersta som brukar kallas hjärnans belöningssystem. Insatser bör därför göras för forskning om alkohol, andra beroendeframkallande medel och spelberoende. Utskottet ser med tillfredsställelse på att alkohol- och drogforskningen nu stärkts genom inrättandet av ett centrum för alkohol- och drogforskning vid samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet. Eftersom mekanismerna bakom beroende av olika ämnen som nikotin, läkemedel, alkohol och droger samt bakom sjukligt spelande

(spelberoende) är kända anser utskottet att detta centrums forskningsansvar bör vidgas till att omfatta hela detta fält. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So461 (fp) yrkandena 11 och 17 och 1999/2000:So11 (fp) yrkande 10 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *forskning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So461 yrkandena 11 och 17 och 1999/2000:So11 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Yrkesmässig partihandel m.m. (mom. 4)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 42 börjar med ”Utskottet delar” och slutar med ”1999/2000:So398 (kd)” bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om att ersätta tillståndsplikten enligt alkohollagen med en rätt till partihandel för den som har godkänts som upplagshavare eller registrerats som varumottagare av skattemyndigheten. Förslaget innebär att skattemyndigheten tar över tillsynsverksamheten över verksamheten. För att skattemyndigheten skall kunna klara av att utföra de nya arbetsuppgifterna anser utskottet att skattemyndigheten måste tillförsäkras ökade resurser. Det räcker inte med enbart utökade befogenheter beträffande vandelsprövning, återkallelse, kontrollbesök etc. Vidare anser utskottet att Alkoholinspektionens kompetens på det alkoholpolitiska området måste tas till vara. I skattemyndighetens lämplighetsprövning och fortlöpande tillsyn måste de alkoholpolitiska aspekterna och det sociala ansvarstagandet tillmätas fortsatt stor betydelse. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 (kd) yrkande 15 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So11 (fp) yrkande 3, 1999/2000:So12 (c) yrkande 1, 1999/2000:So14 (mp) yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:So398 (kd) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *yrkesmässig partihandel m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 yrkande 15 och med avslag på motionerna 1999/2000:So11 yrkande 3, 1999/2000:So12 yrkande 1, 1999/2000:So14 yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:So398 *dels* antar 3 kap. 7 §, 4 kap. 1 och 7 §§, 6 kap. 5 §, 7 kap. 1–3 och 18 §§, 8 kap. 4 § och 12 kap. 8 a § i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

10. Yrkesmässig partihandel m.m. (mom. 4)

Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 42 börjar med ”Utskottet delar” och slutar med ”1999/2000:So398 (kd)” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet är förslagen som regeringen lämnar av marginell karaktär. Samtidigt vill regeringen driva fram beslut som enligt utskottet bör tas vid en total översyn av alkoholpolitiken. Det gäller t.ex. avskaffandet av partihandelstillstånden. Utskottet anser att tillsynsfunktioner m.m. och förändringar av Alkoholinspektionens funktion och uppgift bör behandlas i ett beslut om den samlade alkoholpolitiken. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So12 (c) yrkande 1 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 15, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 3, 1999/2000:So14 (mp) yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:So398 (kd) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *yrkesmässig partihandel m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So12 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1999/2000:So10 yrkande 15, 1999/2000:So11 yrkande 3, 1999/2000:So14 yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:So398 *dels* avslår 3 kap. 7 §, 4 kap. 1 och 7 §§, 6 kap. 5 §, 7 kap. 1–3, 18 §§, 8 kap. 4 § och 12 kap. 8 a § alkohollagen (1994:1738) i regeringens förslag, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

11. Yrkesmässig partihandel m.m. (mom. 4)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 42 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "1999/2000:So398 (kd)" bort ha följande lydelse:

Alkoholinspektionen med dess kontroll- och tillsynsverksamhet fyller enligt utskottet en viktig funktion. Att ersätta Alkoholinspektionens verksamhet med den prövning som det särskilda skattekontoret gör är inte tillräckligt. Regeringens främsta skäl för att försämra den svenska alkoholkontrollen är EG-domstolens utslag i det s.k. Franzén-målet. Där riktades kritik mot villkoren för partihandelstillstånd. Utskottet anser dock att regeringen med förslagen i propositionen gått betydligt längre än EG-domstolen krävt. Enligt utskottet bör Alkoholinspektionen och systemet med partihandelstillstånd finnas kvar. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 (fp) yrkande 3 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 15, 1999/2000:So12 (c) yrkande 1, 1999/2000:So14 (mp) yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:So398 (kd) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *yrkesmässig partihandel m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1999/2000:So10 yrkande 15, 1999/2000:So12 yrkande 1, 1999/2000:So14 yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:So398 *dels* avslår 3 kap. 7 §, 4 kap. 1 och 7 §§, 6 kap. 5 §, 7 kap. 1–3 och 18 §§, 8 kap. 4 § och 12 kap. 8 a § i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 42 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "1999/2000:So398 (kd)" bort ha följande lydelse:

Utskottets anser att riksdagen bör avslå regeringens förslag till förändring när det gäller partihandelstillstånd. Enligt utskottets mening bör tillsynsfunktioner m.m. och förändringar av Alkoholinspektionens funktion och uppgift behandlas i ett beslut om den samlade alkoholpolitiken. Det hade enligt utskottets mening därför varit naturligt att Alkoholinspektionen fått fortsätta sin roll som tillståndsmyndighet samt getts ett övergripande ansvar för all tillsyn på alkoholområdet. Utskottet menar vidare att Alkoholinspektionens tillståndsverksamhet även fortsättningsvis kan finansieras av avgifter men enligt ett förändrat system. Utskottet anser att ett avgiftssystem för partihandel och tillverkning av alkoholdrycker bör utformas så att det i så stor utsträckning som möjligt motsvarar EU:s krav på avgift i förhållande till den kontroll myndigheten gör. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:So12 (c) yrkande 1 och 1999/2000:So14 (mp) yrkandena 1 och 2 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 15, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 3 samt 1999/2000:So398 (kd) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *yrkesmässig partihandel m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:So12 yrkande 1 och 1999/2000:So14 yrkandena 1 och 2 och med avslag på motionerna 1999/2000:So10 yrkande 15, 1999/2000:So11 yrkande 3 samt 1999/2000:So398 *dels* avslår 3 kap. 7 §, 4 kap. 1 och 7 §§, 6 kap. 5 §, 7 kap. 1–3 och 18 §§, 8 kap. 4 § och 12 kap. 8 a § i regeringens förslag till lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

13. Vandelsprövning, direktimport m.m. (mom. 5)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 42 börjar med "Av skäl" och slutar med "motionsyrkanden avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen skall besluta att avslå propositionens förslag om ändring i skattelagstiftningen för att möjliggöra s.k. vandelsprövning för varumottagare. I praktiken sker redan en viss vandelsprövning och behovet av en lagändring kan inte anses dokumenterat. Det avskaffade kravet på partihandelstillstånd bör, enligt utskottet, inte ersättas med andra typer av regler som i praktiken riskerar att få liknande effekter. Utskottet anser vidare att riksdagen skall besluta om en långtgående förenkling av reglerna för import direkt till godkända serveringsställen. Det är orimligt att samma regler skall gälla för sådan import som för professionella partihandlare. Utskottet hade hellre sett en mera långtgående förenkling på detta område. Serve-

ringsställena är redan föremål för en ekonomisk kontroll från kommunens sida. Enligt utskottet är kravet på partihandelstillstånd onödigt och borde ha avvecklats utan dröjsmål efter att EG-domstolen i oktober 1997 lämnade sitt förhandsavgörande i Franzén-målet. Tidsutdräkten har varit hela två år och tre månader. Under denna tid har utvecklingen av partihandeln hämmats till konsumenternas nackdel samtidigt som berörda företagens lönsamhet har eroderats genom rättsligt tveksamma avgifter. Enligt utskottets uppfattning borde regeringen skyndsamt ha ändrat reglerna så att inbetalda avgifter återbetalats utan att berörda aktörer måste driva saken i domstol. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 (m) yrkandena 2–4 och 7 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *vandelsprövning, direktimport m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 yrkandena 2–4 och 7 *dels* avslår förslaget till lag om ändring i lagen (1994: 1564) om alkoholskatt, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

14. Finansiering av Alkoholinspektionen (mom. 8)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 45 börjar med ”Alkoholutredningen utreder” och slutar med ”avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet bör tyngdpunkten i den alkoholpolitiska kontrollen läggas på konsument- och serveringsledet. Detta resonemang menar utskottet har bäring även på systemet för tillverkningstillstånd. I konsekvens med tidigare förespråkade ändringar bör även kravet på tillverkningstillstånd avvecklas enligt liknande principer, liksom anknytande avgiftssystem. En samordning bör enligt utskottet även här i första hand sökas med skattekontrollen. Särskilt orimligt är regeringens förslag att tillverkare – om än övergångsvis – skall betala avgifter som inte drabbar partihandlare. Även i sin nu föreslagna form är detta en form av diskriminering av det egna landets företag som är klart olämplig. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 (m) yrkande 5 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *finansiering av Alkoholinspektionen*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 yrkande 5, *dels* inte godkänner vad regeringen föreslår om finansieringen av Alkoholinspektionen, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

15. Distansförsäljning av spritdrycker, vin och starköl (mom. 9) 1999/2000:SoU4

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 47 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen skall besluta att införa en möjlighet till distansköp från annat EU-land av alkohol för eget bruk. Utskottet menar att det nuvarande systemet med privatimport genom Systembolagets försorg ter sig allmänt sett föråldrat och överdrivet krångligt. Det är mot denna bakgrund inte längre rimligt att upprätthålla ett totalförbud mot distansförsäljning av alkoholdrycker från annat EU-land. Möjligheten till distansköp för eget bruk måste finnas och bör enligt utskottet kunna ersätta rätten att kräva privatimport genom Systembolagets försorg. Regeringen bör snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag i enlighet härmed. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 (m) yrkande 8 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *distansförsäljning av spritdrycker, vin och starköl* att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

16. Internethandel inom Sverige (mom. 10)

Ingrid Burman och Rolf Olsson (båda v) samt Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 47 börjar med "I motion" och slutar med "Motionen avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det inte skall öppnas för möjligheten att köpa alkoholdrycker över Internet inom landet och ser en mängd problem om denna möjlighet öppnas. I stort gäller det kontrollen av köparna, dvs. ålderskontroll, betalningsförmåga och till vilka varorna distribueras. Det kan också gälla sättet på vilket distributionen sker. En uppenbar risk med Internetförsäljningen är enligt utskottet också att det kan tillskapas en ny grupp av underleverantörer som inriktar sig på langning till ungdomar. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So13 (v) yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *Internethandel inom Sverige* att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So13 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

17. Utlämningsställe (mom. 12)

Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Thomas Julin (mp) och Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 49 börjar med "Förslaget innebär" och slutar med "därför också" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening skall Systembolaget vara utlämningsplats för gåvoförsändelser av sprit, vin och starköl från utlandet. Skälet till utskottets ställningstagande är att vi anser att Systembolaget har bättre förutsättningar än Tullen att kontrollera mottagarens ålder samt om det verkligen rör sig om en gåva. Därmed kan också risken för förtäckt postorderverksamhet minimeras. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 16, 1999/2000:So11 (fp) yrkande 6, 1999/2000:So13 (v) yrkande 5 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 4 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *utlämningsställe*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:So10 yrkande 16, 1999/2000:So11 yrkande 6, 1999/2000:So13 yrkande 5 och 1999/2000:So14 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

18. Kriminalisering av illegal alkoholhantering (mom. 13)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 53 börjar med "Socialutskottet delar" och slutar med "anses tillgodosedda" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning är förslaget om en generell kriminalisering av innehav och köp av illegal sprit inte bara orimligt långtgående utan dessutom ett slag i luften. Även regeringen konstaterar i propositionen att för den bredare allmänheten synes kopplingen mellan välorganiserad grov brottslighet och det egna köpet av illegal sprit inte framstå som tillräckligt tydligt för att motivera ett avståndstagande. Att mot denna bakgrund pressa fram en kriminalisering som inte enligt utskottets mening kan sägas ha något fäste i folks allmänna moraluppfattning är bara kontraproduktivt. I stället måste grunderna för svarthandeln ryckas bort genom att den legala spriten görs tillgängligare för den vanlige medborgaren samtidigt som skatten sänks så att priset inte utgör ett alltför starkt incitament till köp av illegal sprit. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 (m) yrkande 11 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So264 (kd) och 1998/99:So334 (s) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *kriminalisering av illegal alkoholhantering*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 yrkande 11 och med avslag på motionerna 1998/99:So264 och 1998/99:So334 *dels* avslår regeringens förslag om ändring i 10 kap. 1 och 9 §§ alkohollagen (1994:1738) respektive förslaget till lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 53 börjar med "Socialutskottet ställer" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet välkomnar förslaget om att tillverkning och försäljning av svart-sprit kriminaliseras, men skulle vilja se en utvärdering av vilka konsekvenser denna lag kan ha medfört efter ett år. För att komma åt problemet med svart-sprit bör, enligt utskottet, även ansträngningar för att effektivt motverka spritsmuggling intensifieras och tull och polis få de resurser som krävs för att komma till rätta med problemen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 (kd) yrkandena 6 och 7 som sin mening ge regeringen till känna. Motion 1999/2000:So12 (c) yrkande 2 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *tullens resurser*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 yrkandena 6 och 7 och med avslag på motion 1999/2000:So12 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

20. Straffsätser (mom. 16)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 53 börjar med "Utskottet utgår" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i regeringens förslag men vill dock påpeka att det är viktigt att straffsätserna har en sådan nivå att brott mot lagen uppfattas som allvarligt. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So14 (mp) yrkande 5 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *straffsätser*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So14 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

21. Alkoholreklam riktad till barn (mom. 17)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 58 börjar med "Den svenska" och slutar med "och avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet välkomnar regeringens intentioner att skydda unga människor mot alkoholreklam. Utskottet anser dock att det behövs tydligare bestämmelser om hur man skall bedöma vilken reklam som riktar sig särskilt till barn och ungdomar. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag i denna del.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 (kd) yrkande 12 ge regeringen till känna. Motion 1998/99:So306 (mp) yrkandena 20 och 22 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *alkoholreklam riktad till barn*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 yrkande 12 och med avslag på motion 1998/99:So306 yrkandena 20 och 22 *dels* antar förslaget till lag om ändring i 4 kap. 8 § andra stycket alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

22. Alkoholreklam riktad till barn (mom. 17)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 58 börjar med ”Den svenska” och slutar med ”anförda och avstyrks” bort ha följande lydelse:

Alkoholreklamen verkar enligt utskottet ha störst effekt på barn som ännu inte börjat dricka. Reklam för alkoholdrycker står i strid med de mål samhället sagt sig vilja verka för. Därför måste sådan reklam i alla former enligt utskottet upphöra. Enligt utskottet bör Sverige inom EU agera för att varje land skall ha rätt att reglera kommersiella budskap i TV-sändningar riktade till den egna befolkningen. Detta berör inte bara alkoholreklam, utan också det svenska förbudet mot reklam riktad till barn. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag i denna del. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1998/99:So306 (mp) yrkandena 20 och 22 ge regeringen till känna. Motion 1999/2000:So10 (kd) yrkande 12 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *alkoholreklam riktad till barn*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So306 yrkandena 20 och 22 och med avslag på motion 1999/2000:So10 yrkande 12 *dels* antar förslaget till lag om ändring i 4 kap. 8 § andra stycket alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

23. Gåvoförbudet (mom. 18)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 58 börjar med ”Utskottet ställer” och slutar med ”motioner avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill peka på att varuprover i form av alkoholdrycker endast får lämnas ut till tillståndshavare enligt alkohollagen. Vinprovning får därutöver endast ske om serveringstillstånd har meddelats. Enligt utskottets mening borde provsmakning, i reglerade former, kunna erbjudas intresserade och kvalitetsmedvetna konsumenter av vin och spritdrycker. Därför bör reglerna för varuprover och provsmakning av alkoholdrycker ändras på så sätt att

rätten för såväl partihandeln som detaljhandeln (i dag Systembolaget AB) att lämna varuprover också omfattar möjlighet att erbjuda provsmakning av alkohol till enskilda konsumenter. Riksdagen bör avvisa förslaget att föra gåvoförbudet i 3 kap. 5 § alkohollagen till de särskilda bestämmelserna om marknadsföring av alkoholdrycker (4 kap. 9 § alkohollagen) med anledning av motionerna 1999/2000:So5 (m) och 1999/2000:So237 (m).

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *gåvoförbudet*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:So5 och 1999/2000:So237 *dels* avslår förslaget till 4 kap. 9 § lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* beslutar att 3 kap. 5 § samma lag i dess nuvarande lydelse skall upphöra att gälla samt beslutar sådan ändring i ingressen till det i propositionen framlagda lagförslaget som föranleds härav.

24. Indirekt alkoholreklam (mom. 19)

Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd) och Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 58 börjar med ”Flera motionärer” och slutar med ”det anförda” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet räcker bryggeribranschens självsanering av alkoholreklam inte till för att hindra förtäckt reklam för starköl. En uttrycklig reglering för att förhindra indirekt alkoholreklam rörande starköl borde därför finnas. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag i denna del. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So3 (fp, v, kd, c, mp) yrkande 3 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So11 (fp) yrkande 7 delvis, 1999/2000:So286 (v) och 1999/2000:So382 (mp) är i huvudsak tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *indirekt alkoholreklam*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So3 yrkande 3 och med avslag på motionerna 1999/2000:So11 yrkande 7 delvis, 1999/2000: So286 och 1999/2000:So382 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

25. Indirekt alkoholreklam (mom. 19)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 58 börjar med ”Flera motionärer” och slutar med ”det anförda” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet lämnas reklamen åt bryggeriernas självsanering. Här borde det ske en uppstramning. Både den alkoholpolitiska kommissionen och Alkoholreklamutredningen har lämnat förslag till hur detta kan ske. Vad utskottet nu anför bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 (fp) yrkande 7 delvis ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So3 (fp, v,

kd, c, mp) yrkande 3, 1999/2000:So286 (v) och 1999/2000:So382 (mp) är i huvudsak tillgodosedda. 1999/2000:SoU4

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *indirekt alkoholreklam*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 yrkande 7 delvis och med avslag på motionerna 1999/2000:So3 yrkande 3, 1999/2000:So286 och 1999/2000:So382 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

26. Tillsyn och sanktioner (mom. 20)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 60 börjar med ”Utskottet ställer” och på s. 61 slutar med ”yrkande 6” bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att Konsumentverket för närvarande har ansvaret för övervakningen av alkoholreklamen. Enligt utskottets mening måste den övervakningen effektiviseras och ansvaret för övervakningen av reklamen flyttas från Konsumentverket till den myndighet som får tillsynsansvaret över alkoholen och dess hantering. Utskottet menar vidare att en uppdelning av tillsynsansvaret på två myndigheter, Alkoholinspektionen och Konsumentverket, kommer att medföra sämre kontroll av marknadsföringen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 (fp) yrkande 7 delvis ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So461 (fp) yrkande 10, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 2 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 6 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *tillsyn och sanktioner*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 yrkande 7 delvis och med avslag på motionerna 1998/99:So461 yrkande 10, 1999/2000:So6 yrkande 2 och 1999/2000:So14 yrkande 6 *dels* avslår regeringens förslag till 8 kap. 1 a § första stycket alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

27. Tillsyn och sanktioner (mom. 20)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 60 börjar med ”Utskottet ställer” och på s. 61 slutar med ”yrkande 6” bort ha följande lydelse:

I stället för att Konsumentverket/Konsumentombudsmannen skall ha kvar huvudansvaret för att övervaka efterlevnaden av de särskilda bestämmelserna om alkoholreklam, föreslår utskottet att man utvecklar Alkoholinspektion och implementerar detta ansvar i deras verksamhet. Det finns många fördelar med att samla all information och verksamhet på en myndighet och Alkoholinspektionen har just den specialistkompetens och intresse på alkoholens område som kan vara eftertraktansvärt. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen

med anledning av motion 1999/2000:So14 (mp) yrkande 6 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So461 (fp) yrkande 10, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 2 och 1999/2000:So11 (fp) yrkande 7 delvis avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *tillsyn och sanktioner*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So14 yrkande 6 och med avslag på motionerna 1998/99:So461 yrkande 10, 1999/2000:So6 yrkande 2 och 1999/2000:So11 yrkande 7 delvis *dels* avslår regeringens förslag till 8 kap. 1 a § första stycket lag om ändring i alkohollagen (1994:1738), *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

28. Systembolagets detaljhandelsmonopol (mom. 21)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 62 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

Utskottets uppfattning är att ett uppfyllande av kraven på icke-diskriminering förutsätter att Systembolagets monopol avvecklas successivt. Inledningsvis bör starköl och vin kunna säljas utanför Systembolaget i licensierade butiker. I ett senare skede bör enligt utskottets uppfattning även starksprit kunna omfattas av licensieringsmöjligheten och Systembolaget kan avvecklas eller försäljas. Utskottet anser vidare att ett problem för många vinintresserade som vill förkovra sig i vinkunskap är att det är mycket svårt att få tag på andra viner än de som finns på Systembolaget. Ett viktigt bidrag till att öka variationen av kvalitetsviner i Sverige är enligt utskottets mening att tillåta vinauktioner. Enligt utskottet utgör den svenska alkohollagstiftningen med det absoluta monopolet för Systembolaget ett hinder för producenterna att få ut sina drycker på marknaden. Utskottet anser därför att ett undantag införs i alkohollagstiftningen som möjliggör för svenska vinproducenter att sälja sina egna produkter i anslutning till sin tillverkning. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So205 (m), 1998/99:So228 (m) yrkande 13, 1998/1999:So422 (m), 1999/2000:So1 (m) yrkande 3, 1999/2000:So4 (m) yrkande 10, 1999/2000:So209 (m), 1999/2000:So210 (m), 1999/2000:So269 (m) och 1999/2000:So360 (m) ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *Systembolagets detaljhandelsmonopol*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So205, 1998/99:So228 yrkande 13, 1998/1999:So422, 1999/2000:So1 yrkande 3, 1999/2000:So4 yrkande 10, 1999/2000:So209, 1999/2000:So210, 1999/2000:So269 och 1999/2000:So360 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

29. En landsomfattande försöksverksamhet med lördagsöppet (mom. 23)

1999/2000:SoU4

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 67 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser problem med regeringens förslag till försöksverksamhet. Den kan leda till att vi får en "intern gränshandel" i Sverige. Utskottet anser att det är bättre att butikerna öppnas i hela landet under en prövotid. Detta bör kopplas till en kontinuerlig uppföljning av vad som händer när det gäller förekomsten av misshandel och skadegörelse men också andra alkoholrelaterade skador. Denna uppföljning bör planeras innan lördagsöppet införs och starta omedelbart när prövotiden inleds. Visar utvärderingen att de sociala effekterna har blivit oacceptabla får enligt utskottet frågan tas upp på nytt. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 (fp) yrkande 1 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *en landsomfattande försöksverksamhet med lördagsöppet*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

30. En begränsad försöksverksamhet med lördagsöppet (mom. 24)

Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Thomas Julin (mp) och Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 68 börjar med "Motionerna" och slutar med "öppethållande denna del" bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker regeringens förslag om en begränsad försöksverksamhet med lördagsöppet i vissa områden. Utskottet anser att det finns väl grundade farhågor att lördagsöppet i dessa områden kan komma att leda till ökad alkoholkonsumtion och ökade sociala problem med misshandel och bråk. Det är framför allt barn och kvinnor i hem med hög alkoholkonsumtion som har och har haft nytta av att systembolagen hållits stängda på lördagar. Dessa grupper bör enligt utskottet skyddas även i fortsättningen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So459 (kd) yrkande 2, 1999/2000:So3 (fp, v, kd, c, mp) yrkande 4, 1999/2000:So8 (s), 1999/2000:So10 (kd) yrkande 8, 1999/2000:So12 (c) yrkande 9, 1999/2000:So13 (v) yrkande 2 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 7 ge regeringen till känna. Motion 1999/2000:Ju720 (kd) yrkande 3 avstyrks. Utskottet anser att riksdagen inte bör godkänna riktlinjerna i denna del.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande *en begränsad försöksverksamhet med lördagsöppet*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So459 yrkande 2, 1999/2000:So3 yrkande 4, 1999/2000:So8, 1999/2000:So10 yrkande

8, 1999/2000:So12 yrkande 9, 1999/2000:So13 yrkande 2 och 1999/2000:So14 yrkande 7 och med avslag på motion 1999/2000:Ju720 yrkande 3 *dels* inte godkänner de av regeringen föreslagna riktlinjerna för detaljhandelsmonopolet i denna del, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

1999/2000:SoU4

31. Öppethållande på vardagar m.m. (mom. 26)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 68 börjar med ”I förslaget” och slutar med ”riktlinjerna i denna del” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet har Systembolaget i dag normala affärsöppettider och en del har även öppet till kl 19.00. Utskottet anser dessa öppettider fullt tillräckliga. Enligt utskottets mening är det viktigt att uppmuntra en planering av inköpen för att på detta sätt undvika impulsköp. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 (kd) yrkandena 9 och 10 ge regeringen till känna. Utskottet godkänner inte riktlinjerna i detta avseende.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *öppethållande på vardagar m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 yrkandena 9 och 10 *dels* inte godkänner de av regeringen föreslagna riktlinjerna för detaljhandelsmonopolet i denna del, *dels* som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

32. Utökning av antalet butiker och utlämningsställen (mom. 28)

Ingrid Burman och Rolf Olsson (båda v) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 68 börjar med ”För att ytterligare” och slutar med ”yrkande 6 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Staten har formulerat ett avkastningskrav på Systembolaget. Samtidigt skall bolaget bygga ut sin service till kunderna med nya utlämningsställen och nya systembolag. En utbyggnad som enligt utskottet kan medföra ökade kostnader för Systembolaget. Om avkastningskravet och kostnaderna för den utbyggda servicenivån kommer i konflikt med varandra måste, enligt utskottet, avkastningskravet revideras.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So13 (v) yrkande 6 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 11 och 1999/2000:So11 (fp) yrkande 5 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *utökning av antalet butiker och utlämningsställen*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So13 yrkande 6 och med avslag på motionerna 1999/2000:So10 yrkande 11 och

33. Utökning av antalet butiker och utlämningsställen (mom. 28)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 68 börjar med ”För att ytterligare” och slutar med ”yrkande 6 avstyrks” bort ha följande lydelse:

I propositionen föreslås att utöka antalet butiker vid större centrum och förorter. En sådan utökning kan, enligt utskottets mening, endast ses utifrån dåliga distributionsmönster och inte som man i propositionen anför som ett led i att hjälpa den detaljhandel som i dag missgynnas eftersom de inte ligger i närheten av ett systembolag. Detta är enligt utskottets mening inte ett alkoholpolitiskt motiv utan snarare ett näringspolitiskt. Att utöka antalet butiker med ett begränsat sortiment vänder sig snarare till högkonsumenter än normalkonsumenter. Vidare saknas dessutom en kostnadstäckning för Systembolagets ökade öppettider och utökade antal butiker. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 (kd) yrkande 11 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So11 (fp) yrkande 5 och 1999/2000:So13 (v) yrkande 6 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *utökning av antalet butiker och utlämningsställen*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 yrkande 11
och med avslag på motionerna 1999/2000:So11 yrkande 5 och
1999/2000:So13 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna
vad utskottet anfört.

34. Utökning av antalet butiker och utlämningsställen (mom. 28)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 68 börjar med ”För att ytterligare” och slutar med ”yrkande 6 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig bakom utbyggnaden av butiksnätet men att tro att det inte har inverkan på bolagets ekonomiska resultat är något av ett önsketänkande. Utskottet vill också framhålla att utbyggnaden bör ske i lugn takt och kopplas till en uppföljning av eventuella effekter på alkoholkonsumtion och skador.

Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 (fp) yrkande 5 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 11 och 1999/2000:So13 (v) yrkande 6 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *utökning av antalet butiker och utlämningsställen*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 yrkande 5 och med avslag på motionerna 1999/2000:So10 yrkande 11 och 1999/2000:So13 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

1999/2000:SoU4

35. Alkoholsortimentsnämnden och statens avtal med Systembolaget (mom. 30)

Thomas Julin (mp) och Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 70 börjar med ”Utskottet delar” och slutar med ”yrkande 4 avstyrks” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet har den statliga Alkoholsortimentsnämnden tolkat sitt uppdrag så att produkter som får säljas i ett annat EU-land också måste få säljas i Sverige. Det är långtifrån säkert att den tolkningen är riktig. Som det nu är framstår andra EU-länder som mer aktiva än Sverige när det gäller att ifrågasätta produkter som alkoholisk. Därför behövs, enligt utskottet, en tydligare instruktion till Alkoholsortimentsnämnden alternativt att den ersätts av prövning i allmän domstol, som gör det möjligt för Systembolaget att säga nej till produkter som bedöms innebära särskilda risker. Vad utskottet nu anför bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 (fp) yrkande 4 ge regeringen till känna. Motion 1999/2000:So300 (kd) yrkande 2 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *Alkoholsortimentsnämnden och statens avtal med Systembolaget*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 yrkande 4 och med avslag på motion 1998/99:So300 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

36. Myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet (mom. 32)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 74 börjar med ”Utskottet välkomnar” och på s. 75 slutar med ”yrkande 9” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att myndighetsstrukturen på området är svårförståelig och osystematisk. Antalet centrala myndigheter på alkohol- och narkotikaområdet har mer än fördubblats under 1990-talet utan att detta för den skull har kunnat påverka det alltmer accelererande drogmissbruket bland våra unga. En avsevärd bantning av den totala myndighetskostnaden för central och regional verksamhet på området borde kunna åstadkommas med en bättre och mer slagkraftig organisation. En betydande försiktighet bör, enligt utskottet, iakttas så att man inte skapar osjälvständiga myndigheter som i praktiken mest får en stabsfunktion åt departementet. Med den utgångspunkten framstår den aviserade utvecklingen av Folkhälsoinstitutet som mycket tveksam. Alkoholinspektionen är, enligt utskottet, en onödig myndighet. Alko-

holinspektionens verksamhet har framför allt drabbat småföretagare och i praktiken varit i direkt strid mot de mål som riksdagen har angett, nämligen att öppna för konkurrens inom distributionsledet. Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen nu delar uppfattningen att myndigheten skall avvecklas. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 (m) yrkandena 12–14 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 1, 1999/2000:So10 (kd) yrkande 14, 1999/2000:So11 (fp) yrkandena 8 och 9, 1999/2000:So13 (v) yrkande 7 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 9 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So4 yrkandena 12–14 och med avslag på motionerna 1999/2000:So6 yrkande 1, 1999/2000:So10 yrkande 14, 1999/2000:So11 yrkandena 8 och 9, 1999/2000:So13 yrkande 7 och 1999/2000:So14 yrkande 9 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

37. Myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet (mom. 32)

Ingrid Burman och Rolf Olsson (båda v) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 74 börjar med ”Utskottet välkomnar” och på s. 75 slutar med ”yrkande 9” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det även fortsättningsvis behövs en nationell kontrollfunktion och står fortfarande bakom vad som beslutades vara Alkoholinspektionens huvuduppgift, dvs. ”att marknadskrafterna skall kontrolleras via ett system av tillstånd, tillsyn och sanktioner och skall hanteras av den nya myndigheten” (prop. 1994/95:89). Den kompetens som nu finns hos myndigheten måste enligt utskottet tas till vara. De kontakter som upprättas i samband med tillsyn och tillståndsgivning ger stora möjligheter att påverka utvecklingen med information och rådgivning. Enligt utskottets mening handlar det i slutändan om att förmedla ett socialt ansvarstagande till företagare och förhindra att företag med kortsiktiga och enbart ekonomiska intressen kommer in på arenan. Utskottet anser att den inriktningen skall bibehållas och att det bör framgå i direktiven till den kommande organisationskommittén, vilken skall se över Folkhälsoinstitutet. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So13 (v) yrkande 7 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So4 (m) yrkandena 12–14, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 1, 1999/2000:So10 (kd) yrkande 14, 1999/2000:So11 (fp) yrkandena 8 och 9 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 9 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So13 yrkande 7 och med avslag på motionerna 1999/2000:So4 yrkandena 12–14, 1999/2000:So6 yrkande 1, 1999/2000:So10 yrkande 14, 1999/2000:So11 yrkandena 8 och 9 och 1999/2000:So14 yrkande 9 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

38. Myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet (mom. 32)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 74 börjar med ”Utskottet välkomnar” och på s. 75 slutar med ”yrkande 9” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den slutliga myndighetsstrukturen bör utredas innan ett beslut tas om en sådan förändring som föreslås i propositionen. Hur förändringen skall se ut är ännu inte på ett tillfredsställande sätt utrett. Den kommitté som regeringen givit i uppdrag att ombilda Folkhälsoinstitutet borde enligt utskottet i stället få i uppdrag att återkomma med en redogörelse och förslag som regeringen därefter återkommer till riksdagen med. Först då kan ett underbyggt beslut fattas. Detta förslag bör enligt utskottets uppfattning även invänta Alkoholutredningens slutliga betänkande. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 (kd) yrkande 14 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So4 (m) yrkandena 12–14, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 1, 1999/2000:So11 (fp) yrkandena 8 och 9, 1999/2000:So13 (v) yrkande 7 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 9 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 yrkande 14, och med avslag på motionerna 1999/2000:So4 yrkandena 12–14, 1999/2000:So6 yrkande 1, 1999/2000:So11 yrkandena 8 och 9, 1999/2000:So13 yrkande 7 och 1999/2000:So14 yrkande 9 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

39. Myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet (mom. 32)

Kerstin Heinemann (fp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 74 börjar med ”Utskottet välkomnar” och på s. 75 slutar med ”yrkande 9” bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att Alkoholinspektionens och Läkemedelsverkets tillsynsuppgifter bättre hör hemma hos Socialstyrelsen än i ett folkhälsoinstitut och yrkar avslag på regeringens förslag om Folkhälsoinstitutets framtida roll och ansvar. Utskottet ser det som självklart att Folkhälsoinstitutet även i fortsättningen skall ha huvudansvaret för statens externa alkoholinformation. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11

(fp) yrkandena 8 och 9 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So4 (m) yrkandena 12–14, 1999/2000:So6 (fp, s) yrkande 1, 1999/2000:So10 (kd) yrkande 14, 1999/2000:So13 (v) yrkande 7 och 1999/2000:So14 (mp) yrkande 9 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande *myndighetsstrukturen på alkohol- och narkotikaområdet*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So11 yrkandena 8 och 9 och med avslag på motionerna 1999/2000:So4 yrkandena 12–14, 1999/2000:So6 yrkande 1, 1999/2000:So10 yrkande 14, 1999/2000:So13 yrkande 7 och 1999/2000:So14 yrkande 9 ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

40. Åldersgränser (mom. 35)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 76 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

Personer som har uppnått 18 år är valbara till riksdagen, har rösträtt, rätt att ta körkort, rätt att ingå äktenskap och rätt att förtära alkoholdrycker på restauranger och barer m.m. Utskottet anser att åldersgränsen för inköp av alkohol på Systembolaget bör justeras och motsvara myndighetsåldern. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So228 (m) yrkande 9, 1998/99:So365 (m) yrkande 1 och 1998/99:So231 (m) yrkande 1 ge regeringen till känna. Motionerna 1999/2000:So10 (kd) yrkande 3 delvis och 1999/2000:So428 (v) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *åldersgränser*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So228 yrkande 9, 1998/99:So365 yrkande 1 och 1998/99:So231 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1999/2000:So10 yrkande 3 delvis och 1999/2000:So428 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

41. Åldersgränser (mom. 35)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 76 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill verka för att vissa perioder och situationer i livet skall vara helt alkoholfria. Det är mycket farligt för ungdomars hälsa att alkoholdebuten sker i allt tidigare åldrar. Utskottet anser att åldersgränsen bör höjas från 18 till 20 år för servering av alkoholhaltiga drycker på restaurang. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 (kd) yrkande 3 delvis ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So228

(m) yrkande 9, 1998/99:So365 (m) yrkande 1, 1998/99:So231 (m) yrkande 1 och 1999/2000:So428 (v) avstyrks. 1999/2000:SoU4

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. *beträffande åldersgränser*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So10 yrkande 3 delvis och med avslag på motionerna 1998/99:So228 yrkande 9, 1998/99:So365 yrkande 1, 1998/99:So231 yrkande 1 och 1999/2000:So428 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

42. Varningstexter (mom. 36)

Chatrine Pålsson (kd), Lars Gustafsson (kd) och Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 77 börjar med ”Utskottets inställning” och slutar med ”avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

En angelägen åtgärd för att ytterligare pressa ned totalkonsumtionen är enligt utskottet att förse alkoholförpackningarna med varningstext, av samma typ som redan finns för tobaksförpackningar och läkemedel. Texten bör vara kortfattad och informera om alkoholbrukets risker t.ex. vid graviditet. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So299 (kd) yrkande 3, 1998/99:So306 (mp) yrkande 4 och 1999/2000:So10 (kd) yrkande 5 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. *beträffande varningstexter*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So299 yrkande 3, 1998/99:So306 yrkande 4 och 1999/2000:So10 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

43. Serveringstillstånd (mom. 37)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 81 börjar med ”Alkoholutredningen” och slutar med ”1999/2000:So470 (s) avstyrks” bort ha följande lydelse:

Kommunerna har inte alltid visat tillräcklig restriktivitet rörande löpande eller tillfälliga serveringstillstånd. Starka påtryckningar sker ofta ur exempelvis företagsekonomiska eller turistiska synpunkter. Erfarenheterna av förlängda serveringstider för restaurangerna är inte goda, våldet har inte minskat trots påståendet att så skulle bli fallet. Det finns nu starka skäl att överväga om lagen om serveringstillstånd kan ges en starkare social prägel, som ger bättre förutsättningar för att allsidigt pröva ansökningarna. Enligt utskottets mening måste kommunernas riktlinjer för serveringstillstånd ges ökad tyngd. Det finns i dag mycket som tyder på att kommunerna har små möjligheter att driva en aktiv alkoholpolitik med hjälp av serveringstillstånd. Utskottets uppfattning är att kommunerna bör ges rätten att begränsa antalet permanenta serveringstillstånd inom kommunen i sina riktlinjer. Serveringstillstånden skall ges på en tid av tre år, varefter de på nytt prövas som ett nytt

tillstånd. Möjlighet att överklaga serveringstillstånd bör, enligt utskottets mening, beredas länsstyrelsen och alla innevånare i aktuell kommun. I samband med överlämnandet av beslutanderätten om serveringstillstånd till kommunerna förutsattes att alkoholpolitiska överväganden skulle ges företräde framför näringspolitiska hänsyn. Enligt utskottet bör regeringen utvärdera i vilken utsträckning dessa intentioner uppfyllts. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkandena 14 och 15 och 1998/99:So426 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 1 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkandena 23 och 24 och 1999/2000:So470 (s) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *serveringstillstånd*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So306 yrkandena 14 och 15 och 1998/99:So426 yrkande 1 och med avslag på motionerna 1998/99:So306 yrkandena 23 och 24 och 1999/2000: So470 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

44. Mattvång, pausservering och minibarer (mom. 38)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 81 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”1998/99:So358 (s)” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör alkohollagen ändras på ett antal väsentliga punkter. För det första skall bestämmelsen om mat som en del av verksamheten för att få utskänkningstillstånd utmönstras ur alkohollagen. Bestämmelsen fungerade möjligen tidigare, då Sverige hade en annan restaurangkultur och det inte var lika vanligt att människor träffades efter arbetet för en stunds social samvaro, ibland över ett glas öl eller vin. Utskottet anser att denna form av socialt umgänge är positiv och visar att även svenskar kan umgås med alkohol. Detta sociala beteende utgör därför ett steg mot ett brytande av den hittills dominerande berusningskulturen i samband med alkoholförtäring och bör därför utnyttjas vid utformningen av en modern alkoholpolitik. Därför skall det vara möjligt att öppna renodlade barer och pubar. Även bestämmelsen om när alkohol får serveras härstammar från en svunnen tid och bör enligt utskottet utmönstras ur lagstiftningen. Ytterligare exempel på regler som utskottet anser skall avskaffas är den om att priset på alkohol inte får understiga inköpspriset, att det måste finnas alkoholfria alternativ, att man inte får vidta åtgärder på serveringsställe i syfte att förbjuda en gäst att köpa alkohol – dvs. en bartender får i praktiken inte fråga sin gäst om han eller hon önskar en drink till, att vin och starköl inte får säljas på teatrar annat än i pauserna och att minibarer på hotellrum endast får finnas på hotell med tillstånd. Samtliga dessa bestämmelser bör enligt utskottet avskaffas. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So228 (m) yrkandena 10–12, 1998/99:So351 (s) och 1998/99:So358 (s) ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. beträffande *mattvång, pausservering och minibarer*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So228 yrkandena 10–12, 1998/99:So351 och 1998/99:So358 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

45. Alkoläsk (mom. 39)

Chatrine Pålsson (kd), Lars Gustafsson (kd) och Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 82 börjar med ”Utskottet vidhåller” och slutar med ”ansetts tillgodosett” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening måste Sverige kraftfullt verka för att ändra EU:s regelverk vad gäller alkoläsk så att denna förbjuds. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1998/99:So300 (kd) yrkande 1 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. beträffande *alkoläsk*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So300 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

46. Försäljning av folköl (mom. 40)

Chatrine Pålsson och Lars Gustafsson (båda kd) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 84 börjar med ”Utskottet är oroad” och slutar med ”med det anförda” bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet har dagligvaruhandeln inte skött försäljningen av folköl på ett tillfredsställande sätt. Ett flertal exempel på detta kan nu redovisas över hela landet där försäljning skett till minderåriga. Resurserna för kontroll är otillräckliga och lagliga möjligheter att beivra överträdelser är för svaga. Det föreligger ett klart behov av att bättre kontrollera denna handel genom skärpta regler och för detta krävs inspektion. Därför bör enligt utskottet någon form av tillstånd/registrering åter införas och avgiftsbeläggas. Dessutom bör enligt utskottets uppfattning myndigheterna ha rätt att snabbare göra ingrepp mot dem som agerar olagligt. Det är inte ovanligt att producenterna levererar folköl till butiker som enbart säljer godis och som inte har resurser att sälja matvaror. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1998/99:So426 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 2 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkandena 16–18, 1998/99: So331 (s) 1998/99:So459 (kd) yrkande 1, 1999/2000:So12 (c) yrkande 11, 1999/2000:So277 (mp) och 1999/2000:So407 (s) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *försäljning av folköl*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So426 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1998/99:So306 yrkandena 16–18, 1998/99: So331, 1998/99:So459 yrkande 1, 1999/2000:So12 yrkande 11,

47. Försäljning av folköl (mom. 40)

Kenneth Johansson (c) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 84 börjar med "Utskottet är oroad" och slutar med "med det anförda" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet är folkölskonsumtionen ett problem främst i ungdomsgruppen. Utskottet anser att handlare som avser att sälja folköl bör anmäla detta till kommunens tillsynsenhet och kommun skall ha möjlighet att ta ut en mindre avgift för detta för att täcka kostnaden för tillsynen. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So12 (c) yrkande 11 ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkandena 16–18, 1998/99:So331 (s), 1998/99:So426 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 2, 1998/99:So459 (kd) yrkande 1, 1999/2000:So277 (mp) och 1999/2000:So407 (s) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *försäljning av folköl*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So12 yrkande 11 och med avslag på motionerna 1998/99:So306 yrkandena 16–18 1998/99:So331, 1998/99:So426 yrkande 2, 1998/99:So459 yrkande 1, 1999/2000:So277 och 1999/2000:So407 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

48. Försäljning av folköl (mom. 40)

Thomas Julin (mp) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 84 börjar med "Utskottet är oroad" och slutar med "med det anförda" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att tillstånd skall fordras för försäljning av öl klass II, folköl. Ett sådant tillstånd skall kunna dras in vid försäljning till ungdom under 18 år. Det måste, enligt utskottet, ställas hårda krav för att erhålla tillstånd för försäljning av öl klass II, och i den mån försäljning sker till minderåriga måste tillståndet obönhörligen dras in. I den mån det inte finns majoritet för detta måste alkoholhalten i öl klass II sänkas. Kommunerna skall dessutom ges möjlighet att ta ut tillstånds- och tillsynsavgifter. En kartläggning av kommunernas tillsynsinsatser bör göras. Den som är handlare bör, enligt utskottet, också tydligare bli ansvarig för att försäljningen sker enligt alkohollagens regler. I dag kan enskilda kassörskor bli fällda, medan den som är ägare av butiken helt slipper ifrån sitt ansvar. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkande 17 och 1999/2000:So277 (mp) ge regeringen till känna. Motionerna 1998/99:So306 (mp) yrkandena 16 och 18, 1998/99:So331 (s), 1998/99:So426 (s, v, kd, c, fp, mp) yrkande 2, 1998/99:So459 (kd) yrkande 1, 1999/2000:So12 (c) yrkande 11 och 1999/2000:So407 (s) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *försäljning av folköl*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So306 yrkande 17 och 1999/2000:So277 och med avslag på motionerna 1998/99:So306 yrkandena 16 och 18, 1998/99:So331, 1998/99:So426 yrkande 2, 1998/99:So459 yrkande 1, 1999/2000:So12 yrkande 11 och 1999/2000:So407 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

49. Förenklad redovisning (mom. 41)

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets betänkande som på s. 86 börjar med ”Utskottet noterar” och slutar med ”i huvudsak tillgodosedda” bort ha följande lydelse:

Utskottet vill peka på att restaurangbranschen har en mycket hög andel småföretag och tyngs av ett omfattande uppgiftslämnande vad gäller försäljning av alkohol. Bl.a. skall en rad viktiga uppgifter redovisas: Intäkter från försäljning av öl, vin, sprit och mat särredovisas; inköpta volymer av olika dryckesslag; Antal dagar i veckan som ”offentlig dans” eller ”varieté, musikunderhållning o.d.” arrangeras, antal ”förströelsespel” och ”roulette-spel”. Uppgiftslämnandet på området har enligt utskottet sannolikt spelat ut sin roll. Den obligatoriska rapporteringen från restauranger bör därför avskaffas. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:N326 (m, kd) yrkande 37 och 1999/2000:N273 (m, kd, fp) yrkande 22 ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *förenklad redovisning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:N326 yrkande 37 och 1999/2000:N273 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilda yttranden

1. Indirekt alkoholreklam

Thomas Julin (mp) anför:

Ett sätt att hindra den förtäckta reklamen är att inte tillåta reklam som gör att förväxling kan ske mellan lättöl och starkare öl, vilket Miljöpartiet också angett i motion So382 (mp). Eftersom huvudinriktningen vad gäller alkoholreklampolitiken tillgodoses av So3 (fp, v, kd, c, mp) väljer Miljöpartiet att reservera sig kring den.

Ingrid Burman och Rolf Olsson (båda v) anför:

Ett sätt att hindra den förtäckta reklamen är att inte tillåta reklam för lättöl som kan förväxlas med starköl, vilket Vänsterpartiet också angett i motion So286 (v). Eftersom huvudinriktningen vad gäller alkoholreklampolitiken tillgodoses av So3 (fp, v, kd, c, mp) väljer Vänsterpartiet att reservera sig kring den.

3. Systembolagets öppethållande

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg-Nordlund och Cristina Husmark Pehrsson (alla m) anför:

Moderata samlingspartiet har länge drivit frågan om en bättre service från Systembolagets sida gentemot den vanliga kunden. Systembolagets nuvarande öppettider framstår enligt vår mening som en begränsning som i huvudsak kommit att riktas mot yrkesarbetande, vilka knappast kan anses utgöra den primära riskgruppen för att falla in i ett långvarigt missbruk. Nuvarande öppethållandetider kan däremot inte anses minska problemkonsumenternas möjligheter att komma över alkohol. Den stora svarta marknaden som etablerats gör att man oavsett ålder kan köpa alkohol till lägre priser dygnet runt sju dagar i veckan på tusentals platser. Vid regeringens alkoholseminarium den 22 oktober framkom att varken under den tidigare försöksperioden med lördagsstängda butiker eller efter det att den permanenta lördagsstängningen genomförts kunde någon långsiktig ändring av misshandelsfrekvensen beläggas. I dag, med en helt annan handel på den svarta marknaden än vad som var fallet 1982, torde därför en förbättring av tillgängligheten genom ett vidgat öppethållande inte påverka misshandelsfrekvensen. Vad beträffar lördagsöppet är vår grundinställning därför att någon försöksverksamhet inte behövs, utan att en sådan förändring utan dröjsmål borde kunna genomföras över hela landet. För att inte omintetgöra de framsteg i liberaliserande riktning regeringen till slut nu tar instämmer vi dock i regeringens förslag om lördagsöppet dels i samband med vissa storhelger, dels på försök i några områden. Vi noterar dock att man genast kunde ha infört ett mer generellt öppethållande på lördagar. Vi instämmer vidare i att butikernas öppethållande får utsträckas till klockan 20.00 på vardagar.

4. Lördagsöppet inför storhelger

Thomas Julin (mp) anför:

Fyra partier, (v), (kd), (c) och (mp), avstyrker regeringens förslag om försöksverksamhet med lördagsöppet på Systembolaget. För att markera den starka enigheten mot regeringens förslag i denna fråga avstår jag i detta sammanhang från att driva den andra delen av Miljöpartiets yrkande, nämligen avståndstagande även från lördagsöppet inför storhelger.

Av utskottet föreslagen ändring i 8 kap. 5 § alkohollagen (1994:1738)

1999/2000:SoU4
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 5 § alkohollagen (1994:1738) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Utskottets förslag

8 kap.

5 §

Bokföring i rörelse som är tillståndspliktig skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Den som driver rörelsen är skyldig att på anfordran av en tillsynsmyndighet förete bokföringshandlingarna. Han är dessutom skyldig att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen meddelar.

Bokföring i rörelse som är tillståndspliktig skall vara så utformad att kontroll av verksamheten är möjlig. Den som driver rörelsen är skyldig att på anfordran av en tillsynsmyndighet förete bokföringshandlingarna. *Tillståndshavare och den som enligt 4 kap. 1 § första stycket är berättigad att bedriva partihandel* är skyldiga att lämna statistiska uppgifter i enlighet med de föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Alkoholinspektionen meddelar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Socialutskottets offentliga utfrågning om den svenska alkoholpolitiken i ett internationellt perspektiv

1999/2000:SoU4
Bilaga 3

Datum: Torsdagen den 16 september 1999

Tid: 09.00–12.00

Lokal: Förstakammarsalen

Deltagande inbjudna:

från Socialdepartementet:

Statssekreteraren Ewa Persson Göransson

Kanslirådet Gert Knutsson

Kammarrättsassessorn Christian Groth

från Finansdepartementet:

Departementsrådet Agneta Bergqvist

Departementsrådet Lennart Hamberg

från OAS, Oberoende alkoholsamarbetet:

Sekreteraren Håkan Wrede

från Systembolaget:

Verkställande direktören Anitra Steen

Vice verkställande direktören Jan Thagesson

från Rikspolisstyrelsen:

Bitr. länspolismästaren Maria Oswaldson

Polismästaren Roy van Dalen

Kommissarien Björn Astborn

från Generaltullstyrelsen:

Generaltulldirektören Kjell Jansson

Enhetschefen Tore Rågnäs

från Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning, Stockholms
Universitet:

Professorn Robin Room

från Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården,
enheten för alkoholpolitisk forskning, Helsingfors:

Forskaren Esa Österberg

från Kanadas ambassad:

Ambassadrådet Mrs Alison LeClaire Christie
Praktikanten Roger Haddad

från Sveriges Landsråd för Alkohol- och Narkotikafrågor:

Ordföranden Karin Israelsson
Generalsekreteraren Owe Ranebäck
Organisationssekreteraren Ulf Wallin

1999/2000:SoU4
Bilaga 3

Ordföranden: Vi har ett ganska kompakt program framför oss, och jag börjar med att hälsa er alla välkomna till socialutskottets offentliga utfrågning om svensk alkoholpolitik. Den svenska alkoholpolitiken har länge och med stor konsensus vilat på den s.k. totalkonsumtionsteorin, dvs. att vi skall begränsa alkoholskadorna i samhället genom att minska totalkonsumtionen. I det arbetet har vi använt oss av olika metoder. Det handlar bl.a. om begränsad tillgänglighet och en aktiv prispolitik.

I en alltmer internationaliserad värld har det i diskussionen rests frågor om de redskap som vi i dag använder oss av är effektiva eller om det behövs nya metoder för att nå målet att begränsa alkoholskadorna. Regeringen har lagt fram ett förslag om vissa ändringar i alkoholpolitiken som socialutskottet har framför sig att behandla. För att närmare belysa en del av de frågor som behandlas i propositionen har socialutskottet anordnat denna utfrågning. Den tar sikte på svensk alkoholpolitik i ett internationellt perspektiv.

Än en gång: Ni är alla hjärtligt välkomna.

Innan jag lämnar ordet till vår första medverkande vill jag ta upp några praktiska frågor. Utfrågningen kommer att stenograferas, och avsikten är att protokollet från utfrågningen ska användas som bilaga till det kommande alkoholbetänkandet. Ärendet kommer sedan att behandlas i kammaren den 24 november. Eftersom utfrågningen stenograferas vill jag be er alla medverkande att ni, i den mån ni använder OH-bilder, lånar dem till kansliet så att vi kan ta del av dem och få dem in i protokollet.

Det kommer att ske simultantolkning eftersom vi kommer att ha föredragningar också på engelska. Med detta ska jag be att få hälsa statssekreterare Ewa Persson Göransson välkommen och lämnar henne ordet.

Ewa Persson Göransson: Som ni vet bedriver Sverige sedan lång tid tillbaka en restriktiv alkoholpolitik. Det gör vi för att begränsa alkoholens skadeverkningar. Skälet till att bedriva politik på detta sätt är att vi vet att missbruk av alkohol utgör ett av våra största folkhälsoproblem. Vi vet också ganska

väl från forskningen, både nationell och internationell, vilka verktyg som är verkningsfulla när det gäller att påverka konsumtionsnivån och problemens omfattning. I Sverige bedrivs sedan länge en alkoholpolitik som ligger väl i linje med vad forskningen pekar på. Det innebär att vi vill begränsa tillgängligheten och framför allt skydda ungdomarna. Till detta kan läggas de folkhälsopolitiska målen som länge haft väldigt stor betydelse för hur alkoholpolitiken har utformats i vårt land.

Samhällsutvecklingen har förändrat förutsättningarna något för hur vi aktivt ska kunna bedriva denna alkoholpolitik. Det är framför allt två tendenser som jag vill påpeka. Den ena är internationaliseringen och den andra regionaliseringen, eller snarare decentraliseringen, dvs. överflyttningen av verksamheter och beslut från stat till kommun. Det är dessa tendenser som gör att vi måste se över formerna för vår alkoholpolitik.

Under senare delen av 1990-talet har en rad olika förändringar skett i Sverige inom alkoholpolitikens område. Vi har fått en ny alkohollag. Import och export, tillverknings- och partihandelsmonopolen har avvecklats. Nya statliga myndigheter har inrättats, och en rad överflyttningar av verksamheter och beslut från stat till kommun har skett.

Parallellt med den här utvecklingen har också inom många områden en ökad internationalisering skett. Det har förstås betytt ett ökat handelsutbyte, ett ökat privat resande och närmande till andra länder när det gäller attityder och värderingar. Internationella influenser och demografiska förändringar har också gjort att det svenska samhället är mer heterogent än vad det varit tidigare. Bruket av alkohol har förändrats, och vi har tagit intryck från alkoholkulturen i andra länder. Detta tillsammans med det svenska EU-medlemskapet har förstås på många sätt förändrat grunden och förutsättningarna för den svenska alkoholpolitiken.

Sociala hänsyn har länge präglat den svenska alkohollagstiftningen. Som jag nämnde tidigare har skyddet för ungdomarna gått som en röd tråd genom alkoholpolitiken. Förbudet att överlåta alkohol till ungdomar, åldersgränser vid inköp av alkohol liksom vid servering av alkohol på restauranger är exempel på detta. Detta synsätt tillsammans med målet att begränsa alkoholskadeverkningar genom att minska den totala konsumtionen ligger naturligtvis fast inom alkoholpolitiken.

Systembolagets detaljhandelsmonopol kvarstår efter Sveriges inträde i EU och har dessutom av EG-domstolen befunnits vara förenligt med EG-rättens regler för fri rörlighet för varor. Förutsättningen för detta är ändå att monopolen fungerar icke-diskriminerande. Skälet till att Sverige i förhandlingarna med EU drev bibehållandet av detaljhandelsmonopolet så oerhört kraftfullt är att vi är alldeles övertygade om att ett statligt detaljhandelsmonopol är ett av de effektivaste medlen för att begränsa alkoholskadornas utveckling, inte minst när det gäller skyddet av ungdomar. Vi är övertygade om att ålderskontrollen fungerar absolut bäst i ett detaljhandelsmonopol.

Sveriges viktigaste alkoholpolitiska medel för att begränsa totalkonsumtionen och därmed skadorna är fortfarande detaljhandelsmonopol och prispolitik.

Med detta sagt måste vi också söka nya metoder för det förebyggande arbetet. Det betyder att samhällets insatser måste effektiviseras, och vi måste

också samfällt använda de resurser vi har på ett bättre sätt. Det betyder bl.a. att resurserna måste satsas där behovet är som störst. Totalkonsumtionen måste begränsas genom insatser som riktar sig framför allt mot storkonsumenter och olika riskgrupper och i sådana situationer där konsumtion av alkohol definitivt inte är tillåten – jag tänker på barnens uppväxtmiljö, trafik, arbetsliv, graviditetsperioder osv. Det är dessa insatser, de målinriktade insatserna, som måste bli mer träffsäkra.

Detta är tendenser som vi kan se också internationellt när vi tittar på hur alkoholpolitiken utformats. Hittills har den svenska alkoholpolitiken varit mycket effektiv och framgångsrik i en internationell jämförelse. Både försäljningen av alkohol och den alkoholrelaterade dödligheten är klart mycket lägre i Sverige än i andra länder. Detta gäller också om man tar hänsyn till det s.k. mörkertalet, alltså hembränning, svartsprit, smuggling osv. Trots att vi kanske kan misstänka att den tendensen är större i vårt land än i övriga Europa har den svenska alkoholpolitiken varit mycket mer framgångsrik än andra länders i Europa.

Vad vi kan se i våra kontakter med andra europeiska länder är att man också nere i Europa verkligen börjar intressera sig och oroa sig för den stora alkoholkonsumtionen inte minst bland ungdomarna. Andelen 15-åringar som berusar sig minst en gång i veckan är t.ex. dubbelt så hög i Frankrike och Tyskland som i Sverige. Den är tredubbelt så hög i Danmark och i Wales. I Ryssland anses ungefär en miljon dödsfall sedan 1992 kunna relateras till alkoholen. Också EU-kommissionen medger att den höga alkoholkonsumtionen är ett av de stora folkhälsoproblemen inom unionen som man måste angripa. Därför har Sverige föreslagit och fått pengar från kommissionen för en länderjämförande studie om alkoholproblemens omfattning som också inkluderar en jämförelse av de olika EU-ländernas alkoholpolitik och vilka åtgärder som vidtas. På svenskt initiativ diskuteras nu en gemensam folkhälsostrategi på alkoholområdet inom Europeiska unionen.

Samtidigt måste vi alla inse att vi inte längre lever isolerade från omvärlden. Hundratusentals både vuxna och ungdomar från vårt land reser varje år ut i världen och tar förstas intryck från andra människors vanor och andra länders alkoholkultur. Detta betyder inte att den svenska regeringen på något sätt ska göra avkall på den hittills förda alkoholpolitiken och ambitionen, men vi måste också göra det tillsammans med andra länder. Vi influeras av och samarbetar med andra länder och aktörer. Tillsammans ska vi t.ex. inom EU utforma en effektiv och social alkoholpolitik. Vi känner alltmera att det finns ett oerhört gehör i bilaterala kontakter, men också i EU-sammanhang får vi upp de här frågorna på dagordningen. Vid EU:s senaste hälsoministerråd fick Sverige starkt stöd för behovet av en framtida EU-strategi på alkoholområdet.

Sverige har som sagt tillsammans med Finland fått EU-pengar från kommissionen för att genomföra två länderjämförande studier om alkoholproblemens omfattning och folkhälsoeffekter och om hur alkoholpolitiken ser ut i samtliga EU-länder. De här studierna ska slutföras under det svenska ordförandeskapet i EU våren 2001 och utgöra ett vetenskapligt underlag för kommissionens fortsatta arbete med alkoholfrågor på hälsoområdet.

Den oro som vi ändå alla känner för att alkoholmissbruket ska öka, framför allt bland ungdomar, måste förstås mötas med konkreta och trovärdiga åtgärder och tillsammans med ungdomar och i den närmiljö där ungdomar vistas och där de insatser som görs kan bli mer verkningsfulla. Det är regeringens övertygelse att alkoholkonsumtionen kan hållas nere bland ungdomar genom ett gemensamt engagemang.

Detta är ett av skälen till att Sverige har tagit initiativ till en europeisk WHO-konferens på ministernivå som ska hållas i Stockholm i december 2000. Det är på temat alkohol och unga människor i Europa. En plan för WHO:s framtida hälsofrämjande arbete håller på att tas fram och ska presenteras på den här konferensen, liksom resultatet från de länderjämförande studierna. Vår förhoppning är att en Stockholmsdeklaration om ungdomar och alkohol ska utgöra en viktig plattform för det alkoholpreventiva arbetet i det nya millenniet i Europa.

Ibland beskrivs EU-medlemskapet som en försvårande omständighet när det gäller att bedriva en effektiv alkoholpolitik i vårt land. Sverige har valt att bli medlem i EU. En majoritet tror att det gagnar det svenska folket och ger oss en möjlighet att delta i skapandet av ett nytt, öppet och fredligt Europa. Det är naturligtvis illa om vi på vissa delområden beskriver detta medlemskap som en försvårande omständighet. Sverige ska, precis som andra medlemsländer, slå vakt om sina nationella intressen inom ramen för samarbetet och inte i onödan avstå från sådant som vi anser är viktigt.

På alkoholpolitikens område kommer vi inte att på samma sätt som tidigare kunna arbeta med några av de instrument som varit viktiga för att minska konsumtionen och därmed skadorna. Det kan komma att bli svårare på längre sikt att upprätthålla den relativt höga beskattningen av alkoholdrycker. Vi måste förbättra Systembolagets service till allmänheten. Samtidigt är det viktigt att vi nu utvecklar nya handlingsplaner och strategier för att förverkliga våra mål om minskade skador i en föränderlig värld.

EG-domstolens beslut att helt godkänna Systembolagets detaljhandelsmonopol var viktigt i ett svenskt folkhälsoperspektiv. I de översynsförhandlingar om införselbegränsningar som kan komma att inledas i höst kommer Sverige att kämpa för att få ett fortsatt undantag på nuvarande nivå. Detta är nödvändigt för att ge oss möjlighet att bygga vidare på de delar av vår politik som EG-rättsligt är godkänd och effektiv, samtidigt som det ger oss möjlighet att få ytterligare tid att komplettera vår alkoholpolitik med delvis nya metoder. Det handlar bl.a. om att utveckla metoder som påverkar människors förhållningssätt till alkohol. Ett exempel på detta är tillskapandet av OAS, det oberoende alkoholsamarbetet.

Sverige ska således fortsättningsvis behålla målen om att begränsa alkoholens skadeverkningar och arbeta för att minska den totala alkoholkonsumtionen. Däremot tycker vi att detta fortsättningsvis måste ske mer målinriktat mot främst riskgrupper och storkonsumenter för att därigenom mer effektivt kunna minska skadorna. Arbetssätt och metoder måste bli mer träffsäkra gentemot dem som dricker mest och där skaderisken är som störst. Den svenska regeringen menar att Sverige även i framtiden i ett internationellt perspektiv kommer att förfoga över tillräckligt med effektiva instrument för att förverkliga målen.

Agneta Bergqvist: Jag börjar med alkoholskattesatserna i Sverige och i andra länder och avslutar med de s.k. införselrestriktionerna.

Alkoholskatterna i Sverige är höga i ett internationellt perspektiv. Inom EU har Sverige, Finland och Danmark de högsta skattesatserna på sprit, följt av Storbritannien och Irland. EU:s miniminivå uppgår till endast 50 kr per liter. Den svenska skatten ligger på 500 kr per liter ren alkohol.

Miniminivån för vin är 0. Sju medlemsstater beskattar över huvud taget inte vin. Frankrike använder sig av en mycket låg skattesats, och övriga stater pendlar mellan 4 och 27 kr per liter vin. Den svenska skattesatsen uppgår till 27 kr.

Den svenska skatten på öl med 5 volymprocent uppgår till 7,35 kr per liter. EU:s miniminivå uppgår till 17 öre. I Tyskland är skattesatsen 37 öre. Den danska ölskatten uppgår för närvarande till drygt 4 kr per liter.

I de baltiska staterna, Polen och andra tidigare öststater är alkoholbeskattningen på en betydligt lägre nivå. Flera av kandidatländerna har begärt undantag och långa övergångsperioder för att anpassa sig till EU:s miniminivåer.

I förhållande till Norge är läget det omvända. Den norska skatten på sprit uppgår till 733 kr per liter, skatten på vin till 46 kr, och ölskatten ligger på 24 kr per liter.

Förutom att punktskattenivån i Sverige är hög är också momsens nivå hög på dessa produkter. De svenska punktskatteintäkterna på alkohol uppgick 1998 till 10 miljarder kronor. Av de 10 miljarderna kommer drygt 4,6 miljarder från spriten, drygt 3 från vin och drygt 2 miljarder från ölen.

En viktig del i möjligheterna för Sverige att behålla en högre skattenivå än omvärlden är våra s.k. införselrestriktioner. Från tredje land, alltså från länder utanför EU, får man endast ta in en liter sprit eller två liter starkvin och två liter vin utan beskattningskonsekvenser. Gentemot övriga EU-länder finns en särskild reglering. Sverige liksom Finland fick vid anslutningen till EU möjlighet att tillämpa vissa begränsningar i fråga om privatpersoners införsel av alkoholdrycker och tobaksvaror. Undantaget utformades i överensstämmelse med en del andra undantag för Danmark och hänvisade till det s.k. cirkulationsdirektivet.

Enligt de regler som allmänt gäller inom EU har en resande rätt att ta med sig alkohol avsedd för eget bruk från ett annat medlemsland utan att betala punktskatt i hemlandet. Någon begränsning av vad man får föra in för privat bruk finns inte. I direktivet anges endast indikativa nivåer för vad som normalt skulle anses vara avsett för privat bruk. Allmänna regler om varornas fria rörlighet gäller även på det här området. De indikationer som finns är att 10 liter sprit, 20 liter starkvin, 90 liter vin och 110 liter öl kan tas med för privat bruk.

Det svenska undantaget innebär att en privatperson kan föra in 1 liter sprit eller 3 liter starkvin, 5 liter vin och 15 liter öl utan att betala svensk punktskatt. Överskrids dessa kvantiteter tar man ut skatt. Det danska och finska undantaget är lite annorlunda utformat.

Sverige har uppfattat bestämmelsen så att det skulle ske en automatisk förlängning av undantaget efter utgången av år 1996, såvida inte rådet enhälligt beslutade något annat. Det svenska undantaget skulle således inte ha en

bestämd sluttidpunkt. Även från danskt håll har hävdats att det skulle ske en automatisk förlängning av undantaget efter 1996 års utgång.

Kommissionen däremot ansåg att de nordiska undantagen löpte ut vid 1996 års utgång. Under våren det året inledde kommissionen diskussioner med de nordiska länderna. Hösten samma år lade kommissionen fram ett förslag till rådet om ändring av cirkulationsdirektivet – det är endast kommissionen som kan lämna förslag om direktiv och direktivändringar. Ändringsförslaget innebär att de nordiska införselrestriktionerna successivt skulle avskaffas och vara helt avskaffade den 1 juli 2002.

Ett stort arbete lades ned från svensk sida på att informera övriga medlemsländer om de alkoholpolitiska skäl som legat till grund för undantaget och vikten för Sverige att få behålla detta. Såväl statsministern som finansministern informerade sina europeiska kolleger i brev om den svenska inställningen. På tjänstemannanivå fördes diskussioner med de danska och finska finansdepartementen. Den svenska inställningen var att undantaget inte är tidsbegränsat. Danmark och Finland var däremot beredda att acceptera ett slutdatum om man fick en skälig övergångstid.

I december 1996 beslutade rådet att de nordiska länderna skulle få ytterligare tid för anpassning på detta område. De danska och finska undantagen ska vara helt avvecklade vid utgången av år 2003, och restriktionerna ska fram till denna tidpunkt successivt avskaffas. Kommissionen ska före den 30 juni 2000 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om hur dessa bestämmelser tillämpas. Danmark och Finland har alltså redan accepterat ett slutdatum för undantaget.

Sverige har rätt att t.o.m. den 30 juni 2000 och underkastat en översyn fortsätta att tillämpa samma kvantitativa restriktioner som tillämpades den 31 december 1996. Samtidigt gjorde Danmark och Finland ett protokollsuttalande som hela rådet ställde sig bakom och som innebär att om Sverige vid översynen får sitt undantag förlängt till en tidpunkt som ligger bortom den 31 december 2003 ska Danmark och Finland erbjudas motsvarande förlängning.

Det är inte så långt till den 30 juni 2000. Finansministern skrev därför till kommissionen i början av sommaren och bad om ett sammanträffande mellan tjänstemännen på Finansdepartementet och skattedirektoratet, DG XXI, för att diskutera det svenska undantaget. Den tidigare kommissionären för indirekta skatter, Mario Monti, har nu ställt sig positiv till ett tjänstemannamöte för att diskutera en kommande rapport om införselrestriktioner. Med den nya kommissionen är det i stället holländaren Frits Bolkestein som ansvarar för skatter och inre marknad.

För Danmarks och Finlands del finns ett angivet datum, den 30 juni 2000, när kommissionen senast ska lämna en rapport till Europaparlamentet och rådet beträffande införselundantaget. Något motsvarande sista datum finns alltså inte angivet i direktivtexten för svensk del. Däremot anges att Sverige har rätt att t.o.m. den 30 juni 2000 och underkastat en översyn fortsätta med nuvarande införselrestriktioner.

Vi får bl.a. mot bakgrund av meddelandet från kommissionär Monti utgå från att en översyn nu kommer till stånd. Vad en sådan översyn kan leda till är oklart. Tack så mycket för ordet!

Ordföranden: Tack för det. Då överlämnar jag ordet till sekreteraren Håkan Wrede från OAS – Oberoende Alkoholsamarbetet.

1999/2000:SoU4
Bilaga 3

Håkan Wrede: Tack så mycket. Tack för möjligheten att medverka i denna viktiga hearing.

OAS – Oberoende Alkoholsamarbetet – är som utskottet och många andra väl känner till en ny samarbetsorganisation. OAS bildades i januari 1997. Bakgrunden till att regeringen tog initiativet till att tillsätta en kommitté med uppgift att organisera ett informationsarbete kring bruket av alkohol, dess risker och skadeverkningar är i korthet följande. EU-medlemskapet har, som många redan varit inne på, ändrat förutsättningarna för den svenska alkoholpolitiken. Också villkoren för att bedriva en fortsatt framgångsrik alkoholpolitik har förändrats: en värld som krymper, gränser som suddas ut, värderingar som snabbt förändras, omvärldsfaktorer som påverkar både samhälle och individer. En växande svart marknad hotar allvarligt våra alkoholpolitiska mål. Mönstret i alkoholkonsumtionen förändras. Det trista destruktiva berusningsdrickandet i Sverige och i Norden kompletteras med mer kontinentala dryckesvanor. Svensk alkoholpolitik utsätts för påfrestningar. Det finns alltså risk för en ökad alkoholkonsumtion och mer omfattande missbruk. Men målen för alkoholpolitiken ligger självklart fast – att minska alkoholens skadeverkningar.

Så kan man säga att situationen bedömdes vara 1996 när regeringen tog initiativ till att bilda denna kommitté, som ska arbeta och som arbetar med information och upplysning om alkohol. Så är nog läget även i dag i minst lika stor utsträckning. När några av de gamla vapnen börjar bli trubbiga behöver vi komplettera dem med nya. Information, upplysning och ett ökat ansvar från fler aktörer i samhället är ett sådant viktigt instrument som kan utnyttjas betydligt bättre än hittills. Man kan också säga, tycker jag, att tillkomsten av OAS speglar en tid i förändring och en strävan efter ett större gemensamt ansvarstagande för alkoholens negativa skadeverkningar. Kanske är också OAS en bild av en utveckling, en successiv anpassning till en föränderlig verklighet där nya metoder kompletterar de gamla.

Även om det mesta av den traditionella och framgångsrika svenska alkoholpolitiken finns kvar utsätts den för påfrestningar. En sådan är införseln och konsumtionen av illegal alkohol. Svartspriten – en storskalig smuggling av billig alkohol och en omfattande tillverkning av den svenska nationaldrycken hembränt – är ett allvarligt hot mot de viktigaste fundamenten i svensk alkoholpolitik: priset och tillgängligheten. Den svarta marknaden fungerar helt på sina egna villkor. Butiken är alltid öppen. Tillgängligheten är i det närmaste total. Några åldersgränser finns inte. Det är ständiga reapriser. Missbrukare och ungdomar under 18 år är den svarta marknadens viktigaste kunder.

Handeln med smuggelsprit och hembränt är en allvarlig företeelse. Generaltullstyrelsen har genom sin underrättelsetjänst, i samverkan med utländska tullmyndigheter och genom egna analyser fått kunskap som säger att det bakom den storskaliga alkoholsmugglingen ligger organiserade brottsgrupperingar. Tullverket har under senare år, säger man, kartlagt ett tiotal internationella brottsyndikat som är aktiva inom bl.a. storskalig alkoholsmuggling –

grupperingar som ofta även ägnar sig åt annan brottslighet, exempelvis smuggling av cigaretter och narkotika. Den hembrända spriten tillverkas inte längre bara av farbröder i röda stugor på landet. Handeln med hembränt är välorganiserad, och den drivs i stor skala med tillverkning i spritfabriker som producerar hundratals, för att inte säga tusentals, liter.

Det är bakgrunden till att OAS sedan drygt ett år driver en kampanj eller en nationell aktion, om man så vill kalla det, mot svartspriten. En viktig del handlar om att försöka påverka människors attityder till och konsumtion av svartsprit. En annan minst lika viktig del är de insatser som tull och polis gör i högre utsträckning för att begränsa tillgången.

Kampen mot svartspriten är central därför att spriten slår så hårt mot ungdomar. Flera studier visar oroande tecken på att mycket unga pojkar och flickor dricker hembränt och smuggelsprit i stor omfattning. De kan mycket enkelt få tag på svartsprit, uppger de själva. Just värnet om ungdomars hälsa och framtid är en bärande del av den svenska alkoholpolitiken. Det är bl.a. därför vi har en reglerad alkoholpolitik med åldersgränser, försäljningsmonopol osv. Men det finns också tecken som tyder på att konsumtionen av alkohol bland svenska ungdomar har ökat under senare år. Flera studier, bl.a. CAN:s skolundersökningar, visar att andelen ungdomar som berusar sig ökar. Ungdomar börjar dricka alkohol i allt lägre åldrar. Det är inte ovanligt att alkoholdebuten sker redan i 14–15-årsåldern – t.o.m. ännu tidigare – och unga flickor dricker snart lika mycket och lika ofta som unga pojkar. Även om berusningsdrickandet bland svenska ungdomar är omfattande – det ser vi exempel på nära nog dagligen i press och radio och TV – är det viktigt att komma ihåg att andelen ungdomar som berusar sig i andra länder är minst lika stor eller t.o.m. större. Det finns studier som visar att ungdomar i t.ex. Frankrike och Tyskland berusar sig minst en gång i veckan – dubbelt så ofta som man gör i Sverige. I Danmark sker det tre gånger så ofta som i Sverige.

På en konferens i Wien för fyra veckor sedan, där jag och många andra i denna lokal deltog, tog vi bl.a. del av en intressant rapport från Holland – en rapport som visade en tilltagande oro för konsekvenserna av en ökad alkoholkonsumtion bland ungdomar just i Holland. För att göra en lång historia kort kan jag säga att den oron nu har resulterat i att man för första gången sedan 1986 har fört upp alkoholpolitiken på den politiska agendan. De förslag som har förts fram är intressanta men kanske inte så uppseendeväckande eller långtgående ur ett svenskt eller nordiskt perspektiv. Om jag har uppfattat situationen rätt handlar det om att försöka tygla viss typ av alkoholreklam, att skärpa efterlevnaden av de åldersgränser man redan infört för köp av alkohol samt att förbjuda försäljning av alkohol på andra ställen än *supermarkets* och speciella alkoholbutiker. I Holland är åldersgränsen 16 år. Då har man rätt att köpa alkohol med upp till 15 % alkoholhalt. Ska man köpa alkohol med mer än 15 % alkoholhalt ska man vara minst 18 år.

Varför har jag tagit upp detta exempel? Jo, jag tycker att det är en bra illustration av det som uppenbarligen är på väg att hända i Europa. I alltfler länder ser man tecken på ett ökat berusningsdrickande bland ungdomar. I Italien, Frankrike, Holland, Grekland m.fl. länder säger man att man är mycket orolig och att man ser dessa tendenser väldigt tydligt. Introduktionen av alkohol i Storbritannien 1995 är ett särskilt trist kapitel. Många påstår att

det resulterade i det goda att man också i England har fått en debatt som kommit att handla om ungdomars alkoholdrickande över huvud taget. Regeringen arbetar med en nationell alkoholstrategi.

Det jag vill säga, och det jag vill peka på, är någonting som åtminstone tycks vara ett gemensamt växande europeiskt problem. Reaktionerna på detta kan mycket väl ganska snart leda till en mer reglerad alkoholpolitik särskilt på området ungdomar och alkohol. Det jag hör och ser är alltså en begynnande oro för utvecklingen bland ungdomar – en oro som också tycks leda till politiska diskussioner om åtgärder för att motverka ett ökat bruk av alkohol i ungdomsgruppen. En gissning är, som sagt, att det läget mycket väl kan resultera i små – som i exemplet Holland – men dock viktiga steg mot en mer gemensam syn på vissa delar av alkoholpolitiken. Det är en anpassning söderifrån mot norr, om man vill uttrycka det så. Förmodligen måste vi även i Norden på sikt ta vissa steg söderut. Det är inte så att vi behöver överge fundamenten i den svenska alkoholpolitiken. Det som vi förmodligen långsiktigt får svårast att behålla är den relativt höga skattenivån.

De globala Internetvarerter som vi alla snart är tar intryck från andra länders dryckeskultur och dryckesmönstren tenderar att bli mer likartade över världen. Ungdomar super sig fulla på öl och sprit världen över. Ett glas öl eller vin blir till vardags också en del av vår nordiska alkoholtradition.

Oavsett vilket scenario man vill teckna för framtiden kommer världen och Europa att se annorlunda utom tio år. Oavsett vad vi tror om framtidens alkoholpolitik eller vad vi vill att den ska ge behöver vi en mer effektiv och en mer omfattande information och opinionsbildning. Det är vi överens om inom OAS. Vår förhoppning är att OAS också i framtiden kan vara ett komplement till den information som i övrigt görs i samhället om alkoholen och dess risker och skadeverkningar.

Vår huvuduppgift så här långt har varit aktiviteterna mot smuggelsprit och hembränt. Men vi har också bedrivit informationsinsatser på andra områden, dock i mindre skala: insatser tillsammans med Livsmedelshandlareförbundet mot försäljningen av folköl till ungdomar under 18 år, aktiviteter på området alkohol och trafik tillsammans med Vägverket, Försäkringsförbundet, NTF m.fl., insatser tillsammans med Sveriges hotell- och restaurangföretagare och ALNA för en ansvarsfull alkoholhantering i restaurangbranschen – för att nämna några exempel. Vi planerar vidare. Insatserna mot svartspriten tänker vi fortsätta att bedriva, och vi vill bli aktivare på området alkohol och trafik och på andra s.k. punktnyktethetsområden. Vi är mycket oroliga för hur ungdomars alkoholvanor riskerar att utvecklas. Vi har därför satt i gång ett planeringsarbete som vi hoppas ska kunna leda till att vi tillsammans når ut med mer information och upplysning riktad till ungdomar. Det känns som en av de mest centrala uppgifterna för oss inför framtiden. Tack för ordet!

Ordföranden: Tack för det. Då lämnar jag ordet till verkställande direktören Anitra Steen från Systembolaget. Varsågod!

Anitra Steen: Jag vill tacka för inbjudan och möjligheten att få komma hit. Jag tänkte begränsa mig till de delar i propositionen som berör detaljhandelsmonopolet.

I medvetandet om att detaljhandelsmonopolet är det mest kraftfulla instrument vi förfogar över i alkoholpolitiken har vi inom Systembolaget arbetat med den strategiska utvecklingen av vårt företag under några år. Vi vill vara ett modernt och effektivt detaljhandelsföretag som säljer alkoholdrycker till svenska folket under socialt ansvar och med mycket god service. Vi vill ge våra kunder en god konsumentupplysning om både de positiva och negativa sidorna av våra varor. Att arbeta för en god dryckeskultur är grundläggande för oss, och ålderskontrollen är den viktigaste hörnstenen i vår verksamhet.

Vi anser att förslagen om utsträckta öppettider, försöksverksamhet med lördagsöppet och utvecklade betalningsformer ger oss en god grund för att ytterligare förbättra servicen till våra kunder och därmed till det svenska folket – medborgarna i vårt samhälle. Vi är övertygade om att en vidareutvecklad service stärker Systembolaget och ökar legitimiteten för detaljhandelsmonopolet.

Flera talare har varit inne på införselreglerna, och det sägs i propositionen att det kan bli svårare att upprätthålla den höga beskattningen av alkoholdrycker i framtiden. Skulle Sverige vara mindre framgångsrikt i förhandlingarna om införselreglerna blir alla de förslag som ger Systembolaget bättre förutsättningar att utveckla servicen till medborgarna än viktigare i syfte att stärka legitimiteten för detaljhandelsmonopolet.

I Systembolaget har vi börjat arbeta med butiksetableringsprogrammet för de två följande åren – 2000 och 2001. Det skulle kunna innebära att ca 50 nya butiker öppnas under de kommande två åren. I propositionen sägs det att utgångspunkten för Systembolaget bör vara att en förändring av butiksnätet inte får negativa effekter på bolagets ekonomiska resultat. En utbyggd och förbättrad service på det sätt som skissas i propositionen innebär stora påfrestningar på organisationen både personellt och ekonomiskt. Investeringskostnaden för en ny butik ligger i storleksordningen 1–2 miljoner. Den ökade driftkostnaden för 50 butiker blir ca 30 miljoner. Även de övriga förslagen – lördagsöppet, kvällsöppet och ett utökat antal utlämningsställen – kommer att innebära ökade kostnader för företaget. Den utgångspunkt som det talas om i propositionen är således enligt vår mening helt orealistisk. Vi vore väldigt tacksamma om vi kunde få ett förtydligande vid riksdagsbehandlingen av denna punkt.

Ytterligare en punkt i propositionen skulle jag vilja beröra, och det är förslaget om införsel av alkoholdrycker i form av gåvoförsändelser. Här lägger regeringen fram förslag om att Tullverket ska sköta kontrollen av dessa försändelser. Från Systembolagets sida menar vi att det finns en stor risk att detta blir en förtäckt postorderverksamhet. Ska Tullverket klara av uppgiften att sköta den viktiga ålderskontrollen tror vi att det krävs att verket tillförs ytterligare resurser för den uppgiften. Ett annat alternativ skulle kunna vara att Systembolaget lämnar ut dessa gåvor, eftersom vi har erfarenhet av att bedriva denna ålderskontroll på ett bra sätt och gör det väldigt bra.

Regeringens argument mot en lösning med Systembolaget har varit att den skulle strida mot EU-kommissionens uppfattning. Vi menar att det vore väldigt värt att försöka ta upp denna diskussion med kommissionen för att kanske få en lösning till stånd som innebär att Systembolaget hanterar denna uppgift.

Det var de synpunkter vi har på propositionen. Jag tackar för ordet.

Ordföranden: Tack för det. Då lämnar jag ordet till biträdande länspolis-mästaren Maria Oswaldson från Rikspolisstyrelsen. Varsågod!

Maria Oswaldson: Tack! Svartsprit är ett otyg. Det tror jag att vi alla här är överens om. Med svartsprit menar vi smuggelsprit, hembränt och även teknisk sprit som är på avvägar. Den del i propositionen som berör polisen mest är det nya förslaget om kriminalisering av köp och innehav av hembränt.

Som man påtalar i utredningen har vi i dag en lite ologisk hantering när det gäller hembränt och smuggelsprit. Det är i dag fullt lagligt att köpa hembränt så länge man gör det för eget bruk och inte har tänkt sälja det vidare. Varusmuggningslagen, däremot, säger att man inte får ägna sig åt olovlig befattning med smuggelgods. Ur den synvinkeln är det naturligtvis bra att denna sprit är olovlig oavsett om det är hembränt eller smuggelsprit. Men vi kommer fortfarande att ha kvar avgränsningsproblemet. Vi kan när vi hittar spriten ute på gatan väldigt sällan säga om det är hembränt eller om det är smuggelsprit. Analysvägen kan vi inte bestämma det, utan vi måste på andra sätt härleda spriten. I princip får vi ett nytt avgränsningsproblem. Vi är inte av med den problematiken.

Signalspråk är viktigt. En kriminalisering av köp av hembränt är en viktig signal. Det är svårt för samhället att säga att vi fördömer svartspriten och att vi ser väldigt allvarligt på olovlig hantering av alkohol när det samtidigt är helt okej att man köper en flaska eller kanske t.o.m. en dunk så länge den är för eget bruk och man ska dricka spriten själv. Signalspråket är viktigt. Där känns det också logiskt med en kriminalisering.

Man skulle också kunna tänka sig att man vände på frågan och frågade sig om vi hade diskuterat en avkriminalisering om det i dag hade varit förbjudet att köpa hembränt. Nej, det hade vi förmodligen inte gjort, för vi hade tyckt att det kändes ganska logiskt att det var kriminellt att köpa den sprit som i alla fall är olovlig att tillverka.

Jag tror också att man måste böttna lite djupare i detta problem. Tittar man på de aspekter jag har nämnt nu känns det väldigt logiskt att det ska vara förbjudet att köpa hembränt och att inneha hembränt. Vi efterlyser att man böttnar ännu djupare i problemet och tittar på vad det faktiskt medför för konsekvenser. Det räcker inte att man skickar signaler och att man visar att man är logisk. Det måste också fungera i praktiken. Vi upplever inte riktigt att man i utredningen har böttnat i de eventuella problem som det skulle kunna medföra.

Det är också viktigt att fråga sig vad man har för förväntningar på kriminaliseringen – vad man förväntar sig att den ska få för effekter ute i verkligheten. Jag har i ett litet tankeexperiment jämfört detta med bilbälten. När vi lagstadgade om bilbältestvång hade vi också en ganska stark medborgerlig förankring. Det har vi också när det gäller köp av hembränt. Det har olika undersökningar visat. Majoriteten av människorna tycker att vi ska ha en kriminalisering när det gäller innehav och köp av hembränt.

Jag skulle vilja indela befolkningen i fyra grupper. I den första gruppen tar man på sig bilbältet därför att det är förbjudet att köra utan. Av princip begår

man inte lagvidriga handlingar. De kommer inte heller att köpa hembränt om det blir en kriminalisering av princip. Man begår inte lagbrott.

Sedan har vi den andra gruppen. I den tar man på sig bältet därför att man inte vill åka fast hos oss. De vill inte betala böter, och de vill inte bli stoppade av polisen ute på gatan. Den grupp som resonerar så kommer att avstå från att köpa hembränt för att det finns en risk att man åker fast och måste betala böter, och kanske har man ett sådant jobb eller en sådan social situation att det blir väldigt pinsamt att åka fast. Den grupp som resonerar på det viset når vi bara om hotet att åka fast upplevs verkligt. Om polisen inte lägger några resurser på detta och ingen någonsin åker dit eller får betala böter kommer detta upplevda hot väldigt snabbt att klinga av. Till slut glömmar man att det man gör är kriminellt. Man struntar i varje fall i det.

Det krävs alltså att vi har resurser och förmåga att reagera på kriminaliseringen. Ni vet alla att det inte finns någon överkapacitet inom polisen i dag. På många områden ropas det efter mer polisiära resurser. Varje ny lagstiftning kräver antingen att man tillför nya resurser eller att man gör omprioriteringar. Man måste tala om var vi ska tona ned vår verksamhet för att kunna lägga krut på det nya.

Om vi återgår till jämförelsen med bilbältena kan jag säga att det också finns en grupp människor som tar på sig bilbältet därför att de förstår att det är en stor risk att köra bil utan att ha bälte på sig. Det är inte värt den risken. Det är lättare att ta på sig bältet. Det finns också en grupp människor som inte köper hembränt därför att de förstår riskerna och vad den hembrända spriten kostar samhället. De förstår att den spriten är oerhört mycket dyrare än vad Systembolagets sprit någonsin kommer att vara därför att den kostar i mänskligt lidande. Priset är att våra ungdomar dör – dels de som själva super ihjäl sig, dels de som får en kniv i bröstet av en kamrat som har supit lite för mycket. Det kostar alltså oändligt mycket. Den grupp som själv förstår att avstå är väldigt värdefull. Men den gruppen köper inte svartsprit i dag heller. Den påverkas inte av kriminaliseringen i sig. Där finns det djupare värderingar som gör att man avstår.

Sedan har vi den sista gruppen, som struntar i allt. Man struntar i risker. Man struntar i att det man gör är illegalt. Man gör det man gör. Vissa kanske gör det t.o.m. därför att det är olagligt och därför att det blir lite roligare på det viset. Den gruppen finns också, ska vi komma ihåg. Kanske framför allt bland ungdomar kittlar det lite grann att gå över gränsen för vad lagen tillåter.

Det måste vara allas vår målsättning, om vi diskuterar en kriminalisering, att få in fler i gruppen som avstår därför att de förstår. Då behövs det massiva opinionsinsatser som förklarar och berättar vilka oerhörda skador denna sprit orsakar och vilka oerhörda kostnader den medför för samhället, men vi måste också polisiärt och från tullens sida ha resurser att visa att samhället menar allvar. Jag tror att vi är överens om att vi inte bara kan tala om hur allvarligt vi ser på saken; vi måste också i kombination med det visa att vi faktiskt menar allvar och att det händer någonting om man gör på ett annat sätt än lagen föreskriver.

Ett annat problem för polisen är att det kommer in pengar från sidan. Man talar om att man vill att vi gör ett visst jobb för ett antal miljoner. Det passar

så att säga inte in i vårt styrsystem. För att den polisiära planeringsprocessen ska kunna funka och för att det ska bli en långvarig verkan måste det i budgetproposition och i regleringsbrev finnas tydliga uttalanden från politikerna om vad de vill att polisen ska ägna sig åt. Pengarna ska komma i samma fåra, så att allt löper med i den ordinarie verksamheten. Det är svårhanterligt för polisen när det kommer pengar från sidan och man mer eller mindre vill köpa den polisiära tjänsten. Risken är att det blir väldigt tillfälliga insatser som sedan försvinner när extrapengarna tar slut. Uppdragen måste alltså in i den ordinarie styrprocessen.

Sammanfattningsvis kan jag säga att vi vad beträffar signalerna och av logiska skäl tycker att det är bra att man kriminaliserar hembränd sprit. Det är viktigt att vi alla jobbar för detta. Vi skulle ändå vilja se en lite noggrannare utredning av vilka eventuella negativa konsekvenser detta kan innebära och vilka problem det skulle kunna medföra. Vi förordar alltså ytterligare utredning vad gäller det polisiära arbetet.

En sak kan vi vara överens om: svartspriten kostar oss otroligt mycket i dag – både i pengar och i förlorade skatteintäkter, men framför allt i ungdomars liv och i mänskligt lidande. Många kvinnor blir misshandlade och dödade av sina män som många gånger druckit svartsprit. Tack!

Ordföranden: Tack för det. Då lämnar jag ordet till generaltulldirektören Kjell Jansson från Generaltullstyrelsen. Varsågod!

Kjell Jansson: Jag vill tacka för inbjudan till denna hearing om alkoholpolitik. Jag kommer att bryta mönstret på två sätt. Dels kommer jag att prata om hela vår smugglingsbekämpning, dels kommer det att visas overheadbilder för första gången under denna hearing.

Vi arbetar i ett internationellt perspektiv. Tullverket är ju en organisation som arbetar på det internationella fältet. Det är med handel över gränserna som vi i första hand arbetar. Jag kommer inte att gå in på införselbestämmelserna så mycket, eftersom man från Finansdepartementet så förtjänstfullt har gått igenom dem och eftersom den politiska processen fortskrider.

Tullverket består huvudsakligen av två delar. Det är smugglingsbekämpning – det som vi kallar för gränsskydd – och effektiv handel, dvs. att hjälpa näringslivet att följa alla de regler som finns när det gäller handeln speciellt mot tredje land. Jag kommer i denna lilla inledning att inrikta mig helt och hållet på gränsskydd. (Bild 1)

Vi har av regeringen fått i uppdrag att prioritera två insatser när det gäller den sociala dimensionen, dvs. gränsskydd. Med högsta prioritet, ska vi bekämpa knark. Med hög prioritet ska vi bekämpa illegal införsel av sprit och tobak. Jag vill dock göra gällande att de olika prioriteringarna i stort sett inte innebär några prioriteringsproblem för Tullverket. Vi försöker bekämpa knark-, sprit- och cigarettsmuggling så aktivt vi kan.

Cigarettsmugglingen till Sverige är oftast intern inom EU. Det är oftast, eller alltid, fråga om cigaretter som kommer internt från EU, som smugglas ut ur EU och tillbaka in till Sverige. Cigaretteslagen är stora. De har ökat genom åren. (Bild 2) På nästa bild ser vi detta i ett lite längre perspektiv. (Bild 3) Denna typ av smuggling har ökat radikalt, och som ni ser är det de

senaste åren som den har ökat radikalt. (Bild 4) Våra beslag är alltså betydligt större nu än tidigare.

Vi går nu vidare till narkotikasmugglingen. Också den kommer från andra EU-länder, men den kommer även utifrån, från tredje land. Det är med andra ord viktigt att ha en god gränskontroll också när det gäller handel från andra EU-länder. Vi ser här de huvudsakliga strömmarna. (Bild 5) Narkotikabeslagen är stora, mycket stora. Kokainet har vi tagit väldigt mycket av i år. (Bild 6) Det kan vara tillfälligt, men det verkar som om denna vara har etablerat sig på marknaden. Det vi särskilt vill fästa uppmärksamheten på här är dock de mycket stora heroinbeslagen. Det förefaller i vår statistik som om heroinmissbruket nu har slagit rot i Sverige. Det är naturligtvis något som oroar oss mycket, och vi har en dialog med de sociala myndigheterna om detta. Vi såg stora beslag av heroin förra året, och vi ser det även i år. Det är rökheroin som nu har kommit in på den svenska marknaden. Vi tar mycket sådant. Vi kan ta nästa bild, som visar den historiska utvecklingen. Även på narkotika ser ni att det är mycket stora beslag efter mitten av 90-talet. (Bild 7)

Vi kan gå vidare till alkoholen. (Bild 8) I fråga om alkoholen är det mycket stora beslag under senare delen av 90-talet. Vi har visat bilderna över knarket, tobaken och alkoholen, och de visar att det är ökande beslag under senare delen av 90-talet. Vi tror att det är så att Tullverket har blivit mer effektivt. Det *vill* vi gärna tro, och det *tror* vi också. Men även om vi har fördubblat eller tredubblat vår effektivitet visar beslagsstatistiken att det har blivit ett ökat tryck på den svenska marknaden när det gäller illegal införsel av alla de här tre varugrupperna. Det är storskalig smuggling det är fråga om. Vi känner inte till antalet ligor, men att det är ligor som ligger bakom kan vi vara helt överens om. Hur många de är vet vi alltså inte, men det är en mycket organiserad smugglingsverksamhet som vi ser i landet.

Nästa bild visar alkoholbeslagen. (Bild 9) De är alltså stora. Som ni ser här fortsätter de över åren. Det är på det sättet att det är små dippar mellan olika månader och olika år, men beslagen är alltså bestående stora. Nästa bild visar de ekonomiska frågorna. (Bild 10) Vi har försökt att belysa varför det är så stor smuggling. Vi har som exempel tagit en långtradare med 20 000 liter 96-procentig alkohol. Vi har ett inköpspris på fem kronor litern. Punktskatten är hög som vi ser, och som vi tidigare också hörde Finansdepartementet redovisa. Det är alltså ett skattebortfall på 12 miljoner kronor på den här långtradaren.

Vi ser en alltmer ökad andel 96-procentig sprit som smugglas in. Också när det gäller den 40-procentiga, mer drickbara alkoholen, är det som ni ser ett stort skattebortfall. Incitamenten är naturligtvis utomordentligt stora när det gäller den här typen av smuggling. Här ser vi också en bild på utvecklingen av hur smugglingen fördelas mellan de olika alkoholtyperna, drickfärdig sprit respektive 96-procentig. (Bild 11) Där ser vi en markant ökning av den 96-procentiga spriten.

Med de här bilderna har vi försökt visa att Tullverket har en viktig roll i arbetet med att stoppa införseln. Vi har tidigare hört belysande exempel på de skador som svartspriten leder till, och mycket av den svartsprit som finns kommer från utlandet och smugglas in i Sverige. Många gånger tror jag inte heller att det är så lätt att göra skillnad på hembränt och 96-procentig smugg-

lad sprit. Det här är ju dunkar, eller så kommer det in över gränsen i stora cisterner.

Jag tror sålunda att vår roll i detta är betydelsefull. Vi vill stoppa införseln vid gränsen så att den här spriten inte kommer in på marknaden. Där vill jag sluta. Tack för ordet.

Ordföranden: Tack för det! Då tar vi en paus fram till kl. 10.25, då vi åter-samlas. Utanför, i korridoren, ska det finnas frukt och förfriskningar.

(paus)

Ordföranden: Klockan har blivit 10.25 med råge. Vi återupptar den här offentliga utfrågningen. Då ber jag att få hälsa professor Robin Room från Centrum för socialvetenskaplig forskning vid Stockholms universitet välkommen. Ordet går till professor Robin Room.

Ordföranden: Jag ber att få hälsa professor Robin Room, från Centrum för socialvetenskaplig forskning vid Stockholms universitet, välkommen. (Översättning från engelska språket)

Professor Robin Room: (Översättning från engelska språket) Jag känner mig glad och hedrad över att få tala inför er. Jag talar som sociolog och har arbetat med alkoholfrågor i 36 år, först i USA, sedan i Kanada och de senaste månaderna i Norge och nu i Sverige. Jag har intresserat mig för epidemiologin av alkoholkonsumtion och alkoholproblem ur ett internationellt perspektiv och effekterna av att kontrollera alkoholtillgången och annan alkoholpolitik.

Det är många som tycker om att ta sig ett glas, men det kan samtidigt vara mycket skadligt, såväl för dem som dricker som för dem som finns runtomkring. Om man bara tittar på skador på hälsan har Världshälsoorganisationen gjort en studie och tittat på de generella skadorna från sjukdomar och liknande. Man har kommit fram till att i de väletablerade marknadsekonomierna, där Sverige ingår, stod alkohol för ungefär 10 % av de livsår som gått förlorade på grund av funktionshinder – DALY kallas detta index. Jämförelsevis kan sägas att i samma grupp av länder stod illegala droger för 2,3 % av förlorade år, dvs. mindre än en fjärdedel av den skadenivå som alkohol innebär på hälsan.

Eftersom alkohol har en så negativ effekt på hälsan och även socialt negativa effekter, behandlas alkohol på ett speciellt sätt i många samhällen. Jag kan nämna ett antal exempel. Staten arbetar aktivt för att kontrollera alkoholmarknaden i länder som Turkiet och Indien. Det finns varningstexter i reklam för alkoholhaltiga drycker i Mexiko. Det finns statliga alkoholmonopol i tre latinamerikanska länder, och alkoholförsäljare har särskilda licenser i alla engelskspråkiga länder. I WHO:s studie av alkoholpolitiken i utvecklingsländerna, som jag samordnar för närvarande, har vi kunnat konstatera att globalt är södra Europa ett undantag i förhållande till norra Europa när det gäller den särskilda kulturella ställning som alkoholhaltiga drycker har i kulturen där.

I ett internationellt perspektiv finns det två saker som är speciella med den svenska alkoholpolitiken. Det är först det faktum att det finns en tydlig nat-

ionell tradition att ha en integrerad, samordnad alkoholpolitik. Eftersom alkoholfrågorna sträcker sig över en mängd av statens uppgifter – vi har hört flera av dessa nämnas i dag – är det fortfarande ovanligt utanför de nordiska länderna med en sådan samordning av alkoholpolitiken som finns i Sverige. Det andra som särskiljer Sverige är det faktum att den svenska politiken har haft empirisk forskning som grund för politiken. Det här återspeglar både en stark tradition av empirisk socialvetenskaplig forskning i de nordiska länderna och också det faktum att policyprocessen är ganska öppen och mottaglig för information från den vetenskapliga världen.

Det finns alltså en stabil faktagrund för diskussioner om alkoholpolitik, och det finns två huvudsakliga litteraturdelar som stöder detta. Den första är en mängd studier vad gäller individuella alkoholkonsumenter och på befolkningsnivå när det gäller vilken roll drickandet spelar för sociala problem och hälsoproblem. Vad politiken beträffar kan vi dra två slutsatser av allt detta. För det första skiljer sig problemen åt när det gäller hur de kopplas till dryckesmönstren – dryckesmönstren är viktiga. Trafikskador uppstår t.ex. främst på grund av tillfälligt drickande, medan kroniska sjukdomar, som leversjukdomar, har att göra med ett mer kraftigt alkoholmissbruk. Att förstå de här kopplingarna kan vara en oerhört viktig del i utarbetandet av strategier för att förebygga problemen. För det andra avgör alkoholkonsumtionen i en befolkning hur stora problemen kommer att bli. I en given riksbefolkning tenderar problemen att öka eller minska med totalkonsumtionsnivån. I en nationell alkoholpolitik gör man alltså rätt i att både försöka påverka dryckesmönstren och försöka begränsa totalkonsumtionen.

Den andra huvudsakliga litteraturdelen bakom diskussionen om alkoholpolitik gäller konsekvensstudier av alkoholpolitik. Det här är en tradition som inleddes och som har varit oerhört stark i de nordiska länderna, där man har haft detaljhandelsmonopol på alkohol. En god sidoeffekt av monopolen verkar vara att man har varit beredd att inta ett experimentellt förhållningssätt till alkoholpolitik och att genomföra sociala experiment, som ger empirisk grund för diskussion och beslut när det gäller socialpolitiken. Det finns en mängd andra studier som har genomförts under de senaste 25 åren, och de studierna har tillsammans omformat och förändrat vår uppfattning av effekterna av initiativ på det alkoholpolitiska området. Men det är fortfarande ofullständigt och bristfälligt. Vi närmar oss nu en punkt där vi kommer att ha tillräckligt med bevis, som har tagits fram på olika sätt i samhället, för att kunna bedöma vilka effekter olika politiska initiativ får på de sociala förhållandena.

Mer generellt kan jag också dra en del slutsatser av de här studierna. Regeringar och stater, precis som vi själva i våra dagliga liv, kan utforma strategier för att minska skadorna genom att särskilja vårt drickande från särskilt farliga sammanhang. Begränsningar, marknadskontroll – åtgärder som strukturerar försäljningsvillkoren för alkohol – begränsar ofta eller minskar andelen alkoholrelaterade problem. Men å andra sidan har det förhållningssätt som går ut på att få den individuella konsumenten att dra ned på sin konsumtion, genom t.ex. utbildning, bara begränsad framgång. Framgången när det gäller alkohol och bilkörning har nåtts inte bara tack vare utbildning och offentlig

information utan också genom en kombination av dessa med avskräckande åtgärder och efterlevnad av bestämmelserna.

Slutsatserna är inte alltid vad man förväntar sig, och de är inte heller alltid populära. Det är inte nödvändigt att resultaten är helt avgörande, utan forskning är bara en aspekt som man bör beakta när man utformar politiken. Men denna forskning mognar alltmer, och den ger en viktig källa för offentlig debatt om politiken i Sverige och på annat håll. Sverige kan fortsätta och fortsätter att ge ett viktigt bidrag här. Det kräver inte enbart stöd för forskningen utan också att man bibehåller det experimentella förhållningssättet till alkoholpolitiken. Den kunskap som vi vinner på det sättet kommer att bli ett bidrag inte enbart till Sveriges framtid utan även till övriga länders framtid.

Ordföranden: Då går ordet till forskaren Esa Österberg, som kommer från Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården, enheten för alkoholpolitisk forskning, i Helsingfors.

Esa Österberg: Jag tackar för inbjudan till denna utfrågning.

I de flesta västliga industrialiserade länder har man under detta århundrade visat oro över de skadliga verkningar som alkoholbruket har fört med sig. Men utöver de nordiska länderna – med undantag av Danmark, förstås – har få andra länder byggt upp ett omfattande och genomgående alkoholkontrollsystem. I de nordiska länderna kännetecknades alkoholkontrollsystemet ända till mitten av 1990-talet av statlig monopolisering av alkoholproduktion, handel och försäljning. Alkoholpolitiken har varit ett självständigt politiskt område, där man har haft klart definierade mål.

Under de två senaste årtiondena har folkhälsoinriktad alkoholkontroll byggt på den s.k. totalkonsumtionsmodellen och preventionsparadoxen. Enligt totalkonsumtionsmodellen har kontrollen av alkoholdryckernas totalkonsumtion varit viktig därför att man har kunnat påvisa att antalet storkonsumenter är förknippat med genomsnittskonsumtionens omfattning. Att minska alkoholdryckernas totalkonsumtion har varit ett medel att minska antalet storkonsumenter och antalet alkoholskador förknippade med storkonsumtion.

Enligt preventionsparadoxen är det omöjligt att avskaffa alkoholskador genom att avskaffa alkoholdryckernas storkonsumtion, eftersom även den s.k. måttlighetskonsumtionen leder till olika slags alkoholskador. Eftersom antalet måttlighetskonsumenter klart överskrider antalet storkonsumenter kan måttlighetskonsumtionen bland vissa alkoholskadekategorier leda även till ett större antal alkoholskador än storkonsumtionen.

Det nordiska alkoholkontrollsystemet har förstås haft och har fortfarande vissa mörka sidor, som t.ex. det s.k. mörkertalet. Men oaktat detta kan man med fog påstå att det nordiska kontrollsystemet har haft och fortfarande har sin verkan på både alkoholkonsumtionens och alkoholskadornas nivå.

Fortfarande hör Finland, Sverige, Norge och Island till de länder som har den lägsta totalkonsumtionen av alkohol bland de europeiska länderna. (Bild 12) Nu kan någon förstås invända att dessa siffror bara bygger på den registrerade konsumtionen och inte den faktiska. Men även om vi tar i beaktande

den oregistrerade konsumtionen är det sant att man i Norden konsumerar mindre alkohol än man konsumerar i andra europeiska länder.

Norge torde vara, och är troligen, det nordiska land där andelen icke-registrerad alkoholkonsumtion är störst. Men jag har inte läst någon på allvar skriven artikel eller rapport som skulle påstå att andelen icke-registrerad alkoholkonsumtion i Norge skulle överstiga 60 %. För att Norge skulle ha samma verkliga konsumtionsnivå som t.ex. Österrike borde den icke-registrerade alkoholkonsumtionen vara större än den registrerade. Då har man utgått från att det inte skulle finnas någon oregistrerad konsumtion i andra länder, vilket inte stämmer.

Andra europeiska länder har, som sagt, inte samma slags omfattande och genomgripande statliga alkoholkontroll som de nordiska monopolländerna. Detta betyder dock inte att det inte skulle finnas någon som helst kontroll beträffande alkoholdrycker i dessa länder. De flesta europeiska länder har åldersgränser för alkoholköp både i restauranger och i butiker. De har mer eller mindre omfattande system för att licensiera alkoholförsäljning och reglering för försäljningstider. De har en alkoholgräns i trafiken och regler beträffande alkoholreklam samt system för att vårda alkoholister. De beskattar alkoholdrycker även om de beskattar dem mindre än vad de nordiska länderna gör.

Punktskatter på alkohol är kanske det som har diskuterats mest i samband med den europeiska integrationen i de nordiska länderna. (Bild 13) De försök som EU-kommissionen gjorde i slutet av 1980-talet för att harmonisera punktskatter på alkoholdrycker på administrativt sätt misslyckades. Efter det lät man marknaden ta hand om harmoniseringen. Idén var att uppluckring av resenärernas rätt att införa alkoholdrycker för sitt eget bruk skulle sätta press på grannländer att harmonisera sin alkoholbeskattning. Detta har även lett till en viss harmonisering, som t.ex. i Danmark i början av 1990-talet då Danmark halverade sina öl- och vinskatter, och även beträffande öl i Sverige år 1997. I andra fall har denna politik lett till ökad gränshandel, som t.ex. mellan Storbritannien och Frankrike.

Det finns alltså inte något direktiv som påtvingar de nordiska EU-länderna att harmonisera sin alkoholbeskattning, utan endast det tryck som gränshandeln för med sig. (Bild 14) Från statsinkomstsynvinkel är det fråga om två dåliga alternativ. Antingen mister staten en del av alkoholskatterna på grund av ökad gränshandel, eller också förlorar staten en del alkoholskattepengar på grund av minskade skattesatser. Det är nämligen så att minskning i oregistrerad konsumtion och nettoökning i totalkonsumtion inte kan kompensera denna skatteminskning.

Men vad skulle hända i Sverige och Finland men även i Norge om ökad gränshandel med alkoholdrycker tvingade oss att harmonisera eller, ärligare sagt, sänka våra punktskatter? I Finland har vi undersökt – eller bara försökt gissa, som några säger – vad ökade införselkvoter och skattesänkningar på alkoholdrycker skulle betyda. Det är fullt möjligt att våra uppskattningar inte stämmer med den framtida verkligheten, men de bygger ändå på ekonomiska modeller och den forskning som finns att tillgå. De visar att en sänkning av våra alkoholskatter till europeisk nivå med bibehållet försäljningsmonopol

skulle betyda att Finland kanske blir det ledande landet i fråga om alkoholkonsumtion i Europa.

Nu kan man fråga sig: Kan detta möjligen stämma? Mitt svar är jakande, därför att vi glömmer ofta att det i sydeuropeiska länder finns en utbredd social alkoholkontroll, som har tagit hand om en del av de funktioner som den nordiska officiella kontrollen har haft förr. Medan vi här i Norden stiftar lagar och låter myndigheter övervaka vårt drickande är det familjen och andra medmänniskor som kontrollerar drickandet i många andra länder. Det kan vara så att en 15-åring kommer lättare åt alkohol i Finland än i Portugal.

I de nordiska länderna, speciellt i Sverige och Finland, har man försökt ändra dryckesvanor och påverka alkoholskador genom att främja de svagare alkoholdryckernas konsumtion, dvs. främja konsumtionen av vin och öl på bekostnad av starksprit. Detta låter fint, men man har även ifrågasatt om alkohol i form av öl och vin skulle vara hälsosammare eller socialt förnämligare än alkohol i form av starksprit.

Jag ska inte ta närmare ställning till denna fråga, men jag vill i alla fall poängtera att ökningen av de svaga alkoholdryckernas konsumtion, åtminstone i Finland men även i vissa andra länder, i regel inte tycks ha lett till bättre alkoholvanor, eftersom den inte tycks ha lett till en minskning i starkspritskonsumtionen. Det tycks snarare ha varit fallet att ökningen i vin- och ölkonsumtion har kommit till de starka alkoholdryckernas konsumtion. Kanske förändrar främjandet av svagare alkoholdrycker dryckesvanor i medeltal, men det tycks inte motstå de gamla konsumtionsvanorna. De nya alkoholvanorna tycks snarare komma som tillägg till de gamla vanorna, inte i stället för dem.

Finns det något hopp att exportera det nordiska alkoholkontrollsystemet till EU? Eller kommer Europeiska unionen att från sin inre logik utveckla en striktare eller kompletterande alkoholpolitik? Det har ofta påståtts att något sådant skulle hända, men jag har själv föga tro på en sådan utveckling som starkt skulle påverka vår alkoholpolitik. Tvärtom tror jag att EU:s inre marknadslogik kommer att leda till minskningar i alkoholbeskattning och därigenom leda till ökad alkoholkonsumtion och ökade alkoholskador.

Jag ska inte repetera vad som här har sagts om införselkvoter. Även om man ofta överdriver gränshandelns omfattning och betydelsen av oregistrerad konsumtion tror jag att vår situation i det långa loppet är sådan att högskattepolitiken delvis måste luckras upp.

Man har även här tidigare nämnt att det inom EU finns en växande oro över ungdomars alkoholbruk, vilket delvis reflekterar det faktum att ungdomars dryckesvanor har förändrats. Det beror på att den traditionella sociala kontrollen inte längre fungerar som tidigare. Men ökad oro är inte detsamma som effektiv politik. Orsaken till att jag inte tror så mycket på en effektiv alkoholpolitik på EU-nivå är att EU inte har tillräckliga mandat på detta fält. I framtiden kommer vi troligen att få mera förslag och rekommendationer beträffande ungdomars alkoholbruk, alkoholreklam och dylikt, men vi kommer inte att se en sådan utveckling inom EU som skulle ta hand om de alkoholproblem som Sverige och Finland kommer att drabbas av. Det finns även föga möjligheter att importera syd- eller mellaneuropeiska sociala kontroller till de nordiska länderna, åtminstone i det korta eller medellånga loppet.

Detta betyder att vi här i Norden måste klara av våra alkoholproblem med våra egna lösningar. Detta borde man komma ihåg när man frivilligt vill luckra upp den nuvarande alkoholkontrollen, speciellt då vi inte vet, åtminstone inte ännu, vilka effektiva åtgärder som skulle kunna substituera högskattepolitiken.

Ordföranden: Nu vill jag välkomna ambassadrådet Mrs Alison LeClaire Christie från Kanadas ambassad. (Översättning från engelska språket)

Alison LeClaire Christie: (Översättning från engelska språket) Jag tänkte ta upp några särskilda aspekter på alkoholpolitik i tre kanadensiska provinser, Québec, Ontario och Alberta. I slutet av 1980-talet och i början av 1990-talet gjorde var och en av dessa provinser olika förändringar i sina förhållningssätt till alkoholpolitiken.

Först tar jag upp Québec. Genom Educ Alcohol, som är en organisation som är statligt finansierad och icke vinstdrivande, har Québec ökat den offentliga medvetenheten om fördelarna med ett ansvarsfullt drickande och om riskerna med att dricka för mycket. Ontario har lättat på de bestämmelser som styr tillgång till alkohol på detaljhandelnivå genom att man förlängt öppettiderna i både barer och de statliga butiker som säljer öl, vin och sprit. Slutligen har man i Alberta gått över till ett system med tillståndsgivning till privata återförsäljare för att sälja öl, vin och sprit. Ungefär 7 700 licensierade detaljhandlare köper nu in sina upplag från lager som styrs av Alberta Gaming and Liquor Commission, som ersatt 202 statliga butiker.

Jag koncentrerar mig på de här tre fallen, eftersom jag har förstått att ni är intresserade av hur sådana här förändringar kan påverka allmänhetens inställning till alkoholkonsumtion. Jag hoppas att de ska kunna ge lite nyttig information, och jag svarar gärna på frågor.

Som bakgrund till vad jag tänkte säga om de här olika provinserna kan det vara värt att notera att vi under denna förändringsperiod har haft en nationell trend mot lägre alkoholkonsumtion. Den har fallit från 79 % år 1979 till 72,3 % år 1994.

Av alla Kanadas provinser är Québec den som traditionellt haft ett regelverk som varit ganska öppet till alkohol. Man kan köpa öl och vin i kvartersbutiker och mataffärer, och barena har öppet till kl. 3 på natten. Det finns ungefär 35 000 försäljningsställen. Genom att skapa Educ Alcohol, den icke vinstdrivande organisationen, har provinsen försökt utbilda allmänheten och ändra deras inställning till drickande. Man koncentrerar sig på att dricka i lagom mängd och riktar in sig på smakupplevelser. Man har ett välkänt motto där man säger att lagom mängd är mycket godare. De har varit mycket ihålliga och kreativa och arbetat mot grundskolor, gymnasieskolor, universitet, köpcentra och i radio och TV. Jag skulle vilja ge tre exempel på det arbete man gjort där.

I grundskolan har det tagits fram en sagobok, en liten bok för barn mellan fyra och sju år, där de får läsa om hur man odlar druvor och hur de görs till vin. Det har också varit en kampanj där vuxna människor har fått tala med barnen. De har fått särskilda ansvarsområden och haft i uppgift att inte köra när de har druckit, och man har vunnit priser. Vidare har man delat ut utbildningsmaterial för att öka medvetenheten hos kvinnor som väntar barn eller

planerar att skaffa familj om hur farligt det är att dricka när man väntar barn eller ammar. Educ Alcohol genomförde omfattande undersökningar 1992 och 1997 och kunde konstatera att allmänhetens inställning ändrats ganska betydligt. Man ser inte med lika blida ögon på att köra berusad, och medvetenheten bland allmänheten har ökat. Det här visar också statistiken. Från 1987 till 1994 sjönk ölkonsumtionen per person från 5,9 till 4,5 liter, och spritkonsumtionen sjönk från 2,6 till 0,9 liter. Vinkonsumtionen var oförändrad. Dessutom var det så att andelen förare som låg över den lagliga gränsen för alkohol sjönk från 5,9 % år 1980 till 3,2 % år 1991.

Historiskt sett har Ontario haft ett av de mest restriktiva regelverken, och det har lättats upp lite. Fram till 1980-talet kunde man dricka alkohol på barer till kl. 1, och de statliga butikerna hade öppet från kl. 10 på morgonen till kl. 18.00 inklusive lördagar och öppet till kl. 21 en kväll i veckan. I slutet av 1980-talet började affärerna som sålde öl, vin och sprit att ha öppet till kl. 21 i veckorna, och i början av 1990-talet började de också ha öppet på söndagar. Inrättningar som serverar alkohol har nu tillstånd att servera ända fram till kl. 2 på morgonen. Ontario hade i likhet med Québec och Alberta under den här perioden aktiva utbildnings- och informationskampanjer, och de samordnades med organisationer som jobbade nära samhällena. 1997 anslogs motsvarande 140 miljoner svenska kronor från socialdepartementet för att öka medvetenheten och sprida information om de fördelar det har att dricka i lagom mängd och hur farligt det är att dricka för mycket och att köra berusad. De statliga butikerna har också deltagit i detta genom att distribuera affischer och bildekaler, och man har på olika sätt försökt främja ansvarstagandet. De här kampanjerna har särskilt koncentrerat sig på hur farligt det är att köra berusad, och det har visats foton med små barn där det står: "Behöver du något bättre skäl att inte köra bil när du har druckit?" 1999 uppgick budgeten till motsvarande 12 miljoner svenska kronor. En utomhusannonskampanj under sommaren visade foton på bilar och båtar som hade krockat och där en eller flera av förarna hade druckit, och det fanns en slogan: Att köra berusad är aldrig någon slump. Olika undersökningar visar att det här har påverkat människor.

Jag har funnit viss statistik för Ontario under den här perioden. Andelen av befolkningen som drack alkohol där sjönk från 83,1 % år 1987 till 79,9 % år 1997. Försäljningen av alkohol sjönk från 9,8 liter ren alkohol 1987 till 7,3 liter 1994. Dessutom har antalet alkoholrelaterade trafikbrott sjunkit stadigt. 1988 var det 382 bilkrokar där någon hade druckit och 1996 var det bara 203. Mellan 1995 och 1996 skedde en 27-procentig minskning av antalet dödsfall som berodde på alkohol i trafiken.

1993 ändrade Alberta sitt system för försäljning och distribution av öl, vin och sprit. Före 1993 såldes alkohol i 202 butiker, i likhet med Ontario. 1993 ersattes det här med ett antal inrättningar med privata tillstånd, och de uppgår till över 7 000. Nu köper de in öl, vin och sprit från statliga lager. Jag har inte kunnat hitta så mycket statistik från Alberta, men jag kan säga att mellan 1995 och 1996 skedde en betydande minskning av antalet dödsfall på vägen där alkohol var inblandad.

Det här är alltså de stora förändringar som skett i de tre kanadensiska provinserna. I Québec har man inlett en omfattande utbildningskampanj där man

försöker ändra beteendet och allmänhetens inställning i väldigt tidig ålder. Man har förlängt öppettiderna i de egna butikerna och i de privatägda barerna. Alberta har gått ifrån att själv sköta försäljning och distribution på detaljhandelnivå. Den statistik jag har kunnat visa pekar alltså på att antalet dödsfall kopplat till alkoholkonsumtion har minskat och även alkoholkonsumtionen. De här trenderna inleddes innan förändringarna genomfördes, men de har inte ändrats genom förändringarna. Såsom experterna ser det verkar utbildning och medvetandegörande information vara en nyckelfaktor: att ha ett ihållande konsekvent budskap, där man talar om fördelarna med att dricka på ett ansvarsfullt sätt och belyser farorna av att dricka för mycket. Det här har bidragit till den positiva utvecklingen i Kanada under det senaste decenniet.

Jag skulle vilja avsluta med att tacka er för möjligheten att hålla det här anförandet. Den kanadensiska ambassaden tillhandahåller gärna ytterligare information om sådan behövs, och vi står gärna till tjänst i ert fortsatta arbete.

Ordföranden: Jag lämnar ordet till Karin Israelsson, ordförande i Sveriges landsråd för alkohol- och narkotikafrågor.

Karin Israelsson: Jag tackar också för att vi har fått möjlighet att delta i den här hearingen. Jag representerar Sveriges landsråd för alkohol- och narkotikafrågor (SLAN). Jag är också ordförande i Hela människan, som har sin RIA-verksamhet för de mest utsatta människorna på ungefär 100 platser i vårt land, och det gäller arbete med grava missbrukare.

SLAN är en paraplyorganisation som organiserar nykterhetsorganisationerna och andra frivilliga organisationer som är engagerade i de alkoholpolitiska frågorna. Vi har ett genuint intresse för de alkoholpolitiska frågorna.

Vi vet att utan en stark nykterhetsrörelse hade inte den svenska alkoholpolitiken varit så framgångsrik som den är i dag. Vi vet också att i de områden där de här folkrörelserna är starka är också alkoholskadorna färre.

Målet för vår verksamhet är att det ska finnas så många alkoholfria miljöer som möjligt. Vi ska förebygga missbruk och ge missbrukare en värdig vård i de utsatta situationer som de befinner sig i. Vi följer med stort intresse de forskningsresultat som finns. Vi initierar seminarier och utbildningar, och vi är verksamma över hela landet. Vi ser positivt på ökat samarbete med andra intressenter, men vi säger nej till samarbete med dem som har kommersiella intressen i en alkoholindustri.

Vi vet att mycket har hänt de senare åren. Genom EU-inträdet har vi tvingats avveckla en del monopol som vi tidigare har haft. Vi vet också att antalet utskänkingsställen har förändrats och ökats ganska radikalt. Vi vet att försäljningen av folköl står för stora skadeverkningar i tonårsgrupperna. Vi vet att misshandelsfallen kulminerar nattetid när krogarna stänger vid 5-tiden på morgonen. Vi vet också att Systembolaget har etablerat sig i de flesta kommuner. Vi vet att antalet utlämningsställen medger en service som inte är förunnad andra livsviktiga varor i vårt land. Jag är glesbygdsbo så jag vet vad som kan fattas av annat som kan vara av vikt.

I skenet av detta lägger nu regeringen fram en proposition med förslag som berör vissa alkoholfrågor. Jag vill här beröra vissa synpunkter från SLAN.

Våra mål grundas på tio punkter som finns med i det WHO-dokument från Pariskonferensen som Sverige har undertecknat.

Det kommer nu att bli möjligt att sända alkohol som gåva över gränsen. Det gäller spritdrycker, vin och starköl. Det handlar om enstaka gåvoförsändelser. Ålderskontrollen ska tullen sköta, och gåvan ska vara avsedd för den enskilde mottagaren och dennes familj. Socialstyrelsen har som remissinstans avstyrkt det här förslaget. Vem ska föra gåvoregister? Är det tillåtet att ta emot en gåva i veckan? Hur har man tänkt sig den här kontrollen? EU kräver att denna gåva ska kunna sändas över ländernas gränser, men vi behöver inte gå så strikt i EU:s ledband om vi har skäl att avstå från att följa en del regler. Det här kan tyckas vara en tämligen betydelselös fråga, men den är principiellt viktig. Man måste kanske bygga upp en byråkrati för att registrera alla gåvomottagare så att man sedan kan beivra överträdelser. Propositionen går inte närmare in på hur det här ska se ut.

Propositionen tar också upp alkoholreklamen. Vi vet att den har bidragit till att starkölsförsäljningen har ökat. Det finns inte någon som ser den s.k. lättölsreklamen som annat än reklam för starköl. Så starka insatser för att öka lättölsförsäljningen torde knappast ha satts in om man hade tvingats att ha lättölet i en annan förpackning än den som sammanfaller med starkölets. Man drar sig inte ens för att visa arbetsmiljöer där byggnadsarbetare immuniserar den ädla drycken för att sedan göra sig av med den eller för att anspela på ungdomsmiljöer i närhet av båtliv. Det behövs en skärpning av den reklam som finns, och man borde kräva att lättöl i sin förpackning inte kan förväxlas med starköl.

Vi känner också till från andra länder hur man inte minst i sportsliga sammanhang använder sig av lömsk marknadsföring av alkoholdrycker. Den dolda reklamen för vin som vi ständigt möts av tycks man från regeringens håll acceptera. Jag tror inte att man skulle acceptera om någon i ett TV-program skulle säga: Välj Luxus som en god kaffedryck efter den här maträtten! Men utan att reagera accepterar vi att vinmärke och vinets varu-nummer på Systembolaget anges, så att man kan köpa det.

Förslaget om att det ska vara lördagsöppet på Systembolaget är det mest kontroversiella förslaget i denna proposition. 1982 genomfördes lördagsstängningen. Det medförde färre fall av våldsbrott. Familjen, barnen och kvinnorna fick en lugnare situation. Nu tycker regeringen att det här är överspelat, men man kan inte vara alldeles säker. Därför vill man följa det här försöket med forskningsinsatser. Vilka kommuner som kommer att hedras med att ha lördagsöppet vet vi ännu inte. Vi anser dock att detta inte är värt att pröva. Varför ska man offra kvinnor och barn med dessa försök? Våldet kommer att öka. De som har alkoholproblem kommer att få svårt att avstå från inköp. Dessutom förlängs öppethållandetiderna rejält, och det i sig ökar tillgängligheten.

Att utöka tillgången till alkohol kan inte vara rätt väg att gå för att minska konsumtionen. Var går gränsen när det gäller öppethållandetider? Blir det negativa effekter om Systembolaget har öppet på söndagar? Frågan måste ställas. Svar finns inte i det framlagda förslaget. Regeringen säger bara att man inte ser några negativa effekter från alkoholpolitisk synpunkt.

Man lägger också pussel med de olika verk och myndigheter som finns. Man tänker lägga en liten bit av Alkoholinspektionen på Folkhälsoinstitutet. Man vet inte riktigt vad man ska göra med Folkhälsoinstitutet. Men trots att man inte har fattat ett beslut i riksdagen har man bestämt sig för att utreda hur det här kommer att se ut. Utredningen är också tillsatt. Man lägger en del av Alkoholinspektionens och Folkhälsoinstitutets arbete på OAS, och man behåller Alkoholsortimentsnämnden som fattade det diskuterade beslutet rörande alkoholläskan: den ska finnas kvar.

Alkoholinspektionen utgör en effektiv, kompetent och informativ verksamhet som nu kommer att slås sönder. Man kommer inte att kunna ha den helhetssyn i alkoholfrågor som man, kanske i motsats till andra, har visat sig kunna ha.

Man fäster väldigt stor vikt vid OAS som en organisation, en allmännyttig ideell förening. Om man läser uppslagsboken finner man att ideella föreningar inte ska ha några som helst kommersiella intressen. Men i det här fallet finns stora organisationer med som har klart kommersiella intressen i alkoholindustrin, livsmedelshandeln, bryggerinäringen osv. På Konsum, Ica och Vivo kan man köpa turbojäst, aktivt kol och *fill up*-flaskor för hembränning. Det här finns just på de avdelningar där man har vinensenser och annat som gäller laglig tillverkning. Vi vet också att livsmedelshandeln har svårt att kontrollera åldern vid folkölsförsäljning. Men nu ska regeringen använda sig av dessa organisationer för att vara trovärdig i kampanjer för att minska alkoholkonsumtionen. Vi anser att detta är fel väg att gå. Vi tycker att OAS har ett berättigande men inte i den form som man från regeringens sida anser. Samverkan är bra men inte på detta sätt. Samverkan hade kunnat ske om man hade förstärkt Alkoholinspektionen, om man hade haft en delegation eller om man hade lagt arbetet på Folkhälsoinstitutet.

Kommer OAS att ta över fördelningen av försäkringsmedel till folkrörelser, eller hur har man tänkt sig att det ska ske? Folkhälsoinstitutet ska ju tydligen bli ett organ med bara forskningsinsatser. När Folkhälsoinstitutet bildades var tanken att man också skulle ha nära och goda kontakter med folkrörelserna. Men det har man spolat i detta förslag.

Vi har inte råd från folkhälsosynpunkt att pröva nya experiment, utan vi måste ha en långsiktig lösning. OAS har gjort oerhört mycket dessa första två år. Jag tycker att det talar för att man inte vet hur man ska bedriva en effektiv påverkan och effektiva informationsinsatser. Man har tagit hela skalan och gjort kampanjer under en kort period. Om man ska nå resultat måste man veta vad man ska göra under en lång period, minst tio år. Och det måste finnas en förankring.

Jag satt med i Statskontorets referensgrupp när man diskuterade den framtida organisationsformen för alkoholpolitiken. Det stora problemet är de *ad hoc*-pengar som plötsligt dimper ned i traditionella verksamheter. Det får inte bli så. Om man ska nå resultat måste man veta på lång sikt vad man ska göra.

Vi säger alltså nej till det här OAS-samarbetet, så som det föreslås. Vi tror inte att man skulle använda sig av Tobaksbolaget för att göra anti-tobaksreklam, och det skulle inte vara trovärdigt om man skulle gå ut och säga: "Rök med hänsyn!" eller "En cigarett om dagen ger bättre hjärnfunktion." Vi har ju ofta fått höra att ett glas vin om dagen förlänger livet. Man

har inte riktat sig till någon särskild grupp, vilket har fått effekter. Unga kvinnor tror att detta gäller dem, och under graviditetsperioder har de inte förstått risken med att konsumera alkohol.

Vi tror på mera resurser till polisen och tullen. Det är effektivare. Vi tycker att man kan licensbelägga aktivt kol för att vara med och påverka hembränningen. Vi vill att det ska vara samordnade kampanjer där också folkrörelserna finns med och att man ska arbeta på lång sikt. Då kan man nå resultat. Man ska inte bränna av plötsliga kampanjer som sedan inte ger någon som helst effekt.

Tack!

Ordföranden: Tack för det! Vi har lyssnat till en rad både informativa och intressanta föredragningar. Jag tänker nu lämna öppet för frågor. Jag kan konstatera att statssekreteraren Ewa Persson Göransson har tvingats lämna den här lokalen, men jag tror att det finns andra från Socialdepartementet som har möjlighet att fånga upp de frågor som finns runt hennes inlägg.

Jag har redan ett antal anmälda frågeställare. Därför lämnar jag först över ordet till Chatrine Pålsson. Sedan noterar jag fler frågeställare. Var vänlig och ange till vem ni riktar frågan!

Chatrine Pålsson (kd): Jag vill börja med att tacka för många bra föredragningar. Jag riktar min första fråga till Socialdepartementet.

1965–1977 hade vi i Sverige en rad bekymmer, inte minst med ungdomar och alkohol. Vi hade en del experiment här. Då fattade dåvarande politiker olika beslut för att förändra trenden med ökad alkoholkonsumtion. Man drog bl.a. in ölförsäljningen till Systembolaget, och man stängde på lördagarna. Man hade informationskampanjer osv. Det ledde till att Sverige under perioden 1977–1984 lyckades minska konsumtionen med 20 %. Min fråga till Socialdepartementet är: Hur vågar man på nytt ha lördagsöppet på Systembolaget när det gick så dåligt förra gången?

Min nästa fråga gäller Systembolagets ordförande som uppmärksammade oss på att det här kommer att kosta pengar för Systembolaget. Det är rimligt, och det förstår vi alla. Min fråga är: Har ni gjort en prognos över hur mycket det kommer att kosta såväl att ha öppet till kl. 19 som att ha öppet på lördagarna?

Tack!

Anitra Steen: Jag uppfattade inte frågan.

Chatrine Pålsson (kd): Jag undrar om Systembolaget har gjort någon beräkning på vad regeringens proposition kommer att kosta Systembolaget. Det gäller lördagsöppna butiker osv.

Gert Knutsson: Anledningen till att regeringen nu föreslår försök med lördagsöppet är att det sedan lördagsstängningen i början av 1980-talet har hänt väldigt mycket i det svenska samhället. Det gäller inte minst det som har redovisats här. Vi har fått öppnare gränser och en ökad svartspritskonsumtion som gör att vi i praktiken på många håll har lördagsöppet redan i dag.

Vi tror att det är viktigt att ha lördagsöppet för att förbättra servicen på Systembolaget och för att förbättra dess legitimitet. Vi tror inte heller att en sådan ökad service skulle påverka konsumtionen.

Den utvärdering som gjordes när lördagsstängningen infördes visade att lördagsstängningen inte hade några effekter på själva konsumtionen. När man tittar tillbaka på den utvärdering som gjordes när stängningen infördes blir man lite frågande till varför man egentligen stängde. Om man tittar noga ser man faktiskt att misshandelsfrekvensen, inte minst på fredagar, fyrdubb- lades och att utomhusmisshandeln ökade totalt sett fredag–söndag mer än den minskade på lördagar.

Vi vill ta reda på fakta. Vi tycker att det är viktigt att man nu har en försöksverksamhet som utvärderas vetenskapligt och noga. Sedan får man isolera och se vad lördagsöppet respektive lördagsstängt har för effekter när det gäller skador, misshandel, konsumtion m.m., så att vi får det här allsidigt belyst. Det är anledningen till att vi vill ha den här försöksverksamheten och få den utvärderad. Om man tittar tillbaka kan man ställa allvarliga frågor om vad stängningen faktiskt hade för konsekvenser.

Anitra Steen: Vi har inte några exakta beräkningar i dag på vad de förslag som ligger i propositionen kostar. Det är faktiskt omöjligt att ha det, eftersom dessa kostnader är beroende av i vilken grad servicen ska byggas ut och av vilka behov som finns. Det måste naturligtvis också göras affärsmässiga bedömningar av hur öppetiderna ska se ut och relatera till kundbehov osv. Däremot kan man säga att investeringskostnaderna för etablerande av en butik schablonmässigt ligger på ungefär 1–2 miljoner kronor. Det etableringsprogram som vi arbetar med just nu, som skulle gälla för de kommande två åren, skulle innebära en ökad driftkostnad på runt 30 miljoner, eventuellt mer. Jag kan t.ex. också nämna att betalningsformerna kan förändras så att vi får en ökad användning av kreditkort. Beroende på vad kreditkortsföretagen tar betalt har vi skattat kostnaden som mest till runt 60 miljoner för kreditkortsanvändning osv. Det är de avgifter som vi som företag tvingas betala. Det går alltså inte att säga något exakt just nu, men det handlar om väsentligt ökade kostnader.

Rinaldo Karlsson (s): Jag vill ställa två frågor. Först och främst vänder jag mig till Socialdepartementet. Jag tänker på införselkvoterna, som är under förhandling. Hur ser man på förutsättningarna för att det ska vara ungefär som i dag? Eller kommer det inte att hålla? Sedan skulle jag vilja ställa en fråga till Karin Israelsson. Det gäller detta med försök – jag betonar det – med lördagsöppet på systembolagen. En del känner ju redan till konsekvenserna. Skulle det inte vara skönt om ni också fick det här belagt med en riktig forskning på området så att man inte behöver gissa? Nu har vi gissat i 20–25 år. Nu kanske vi äntligen får en riktig bedömning av det hela. Hur ser ni på det?

Gert Knutsson: Det är Finansdepartementet som leder införselförhandlingarna. Jag anser att det i första hand är Finansdepartementet som ska svara.

Agneta Bergqvist: Vi försöker få till stånd förhandlingar nu. Finansministern har alltså skrivit till en kommissionär som är ansvarig för de här frågorna. Vi

hoppas att dessa förhandlingar ska inledas under hösten. Målsättningen med dem är att man ska behålla de nuvarande införselrestriktionerna under så lång tid som möjligt.

Karin Israelsson: Det är klart att vi inte säger nej till kunskap, men vi ser inte denna kunskap som den absolut väsentligaste kunskap att söka. Vi har av erfarenhet funnit att det blir mer skador med fler utskänkingsställen, större möjligheter att köpa alkohol och en ökad tillgänglighet. Vi vet också att många kommer att sköta det här med att köpa alkohol på lördagarna bra, men vi tycker att det handlar om solidaritet med många utsatta familjer, där både män och kvinnor har stora behov av att förse sig med alkohol hela tiden. Om de kan undvika att göra det under två dagar i veckan är det till gagn för dessa familjer.

Vi har provat med olika experiment, t.ex. försäljning av mellanöl, som slutade i katastrof. Vi har försökt med annan starkölsförsäljning i livsmedels-handeln. Det har också slutat med katastrof. Vi tycker inte att det finns någon anledning att upprepa misslyckade försök. Regeringen känner helt klart en oro när man nu ska följa upp det här med forskning, trots att man säger att man inte tror att det ska vara några negativa effekter.

Rolf Olsson (v): Jag har en fråga, och jag skulle gärna vilja ha svar från Socialdepartementet, forskare och landsrådet. Den handlar om olika åtgärder som är effektiva i alkoholpolitiken.

Prispolitik och åtgärder som begränsar tillgängligheten brukar anses som de viktigaste alkoholpolitiska instrumenten. Det är en uppfattning som har brett stöd. Forskare, som Sven Andréasson, har utvecklat det här i skattningen av olika åtgärders effektivitet.

Det finns i propositionen, och framför allt i debatten, ändå uttryckt något slags förhoppning och en uppfattning om att man kan tumma på dessa viktiga instrument och ersätta dem med andra åtgärder, främst av informationskaraktär. Jag skulle vilja höra företrädarna här kommentera det resonemanget och svara på frågan om inte risken är stor att totalkonsumtionen ökar om vi tummar på de viktigaste instrumenten, vilket jag anser att man gör i och med lördagsöppet.

Frågan är: Kan informationskampanjer, även om de kallas träffsäkra, fullt ut motverka åtgärder som ökar tillgängligheten? I förlängningen går man kanske vidare med prissänkningar.

Gert Knutsson: Flera talare har i dag visat på att vi står inför en förändrad värld med en ökad internationalisering. Det innebär i sig att tillgängligheten ökar ju mer vi reser och rör på oss och ju mer samhället förändras. Det går inte att förhindra. Dessutom är det intressant att höra exempel från Kanada där man också har haft monopol och fortfarande delvis har det. Tillgängligheten har ökat drastiskt de senaste 10–15 åren, men konsumtionen och skadorna har minskat. Det finns många tecken som visar på att det inte längre finns något sådant här självklart samband.

Det här är en utveckling som vi faktiskt måste ta till oss. Vi måste se hur vi kan göra det bästa av det här. Det finns saker och ting som vi inte kan ändra på. Då måste vi hitta nya metoder. Information, undervisning och påverkan

är väl de medel som står till buds och som vi måste försöka göra effektivare. Och vi tror att man mycket väl kan göra det.

Professor Robin Room: (Översättning från engelska språket) Utifrån forskning om alkoholutbildning och information kan man rent generellt säga att det är oerhört svårt att peka på några verkliga resultat när det gäller att påverka och ändra beteendemönstren. Man kan också vidga det hela och titta på narkotika och tobak. Då kan man finna ändrade mönster när ändringar sker över hela samhället. Omfattande informationskampanjer kan bidra till något som redan pågår i samhället. I det här fallet säger forskningen egentligen att man inte skall sätta alltför stor tilltro till information som en ersättning för andra åtgärder.

Karin Israelsson: Man vet ju att det mest kostnadseffektiva är monopolet och prisinstrumentet. Om man rubbar på detta får man en ökad konsumtion. Det här är egentligen de enklaste åtgärderna men kanske inte de mest accepterade. Sedan vet vi från många års verksamhet att förebilder spelar en oerhört stor roll. Det handlar också om att ändra samhällets attityder, att man inte har en tillåtande syn på att unga dricker. Barn som växer upp i familjer där man inte får dricka alkohol som barn dricker också mindre alkohol som vuxna. Det måste alltså genomsyra hela samhället om man ska kunna förändra. Jag vet att informationsinsatser i sig inte är tillräckliga. De ligger väldigt lågt på kostnadseffektivitetsskalan. Om de ska ha effekt måste de vara långsiktiga och genomgripande, och alla måste vara med i dem. I det avseendet tycker jag att man har brustit från OAS sida.

Leif Carlson: Jag har en fråga. Den gäller egentligen den framtida inriktningen på den svenska alkoholpolitiken. Den bottnar lite i den förra frågan.

Rent empiriskt, oavsett modeller och teoretiska spekulationer, har man alltså i Kanada – i Québec, Ontario och Alberta – kunnat öka tillgängligheten och liberalisera. Man har fått en minskad förbrukning, färre olycksfall och färre dödsfall. Det är alltså empiriskt belagt. Därför blev man något undrande när Ewa Persson Göransson, som dock har gått, i sitt inlägg sade att den traditionella svenska alkoholpolitiken var mycket framgångsrik och att vi ska behålla stommen i den även om vi nu inte kan låsa in oss; det finns en större rörlighet. Jag undrar vad det är som är så lyckat i den alkoholpolitiken när man brukar säga att alkoholen kostar det svenska samhället 100 miljarder eller 11 300 kr per invånare. Samtidigt ser vi på framlagda papper från Kanada, med 30 miljoner invånare, att alkoholen där kostar 40 miljarder, dvs. 1 300 kr per invånare. Där dricker man tydligen lite mer och är lite liberalare. Det är alltså åtta gånger så dyrt med den svenska alkoholpolitiken. Vad är det som är så framgångsrikt med den och som gör att vi ska behålla så mycket av den? Borde inte detta vara ett incitament för att vi ska sätta oss ned och skapa en långsiktig ny alkoholpolitik utifrån de empiriska exempel som finns i stället för lite kraft i kanten som den nuvarande propositionen innebär. Det finns ju även exempel från Nya Zeeland.

Alkohol är ett stort problem, men vi kan inte sitta och driva en politik som uppenbarligen är ineffektiv, utan vi måste ha en helt ny alkoholpolitik. Arbetar ni något utefter det?

Gert Knutsson: Nog kan man säga som Ewa Persson Göransson sade att svensk alkoholpolitik har varit framgångsrik om man ser till den konsumtionsnivå och den skadenivå som det svenska samhället har haft och fortfarande har. Mycket beror på prisinstrumentet och monopolet. Dessa medel har varit väldigt effektiva. Men i och med de förändringar som förestår och inte minst vårt medlemskap i EU blir de inte lika effektiva framöver.

Vi ska självfallet inte kasta ut barnet med badvattnet på något sätt och försöka överge instrument så länge de är effektiva. Vi tror och uppfattar att vi ska ha kvar monopolet och prisinstrumentet så länge vi kan göra dem effektiva. Men de blir inte lika effektiva som tidigare. Det är i det här avseendet som vi ser att vi också måste söka andra metoder. Jag tror även att det är viktigt att vi har en försiktig förändring.

Det är nog många som vill understryka att vår politik hittills har varit framgångsrik. Jag tror att konsumtionsnivån och skadenivån är lägre i Sverige än i Kanada.

Kerstin Heinemann (fp): Jag hade en liknande fråga som den som Rolf Olsson ställde. Jag tror att jag har fått den information som jag ville ha.

Kenneth Johansson (c): Jag har två frågor. Den första är till OAS företrädare. Jag tillhör dem som tycker att OAS har en bra ansats. Däremot förstår jag inte hur man kommer fram till slutsatsen att forma förslaget så att det ska vara en allmännyttig ideell förening. Jag tycker att det är tveksamt att blanda myndigheter och företrädare för näring m.fl. Min fråga är: Ser inte företrädare för OAS själva detta som ett problem? Och varför krånglar man till det så att det som är syftet med ett bra samarbete kanske blir förfelat?

Den andra frågan är till Rikspolisstyrelsen, och den handlar om alkohol och trafik. Enligt statistik som jag har tagit del av är det nu betydligt färre misstänkta fall av rattfylleri om man gör en historisk jämförelse under en tioårsperiod. Jag tror inte att situationen är så radikalt förändrad till det bättre. Jag tror snarare att det handlar om polisens resurser och prioriteringar. Min fråga till Rikspolisstyrelsen är: Vilka mål har ni ställt upp och fastställt – jag tänker bl.a. på alkoholutandningsprover m.m.? Hur uppfyller ni målen, och hur prioriterar ni just alkohol- och trafikproblematiken?

Håkan Wrede: Den första frågan gällde vilken organisatorisk form OAS skulle kunna anta i framtiden. OAS-kommittén har lagt fram ett förslag i form av ett betänkande – *OAS i framtiden*. OAS har pekat på att det går att antingen fortsätta i form av en statlig delegation eller i någon form av ideell förening. Regeringen har gjort bedömningen att OAS på sikt bör utvecklas till en allmännyttig ideell förening.

Det går naturligtvis att ha olika uppfattningar om vad som är den lämpligaste organisationsformen. Regeringen har valt att föreslå detta. Jag har inte heller uppfattat att det finns några invändningar mot att välja ett av de två alternativ som OAS-kommittén själv har pekat på som möjlig framtida organisation.

Jag är inte säker på att jag uppfattade exakt frågan om OAS-samarbetet som sådant. Jag tolkade frågan så att frågeställaren ville ta upp frågan kring den konstruktion som OAS har, dvs. här finns företrädare från departement,

myndigheter, företag och branschorganisationer. Styrkan och spänningen med den nya konstruktionen är att vi har enats om en gemensam plattform som är basen för det arbete vi bedriver inom OAS: Det är den plattformen som bl.a. tar hänsyn till det alkoholpolitiska regelverk som råder, den nationella handlingsplanen för alkohol- och drogförebyggande insatser som gäller i Sverige. Inom den ramen har vi enats om att arbeta tillsammans inom några områden. Olika branschorganisationer har sagt sig vara beredda att ta ett ökat ansvar, att på ett aktivt sätt medverka till sundare och måttfullare alkoholvanor i landet. Vi har enats om att som första insats försöka göra någonting åt den illegala alkoholhanteringen. Därtill kommer de viktiga punktnykerhetsområdena. Vi har enats om vad vi ska göra och vilken riktning arbetet ska ta.

Fru ordförande! Låt mig få kommentera något de missuppfattningar som företrädare för nykterhetsrörelsen har beträffande tankarna bakom den kampanj som vi nu har enats om att bedriva, nämligen kring svartspriten. Det är inte fråga om en kortsiktig insats. Det är ett långsiktigt arbete som vi är väl medvetna om att vi kommer att bedriva under lång tid för att nå resultat. Vi är också klara över att information i sig inte är det enda som kan hjälpa. Naturligtvis – som jag pekade på i mitt anförande – är det mycket viktigt att polis och tull ökar sina insatser för att bekämpa tillgången. Det behövs också lagstiftningsåtgärder, och ett arbete på det lokala planet är viktigt för att nå framgångar i strävandena att påverka attityder och konsumtionen av svartsprit.

Jag skulle önska att nykterhetsrörelsen skulle ansluta sig till den viktiga uppgiften att med gemensamma tag försöka bekämpa svartspriten.

Maria Oswaldson: Vår uppfattning är att förändringarna i statistiken vad gäller rattfylleri inte bara är fråga om minskade polisiära resurser utan också en faktisk minskning av antalet rattfyllerister i trafiken.

Polisen jobbar i denna fråga som i alla andra frågor mer problemorienterat och mindre kvantitativt än tidigare. Vi lägger oss vinn om att finnas på rätt tider på rätt platser och framför allt att på förebygga brott. Mer kraft läggs på att förhindra tio rattfyllerister i stället för att sätta fast den där enda. Det är en ändring i vår struktur, som innebär att bli mer breda och att förhindra brott.

Thomas Julin (mp): Mina frågor vänder sig till polisen.

Lördagsöppet är en serviceåtgärd tänkt att konkurrera med handeln med illegal sprit. Har ni i polisen en bild över vem som köper den illegala spriten? Tror ni att det är möjligt att konkurrera ut illegal verksamhet genom att ordna förbättrad service på Systembolaget?

En annan fråga gäller straffsatserna för hantering av illegal sprit. Anser ni att de är av en sådan storlek att den som håller på med verksamheten uppfattar den som ett allvarligt brott?

Ser ni någon risk att våldet i samhället kan öka genom att införa lördagsöppet?

Maria Oswaldson: Den första frågan var vem som köper svartsprit. Det är företrädesvis de som har allvarliga alkoholproblem. Det är storkonsumenterna som förbrukar den största delen av svartspriten. Sedan är det i stor del

gemene man, dvs. fredagsköpen på företagen och andra ställen. Det är också ungdomar.

Det står i rapporten att ungdomar köper en stor del av den hembrända spriten. Det är för mycket sagt. Den största delen går till storkonsumenterna. Vad man möjligen kan säga är att en stor del av ungdomarnas egen konsumtion består av svartsprit. Många gånger räcker det med en gång för att det riktigt allvarliga ska hända. Det är alltid allvarligt när ungdomar är inblandade. De stora mängderna går till storkonsumenterna. Men svartspriten finns överallt.

Sedan var det frågan om vi tror att lördagsöppna systembolag kan motverka problemet. Vi tror att det kommer att ha en begränsad effekt på svartspriten. Den har redan slagit rot. Den har sina nätverk, och den har sina försäljningskanaler. Det är väldigt svårt att luckra upp sådana nätverk när de väl har fått fäste. De har nu fäste.

Kommer våldet att öka med lördagsöppna systembolag? Vi tror det. Vi vet inte. Vi välkomnar en försöksverksamhet om den bedrivs tillsammans med genuin, riktig och klok forskning. Man måste beakta dels att representativa orter väljs, dels risken för att olika aktörer under en försöksperiod anstränger sig i olika riktningar beroende på vad de vill se för resultat av försöksverksamheten. Kan verksamheten genomföras på ett bra sätt ur forskningssynpunkt, är det värdefullt att få fakta på bordet.

Sedan var det straffsatserna. Vi har påtalat att vi vill se en höjning av straffsatserna. Vår bild av svartsprit är att det går att tjäna ofantliga summor till en förhållandevis ringa risk vid jämförelse med annan brottslig verksamhet. Jämfört med narkotikasmuggling kan man tjäna grova pengar på svartsprit men inte riktigt komma upp i samma straffsatser som med narkotika. Både vi och tullen ser hur en del av de kriminella brottsyndikaten har växlat och gått över från narkotikahandling till svartspritshandling. Det kan vara ett värde av 12 miljoner kronor på en lastbil. Vi vill se en skärpning av straffbestämmelserna. Vi vill se ett grovt brott med en minimibestrafning på i varje fall sex månader. Det ska även finnas klara kriterier på vad som är ett grovt brott. Bl.a. skulle försäljning till ungdomar innebära ett klart steg mot ett grovt brott.

Chris Heister (m): Min fråga riktar sig till Rikspolisstyrelsen och Generaltullstyrelsen och handlar om det som Thomas Julin just tog upp.

Många hävdar att monolet är viktigt och att prispolitiken är viktig i den svenska alkoholpolitiken. Vi har egentligen inget monopol i dag eftersom endast hälften av all sprit säljs via Systembolaget och en tredjedel av all sprit är illegal sprit, dvs. antingen hembränt eller smuggelsprit. Tillgängligheten är stor. Håkan Wrede sade att det inte finns butiker utan att det går att köpa spriten på stan eller få den levererad till sin arbetsplats. Det går att få den dagtid eller nattetid och det finns inga åldersgränser.

Kjell Jansson visade att det finns väldigt stora summor att tjäna på den illegala spriten. Det kanske inte rör sig om 12 miljoner men åtminstone hälften, 6 miljoner, att tjäna på svartspriten på en långtradare. De stora syndikaten göds av den svenska prispolitiken inom alkoholpolitiken.

Vad betyder det för kriminaliteten som sådan att det finns mycket pengar att tjäna? Det finns stora syndikat. Vad betyder det när syndikaten på alko-

holsidan får fotfäste i Sverige – de har inte funnits tidigare – men som sedan går över till narkotiksidan? Hur bedömer ni smittoeffekterna i övrigt när det gäller svartspritens inflöde över Sveriges gränser?

Kjell Jansson: Precis som Rikspolisstyrelsen har sagt tidigare, när kanalerna väl är etablerade är det svårt att slå håll på dem. Det är en allmän kunskap för oss precis som för polisen. Vi ser samma tendenser för öl och vin. Jag visade tidigare sprit omräknat på ren alkohol. Utvecklingen för öl har ökat markant, och utvecklingen för vin har ökat markant. Det är svårt att slå håll på etablerade kanaler. Det är strukturerad, illegal brottslighet i stor skala.

Maria Oswaldson: Ölhandeln har givetvis jättestor betydelse för en stor del av den övriga brottsligheten. De stora pengarna som tjänas in gör man av med någonstans. De investeras sällan i annan laglig verksamhet utan i annan illegal verksamhet, alltså stora pengar in i verksamheter vi inte gärna vill se.

Kopplingen mellan alkohol och våld är den i särklass tydligaste kopplingen som finns. Det finns ett tydligt samband mellan alkohol och våldsbrottslighet. I och med ett mer okontrollerat drickande bland ungdomar blir det mer våld.

Lars Gustafsson (kd): Jag vet inte riktigt vem jag ska vända mig till med min fråga, men jag tror att det är Generaltullstyrelsen.

När man talar om total konsumtion avser man både registrerad och oregistrerad konsumtion. Den oregistrerade konsumtionen är en skattad konsumtion. Statistiken för slutet av 90-talet gör mig rent förskräckt. Jag undrar hur mycket som fastnar i tullen och hur mycket som kommer in. Hur har man då skattat vad som är den oregistrerade försäljningen? Hur mycket har tullen inte lyckats få tag i?

Sedan tillkommer även tillverkning i landet. När man ser siffrorna i propositionen kan man undra om det verkligen är en så förhållandevis liten andel som är den totala konsumtionen. Har det inte varit en total ökning nettomässigt? Hur mycket tror tullen att tullen verkligen tar i beslag av den verkliga frakten?

Kjell Jansson: Den frågan försöker vi faktiskt att undvika, även om den är intressant. Det är en mycket berättigad fråga.

Det finns mätningar som har gjorts inom olika forskningsmiljöer. Jag vet inte vem som har initierat dem, men jag tror att Håkan Wrede möjligtvis kan svara på det.

Det finns en statlig utredning där det framgår att omkring mitten av 1990-talet tog tullen omkring 10–15 % av den sprit som kom in över gränserna. Vi tror att vi har ökat den siffran. Precis som jag sade i mitt anförande, de stora staplarna för slutet av 90-talet beror på att vi har blivit mer effektiva. Vi har försökt att använda mer av analys och underrättelseverksamhet i vårt arbete.

Ponera att vi har blivit dubbelt så effektiva – vilket vore välkommet om någon kunde verifiera det – är det ändå fråga om så stora mängder att den totala införseln över gränsen är betydligt högre än tidigare. Någon riktigt belagd statistisk undersökning över detta finns inte. Det finns bara uppskattningar inom olika forskningsmiljöer. Det är betydande mängder av illegal sprit som finns på marknaden. Hur stor den mängden är i förhållande till den

legala kan jag inte svara på – möjligtvis Håkan Wrede som har mer statistik på området.

Svaret på den konkreta frågan är att vi tror att vi har blivit mer effektiva, 15–20 %. Men det är en osäker siffra, och mörkertalet är stort.

Håkan Wrede: Jag ska inte ge mig in på att försöka föregripa den forskningsrapport som, om jag är rätt underrättad, ska komma under hösten, den s.k. KALK-rapporten. Den finns också refererad i den alkoholpolitiska propositionen. Det är det mest avancerade försöket som hittills har gjorts för att svara på den besvärliga frågan hur stort mörkertalet är. Jag vill inte säga mer än så. Det kommer snart en rapport från undersökningen.

Gert Knutsson: I kap. 5 i propositionen, som handlar om utvecklingen av alkoholkonsumtionen, refereras till KALK-undersökningen. Det är den mest avancerade undersökningen i världen, där man verkligen försökt att uppskatta hur stor andel svartspritkonsumtionen är i landet. De siffror som finns redovisade på s. 44–45 uppfattas av de flesta som en riktig beskrivning av nivån på totalkonsumtionen i Sverige.

Marietta de Pourbaix-Lundin (m): Sveriges undantag för införselregler kommer inte att vara för evigt. De kan förändras redan nästa år. En av mina frågor är riktad till Finansdepartementet: Vilken beredskap för att sänka skatten finns om införselreglerna för Sverige ändras redan nästa år, dvs. man får ta in 10 liter sprit och 110 liter vin? Vi har hört att vi kan förlora på gränshandeln eller sänka skatten och därmed förlora skatteintäkter.

Min andra fråga går till Systembolaget och Anitra Steen. Hon sade något hon aldrig förklarade. Jag undrar mycket där eftersom jag inte får ihop det: Om införselreglerna ändras behövs detaljhandelsmonopolet ännu mer. För mig är det obegripligt. Om det går att ta in mer till lägre priser – om inte skatterna sänks – kan man undra om Systembolaget behövs. Varför byggs det ut fler butiker? Finns det ingen långsiktighet? Jag förstår att det inte är ni som står för att det ska byggas ut fler butiker, det är regeringen, men det hela går inte ihop för mig.

Agneta Bergqvist: Det enda som är riktigt klart avseende det svenska undantaget vad gäller införselrestriktioner är att vi har nuvarande reglering fram till den 30 juni 2000. Det är oklart vad som händer efter det. Det är ändå troligt att förhandlingarna kommer till stånd. Det är naturligtvis svårt att gissa vad som ska hända då. Det är kanske inte en så dum gissning att Sverige får det undantag som Danmark och Finland har fått.

Om dessa förhandlingar inte kommer till stånd eller de inte leder till önskvärt resultat, inträder ett mer oklart tillstånd. Då kan frågan lösas genom en förhandling i EG-domstolen.

För att Sverige med säkerhet ska kunna behålla sina införselrestriktioner efter den 30 juni 2000 behövs det en direktivändring. Då krävs det ett förslag från kommissionen. Då får man se vad det leder till. Möjligen kan Lennart Hamberg svara.

Lennart Hamberg: Vi väntar på ytterligare någon följdfråga.

Anitra Steen: Jag ska försöka förklara vad jag menar. Alkoholpolitiken har två starka instrument i dag, priset och tillgängligheten via detaljhandelsmonopolet. Det ena instrumentet försvagas till följd av att man måste harmonisera alkoholskatterna till europeisk nivå. Då måste man se till att det andra mest effektiva instrumentet stärks på olika sätt. Om medborgarna efterfrågar en bättre service, och det är grund för tilltron till detaljhandelsmonopolet, kan man på det viset bidra till att stärka detaljhandelsmonopolet. Jag tror också att det ger förutsättningar att på ett tydligt sätt – vi har hört många negativa röster om informationens betydelse och effekter på alkoholpolitiken – lyfta fram detaljhandelsmonopolet och alkoholpolitiken på ett helt annat sätt om prisinstrumentet försämras. Vi kommer att se vikten av detaljhandelsmonopolet. Det är viktigt att se möjligheten.

Susanne Eberstein (s): Jag vill ställa en fråga till våra forskare. Förmiddagen har visat att vi på ett defensivt sätt försöker att hålla emot framtiden och det som sköljer över oss av kriminalitet, våld och alkohol. Så sitter vi här och håller emot allt vad vi kan.

Söker forskningen nya metoder att försöka komma åt alkoholproblemen och den alkoholpolitiska situationen? Är det enbart fråga om en kartläggning? Jag vill bara ha ett ja eller nej.

Professor Robin Room: (Översättning från engelska språket) Det är själva policyprocessen som leder till de idéer som vi följer upp. Naturligtvis kan forskarna vara en del av den processen. I Sverige har man på ett ganska mildt sätt försökt att avskräcka från inköp av alkohol via försäljning. Det kan man använda även på andra sätt t.ex. Det kan också gå utöver det man gör i Sverige. Visst kan vi fundera på detta. Man kan knappast förvänta sig några underverk från forskningen när det gäller nya tankegångar.

Esa Österberg: Alkoholforskningen sysslar med gamla frågor, men även med nya. Speciellt olika slags försöksverksamhet på lokalnivå har varit på tapeten under de senaste åren. Det har funnits ganska stora projekt, bl.a. i USA, Kanada, Finland och även i Sverige. Det är kanske någonting som ter sig lite lovande, men vi måste utveckla den mer och utforska effekterna mer.

Ordföranden: Jag ber att få tacka alla medverkande för både intressanta och informativa föredragningar och alla ni andra som har bidragit med frågor för att fördjupa den information som föredragandena har lämnat. Jag är helt övertygad om att diskussionen runt dessa frågor kommer att fortsätta både i och utanför socialutskottet. Det gäller att hitta de redskap som bäst leder till målet, nämligen att minska alkoholskadorna i samhället. Riksdagen kommer att fatta ett beslut den 24 november. Men inte ens med det beslutet kommer diskussionen att sluta, utan den kommer att fortgå och pågå.

Tack. Utfrågningen är avslutad.

Alkoholfrågor

Till socialutskottet

Socialutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1998/99:134 Vissa alkoholfrågor, m.m. jämte motioner. Skatteutskottet begränsar sitt yttrande till avsnitten 9.2, 9.4–6 i propositionen samt de motioner som berör dessa avsnitt. Utskottet får anföra följande.

Yrkesmässig införsel av och partihandel med spritdrycker, vin och starköl

Gällande bestämmelser

Försäljning av spritdrycker, vin och starköl utanför detaljhandels- och serveringsledet får bedrivas endast av den som har partihandelstillstånd. Partihandelstillståndet ger innehavaren rätt att exportera varorna och sälja de varor som tillståndet omfattar till andra partihandlare, till Systembolaget, till innehavare av serveringstillstånd och till den som har inköpstillstånd för användning av varorna i teknisk, industriell, medicinsk, vetenskaplig eller liknande verksamhet samt till exportbutiker och till fartyg och flygplan för proviantering. Den som har partihandels- eller tillverkningstillstånd har också rätt att importera spritdrycker, vin och starköl till Sverige. Importrätten tar endast sikte på införsel i och för rörelsen.

Partihandelstillstånd meddelas av Alkoholinspektionen om sökanden med hänsyn till sina personliga och ekonomiska förhållanden samt omständigheterna i övrigt är lämplig att utöva verksamheten. Sökanden skall betala ansökningsavgift samt om tillstånd beviljas även en årlig tillsynsavgift. För det fall tillståndshavaren har lager i Sverige, skall dessa lager uppfylla kraven i Alkoholinspektionens föreskrifter och allmänna råd.

Alkoholinspektionen har det direkta tillsynsansvaret över innehavarna av partihandelstillstånd. Syftet med inspektionens tillsyn är att kontrollera dels att de lagstadgade reglerna efterlevs, dels att förutsättningarna för tillstånd fortfarande föreligger. Tillsynen kan genomföras i form av s.k. administrativ tillsyn eller genom kontrollbesök.

En partihandlare kan få sitt tillstånd återkallat av Alkoholinspektionen om han bryter mot alkohollagens bestämmelser eller om den personliga lämpligheten inte längre är uppfylld. Sedan år 1995, när nuvarande tillståndssystem började gälla, har 14 (av totalt 77) tillstånd återkallats av Alkoholinspektionen på grund av olaglig import, slarv med bokföringen eller personlig olämplighet. Det vanligaste orsaken till att tillstånd till tillverkning och partihandel har upphört att gälla är att tillståndshavaren själv begärt det eller att verksamheten gått i konkurs. I dag finns drygt 300 partihandlare. Majoriteten av dessa är också godkända som upplagshavare.

Den som vill importera alkoholdrycker för kommersiellt bruk måste också iaktta de skatterättsliga reglerna beträffande handel med sådana drycker. Dessa regler återfinns i lagen (1994:1564) om alkoholskatt som i sin tur

bygger på de gemenskapsrättsliga reglerna i rådets direktiv 92/12/EEG, det s.k. cirkulationsdirektivet. I princip behövs ett godkännande från skattemyndigheten för yrkesmässig import av alkoholdrycker. Säkerhet för skatten skall ställas. Skattemyndigheten gör också en vandelsprövning av den som ansöker om godkännande som upplagshavare. För upplagshavare skall även skatteupplaget godkännas av skattemyndigheten. Tull- och skattemyndigheter utövar kontroll över införseln och skattskyldigheten. En upplagshavare som inte längre uppfyller kraven på lämplighet kan få sitt godkännande återkallat av skattemyndigheten. Motsvarande gäller för en registrerad varumottagare.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att partihandelstillstånden tas bort i sin nuvarande form och ersätts med en reglering som är direkt kopplad till vissa begrepp i alkoholskattelagen. Förslaget innebär att partihandel (inkl. import) med spridrycker, vin och starköl får bedrivas endast av den som skattemyndigheten har godkänt som upplagshavare eller registrerat som varumottagare. Den stora skillnaden jämfört med i dag blir att partihandlarna inte behöver ha något tillstånd från Alkoholinspektionen eller erlagga några ansöknings- eller tillsynsavgifter. Dessa avgifter har också varit föremål för omfattande kritik från Europeiska kommissionen, anför det. Vidare innebär förslaget att det administrativa sanktionssystemet i alkohollagen ersätts med bestämmelserna om återkallelse av ett godkännande som upplagshavare i alkoholskattelagen varigenom viss dubbelkontroll försvinner. Regeringen föreslår därvid att det i alkoholskattelagen införs en bestämmelse om att beslut om återkallelse skall gälla omedelbart samt att ett uttryckligt krav på vandelsprövning av den som ansöker om registrering som varumottagare införs.

Vidare föreslås att restauranger med serveringstillstånd som själva vill importera spritdrycker, vin och starköl i lagstiftningen skall behandlas på samma sätt som övriga partihandlare, dvs. något krav på tillstånd från Alkoholinspektionen skall inte krävas. Däremot skall restaurangerna i likhet med andra kommersiella importörer vara godkända av skattemyndigheten som upplagshavare eller som registrerade varumottagare. Enligt regeringens mening bör restauranger normalt komma i fråga för registrering som varumottagare. Skälet till regeringens förslag i denna del är att det inte får finnas någon osäkerhet beträffande vem som har rätt att importera och/eller partihandla med alkoholdryckerna i fråga. De två partihandelskategorierna – upplagshavare och registrerade varumottagare – finns båda efter vederbörligt godkännande registrerade hos skattemyndigheten, vilket kan kontrolleras av tull- och polismyndigheter, kommuner, länsstyrelser, restauranger och andra som vill kontrollera behörigheten.

Enligt regeringens bedömning bör dagens svenska partihandlare kunna fungera på marknaden på ungefär samma villkor som i dag och en av alkoholpolitikens huvudprinciper om att begränsa tillgängligheten kvarstå oförändrad.

Regeringen föreslår vidare att skattemyndigheten skall åläggas också att kontrollera att alkoholvarorna inte säljs till andra än Systembolaget, restau-

ranger med serveringstillstånd eller till andra partihandlare. Beskattningsmyndigheten (Skattemyndigheten i Gävle) skall således i stället för Alkoholinspektionen kontrollera att varorna endast har sålts till den som är berättigad att köpa dessa. Denna sistnämnda uppgift föreslås beskattningsmyndigheten kunna uppdra åt skattemyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö att utföra i dess ställe. Uppmärksammas det att någon sålt direkt till konsument (vilket är straffbelagt) skall detta enligt propositionen leda till att godkännandet som upplagshavare respektive registreringen som varumottagare ifrågasätts.

Bakgrunden till regeringens förslag är i huvudsak den kritik som riktats mot det svenska tillståndssystemet för partihandlare och tillverkare i det s.k. Franzénmålet (där EG-domstolen prövade förenligheten av Systembolagets detaljhandelsmonopol med gemenskapsrätten) samt den kritik som framförts av Europeiska kommissionen i en formell underrättelse till regeringen. I underrättelsen gör kommissionen gällande bl.a. att vissa villkor och krav i den svenska lagstiftningen beträffande ansökan och innehav av partihandelstillstånd står i strid med EG-rättens bestämmelser. Även kraven på dubbla tillstånd för restauranger som vill importera spritdrycker, vin och starköl kritiserades av kommissionen.

Motionerna

I *motion So14 av Thomas Julin m.fl. (mp)* yrkas avslag på förslaget om att avskaffa nuvarande regler om partihandelstillstånd (yrkande 1). Med tanke på medlemskapet i EU, de öppna gränserna och kriminella grupperns ökade intresse för alkoholmarknaden är det enligt motionärerna nu mer än någonsin viktigt med en övergripande kontroll av alkoholhanteringen. Alkoholinspektionen har en mycket betydelsefull roll på alkoholområdet, bl.a. när det gäller att garantera att hanteringen av alkohol sker ansvarsfullt och i enlighet med gällande regler. Motionärerna är oroade över att viktiga delar som ingår i Alkoholinspektionens verksamhet kommer att försvinna om skattemyndigheten skall ta över hanteringen och inrymma denna verksamhet inom befintliga resurser.

I *motion So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* hemställs att nuvarande system med partihandelstillstånd skall finnas kvar (yrkande 3). Alkoholinspektionen med dess kontroll- och tillsynsverksamhet fyller enligt motionärerna en viktig roll på det alkoholpolitiska området. Det går inte att ersätta inspektionens verksamhet med den prövning och kontroll som Särskilda skattekontoret gör. Förslaget innebär att den alkoholpolitiska prövningen och tillsynen faller bort, menar motionärerna. Vidare anser motionärerna att regeringen genom förslaget har gått betydligt längre än vad EG-domstolen krävt.

I *motion So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* anförs att Alkoholinspektionens huvuduppgifter att kontrollera marknadskrafterna via ett system av tillstånd, tillsyn och sanktioner skall behållas (yrkande 7). Detta ansågs vara en angelägen uppgift när alkohollagen antogs och dåvarande partihandelsmonopol avskaffades. Behovet att kontrollera marknadskrafterna har knappast minskat sedan dess utan snarare ökat, menar motionärerna.

I *motion So10 av Chartrine Pålsson m.fl. (kd)* (yrkande 15) framhålls att Alkoholinspektionens kompetens måste tas till vara om ansvaret för parti-handelstillstånden förs över till skattemyndigheten. Vidare anser motionärerna att skattemyndigheten måste tillförsäkras stora personella resurser.

I *motion So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* anförs att frågor om de särskilda parti-handelstillstånden, tillsynen m.m. samt förändringar av Alkoholinspektionens funktion och uppgifter bör behandlas i ett beslut om den samlade alkoholpolitiken (yrkande 1).

I *motion So4 av Chris Heister m.fl. (m)* efterlyses förenklade regler för import till godkända serveringsställen (yrkande 7). Motionärerna menar att restauranger som själva vill importera alkoholdrycker inte skall omfattas av samma regler som professionella partihandlare. Serveringsställena är redan föremål för omfattande kontroll från kommunens sida. I samma motion (yrkande 4) yrkas avslag på förslaget om vandelsprövning av varumottagare. Motionärerna anför att det i praktiken redan sker en vandelsprövning och behovet av en lagändring inte kan anses dokumenterad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att en person eller ett företag som i dag vill bedriva yrkesmässig införsel av obeskattade alkoholvaror (spritdrycker, vin och starköl) måste godkännas av både Alkoholinspektionen och skattemyndigheten. I båda fallen sker en viss prövning av sökanden och, i förekommande fall, lagerlokal, skatteupplag m.m.

Detsamma gäller för den som driver restaurangrörelse och själv vill importera nämnda slag av drycker för servering. Restaurangen skall också ha tillstånd för alkoholservering till allmänheten. Sådant tillstånd beslutas av den kommun där serveringsstället är beläget.

Ett parti-handelstillstånd kan återkallas av Alkoholinspektionen och ett godkännande som upplagshavare eller registrerad varumottagare av skattemyndigheten. Serveringstillståndet kan återkallas av kommunen. Förutom att besluta om tillstånd till parti-handel utövar Alkoholinspektionen också tillsyn över denna handel. Tull- och skattemyndigheter utövar kontroll av alkoholimporten. Om en partihandlare säljer spritdrycker, vin och starköl direkt till konsument är detta dessutom ett brott som skall beivras av åklagare och polismyndigheter.

Enligt EG-domstolens dom i det s.k. Franzén-målet utgör det svenska parti-handelssystemet ett hinder för import av alkoholdrycker från övriga medlemsländer. Domstolens slutsats var att nationella bestämmelser varigenom rätten att importera alkoholdrycker förbehålls aktörer med tillverknings- eller parti-handelstillstånd på sådana villkor som föreskrivs i den svenska lagstiftningen strider mot EG-fördraget. De åtgärder som regeringen vidtog med anledning av domen (bl.a. kraftigt sänkta avgifter för tillståndsprövningen) ansågs inte tillräckliga av EU-kommissionen som i sin formella underrättelse till regeringen riktade kritik mot vissa villkor och krav i den svenska lagstiftningen som gäller ansökan och innehav av parti-handelstillstånd. Kritiken gällde kraven på lagringsmöjligheter och föreståndare, krav på visad lämplighet samt de årliga tillsynsavgifterna. Även kraven på dubbla tillstånd för

restauranger som vill importera alkoholdrycker ansågs av kommissionen stå i strid med EG-fördraget.

Mot denna bakgrund anser utskottet i likhet med regeringen att det svenska systemet med partihandelstillstånd som villkor för rätt till import måste ersättas med en reglering som på sikt blir hållbar sett ur ett EG-rättsligt perspektiv.

Det finns enligt utskottets mening också skäl att ifrågasätta nuvarande ordning med dubblerat kontrollsystem för partihandelsledet från strikt alkoholpolitisk synpunkt. När det gäller skyddet för konsumenter finns regler om etablering av restauranger och systembolagsbutiker, återhållsam alkoholservering, begränsade öppettider för både servering och detaljhandel, nykterhet och ordning, åldersgränser för inköp m.m. Eftersom dessa regler kommer att kvarstå oförändrade försämrar inte möjligheterna för en fortsatt restriktiv alkoholpolitik. Det finns därför ingen anledning att motsätta sig förslaget i propositionen om att ersätta tillståndsplikten i alkohollagen med en automatisk rätt att bedriva partihandel (inklusive import) för den som godkänts av skattemyndigheten som upplagshavare eller registrerad varumottagare. Härigenom kommer enligt utskottets mening det svenska regelsystemet i bättre samklang med de EG-rättsliga reglerna.

Utskottet instämmer också i regeringens bedömning att restauranger som själva vill importera alkoholdrycker i likhet med andra kommersiella importörer skall vara godkända av skattemyndigheten endera som upplagshavare eller som registrerad varumottagare. Normalt bör restaurangerna komma i fråga för registrering som varumottagare. Att ge restaurangerna rätt att importera alkoholdrycker som oregistrerade varumottagare skulle enligt utskottets mening onödigt försvåra skattekontrollen eftersom de oregistrerade varumottagarna till skillnad från de registrerade inte är kända av skattemyndigheten på annat sätt än om de upptäcks vid en kontroll.

När det gäller kontrollen över partihandeln vill utskottet framhålla att tull- och skattemyndigheter redan i dag utövar en omfattande kontroll över införseln och skattskyldigheten. Godkännanden som upplagshavare och registrerad varumottagare kan återkallas om förutsättningar för godkännandena inte längre finns. Utskottet kan inte se några nackdelar i att skattemyndigheten tar över den direkta tillsynen över partihandeln och därigenom kontrollen av att alkoholdryckerna inte säljs till andra än Systembolaget, innehavare av serverings- och inköpstillstånd eller till andra partihandlare. I likhet med regeringen anser utskottet att skattemyndigheten kan åläggas att utföra kontrollen över partihandlarna utan att detta medför väsentligt nya arbetsuppgifter. Uppmärksammas otillåten försäljning, t.ex. direkt till konsument, kan detta förutom straffrättsligt ansvar leda till att godkännandet som upplagshavare respektive registrering som varumottagare återkallas.

För att kontrollen skall fungera är det viktigt att skattemyndigheten även i andra avseenden ges utökade befogenheter. Utskottet ställer sig därför bakom förslagen i propositionen om att beslut om återkallelse som huvudregel skall gälla omedelbart, att ett uttryckligt krav på vandelsprövning av den som ansöker om registrering som varumottagare skall införas liksom att

skattemyndigheten skall ges befogenhet att företa kontrollbesök hos tillståndshavarna.

Den nya ordningen innebär således att skattemyndigheten i sak kommer att ha samma befogenheter gentemot partihandlarna som Alkoholinspektionen har i dag.

Sammanfattningsvis innebär det ovan anförda att skatteutskottet tillstyrker propositionen i nu behandlad del och avstyrker motionerna So4 (m) yrkandena 4 och 7, So10 (kd) yrkande 15, So11 (fp) yrkande 3, So12 (c) yrkande 1, So13 (v) yrkande 7 och So14 (mp) yrkande 1.

Systembolagets importrätt/Distansförsäljning

Propositionen

Regeringen föreslår att Systembolaget skall ges en begränsad importrätt av spritdrycker, vin och starköl. Rätten begränsas till import i samband med beställningar från privatkunder. Däremot skall enligt regeringens mening s.k. distansförsäljning av spritdrycker, vin och starköl (dvs. direkt försäljning från annat land till privatperson för konsumtion i Sverige, t. ex. via postorder eller Internet) inte heller tillåtas i framtiden. Skälet till denna ordning är att försäljning direkt till konsument endast får bedrivas av Systembolaget och den som beviljats tillstånd till servering av alkoholdrycker till allmänheten. Vidare anför regeringen att Europeiska kommissionen inte har ställt några krav om möjlighet till distansförsäljning.

Motionen

I motion So4 av Chris Heister m.fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att distansköp av alkohol för eget bruk från ett annat medlemsland inom EU skall tillåtas (yrkande 8). Detta är enligt motionärerna en bättre ordning än att beställningar från utlandet måste göras genom Systembolagets försorg. Det är inte rimligt att praktiska hänsyn som t.ex. skatteuppbörd och ålderskontroll skall få hindra en begränsad möjlighet till distansköp menar motionärerna. Särskilt inte som gåvoförsändelser, där kontrollsvårigheterna rimligtvis måste vara lika stora, föreslås bli tillåtna. Att tillåta vissa distansköp kan t.o.m. underlätta kontrollen eftersom det skulle vara onödigt att kontrollera en försändelses status av köp eller gåva, anføres det.

Utskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om begränsad importrätt för Systembolaget.

När det gäller frågan om distansförsäljning delar utskottet regeringens bedömning att direkt försäljning av spritdrycker, vin och starköl från annat land till privatperson för konsumtion i Sverige inte skall tillåtas (i annat fall än då försäljningen sker genom Systembolagets försorg enligt de särskilda rutiner som gäller för den s.k. privatimporten). Skälet till utskottets ställningstagande är att en sådan typ av försäljning med all sannolikhet skulle bli mycket

omfattande och därmed leda till kontrollproblem inom landet samt undergräva detaljhandelsmonopolets legitimitet.

Det skall i detta sammanhang nämnas att distansköp av folköl från näringsidkare i andra EU-länder, t.ex. via Internet inte är förbjudet i Sverige. Transporten av varorna till Sverige kan kontrolleras med stöd av kontrollbefogenheterna i den s.k. punktskattekontrollagen. Enligt alkohollagens bestämmelser om distansförsäljning till Sverige (som står i överensstämmelse med cirkulationsdirektivet) skall skatt på varorna tas ut i Sverige. Det är den utländske säljaren som skall betala skatten och skattskyldigheten inträder när leverans sker. Innan transporten av varorna påbörjas skall säljaren ställa säkerhet för skattens betalning.

I motion So4 har gjorts gällande att tullens kontroll skulle underlättas om vissa distansköp av spritdrycker, vin och starköl tillåts. Mot detta vill utskottet invända följande. Tullens befogenheter att undersöka om postförsändelser innehåller alkoholvaror gäller både på kommersiella och privata försändelser. Skälet till att tullen fick denna befogenhet var dels fiskala (dvs. att förhindra på sikt stora skattebortfall), dels att förhindra att alkoholvaror förs in i landet i strid med alkohollagens bestämmelser om införsel. Även folkhälsoskäl talade för en utökad kontrollbefogenhet. Enligt utskottets mening kommer tullens arbetsbörda knappast att minska om distansförsäljning av andra varor än folköl skulle tillåtas. Om det finns anledning att anta att skattskyldighet föreligger, och att skatten inte har betalats eller att säkerhet inte ställts för skattens betalning, kan en alkoholvara som påträffas i en postförsändelse, och där förutsättningarna för införsel är uppfyllda, tas om hand för kontroll av om punktskatt skall betalas i Sverige och vem som i sådant fall är skattskyldig. Gåvoförsändelser från annat EU-land är till skillnad från distansförsålda varor inte skattepliktiga. Tullens bedömning av en försändelses status skulle således inte försvinna om viss möjlighet till distansköp skulle tillåtas. Inte heller tullens skyldighet att kontrollera mottagarens ålder.

Med det anförda avstyrker utskottet motion So4 (m) yrkande 8.

Propositionen

Regeringen föreslår att införsel av spritdrycker, vin och starköl skall tillåtas. Bedömningen av en försändelses status och ålderskontrollen av mottagaren skall utföras av Tullverket inom ramen för den kontroll som sker i dag. Enligt propositionen skall rätten till införsel av gåvoförsändelser endast gälla enstaka gåvoförsändelser från en enskild person i ett annat land till en enskild person här i landet som har fyllt 20 år. Dessutom skall dryckerna vara avsedda för den enskilde mottagarens eller dennes familjs personliga bruk. Det skall vidare vara fråga om gåvoförsändelse "under yrkesmässig befordran" dvs. postbefordran eller annan liknande befordran, t.ex. genom transportföretag.

I den formella underrättelsen från EU-kommissionen konstaterar kommissionen att spritdrycker, vin och starköl inte får sändas som gåva från en annan medlemsstat till en mottagare i Sverige, utan det krävs att någon rent fysiskt åtföljer drycken till Sverige eller hämtar den på Systembolaget. Enligt kommissionen utgör detta ett hinder för privat import av alkoholdrycker, vilket står i strid mot EG-fördraget. Åtgärderna kan inte betraktas som nödvändiga och proportionella i förhållande till intresset av skydd för folkhälsan, ansåg kommissionen. Enligt underrättelsen måste det ges en möjlighet att mottaga alkoholdrycker i Sverige utan att någon fysiskt skall behöva åtfölja drycken eller hämta den på något av detaljhandelsmonopolets försäljningsställen.

Någon beskattningsrätt föreligger i princip inte för gåvor från annat EU-land. I propositionen Införsel av beskattade varor 1998/99:127 (som utskottet kommer att behandla senare under hösten) föreslås att detta förhållande tydligare kommer till uttryck i alkoholskattelagen. Vidare föreslås ändringar i alkohol- och tobaksskattelagarna som skall tjäna till vägledning för vad som skall betraktas som gåva (efter förebild i prop. 134).

Motionerna

I *motion So14 av Thomas Julin m.fl. (mp)* yrkas avslag på regeringens förslag om gåvoförsändelser (yrkande 3).

I *motionerna So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* yrkande 6, *So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* yrkande 5 och *So14 av Thomas Julin m.fl. (mp)* yrkande 4 begärs tillkännagivanden om att gåvoförsändelser skall lämnas ut till mottagarna i någon av Systembolagets butiker. Motionärerna anser att Systembolaget har bättre kompetens att sköta utlämning och ålderskontroll. I motionerna So11 och So14 anförs också att Sverige inte utan vidare måste acceptera kommissionens kritik.

I *motion So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* framhålls att tullen måste ges tillräckliga resurser för att kunna bedöma en försändelses status och kunna kontrollera mottagarnas ålder på ett tillfredsställande sätt. Vidare måste tullen ha tillgång till nödvändiga register för att kunna utföra ålderskontrollen (yrkande 16).

Utskottet har inte funnit anledning till någon erinran mot förslaget i propositionen om att tillåta införsel av enstaka gåvoförsändelser från såväl annat EU-land som tredje land till en enskild person i Sverige som fyllt 20 år. Vidare bör som föreslås i propositionen försändelsen ske genom yrkesmässig befordran för att hindra försök till kringgående av begränsningarna av den skattefria resandeförseln. Utskottet tillstyrker således förslaget och avstyrker motion So14 (mp) yrkande 3.

I flera motioner yrkas att Systembolaget skall vara utlämningsplats för gåvoförsändelser eftersom Systembolaget är bättre lämpat än tullen att utföra nödvändig kontroll etc. Utskottet delar inte denna uppfattning utan ställer sig bakom regeringens förslag även i denna del. Som tidigare redovisats har Tullverket redan i dag genom t.ex. punktskattekontrollagen skyldighet och befogenhet att utföra en kontroll, förutom av den aktuella försändelsens status, av åldern hos mottagaren av t.ex. en alkoholvara som tagits om hand vid Tullverkets kontroll. Tullverket har vid dessa kontroller också tillgång till diverse registeruppgifter. En kontroll av mottagarens ålder kan ske genom att Tullverket tar reda på personens i fråga personnummer genom att kontrollera de folkbokföringsuppgifter som finns i register som är tillgängliga för Tullverket eller via skattemyndigheten. Det skall också erinras om att den som under vissa förutsättningar till Sverige för in alkoholdrycker utan att vara behörig därtill eller utan att betala erforderlig skatt för dryckerna kan dömas för varusmuggling eller skattebrott.

Det är svårt att i nuläget ha någon uppfattning om omfattningen av trafiken med gåvoförsändelser. Det finns därför inte anledning att anta att tullen nu skulle behöva tillskjutas extra medel med anledning av förslaget. Självklart är det angeläget att utvecklingen följs och utskottet förutsätter att regeringen gör så och vidtar de åtgärder som efter vunna erfarenheter kan visa sig motiverade.

Utskottet anser samtidigt att det finns all anledning att noga begrunda och analysera den kritik som framförts från kommissionen mot delar av vårt regelsystem, bl.a. att gåvoförsändelser måste hämtas på något av Systembolagets försäljningsställen. Inte minst på grund av att Sverige nu skall inleda förhandlingar om fortsatta kvantitativa begränsningar i den privata resandeförseln kan det visa sig mindre välbetänkt att utmana kommissionen på just detta område, som måste anses lägre prioriterat. Att kämpa för fortsatt undantag på nuvarande nivå är något som också motionärerna förordar. Utan det svenska undantaget från EG:s regler om privatinförsel blir det svårt att fullfölja dagens alkoholpolitik.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna So10 (kd) yrkande 16, So11 (fp) yrkande 6, So13 (v) yrkande 5 och So14 (mp) yrkande 4.

Bakgrund

Enligt EG-reglerna (rådets direktiv 92/12/EEG, cirkulationsdirektivet) får den som reser mellan EU-länder medföra minst 10 liter sprit, 20 liter starkvin, 90 liter vin, 110 liter öl samt 800 cigaretter, 400 cigariller, 200 cigarrer och 1 kg röktnobak utan att betala skatt i införsellandet om varorna inköpts beskattade i en annan EU-stat och är avsedda för privat konsumtion.

Vid förhandlingarna om medlemskap i EU uppnådde Sverige och Finland ett undantag från huvudregeln i cirkulationsdirektivet för att kunna behålla strängare införselregler. Danmark har sedan tidigare ett liknande undantag. Med stöd av undantaget har Sverige begränsat den privata införseln som får ske utan att den resande betalar skatt till 1 liter starksprit eller 3 liter starkvin, 5 liter annat vin och 15 liter starköl, 300 cigaretter eller 150 cigariller eller 75 cigarrer eller 400 gram röktnobak. I dessa kvoter ingår varor som har beskattats i annat EU-land och varor som har inköpts taxfree under resan.

Bestämmelserna om beskattning av privatinförsel och vilka kvantiteter som får införas utan att punktskatt skall betalas finns i lagen (1994:1565) om beskattning av privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror från land som är medlem i Europeiska unionen (privatinförsellagen).

Enligt rådets direktiv 96/99/EG får Sverige, t.o.m. den 30 juni 2000 underkastat en översyn, fortsätta att tillämpa de kvantitativa begränsningarna. Den svenska inställningen är att undantaget i fråga om privatinförseln förlängs automatiskt såvida inte ett enigt rådsbeslut om motsatsen fattas. Danmark och Finland har accepterat att tillämpa EG:s införselregler fr.o.m. den 31 december 2003. Enligt en protokollsanteckning senareläggs Danmarks och Finlands avvecklingsdatum om Sverige vid nästa förhandlingsomgång får en senareläggning av avvecklingen.

Den 1 juli 1999 upphörde den skattefria försäljningen (den s.k. taxfree-försäljningen) inom EU. Efter detta datum är det endast möjligt att föra in alkohol- och tobaksvaror som beskattats i ett annat medlemsland (prop. 1998/99:86, bet. 1998/99:SkU21). Skattefria alkoholdrycker och tobaksvaror kan fortfarande säljas till resenärer som skall resa till tredje land (inkl. bl.a. Åland och Kanarieöarna, som ligger utanför EG:s skatteområde) samt föras in från sådant land till Sverige. Införseln och de begränsningar som därvid gäller regleras i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.

Propositionen

I propositionen anför regeringen att i de översynsförhandlingar om införselbegränsningar som kommer att inledas under hösten 1999 kommer Sverige att kämpa för att få fortsatt undantag på nuvarande nivå. Detta är enligt regeringen nödvändigt för att ge Sverige möjlighet att bygga vidare på de delar av vår politik som är EG-rättsligt godkänd och effektiv samtidigt som det också ger oss ytterligare tid för att komplettera vår alkoholpolitik med delvis nya metoder.

I *motion So2 av Reynoldh Furustrand och Nils-Göran Holmqvist (båda s)* begärs ett tillkännagivande om att nuvarande införselkvoter skall behållas för att minska gränshandeln och smugglingen (delvis).

I *motion So4 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs ett tillkännagivande om att Sveriges särskilda undantag för resandeförsel från andra EU-länder skall avvecklas (yrkande 6). Motionärerna anser att de EG-rättsliga regler som gäller och tillämpas av en klar majoritet bland övriga medlemsländer är bra och att Sverige inte längre är i behov av fortsatta undantag. Principen om fri rörlighet mellan medlemsstaterna är grundläggande i EU-samarbetet och Sverige har redan haft avsevärd tid på sig att anpassa sin alkoholpolitik till de mera rimliga europeiska förhållandena, menar motionärerna.

I *motion So11 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* anförs att Sverige bör hävda fortsatt undantag från EU:s regler om privatinförsel från andra medlemsländer, helst med oförändrade kvantiteter (yrkande 2). Att Sverige får fortsatt undantag är viktigt för att inte framtvunga en sänkning av priset på alkoholdrycker, vilket skulle leda till ökad konsumtion och ökade alkoholrelaterade skador. Även i *motion So12 av Kenneth Johansson m.fl.(c)* begärs ett tillkännagivande om att Sverige i förhandlingarna med EU skall begära fortsatt undantag från EU:s gemensamma införselregler (yrkande 6). I annat fall kommer konsumtionen kraftigt att öka i landet och det blir svårt att upprätthålla prispolitiken.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening skulle det vara svårt för Sverige att upprätthålla en hög prisnivå på alkoholdrycker utan det svenska undantaget från EG:s regler om införsel. Det är därför som anförs i motionerna So2 (s), So11 (fp) och So12 (c) viktigt att Sverige fortsätter att hävda detta undantag. Eftersom denna uppfattning också delas av regeringen behövs inte något tillkännagivande i saken. Med det anförda avstyrks också yrkande 6 i motion So4 (m).

Illegal införsel

Tullens kontrollbefogenheter ändrades radikalt i och med medlemskapet. Gränskontrollerna i EU-trafiken försvann. Någon utökning av skattekontrollen och skattemyndighetens befogenheter genomfördes inte i samband med EU-inträdet. Situationen ändrades dock den 1 juli 1998 då punktskattekontrollagen trädde i kraft och tullen fick ökade kontrollbefogenheter beträffande yrkesmässig hantering av bl.a. alkoholvaror, distansförsäljning av sådana varor och kommersiella eller privata postförsändelser som kommer från ett annat EU-land.

Lagen (1996:701) om Tullverkets befogenheter vid Sveriges gräns mot ett annat land inom EU (inregränslagen) är tillämplig bl.a. på varor som skall beskattas enligt privatinförsellagen. Tulltjänsteman får anmana personer som befinner sig i omedelbar närhet av gränspassage att stanna och i samband därmed även undersöka transportmedel och handresgods m.m.

Av årets budgetproposition (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 3) framgår att Tullverket har redovisat fortsatt höga beslagsmängder av illegalt införd alkohol och tobak. Regeringen anser det väsentligt att Tullverket fortsätter sina ansträngningar att bekämpa denna typ av smuggling. Hög prioritet skall ges kontroller mot illegal införsel av alkohol och tobak.

Vidare anför regeringen att det är angeläget att Tullverket såväl nationellt som internationellt medverkar i arbetet med att utveckla arbetsmetoder och samarbetsformer för att effektivare bekämpa gränsöverskridande brottslighet såsom narkotika-, sprit- och tobakssmuggling.

Motionerna

I *motion So10 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)* begärs ett tillkännagivande om behovet av att intensifiera ansträngningarna för att bekämpa spritsmugglingen och att bl.a. Tullverket skall ges ökade resurser för detta ändamål (yrkande 7). I *motion So12 av Kenneth Johansson m.fl. (c)* begärs ett tillkännagivande om att tullens insatser måste intensifieras för att hindra smuggling av alkohol (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens och motionärernas inställning att det är angeläget att Tullverket fortsätter sina ansträngningar att bekämpa smugglingen av sprit och att kontroller mot illegal införsel ges fortsatt hög prioritet. Detta är viktigt såväl från fiskal synpunkt som från folkhälsosynpunkt. Frågor om resurser till Tullverket kommer att tas upp i samband med utskottets behandling av regeringens förslag om anslag till skatteförvaltningen och Tullverket. Det finns därför ingen anledning att här närmare pröva storleken av Tullverkets resurser. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Alkoholbeskattningen

Bakgrund

Sveriges medlemskap i EU föranledde förändringar i beskattningen av alkoholhaltiga drycker. Den progressiva skatteskala som infördes 1992 har ersatts av en i princip proportionell beskattning efter alkoholhalt.

I förhandlingarna om medlemskap i EU fick Sverige en treårig övergångsperiod (t.o.m. den 1 januari 1998) under vilken en reducerad skattesats skulle få tillämpas för öl med en alkoholhalt som inte överstiger 3,5 volymprocent. I syfte att förstärka stimulansen för en övergång till alkoholsvagare drycker och motverka den ökande gränshandeln genomfördes dock en omläggning till en enhetlig (lägre) skatt på öl redan den 1 januari 1997. Samtidigt höjdes alkoholgränsen för nollbeskattat öl från 2,25 volymprocent till den övre gränsen inom EU för tillämpning av reducerade skatter på öl, dvs. 2,8 volymprocent. För att uppnå en oförändrad konsumtionsvolym av ren alkohol höjdes också skatten på sprit med 2 % (prop. 1996/97:1, bet. FiU1).

Skattesatsen på öl över 2,8 volymprocent är 1,47 för varje volymprocent alkohol och liter. Vid en alkoholhalt på 5 % är skatten 7,35 kr/liter (snittet för samtliga EU-länder är 3,74 kr/liter).

Skatten på lättvin tas ut i ”trappsteg” och uppgår till 27,20 kr/liter för vin över 8,5 upp till 15 volymprocent (ca 4 gånger högre än genomsnittet inom EU).

Skatten på 70 centiliter starksprit är ca 140 kr (ca 3 gånger högre än genomsnittet inom EU).

Propositionen

Regeringen betonar i propositionen att ett av Sveriges viktigaste alkoholpolitiska medel för att begränsa totalkonsumtionen och därmed skadorna fortfarande är prispolitiken. Den nya situationen gör det också nödvändigt att söka nya metoder för det förebyggande arbetet. Samhället måste enligt regeringens uppfattning dock först hitta lika effektiva alternativ till prisinstrumentet innan detta kan överges som alkoholpolitiskt medel.

Motionerna

I *motion So1 av Gunnar Axén (m)* yrkas att riksdagen beslutar om att sänka alkoholskatten med 10 % den 1 januari 2000. Denna sänkning bör sedan följas av en rad mindre sänkning följande år (yrkande 1).

I *motion So2 av Reynoldh Furustrand och Nils-Göran Holmqvist (båda s)* begärs ett tillkännagivande om att skillnaderna i alkoholpriset mellan Sverige och övriga EU-länder måste utjämnas för att minska gränshandeln och smuglingen (delvis).

Motionärerna bakom *motion So13 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* hemställer om ett tillkännagivande om att prisinstrumentet även fortsättningsvis skall användas för att hålla alkoholkonsumtionen nere (yrkande 1). Prisinstrumentet är ett av de viktigaste inslagen i den framgångsrika svenska alkoholpolitiken, anser motionärerna.

Utskottets ställningstagande

Sverige för sedan en lång tid tillbaka en restriktiv alkoholpolitik som syftar till att begränsa alkoholens skadeverkningar genom en minskad totalkonsumtion. Detta sker främst genom en kombination av höga skatter och restriktioner som på olika sätt begränsar tillgängligheten (t.ex. detaljhandelsmonopolet, regler för servering, åldersgränser för inköp, begränsning av privatinförsel etc.) samt olika alkoholförebyggande insatser. Enligt utskottets mening finns det inte något skäl att minska ambitionerna med den svenska alkoholpolitiken därför att man i några medlemsländer inom EU har en annan syn på dessa frågor.

En annan sak är att förutsättningarna för att driva den svenska alkoholpolitiken har ändrats genom medlemskapet i EU och den ökade internationella rörligheten. Prioriteringar måste därför göras till de områden där insatserna ger störst effekt. En strävan att hålla fast vid de mest verkningsfulla alkohol-

politiska medlen så länge de har effekt och ta bort sådana restriktioner som bedöms ha mindre alkoholpolitisk betydelse och som ifrågasatts ur EG-rättslig synpunkt har också varit utgångspunkten för de förslag som regeringen lagt fram i propositionen och som utskottet i det föregående har ställt sig bakom.

Utskottet delar i grunden regeringens inställning att ett av Sveriges viktigaste alkoholpolitiska medel fortfarande är prispolitiken och att vi måste hitta effektiva alternativ till prisinstrumentet innan detta kan överges som alkoholpolitiskt medel. Enligt utskottets mening är det inte lämpligt att genomföra sådan skattesänkningar som motionärerna bakom motionerna So1 och So2 förespråkar.

Utskottet anser givetvis i likhet med motionärerna bakom motion So2 att det är angeläget att motarbeta illegal införsel av alkoholdrycker. Detta är också en prioriterad uppgift för tullen som genom införandet av punktskattekontrollagen också fick bättre möjligheter till kontroll av transporter av punktskattepliktiga varor samt bättre sanktionsmöjligheter. Vidare har varusmugglingslagen varit föremål för översyn och en proposition förebereds inom Regeringskansliet. Punktskatteutredningen överväger för närvarande bl.a. om krav på säkerhet för betalning av skatt i samband med transport av obeskattade varor bör utvidgas. Slutligen bör i detta sammanhang nämnas att det inte bara är länder som Sverige med höga skatter som drabbas av problem med skatteundandraganden genom bedrägerier inom suspensionsordningen eller inom transiteringssystemen. I stor utsträckning rör det sig om ett problem för hela unionen. Åtgärder i syfte att motverka eller förhindra undandraganden av punktskatter har också haft hög prioritet inom EU de senaste åren.

Med det anförda anser utskottet att motion So13 (v) yrkande 1 är tillgodosedd och utskottet avstyrker därför att riksdagen gör några uttalanden i enlighet med denna motion. Av anförda skäl ställer sig utskottet vidare helt avvisande till det skattesänkingsprogram som föreslås i motion So1 (m) yrkande 1. Utskottet avstyrker således även detta motionsyrkande, liksom motion So2 (s) delvis.

Stockholm den 21 oktober 1999

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

I beslutet har deltagit: Arne Kjörnsberg (s), Lisbeth Staaf-Igelström (s), Per Rosengren (v), Holger Gustafsson (kd), Carl Erik Hedlund (m), Per Erik Granström (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Ulla Wester (s), Lena Sandlin (s), Kenneth Lantz (kd), Catharina Hagen (m), Yvonne Ruwaida (mp), Rolf Kenneryd (c), Johan Pehrson (fp), Margareta Cederfelt (m), Per-Olof Svensson (s) och Lennart Värmbj (v).

1. Yrkesmässig införsel av och partihandel med spritdrycker, vin och starköl

Per Rosengren (v), Rolf Kenneryd (c), Yvonne Ruwaida (mp), Johan Pehrson (fp) och Lennart Värmbjörk (v) anför:

En av huvudprinciperna inom den svenska alkoholpolitiken har sedan länge varit att begränsa och kontrollera privata vinstintressen. Av denna anledning hade Sverige fram till inträdet i Europeiska unionen också monopol för import, export, tillverkning och partihandel av spritdrycker, vin och starköl. Dessa monopol ersattes med nuvarande tillståndssystem för partihandel och Alkoholinspektionen inrättades med uppgift bl.a. att kontrollera partihandeln med spritdrycker, vin och starköl via ett system av tillstånd, tillsyn och sanktioner. Regering och riksdag underströk vikten av detta alkoholpolitiska system liksom behovet av en kraftfull tillsyn.

Vi finner det anmärkningsvärt att regeringen nu anser att den kommersiella handeln utanför detalj- och serveringsledet inte har någon verklig betydelse från alkoholpolitisk synpunkt. Enligt vår uppfattning har behovet av en övergripande kontroll av alkoholhanteringen inom partihandelsledet inte minskat utan snarare ökat genom EU-inträdet, de öppna gränserna och kriminella gruppers ökade intresse för marknaden.

Att ersätta nuvarande system med partihandelstillstånd med att alla företag som så önskar ges rätt att bedriva partihandel med alkoholdrycker om de uppfyller vissa förutsättningar enligt alkoholskattelagen är en olycklig förändring som enligt vår mening inte bör genomföras. Slopas den alkoholpolitiska prövningen, kontrollen och uppföljningen blir det lättare för oseriösa företag att agera på ett sätt som motverkar det sociala ansvarstagande som bör vara centralt för vår alkoholpolitik.

Alkoholinspektionens kontroll- och tillsynsverksamhet fyller enligt vår mening en viktig funktion. Med tillståndsprövning, inspektionsbesök, rapporter och kontakter med branschsammanlutningar och myndigheter har inspektionen insyn i verksamheten och kan samla in statistik, påverka utvecklingen samt hävda det sociala ansvarstagandet. Detta gynnar såväl samhällsintresset som de seriösa företagen. Alkoholinspektionens verksamhet kan inte ersättas med den prövning som görs av skattemyndigheten för att bli godkänd som upplagshavare respektive registrerad varumottagare. Det finns också anledning att befara att kontrollen och tillsynen över de kommersiella aktörerna försämras om skattemyndigheten tar över denna uppgift bl.a. beroende på att skattemyndigheten saknar tillräckliga resurser och erforderlig kompetens på det alkoholpolitiska området. Däremot anser vi att det är självklart att skattemyndigheten och Alkoholinspektionen skall samarbeta så att dubbelarbete undviks och att parterna kan dra nytta av varandras erfarenheter. Med ett utbyggt samarbete som även bör inkludera tullen kan också de olika kontrollsystemen förstärka varandra.

Det huvudsakliga skälet till regeringens förslag att försämra den svenska alkoholkontrollen är EG-domstolens dom i det s.k. Franzénmålet. Vi anser dock att regeringen gått betydligt längre än vad EG-domstolen krävt.

Med det anförda tillstyrker vi So11 (fp) yrkande 3, So12 (c) yrkande 1, So13 (v) yrkande 7 och So14 (mp) yrkande 1 om att behålla partihandelssystemet i sin nuvarande form och avstyrker regeringens förslag om att ersätta det samma med en automatisk rätt till partihandel om viss förutsättningar i alkoholskattelagen är uppfyllda.

Motionerna So4 (m) yrkandena 4 och 7 och So10 (kd) yrkande 15 avstyrks.

2. Yrkesmässig införsel av och partihandel med spritdrycker, vin och starköl

Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Catharina Hagen (m) och Margareta Cederfelt (m) anför:

Vi konstaterar att regeringen nu sent omsider föreslår att nuvarande system med partihandelstillstånd skall avvecklas. Eftersom detta är något vi moderater förordar i många år välkomnar vi naturligtvis förslaget. Däremot ställer vi oss inte bakom den föreslagna ändringen i alkoholskattelagen för att möjliggöra s.k. vandelsprövning av varumottagare. Som regeringen påpekar i propositionen sker i praktiken redan en viss prövning av vandel hos den som ansöker om godkännande som registrerad varumottagare. Behovet av en lagändring är heller inte dokumenterad. Det avskaffade kravet på partihandelstillstånd bör enligt vår mening inte ersättas med andra typer av regler som i praktiken riskerar att få liknande effekter. Generellt bör restriktivitet iaktas när det gäller att uppställa hinder av vandelsprövningskaraktär. Om man aldrig getts möjlighet att pröva på en viss verksamhet är det naturligtvis svårt att visa att man uppfyller kraven på lämplighet.

Enligt vår uppfattning är det orimligt att restauranger med serveringstillstånd som själva vill importera spritdrycker, vin och starköl i lagstiftningen skall behandlas på samma sätt som professionella partihandlare, dvs. vara godkända av skattemyndigheten som upplagshavare eller varumottagare. Serveringsställena är redan föremål för omfattande kontroll från kommunens sida. Med den av regeringen föreslagna ordningen finns fortfarande fog för den kritik som bl.a. från EU-organ har riktats mot kraven på dubbla tillstånd för restauranger som vill importera alkoholdrycker. Vi anser att regeringen skall återkomma till riksdagen med förslag om mera långtgående förenklingar på detta område.

Med det anförda tillstyrks regeringens förslag om att ersätta nuvarande partihandelstillstånd med automatisk rätt till partihandel om vissa förutsättningar i alkoholskattelagen är uppfyllda, dock med den ändringen, föranledd av bifall till motion So4 (m) yrkande 4, att kravet på vandelsprövning av varumottagare skall utgå.

Motionerna So10 (kd) yrkande 15, So11 (fp) yrkande 3, So12 (c) yrkande 1, So13 (v) yrkande 7 och So14 (mp) yrkande 1 avstyrks.

Vad ovan anförts om förenklade importregler för restaurangnäringen med anledning av motion So4 (m) yrkande 7 bör ges regeringen till känna.

Holger Gustafsson och Kenneth Lantz (båda kd) anför:

Vi ställer oss bakom regeringens förslag om att ersätta tillståndsplikten enligt alkohollagen med en rätt till partihandel (inklusive import) för den som har godkänts som upplagshavare eller registrerad varumottagare av skattemyndigheten. Härigenom kommer enligt vår mening det svenska regelsystemet i bättre samklang med de EG-rättsliga reglerna. Den stora skillnaden jämfört med i dag blir att partihandlarna inte behöver ha något tillstånd från Alkoholinspektionen eller erlagga några ansöknings- eller tillsynsavgifter. Dessa avgifter har också varit föremål för omfattande kritik från Europeiska kommissionen. I och med att reglerna om skydd för konsumenterna kommer att kvarstå oförändrade anser vi att möjligheterna för en fortsatt restriktiv alkoholpolitik inte försämras.

Förslaget innebär också att skattemyndigheten skall ta över tillsynen över verksamheten och därigenom kontrollen av att spritdrycker, vin och starköl inte säljs till andra än sådana som enligt alkohollagens bestämmelser är berättigade att köpa dessa drycker. För att skattemyndigheten skall kunna klara av att utföra de nya arbetsuppgifterna anser vi, till skillnad från regeringen, att skattemyndigheten måste tillförsäkras ökade resurser. Det räcker inte med enbart utökade befogenheter beträffande vandelsprövning, återkallelse, kontrollbesök etc. Vidare anser vi att Alkoholinspektionens kompetens på det alkoholpolitiska området måste tas till vara. I skattemyndighetens lämplighetsprövning och fortlöpande tillsyn måste de alkoholpolitiska aspekterna och det sociala ansvarstagandet tillmätas fortsatt stor betydelse. Det anförda bör riksdagen med anledning av motion So10 (kd) yrkande 15 som sin mening ge regeringen till känna.

Det anförda innebär också att vi avstyrker motionerna So4 (m) yrkandena 4 och 7, So11 (fp) yrkande 3, So12 (c) yrkande 1, So13 (v) yrkande 7 och So14 (mp) yrkande 1.

4. Systembolagets importrätt/Distansförsäljning

Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Catharina Hagen (m) och Margareta Cederfelt (m) anför:

Förslaget om att ge Systembolaget en begränsad importrätt i samband med beställningar från privatkunder tillstyrks eftersom det gör importen snabbare och billigare för kunden samt ökar möjligheten för utländska producenter att nå den svenska marknaden. Därutöver anser vi att det skall införas en möjlighet för den enskilde att själv föra in alkoholdrycker direkt från en utländsk försäljare under förutsättning att dryckerna är avsedda för eget bruk. Ur den enskildes perspektiv kan det med fog förefalla märkligt att även en mindre specialbeställning från utlandet måste göras genom Systembolaget, samtidigt som den enskilde själv hade kunnat föra in motsvarande drycker i samband med en resa. När det särskilda svenska undantaget för resandeförseln upphör kommer denna ordning, om inget görs, att framstå som än mer märkligt.

Att distansköp skulle kunna bli ett alternativ till inköp på Systembolaget och därmed göra det svårt att upprätthålla detaljhandelsmonopolet utgör enligt vår mening inget hinder mot att genomföra en sådan lagändring. Moderata samlingspartiet har under många år drivit frågan om att avveckla just detta monopol.

I propositionen påpekas att distansförsäljning är en etablerad försäljningsform för alkoholdrycker inom EU. Vi menar att praktiska hänsyn som t.ex. skatteuppbörd och ålderskontroll inte kan få utgöra hinder för en begränsad möjlighet till distansköp. Särskilt inte som gåvoförsändelser, där kontrollsvårigheterna rimligtvis måste vara motsvarande, föreslås bli tillåtet. Precis som resandeförsel och gåvoförsändelser kan möjligheten till distansköp omges med mer eller mindre explicita volymbegränsningar som syftar till att garantera att importen sker för eget bruk och i begränsad omfattning.

Regeringen bör skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag till lagreglering i enlighet med det ovan anförda. Detta bör riksdagen med anledning av motion So4 (m) yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

5. Gåvoförsändelser

Per Rosengren (v), Holger Gustafsson (kd), Kenneth Lantz (kd), Yvonne Ruwaida (mp), Johan Pehrson (fp) och Lennart Värnby (v) anför:

Enligt vår mening skall Systembolaget vara utlämningsplats för gåvoförsändelser av sprit, vin och starköl från utlandet. Skälet till vårt ställningstagande är att vi anser att Systembolaget har bättre förutsättningar än tullen att kontrollera mottagarens ålder samt att det verkligen rör sig om en gåva. Därmed kan också risken för förtäckt postorderverksamhet minimeras.

Vi föreslår att riksdagen med anledning av motionerna So10 (kd) yrkande 16, So11 (fp) yrkande 6, So13 (v) yrkande 5 och So14 (mp) yrkandena 3 och 4 beslutar att 4 kap. 2 § punkt 6 alkohollagen kompletteras med följande tillägg:

”Dryckerna skall hämtas av mottagarna i någon av detaljhandelsmonopolens butiker.”

6. Införsel för privat bruk

Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Catharina Hagen (m) och Margareta Cederfelt (m) anför:

Regeringen har enligt propositionen för avsikt att under innevarande höst arbeta för att få behålla Sveriges särskilda undantag från EG:s regler om privatinförsel av bl.a. alkoholdrycker, på nuvarande nivå. Enligt vår mening är de regler som gäller och tillämpas av en klar majoritet bland övriga medlemsländer bra och dessa regler bör gälla även för oss svenskar. De strängare införselregler vi hittills haft har spelat ut sin roll. Principen om fri rörlighet mellan medlemsstaterna är grundläggande i EU-samarbetet, och enligt vår mening har Sverige redan haft avsevärd tid att anpassa sin alkoholpolitik till de mera rimliga europeiska förhållandena. Vi anser således att det särskilda undantaget skall avvecklas. Detta bör riksdagen med anledning av motion

7. Illegal införsel

Holger Gustafsson och Kenneth Lantz (båda kd) anför:

Vi delar inställningen i motionerna att det är angeläget att Tullverket fortsätter sina ansträngningar att bekämpa spritsmugglingen och att kontroller mot illegal införsel ges fortsatt hög prioritet. Vi anser också i likhet med motionärerna bakom motion So10 att tullen måste ges ökade resurser för detta ändamål. Om förstärkningar inte görs riskerar samhällets kostnader att bli mycket större än de besparingar som kortsiktigt görs. Vi anser således att Tullverket skall tillföras mer resurser. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8. Alkoholbeskattningen

Carl Erik Hedlund (m), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Catharina Hagen (m) och Margareta Cederfelt (m) anför:

Vi konstaterar att regeringen envist håller fast vid högskattepolitiken inom alkoholområdet trots att såväl den illegala som den legala införseln fortsätter att öka liksom den illegala alkoholhanteringen inom landet. Skattebelastningen har också inneburit att många även annars laglydiga medborgare tycker att det är helt i sin ordning att köpa s.k. svartsprit. I ett läge där de svenska priserna på alkoholdrycker kraftigt skiljer sig från övriga EU-länders ser också välorganiserade brottsyndikat möjligheter att tjäna stora pengar på smugglingen av dessa varor, med en allt grövre brottslighet som följd. Därutöver har de höga skatterna inneburit att den svenska bryggerinäringens konkurrenssituation allvarligt har försämrats. Det finns således enligt vår mening mycket starka skäl att närma de svenska punktskatterna till omvärldens.

Det går heller inte att vänta längre med en sådan åtgärd. Nästa år öppnas Öresundsbron och med den får vi ett ökat resande. Nuvarande kvantitativa begränsningar i den privata resandeförseln kommer att upphöra. (Regeringen måste väl rimligen inse att detta undantag inte kan gälla för evigt även om den skulle lyckas vinna en viss ytterligare tidsfrist.) Detta innebär att ännu mer öl, sprit och vin kommer att skölja in över våra gränser med minskade skatteintäkter som följd.

Enligt vår mening måste skattesänkningar vidtas för att komma åt de skisserade missförhållandena. Det måste finnas utrymme för en stegvis sänkning av punktskatterna på alkohol till en nivå som överensstämmer med, i vart fall, den som råder i Danmark och Tyskland. En sänkning som sker stegvis kommer att leda till en mindre ökning av försäljningen än vad som skulle bli fallet om sänkningen genomfördes i ett steg.

Vad vi ovan anført om en stegvis sänkning av alkoholskatterna bör riksdagen med anledning av motion So1 (m) yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Motionerna So2 (s) delvis och So13 (v) yrkande 1 avstyrks.

1999/2000:SoU4
Bilaga 4

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	3
Motionerna	3
Motioner väckta med anledning av propositionen	3
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998	9
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1999	14
Ärendets beredning i utskottet m.m.	16
Utskottet	16
Propositionen i huvuddrag	16
Den svenska alkoholpolitikens principer	17
Inriktningen av alkoholpolitiken	19
Skatteutskottets yttrande	27
Socialutskottets bedömning.....	28
Alkohol förebyggande åtgärder och forskning.....	30
Utskottets bedömning.....	35
Partihandel m.m. med spritdrycker, vin och starköl.....	36
Yrkesmässig partihandel och införsel	36
Skatteutskottets yttrande.....	40
Socialutskottets bedömning.....	42
Alkoholstatistik	43
Utskottets bedömning	43
Övergångsbestämmelser rörande yrkesmässig införsel.....	43
Utskottets bedömning	43
Tillsynsavgifter för tillverkare.....	44
Utskottets bedömning	45
Distansförsäljning av spritdrycker, vin och starköl	45
Skatteutskottets yttrande.....	46
Socialutskottets bedömning	47
Gåvoförsändelser av spritdrycker, vin och starköl	47
Skatteutskottets yttrande.....	48
Socialutskottets bedömning	49
Illegal alkoholhantering	49
Skatteutskottets yttrande	52
Socialutskottets bedömning.....	53
Alkoholreklam	53
Vissa ändringar vad avser de särskilda bestämmelserna om alkoholreklam m.m.	53
Utskottets bedömning	58
Tillsyn och sanktioner	59
Utskottets bedömning	60
Systembolagets verksamhet	61
Systembolagets detaljhandelsmonopol m.m.....	61
Utskottets bedömning	62
Förbättrad service för Systembolagets kunder	62
Utskottets bedömning	67

Alkoholsortimentsnämnden och statens avtal med Systembolaget.....	68
Utskottets bedömning.....	70
Oberoende alkoholsamarbetet.....	70
Utskottets bedömning.....	71
Inriktningen för en ny myndighetsstruktur på alkohol- och narkotikaområdet	72
Utskottets bedömning.....	74
Övriga lagförslag	75
Alkoholfrågor i övrigt.....	75
Åldersgränser.....	75
Utskottets bedömning.....	76
Varningstexter.....	76
Utskottets bedömning.....	77
Servering av alkoholdrycker	77
Serveringstillstånd m.m.....	77
Mattvång, pausservering och minibarer	78
Utskottets bedömning.....	81
Alkoläsk m.m.....	81
Utskottets bedömning.....	82
Försäljning av folköl m.m.	82
Utskottets bedömning.....	84
Förenklad redovisning	85
Utskottets bedömning.....	86
Hemställan	86
Reservationer.....	91
Särskilda yttranden	121
Bilaga 1 I propositionen framlagda lagförslag	123
Bilaga 2 Av utskottet föreslagen ändring i 8 kap. 5 § alkohollagen (1994:1738)	144
Bilaga 3 Socialutskottets offentliga utfrågning om den svenska alko- holpolitiken i ett internationellt perspektiv	145
Bilaga 4 Skatteutskottets yttrande 1999/2000:SkU3y.....	194